

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Bauman

**Šolske sestre svetega Frančiška Kristusa Kralja
znotraj in zunaj samostanskih zidov**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Bauman

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Smrke

**Šolske sestre svetega Frančiška Kristusa Kralja
znotraj in zunaj samostanskih zidov**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so mi potrpežljivo stali ob strani, me spodbujali in verjeli vame, še posebej mojim najdražjim; očetu, mami, Janu in Gregorju. Posebna zahvala za nesebično prijateljsko pomoč gre Jani za lekturo in Vesni za prevod v angleščino. Iskrena hvala vsem redovnicam, ki so me spustile v svojo bližino, mi zaupale in brez katerih naloge ne bi mogla opraviti. Posebna zahvala velja dodiplomski službi FDV za korekten in prijazen odnos. Velika zahvala pa velja profesorju dr. Marjanu Smrketu za odlično komunikacijo v času nastajanja naloge in dobronamerno usmerjanje do cilja.

Šolske sestre Svetega Frančiška Kristusa Kralja znotraj in zunaj samostanskih zidov

Pričujoče diplomsko delo poskuša razumeti življenje enega od trenutno šestnajstih ženskih redov na Slovenskem, samostanski red šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja. Žensko redovništvo na Slovenskem je še precej neobdelano področje, ki ponuja veliko možnosti raziskovanja. Besedilo nas vodi skozi splošne pojme o krščanstvu in redovništvu, preko zgodovine nastanka reda šolskih sester, njihovih pravil, do razlogov za vstop v, glede na prevladujoče družbene oblike življenja (družina, partnerstvo, materinstvo ...), radikalen način življenja. Redovniško stvarnost osvetlujeta osebni (subjektivni) pogled redovnic in sociološke teorije. Med obema poloma poteka vseskozi tudi konfrontacija. Posamezne zahteve in odpovedi redovnega življenja so (religijsko) utemeljene kot od boga naložene. Ker naj bi njihovo izpolnjevanje služilo bogu, za katerega verujejo, da presega vse, kar je tostranskega, posamezniki zase in pred drugimi iz zahtev in odpovedi redovnega življenja črpajo moč in legitimnost za svoje delovanje. Sociološki raziskovalci pa so zavezani, da govorijo le o tistih razsežnostih redovniškega življenja, ki jih je mogoče znanstveno preveriti.

Ključne besede: redovništvo, samostan, redovnice, šolske sestre svetega Frančiška Kristusa Kralja, sekularizacija.

School Sisters of St. Francis of Christ the King inside and outside the monastery walls

The text is an attempt to bring understanding of the life of School Sisters of St. Francis of Christ the King, one of the sixteen female monastic orders that currently exist in Slovenia. Female monasticism in Slovenia is still a poorly explored area that offers a lot of possibilities for research. The text leads the reader through general ideas of Christianity and monasticism, the beginnings of School Sisters, their rules and reasons for joining the order which, according to dominant social patterns (family, partnership, motherhood ...), is a radical way of life. The text combines and confronts personal views of the nuns and sociological theories. The special demands of monastic life are (religiously) justified as given from God and abiding by them is understood as serving God who, according to their beliefs, transcends the earthly realm. Abiding by these rules gives individuals strength and legitimacy for their actions. Sociological researchers, on the other hand, are committed to discuss only those facts of monastic life that can be scientifically proven.

Key words: monasticism, monastery, nuns, School Sisters of St. Francis of Christ the King, secularization.

VSEBINA

1	Uvod	7
2	Šolske sestre Sv. Frančiška Kralja – struktura kongregacije.....	11
3	Kršćanstvo	13
4	Redovniki in redovnice.....	14
4.1	Karizma šolskih sester Sv. Frančiška Kristusa kralja	18
4.2	Sveti Frančišek Asiški (1181/82–1226).....	20
5	Korenine mariborske kongregacije šolskih sester	22
5.1	Težave ob ustanovitvi mariborske podružnice šolskih sester leta 1864	28
5.2	Predvojno in vojno obdobje	32
6	Skupnosti	38
6.1	Pomembnejši dogodki v mariborski provinci med 2000 in 2006	41
7	Konstitucije danes	44
7.1	Konstitucije	45
7.1.1	Navodila kongregacije šolskih sester Sv. Frančiška Kristusa Kralja	46
7.2	Trojna odpoved	48
7.2.1	Čistost (tudi devištvo, neporočenost, celibat).....	49
7.2.2	Subjektivna motivacija za celibat po Josefu Arquerju	51
7.2.3	Uboštvo.....	52
7.3	Pokorščina.....	53
8	Na obisku pri šolskih sestrah v Mariboru v materni hiši	56
9	Med božim klicem in socološkim pogledom na religijo	60
9.1	Sestra Urša Marinčič poda večne zaobljube	79
10	Sekularizacija.....	82
10.1	Opredelitev in razčlenitev pojma	82
10.2	Sekularizacija v Sloveniji.....	83
10.3	Zmanjšanje števila redovnic v drugi polovici 20. stoletja.....	91

10.4	Sekularizacija ženskega spola.....	92
10.4.1	Sekularizacija redovništva.....	93
11	Max Webber in teorija odčaranja sveta.....	96
12	Zaključek.....	101
	Literatura	108
	Priloge	114
	Priloga A: Intervju s s. Rafaelo Glasenčnik	114
	Priloga B: Intervju s s. Uršo Marinčič.....	120
	Priloga C: Intervju s s. Uršo Marinčič /2	130
	Priloga Č: Intervju s s. Metko Vrabič	135
	Priloga D: Intervju s s. Metko Vrabič /2	149
	Priloga E: Intervju s s. Veroniko	152
	Priloga F: Noviciat	158
	Priloga G: Intervju s s. Rebeko Kenda	164
	Priloga H: Intervju s šolskimi sestrami iz Kranja	168
	Priloga I: Misijon	170
	Priloga J: Izbor pomembnejših členov iz Konstitucij, Pravil in Navodil.....	174
	Priloga K: Navodila kongregacije šolskih sester Sv. Frančiška Kristusa Kralja	179

Kazalo slik

Slika 2.1: vhod v samostan šolskih sester na Strossmayerjevi 17 v Mariboru.....	12
Slika 3.1: Frančiškov križ tau	13
Slika 5.1: Obleka šolskih sester danes.....	23
Slika 5.2: Habit, kakršnega so nekoč dobile sestre ob večnih zaobljubah	24
Slika 5.3: Mati Margareta Puhar, prva predstojnica kongregacije šolskih sester v Mariboru	27
Slika 5.4: Stavba matrne hiše kongregacije šolskih sester.....	31
Slika 7.1: Urnik v noviciatu 2013.....	45
Slika 8.1: Družinski center MIR.....	58
Slika 8.2: Rekreativna šolskih sester	59
Slika 9.1: Sestra Urša med podajanjem večnih zaobljub.....	81

Kazalo tabel

Tabela 2.1: Osnovni podatki.....	11
----------------------------------	----

1 UVOD

Sestra Urša Marinčič je na svojem profilu socialnega omrežja Facebook svoj status iz zaročena spremenila v poročena. Na praznik Brezmadežne¹, 8. decembra 2012, je namreč pri 31 letih na prstanec desne roke nadela prstan, postala »Kristusova nevesta« in se za večno zaobljubila bogu. Ob tem je zapisala še: »Zanimivo, da se ljudje tako bojijo poroke oz. da bi se za nekaj dokončno odločili ... Večkrat slišim, da ti tak korak vzame svobodo ... No, iz svoje osebne izkušnje vam zagotavljam, da ti to DA svobodo in mir in tisto pravo veselje, ki daje življenju čudovit okus in polnost ...« (Marinčič na Facebooku 2012)

Ko sem prijatelj in znancem odgovarjala na vprašanje, s čim se ukvarjam v svojem diplomskem delu, jih je mnogo (pričakovano) reagiralo enako: »Ali greš med nune?«

Ne, ne grem med nune. Za nuno² je treba biti po besedah redovnic, ki jih obravnavam v pričujoči nalogi, poklican. Po–klican. Francoska redovnica Françoise Vandermeersch v knjigi Zakaj sem postala redovnica (Vandermeersch 1976) pojasnjuje, da je utopija vstopiti v samostan z mislijo, da tam ne bo nikakršnih težav, trenj, nasprotovanj in da nam bodo vsi izkazovali največjo pozornost in nežnost. Da samostan ni beg od življenja, če je, je to napačni razlog za vstop vanj.

Pričujoče naloge se lotevam s predpostavko, da na redovniški poklic še zmeraj pada »pajčolan³ nerazumevanja«, v njej pa želim preprosto detektirati življenje enega reda redovnic in skozi informacije, ki jih bom zbrala, morda vsaj nekoliko pojasniti razloge za odločitev vstopa v redovniški stan in način življenja v samostanu. Pri tem se ne bom osredotočila na kakšno primerjavo, pač pa na dejstva, ki jih bom pridobila skozi razpoložljivo teorijo in ob empiričnih raziskavah – intervjujih, opazovanju z udeležbo.

Več ljudi me je vprašalo in tudi same redovnice, kako sem prišla do ideje, da se lotim te teme.

Nekoč sem na vrhu mariborskega hriba Piramida videla redovnico, ki se je na vrhu pri kapelici najprej prekrizala, nato pa je začela teči! Lahkoten sobotni rekreativni tek. Moj

---

¹ »Marijino brezmadežno spočetje je rimskokatoliška verska resnica in dogma, ki pravi, da je bila Jezusova mati Marija že od svojega spočetja obvarovana izvirnega in osebnega greha. Temu dogodku Rimskokatoliška cerkev posveča tudi praznik Marijinega brezmadežnega spočetja, ki ga praznuje 8. Decembra«. (Wikipedia 2013b)

² Nuna -e ž (ú) 1. pog. članica samostanskega, verskega reda; redovnica: postala je nuna; menihi in nune; živi kot nuna osamljeno, zdržno / šolala se je pri nunah v nunski šoli; maša pri nunah v nunski cerkvi · pog. iti k nunam postati redovnica 2. nar. primorsko, navadno kot nagovor starejša znana ženska; teta: hvala, nuna // zastopnica otroka pri krstu ali priča pri birmi; botra: krstna nuna. (SSKJ 1994, 694)

Nuna: (16. stoletje) Prevzeto prek srvnem. Nunne (nem. Nonne) iz clat. Nonna »redovnica«, izhodiščno »stara mati, častita mati«, kar se je razvilo iz poznolat. Nonna »dojilja, vzgojiteljica (Be II, 230). (Snoj 2003, 453)

³ (naglavna ruta, op.p.) (zanimiva je etimologija te besede: pajčolan (18. stol.). Verjetno izpeljano iz pajek. /.../ Možno je domnevati, da je pajčolan po zgledu poimenovanja tkanine mezlan izpeljano iz nar. pajčolina, besedotvorne različice od pajčevina. Pajčolan je namreč narejen kot iz pajčevina tanke tkanine). (Snoj 2003, 487)

pogled je še nekaj časa bil usmerjen v črno krilo, belo bluzo in črno ruto odeto žensko sredi tridesetih let, ki je med sproščenim tekom izginjala med drevesi. Kasneje sem med pogovori z redovnicami izvedela, da jih kar nekaj za rekreacijo teče, da sicer tečejo v športni opremi, ki jo za tovrstno udejstvovanje ali za kolesarjenje, hribolazenje, itd. lahko nosijo v javnosti.

A v tistem trenutku se mi je zdelo zelo nenavadno, da nune počno tudi to. Tečejo?

Že s tem vprašanjem sem izkazala neko nevednost, najbrž predsodek, ki gotovo na nek način izkrivlja sliko življenja v samostanu. Zato sem se v svojem diplomskem delu odločila, da raziščem, zakaj je tako, kaj sploh pomeni redovniško življenje, od katerega očitno pričakujemo izolirano pobožno življenje za zidovi samostana. Sama se v svojem raziskovalnem delu osredotočam na red šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja oz. na red, ki se po svojih pravilih in načinu življenja ni umaknil iz širšega družbenega okolja. Kako je torej z njim povezan?

Ali redovnicam res delamo krivico? Ali nas sploh zanima, kako živijo? Ali sami zares naredimo premalo zato, da bi jih razumeli? Ali morda one same premalo naredijo zato, da bi se zbližale z »v pisana oblačila odetim občestvom«? Ali si mi in one tega sploh želimo? In konec koncev, kaj zbližanje njih z nami ali nas z njimi sploh prinaša?

Teh vprašanj si najbrž še dolgo ali morda sploh nikoli ne bi postavljala, če ne bi spoznala šolskih sester. Zanje sem prvič slišala leta 2008. Kot članica KUD-a Studio Gledališče Maribor sem v predstavi Ivana Cankarja Hiša Marije Pomočnice dobila vlogo sestre Cecilije. Pri proučevanju romana in omenjenega ženskega lika smo ugotovili, da gre najverjetneje za red šolskih sestra, kamor je spadala Cecilija, negovalka bolnih deklet v samostanski bolnišnici v prvih letih 20. stoletja. Da bi bolje doumela značaj tega reda in se tako laže vživela v dodeljeno mi vlogo, sem jih obiskala v Mariboru. Takrat je ostalo še mnogo neznanega, ki pa ga s preveč vprašanji tedaj nisem upala odkrivati. Z mariborskimi šolskimi sestrami sem preživela le nekaj ur, vendar je takrat postalo jasno eno: šolske sestre niso zaprta skupnost pobožnih žena, ki so se v samo–stan zatekle iz razočaranja nad življenjem. Niti niso ženske, ki jih je v ta stil življenja prisilila družina, še manj pa so to ženske, ki bi pasivno preživljale svoja življenja med hladnimi samostanskimi zidovi, v neskončnih urah molitev in v popolni odsotnosti interakcij z vsemi razen z ostalimi sestrami in duhovniki.

Ali biti nuna, oz. biti šolska sestra dopušča znotraj sicer strogih pravil kongregacije – Urada, ki vodi določeno panogo cerkvene uprave – tudi kakšno izbiro življenjskega stila?

V skladu z družboslovno zahtevo bom pri raziskovanju »nevedna glede kapitalnega dela človeške kulture«. (Smrke 2000, 8)

Število verskih skupnosti v Sloveniji narašča. Samo tistih, ki so prijavljene pri vladnem uradu za verske skupnosti⁴, je 43, leta 2000, ko je izšla knjiga Svetovne religije, jih je bilo 31. Katoliška cerkev, ki je na seznamu na prvem mestu, se je v register vpisala leta 1976, kot še ostalih osem skupnosti, nazadnje se je leta 2012 vpisala MGVS oz. Mitrova gnostična verska skupnost. (Urad za verske skupnosti 2012)

Na tem mestu opozarjam še, da je jezik na več mestih v besedilu stilno zaznamovan, in sicer zaradi specifičnega izrazoslovja, ki je značilno za literaturo, ki obravnava vero, religijo, redovništvo. Kadar je govora o religijah, je treba računati na specifični jezik, zahtevajo pa tudi empatične sposobnosti, sposobnost branja simbolov itd. Britanec Ian Markham šteje empatijo za bistvo sociološkega pristopa k religijam. (Smrke 2000)

Redovniki in redovnice pojasnjujejo, da lahko smisel in namen njihovega, tj. Bogu (besedo Bog v tem kontekstu - na prošnjo redovnic - zapisujem z veliko začetnico, saj ga imajo za osebo, pri socioloških teorijah je beseda zapisana z malo začetnico) posvečenega življenja razumemo samo v veri. Predmet obravnave v širšem smislu, religija, se na poseben način upira znanstvenemu pogledu, saj se religije predstavljajo kot nekaj posebnega, kot končne, »razodete« resnice. Ker naj bi presegale druge ravni človekovega spoznavanja, se jim ne bi smelo ugovarjati oz. se jim ne bi smelo pristopati na način metodološkega ateizma (ki je izhodišče sociološkega obravnavanja in vsakega znanstvenega obravnavanja pojavov, ki jim pravimo religije). Tako se razmišlja in raziskuje v okviru domneve, da je religija človekov proizvod in za znanost objekt raziskovanja kot vsak drug znanstveni predmet. (Smrke 2000, 20) Na tem mestu navajam opombo, ki jo je ob koncu intervjuja zapisala provincialna predstojnica mariborske province s. Rafaela Glasenčnik: »Duhovni poklic je notranji klic, nadnaravni dar milosti. Ni ga mogoče razumeti sociološko. Ko pa ga sprejmemo in mu sledimo, ima seveda vpliv na naše življenje in sooblikuje življenje drugih.« Skozi pričujočo nalogo se bosta tako vseskozi konfrontirala sociološki in osebni (emocionalni, duhovni, praktično–spoznavni) pogled na redovništvo kot poklic.

---

⁴ V skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F) se je z 20. 3. 2012 Urad Vlade RS za verske skupnosti ukinil.

2 ŠOLSKE SESTRE SV. FRANČIŠKA KRALJA – STRUKTURA KONGREGACIJE

»Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja, ki jo je ustanovila s. Margareta Puhar, je redovna ustanova papeškega prava, v kateri si članice prizadevajo za svetost z izpolnjevanjem evangeljskih svetov čistosti, uboštva in pokorščine po zgledu in nauku Učitelja Kristusa, svetega očeta Frančiška Asiškega in po določbah teh konstitucij«. (Provincialat šolskih sester 2008)

Tabela 2.1: Osnovni podatki

Ime	Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (SSFKK).
Ustanoviteljica	S. M. Margareta Puhar (6. 3. 1818–6. 3. 1901).
Kraj in datum ustanovitve	Maribor (Slovenija) 13. 9. 1869.
Materna hiša	Od leta 1869 v Mariboru. Leta 1941 je bila zasedena in kasneje nacionalizirana. Od 1992 do leta 2002 proces denacionalizacije, obnove in oživitve. Slika 2.1 prikazuje vhod v samostan šolskih sester na Strossmayerjevi 17 v Mariboru.
Sedež Kongregacije (generalna hiša)	Leta 1941 je bil z dovoljenjem Svetega sedeža prenesen iz Maribora v Rim. Do leta 2004 je bil v Rimu, sedaj pa je v Grottaferrata (Rome), Via Bruno Buozzi 1.
Vrhovna predstojnica	S. M. Klara Šimunović, hrvaške narodnosti. Izvoljena na vrhovnem kapitlju 2011. Kongregacijo sestavlja 9 provinc in Rimska regija.

V kongregaciji šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja je danes okrog 1100 sester, v mariborski provinci 103, od tega 2 kandidatini, 4 v noviciatu, 5 jih je pred in 98 z večnimi zaobljubami (podatki so s konca leta 2012, pridobljeni na podlagi intervjuja s takratno provincialno predstojnico s. M. Rafaelo Glasenčnik). Njihova povprečna starost je 68 let. Do provincialnega kapitlja (19.–25. junij 2013 v Repnjah) je bila predstojnica mariborske province s. Rafaela Glasenčnik (od 2007), ki jo je nadomestila s. Terezija Tomazin. Leta 2009 so šolske sestre, kakor jih bom krajše imenovala, praznovale 140 let obstoja v Mariboru.

(Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja 2011)

Slika 2.1: vhod v samostan šolskih sester na Strossmayerjevi 17 v Mariboru

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (2012a).

3 KRŠČANSTVO

*Krščanstvo je največja monoteistična religija današnjega sveta, ena od dvanajstih glavnih svetovnih religij. Pripadniki krščanstva se imenujejo **kristjani** in verujejo, da je Jezus božji sin in odrešenik, ki je kot judovski mesija prišel na Zemljo, bil križan, umrl, tretji dan vstal od mrtvih in s svojo daritvijo na križu ljudi odkupil za odrešenje. Zaradi pomena Kristusove daritve za vse ljudi je simbol krščanstva križ (pri šolskih sestrah v obliki kot na sliki 3.1). V dveh tisočletjih obstoja se je krščanstvo razcepilo na tri večje veje: katolištvo, pravoslavje in protestantizem. (Wikipedia 2013)*

»Po srednjih ocenah šteje več kot dve milijardi članov ali okoli 30 % svetovnega prebivalstva, prevladuje pa v Evropi, v Srednji, Južni in Severni Ameriki, v nekaterih delih Afrike, v Avstraliji, na Novi Zelandiji. Krščanstvo je danes razdeljeno na veliko število doktrinarno in organizacijsko ločenih delov. To, kar je skupno vsem, je, da pripisujejo **poseben pomen osebi Jezusa**⁵, ki ga štejejo za kristusa (mesijo), in **bibliji**, osrednji krščanski knjigi«. (Smrke 2000)

Slika 3.1: Frančiškov križ tau

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (2012b).

---

⁵ Okoli 4 pr. Kr. se je v Galileji rodil Jezus. Točen datum ni znan, o njegovem otroštvu in mladosti antični viri ne poročajo ničesar. O njegovem poslanstvu, njegovi smrti in njegovih privržencih pripoveduje Nova zaveza, ki je bila zasnovala kot pričevanje o veri in ne kot zgodovinski dokument. Jezus je nastopil v 15. letu vladanja cesarja Tiberija, torej leta 28, in je bil spokorni pridigar, ki je krščeval ob Jordanu in si že za življenja pridobil številne privržence. Da bi svoje oznanilo ponesel v središče judovskega ljudstva, se je napotil v Jeruzalem. Tam so ga prijeli, zaslišali in usmrtili, verjetno leta 30. Krog Jezusovih privržencev se je po njegovi usmrtni razkropil in odpravil v Galilejo; tam se je Peter na podlagi svojega videnja Jezusa odločil, da bo zbral skupnost. Njen sedež je bil v Jeruzalemu, od koder je začel pridobivati Jude. Kakih 20 let pozneje opiše Pavel v 1. Pismu Korinčanom začetek vere: »Izročil sem vam predvsem to, kar sem sam prejel: Kristus je umrl za naše grehe, kakor je v Pismih. Pokopan je bil in tretji dan je bil obujen, kakor je v Pismih. Prikazal se je Kefu, nato dvanajsterim. Potem se je prikazal več kot petsto bratom hkrati«. (Bornstein 1998, 14-15) Krščanstvo je potrebovalo komaj 400 let, da se je iz majhnega, radikalnega gibanja okrog judovskega potujočega pridigarja Jezusa iz Nazareta razvilo v državno Cerkev. »Vera peščice neizobraženih ribičev se je razširila s presenetljivo hitrostjo na ozemlju od Indije do Mavretanije, od Kaspijskega morja do še docela barbarskih plemen Britanije,« ocenjuje britanski cerkveni zgodovinar Henry Chadwick. Krščansko štetje določijo šele v 6. stoletju (525). (Bornstein 1998, 8)

4 REDOVNIKI IN REDOVNICE

»Če hočemo razumeti skrivnost te navidezne brezdelnosti in dozdevne brezkoristnosti, moramo razumeti, da naloga redovnice ni v tem, da predvsem dela, ampak v tem, da je. Prvenstveni namen redovne skupnosti pa je, da uresniči že za časa življenja na zemlji podobo nebeškega kraljestva. To, kar se bo zgodilo šele po vstajenju, to redovnica na nek neposreden način doživlja že na tem svetu po svoji posvetitvi«. (Vandermeersch 1976, 60)

Bogu posvečeno življenje je poleg službenega duhovništva in laiškega stanu stan vernikov, ki je v Cerkvi navzoč vse od njenih začetkov. Gre za stalno obliko življenja, v kateri verniki po delovanju Svetega Duha izraziteje hodijo za Kristusom. Takšna oblika življenja postane »posvečena« po izpovedi posebnih zaobljub, ki zajemajo evangelijske svete čistosti (odpoved življenju v družini oziroma poročnosti), uboštva (nenavezanosti na minljivo) in pokorščine predstojnikom. Vsak red ima posebno poslanstvo (karizmo) in z njim povezane prednostne naloge: ponekod je v središču molitev (kontemplativni), drugod oznanjevanje in vzgojno delo (apostolski), spet drugje pa delo na socialnem področju (karitativni). Člani moških redovnih skupnosti so po končani teološki izobrazbi večinoma posvečeni tudi v duhovnike, nekateri pa se odločijo, da bodo služili Bogu in ljudem kot redovni bratje. Redovnice in redovniki dan Bogu posvečenega življenja praznujejo 2. februarja. Takrat se spominjajo Gospodovega darovanja v templju, praznik pa je pod ljudskim imenom poznan kot svečnica. (Slovenska škofovska konferenca 2013)

Glede na način življenja obstajata v osnovi dve vrsti menihov: puščavniki (tudi eremiti, hermiti ali anahoreti), ki živijo v samoti in cenobiti (iz gr. Koinos bios oz. skupno življenje), ki živijo v skupnosti. Puščavniška oblika je starejša, izvira od učenja sv. Antona Puščavnika in je značilnejša za Vzhod ter pravoslavne Cerkve, medtem ko je cenobitska mlajša in jo je ustanovil sv. Pahomij Egiptovski v 4. stoletju. Največ cerkvenih redov, tako ženskih kot moških, obstaja v okviru rimokatoliške Cerkve. Večinoma so organizirani na cenobitični način, torej samostanska družina, ki skupaj biva, dela in moli. (Wikipedia 2013)

Cerkvene redove v katoliški Cerkvi lahko v grobem glede na vprašanje poslanstva in posledično stikov s svetom zunaj samostana razdelimo na dve veji:

- *kontemplativne in*
- *aktivne oz. mendikantske.*

Kontemplativni redovi so po nastanku starejši (prvi tak red so bili benediktinci v 6. stoletju), njihova glavna značilnost pa je prostovoljen umik od posvetnega življenja za samostanske zidove, kjer samostanska skupnost v samoti moli in dela. Geslo Moli in delaj ali latinsko Ora et labora je pravzaprav eno temeljnih gesel Pravila sv. Benedikta. Med kontemplativne redove štejemo npr. benediktince, cistercijance, kartuzijane, klarise, karmeličanke ...

Mendikantski redovi, imenovani tudi ubošteni ali beraški, so nekoliko kasnejšega nastanka, njihova bistvena značilnost pa je posnemanje Kristusa v delovanju in (materialnem) uboštvu. Redovnikom in redovnicam ter samostanom teh redov je v osnovi prepovedano lastništvo nad posestvi in drugimi materialnimi dobrinami, živeli naj bi med ljudmi in od ljudi (to je seveda ideal, ki ga poskušajo doseči, kar pa ni vedno možno). Prepoved imetja je bila na nek način tudi kritika mogočne Cerkvene posesti v času, ko so ti redovi nastajali. Delovanje mendikantskih redov je usmerjeno v pomoč laični skupnosti, sredi katere živijo, in sicer na različne načine – vodenje šol, bolnišnic, ubožnic, sirotišnic, kuhinj za brezdomce, opravljanje bogoslužja na domu ali v bolnišnicah. V to skupino redov prištevamo npr. frančiškane, uršulinke, minorite, misijonarke ljubezni (ustanovila jih je Mati Tereza), usmiljene sestre, salezijance ... (Wikipedia 2013)

»Katoliška Cerkev v Sloveniji je upravno razdeljena na dve cerkveni pokrajini – metropoliji: mariborsko in ljubljansko. Vsaka ima po tri škofije:

- **Ljubljanska metropolija** (nadškofija Ljubljana, škofija Koper, škofija Novo mesto),
- **Mariborska metropolija** (nadškofija Maribor, škofija Celje, škofija Murska Sobota)«.

(Slovenska škofovska konferenca 2013)

Po zadnjih podatkih KORUS-a (Konference redovnih ustanov Slovenije⁶) iz leta 2008 so na Slovenskem naslednje redovne ustanove:

- **moške redovne ustanove:** benediktinci, cistercijanci, dominikanci, družba Jezusova (jezuiti), Frančiškani, kapucini, klaretinci, križniški red, minoriti in malezijanci,
- **ženske redovne ustanove:** dominikanke sv. Katarine Sienske, frančiškanke Brezmadežnega spočetja, hčere krščanske ljubezni (usmiljenke), hčere Marije Pomočnice, inštitut Frančiškank Marijinih misijonark, karmeličanke (Mirna Peč), klarise, Marijine sestre, misijonarke ljubezni, sestre križniškega reda, sestre sv. Križa, skupnost Loyola, šolske sestre de Notre Dame, šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja, uršulinke in družina Kristusa Odrešenika, ki jo KORUS sicer beleži pod svetnimi ustanovami. (Černigoj 2013)
- **svetne ustanove:** Mala Frančiškova družina,
- **nove oblike Boga posvečenega življenja:** Duhovna družina »Delo«, ter
- **ustanove, ki niso člani KORUS-a, so pa v njih slovenske redovnice in redovniki:** Jezusove male sestre, Skupnost Kristusove Božje človečnosti – Comunità della Divino-Umanità di Cristo. (Konferenca redovnih ustanov Slovenije 2008)

Leta 2000 je na Slovenskem živelo 1126 sester oz. redovnic ter osemnajst različnih redov in redovnih družb. Leta 2013 je redov šestnajst in okoli 540 sester. Skoraj prepolovljena številka je povezana z ukinitvijo dveh redov, zagrebških usmiljenk in magdalenk, »glede števila redovnic pa se ni za čuditi, ker glede na povprečno življenjsko starost umirajo, mladih pa ni več toliko, ki vstopajo. Ukinitvev dveh redov je povezana prav z upadom števila redovnic«. (Černigoj 2013)

Za primerjavo povejmo, da jih je bilo leta 1944, ko je bilo njihovo število pri nas najvišje, okoli 2300. Usmiljenke, ki so pred drugo svetovno vojno opravile večino negovalnega in skrbstvenega dela v bolnišnicah (saj je bilo to tedaj rezervirano za redovnice), so imele skozi celotno 20. stoletje največ članic. Po številčnosti jim sledijo šolske sestre, ki so leta 2000 imele 231 članic. Svoje skupnosti in dejavnosti so po Sloveniji širile na povabilo duhovnikov, škofov, premožnih lastnikov pa tudi deželnih in državnih oblasti.

---

⁶ »Konferenca redovnih ustanov Slovenije (KORUS) je cerkvena ustanova, ki jo je v duhu II. vatikanskega zbora potrdila Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja. Člani Konference so višji predstojniki in predstojnice ustanov posvečenega življenja in družb apostolskega življenja, ki delujejo v Sloveniji«. (Konferenca redovnih ustanov Slovenije 2008)

Po številčnosti prvih pet redov v Sloveniji leta 2013: pri hčerah krščanske ljubezni (usmiljenkah) je 101 sestra, sledijo šolske sestre sv. Frančiška Kristusa kralja s 93 članicami (konec leta 2012 so bile 103), pri uršulinkah je 59 redovnic, Marijinih sester je 58 in hčera Marije Pomočnice 40. (Černigoj 2013)

Vse od leta 1884 pa do sredine 20. stoletja je število ženskih redovniških poklicev v ljubljanski škofiji naraščalo. Od 175 tega leta na 1371 v letu 1945. Od točke, ki doseže vrh tik pred koncem 2. svetovne vojne, do leta 1958 jih upade na 756 oz. se zmanjša za 45 %.

V desetletju pred 1978 se je št. redovnic spet nekoliko zvišalo, predpostavljati je, da na račun izboljšanja diplomatskih odnosov med SFRJ in Vatikanom. Po 2. vatikanskem koncilu je bila namreč cerkev mnogo bolj pripravljena na pogovore z drugače mislečimi (ateisti, marksisti, humanisti ...).

Če ne bi bilo spremembe političnega sistema, ki je po drugi svetovni vojni omejil delovanje religijskih organizacij, bi verjetno ženske tudi pri nas tako kot na zahodu vstopale v redove vse do konca 60-ih. Pri tem pa nikakor ne smemo spregledati, da je omejevanje religijskih organizacij spremljalo tudi uvajanje socialnih pravic za ženske (pravica do enakega plačila...). Ko so se odnosi med Vatikanom in Jugoslavijo v 60-ih začeli izboljševati v korist religijskih organizacij, se je zgodil še »zaostali« del vstopov (npr. prej redovi niso mogli sprejemati novih članic, ker zato niso imeli pogojev). Kljub izboljšanju razmer pa se je št. redovnic kontinuirano zmanjševalo.

Danes živi na Slovenskem nekaj manj kot tisoč redovnic, ki so v povprečju stare več kot 65 let. Večino danes predstavlja generacija, ki je vstopila pred drugo svetovno vojno. V tridesetih letih, ko je število članic najbolj naraščalo, je bila povprečna starost v samostanih 37 let in pol in redovnice so predstavljale delovno aktivno populacijo. Zaradi umiranja te generacije in majhnega priliva novih članic zadnja desetletja število redovnic nenehno upada. (Bezjak 2011)

4.1 Karizma šolskih sester Sv. Frančiška Kristusa kralja

Šolske sestre

Sestre smo, ker smo hčere istega Očeta in

Nas Sveti Duh kliče, da bi živele v skupnosti.

Svetega Frančiška

Božjo navzočnost želimo odkrivati v vsakem človeku in v vsem stvarstvu po zgledu sv. Frančiška Asiškega. Njegov preprost in zaupen odnos do Boga, do bližnjega in do sebe nagovarja že stoletja.

Kristusa Kralja

S svojo navzočnostjo želimo oznanjati kraljestvo ljubezni in miru.

(Pevski zbor šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja 2010)

Karizma⁷ pri šolskih sestrah Svetega Frančiška Kristusa Kralja je: »živeti iz ljubezni do Boga evangelij v redovni skupnosti tako, da sestre utelešajo, pričujejo in oznanjajo Kristusovo kraljevanje v Frančiškovem duhu trajnega spreobračanja ter v služenju Cerkvi in človeku predvsem na vzgojnem področju«. (Provincialat šolskih sester 2008, 37)

Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja, kot pove že ime, temelji na duhovnosti Frančiška Asiškega. V tem svetniku imajo sestre vzor življenja in delovanja. Pripisuje se mu, da je napisal okrog 30 del, kjer je v različnih literarnih zvrsteh (pesmih, zakonodajnih besedilih, kratkih razpravah, molitvah, pismih) izpovedal, kako je razumel Boga, človeka in krščansko življenje. (Matura 2008)

V ospredju Frančiškove vizije življenja so drže uboštva, lastnega dela, miloščine, hkrati pa je izrazita usmerjenost v globino, ki je Bog. Najvišji cilj po Asiškem je izprazniti se lastnega jaza, ambicij, napuha, zavisti, lakomnosti, kritizerstva; bolj kot karkoli drugega si želeli »Gospodovega Duha«, predajati se molitvi s čistim srcem, živeti v ponižnosti, potrpežljivosti in ljubezni do tistih, ki nas nimajo radi. Frančiškovo pri šolskih sestrah je to, da v apostolatu, skupnostih in v odnosih živijo bistvene prvine frančiškanske

---

⁷ Karizma - izžarevanje pozitivnih osebnostnih lastnosti (20. stol.), karizmatičen. tujka, prevzeta prek nem. Charisma in poznolat. charizma (božje) darilo iz gr. kharisma (božje) darilo, milost, dobrot, kar je izpeljano iz gr. Kharidzomai »podarim, darujem«, je pojem, ki se je izvorno v glavnem uporabljal v judaizmu in krščanski tradiciji. Označuje od Boga prejete milosti. V tem smislu pojem vključuje opis sposobnosti „karizmatičnosti“, človeka, ki pozitivno motivira in vpliva na druge. V Novi zavezi karizma označuje darove Svetega Duha kristjanom, ki vključujejo modrost, znanje, vero, preroštvo, moč ozdravljenja bolnih in čudeže. Po Richardu Wisemanu ima karizmatična oseba tri lastnosti: občuti zelo močna čustva, močno občutenje čustev lahko sproži pri številnih drugih, odporen je na vplive drugih karizmatičnih ljudi. (Wikipedia 2010)

duhovnosti, ki so: spreobrnjenje, kontemplacija (molitev), majhnost in uboštvo. (Sever 1993)

Sveti Frančišek Asiški (1182–1226; več o njem v posebnem poglavju) je ustanovil tri redove. Prvi red so bratje, ki živijo v samostanih (frančiškani, kapucini in minoriti). Drugi red je ženski red klaris, imenovanih po sv. Klari Asiški, ki živijo zaprto kontemplativno življenje v samostanu. Frančiškov tretji red oz. Frančiškov svetni red pa je bratstvo, ki ga je ustanovil sveti Frančišek za kristjane, ki živijo v svetu ter želijo živeti evangelij po zgledu sv. Frančiška. V tretji red spadajo tudi šolske sestre, s polnim imenom šolske sestre Sv. Frančiška Kristusa Kralja.

Glede svojega poslanstva šolske sestre pišejo:

Tukaj sem, pošlji mene! Besede preroka Izaija (Iz 6,8) nam predstavijo bistvo našega poslanstva in delovanja v Cerkvi in družbi. Kako to uresničujemo? Od prihoda prvih sester v Maribor leta 1864 so naše delovanje usmerjale, prebujale in ohranjale potrebe ljudi in razmere v Cerkvi in družbi. Naš apostolat je naravnano na vzgojo, šolsko izobraževalno delo otrok in mladine, katehezo in pastoralno delo. Sestre so delovale tudi na drugih področjih, kakor so narekovale zgodovinske okoliščine.

Po 2. vatikanskem cerkvenem zboru⁸ se želimo vrniti h koreninam. Po zgledu naše ustanoviteljice in prvih sester želimo biti z ubogimi. Uboštvo pa ima danes več obrazov.

Druga svetovna vojna in čas po njej sta v republikah nekdanje Jugoslavije prekinila cvetoče vzgojno delo in sestre so izgubile vse šole in druge ustanove. V novejšem času se v teh provincah v različnih oblikah obnavlja apostolat med otroki in mladino.

---

⁸ Drugi vatikanski vesoljni cerkveni zbor (bolje znan kot Drugi vatikanski koncil) je bil ekumenski koncil Rimskokatoliške cerkve, ki ga je leta 1962 na splošno presenečenje sklical papež Janez XXIII., ki pa je umrl pred koncem koncila. V nadaljevanju ga je vodil papež Pavel VI. Koncil se je zaključil leta 1965. Papež Janez XXIII. je z željo po temeljiti modernizaciji cerkve Drugi vatikanski koncil sklical manj kot sto let po predhodnem Prvem vatikanskem koncilu, kar se je mnogim zdelo prezgodaj in nepotrebno. Še zlasti tradicionalistom, ki so trdili, da po razglasitvi papeške nezmotljivosti (na Prvem koncilu) nov koncil sploh ni potreben. 2. vatikanum velja za enega najpomembnejših dogodkov v zgodovini Rimskokatoliške Cerkve v 20. stoletju. 2. vatikanski koncil sprejme skupaj 16 dokumentov, med njimi imajo poseben pomen štirje, imenovani konstitucije; 1. konstitucija o svetem bogoslužju, ki začrta smernice za prenovo katoliškega bogoslužja, da bi postalo razumljivejše in omogočilo dejavno sodelovanje vernikov, 2. dogmatična konstitucija o Cerkvi, 3. dogmatična konstitucija o Božjem razodetju, ki med drugim prizna tudi upravičenost historično-kritične analize spisov, 4. pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu, s katero poskuša koncil zgraditi mostove med krščanskim oznanilom o človeku /.../ na eni strani ter pobudami in vodilnimi nazori moderne. Drugi vatikanum odpre vrata katoliškemu sodelovanju v ekumenskem gibanju ter celo povabi pripadnike drugih verstev k pogovorom in sodelovanju. S tem je povezana tudi jasna, čeprav le z velikimi težavami sprejeta odpoved krščanskemu protijudovstvu. Med pomembne rezultate šteje tudi temeljita prenova poteka liturgije, uvedba bogoslužja v domačem jeziku in ukinitvev prevlade latinščine. (Wikipedia 2012a in Bornstein 1998)

Ustanoviteljica s. Margareta se je posvečala tudi vezenju cerkvenih paramentov. Ponekod se sestre še danes ukvarjajo z vezenjem, druge s slikarstvom in uporabno umetnostjo. Sestre delajo tudi v bolnišnicah in domovih za starejše, socialno–karitativnih ustanovah in med izseljenci. V raznih cerkvenih ustanovah pa skrbijo za gospodinjstvo. V Afriki in Južni Ameriki sestre delujejo v misijonih. (Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja 2012)

4.2 Sveti Frančišek Asiški (1181/82–1226)

Misticizem je kot analitično orodje za preučevanje redovništva pomemben, ker RKC običajno priznava poseben status ustanoviteljem ali prenoviteljem redov prav na osnovi (domnevnih) mističnih izkustev. Kadar se mistično spoznanje izkaže koristno za RKC, oziroma njeno vodstvo, lahko ta uradno potrdi, da je »izbrani« posameznik »zares bil v neposrednem stiku z bogom«. Frančišek Asiški, ustanovitelj frančiškanskega reda in eden najbolj priljubljenih katoliških svetnikov, naj od boga ne bi prejel samo besed, pač pa tudi telesna znamenja v obliki stigme. (Debevec v Bezjak 2011, 84)

Frančišek se je rodil ob prehodu leta 1181/82 v Assisiju kot sin trgovca Petra Bernardoneja in Francozinje Ivane Pica. Njegovo krstno ime je bilo Giovanni, zaradi njegove matere pa so ga od rojstva klicali Francesco (Francozek). V mladosti je želel postati vitez. Leta 1202 je komaj dvajsetleten odšel v vojno med mestoma Assisi in Perugia.

Enoletno ujetništvo v Perugii mu je prineslo spoznanje, da mora biti v življenju poleg blaginje in telesnih užitkov še kaj drugega. Romanje v Rim je to njegovo prepričanje še okrepilo. Očaran je bil nad češčenjem Jezusa Kristusa. Leta 1205 je, kot že tolikokrat prej, molil v mali, razpadajoči cerkvi sv. Damijana pod Assisijem. Nenadoma je zaslišal, kako mu Kristus s križa govori: "Frančišek, pojdi in popravi mojo razpadajočo hišo!" Frančišek je vzel ta poziv dobesedno, prodal je številne bale očetovega blaga, izkupiček pa izročil župniku cerkvice sv. Damijana. Besni oče je zahteval od Frančiška, naj mu vrne denar. Frančišek je vse vrnil, zraven pa se odpovedal tudi dediščini. Pred očmi škofa in velike množice ljudi se je slekel do golega in tak stekel iz mesta. Oblekel je kuto, jo prevezal z vrvjo in se kot berač podal na popotovanje. Kmalu se je Frančišku, ki so ga prebivalci Assisija medtem razglasili za norega, pridružilo več enako mislečih prijateljev. Leta 1210 je

Frančišek z dvanajstimi tovariši odšel k papežu Inocencu III. v Rim in od njega dobil potrditev prvega preprostega vodila, ki se je kasneje izgubilo. Tako se je rodil red manjših bratov. Število tistih, ki so želeli slediti Kristusu po zgledu svetega Frančiška, je bilo vedno večje. Med njimi je bila tudi Klara Asiška, ki je leta 1212 ustanovila žensko vejo, red klaris, imenovano tudi drugi red. Za laike, ki so mu želeli slediti, je leta 1221 ustanovil tako imenovani tretji red, s čimer je omogočil, da so se redu manjših bratov pridružile nove skupine ljudi. 24. septembra 1224 je med globoko molitvijo in v zamaknjenosti na La Verni začutil rane Jezusa Kristusa. To je prva zanesljivo izpričana stigmatizacija.

Frančišek je zaradi spokornega življenja, dolgih postov in romanja v Sveto deželo hudo zbolel, zato so ga leta 1226 odpeljali v Sieno, v takrat znamenito medicinsko šolo. Tam je svojemu nasledniku, redovnemu generalu, zvestemu bratu Eliju, narekoval svojo oporoko. Na nosilih so prenesli svetnika, za kar je med ljudstvom že dolgo veljal, nazaj v njegovo priljubljeno Porcijunkulo, tja, kjer se je nekoč vse začelo. Močno orožje je bilo potrebno, saj so povsod ob poti roparji prežali na to, da bi si prilastili "najdragocenejše relikvije". V Porcijunkuli so Frančiška položili na tla, kot si je sam želel. Ponoči 3. oktobra 1226 je za vedno zatisnil oči. Šele naslednji dan so odkrili Kristusove rane na njegovem izčrpanem truplu. 16. julija 1228 ga je papež Gregorij IX. razglasil za svetnika. Dan prej je sveti oče položil temeljni kamen za baziliko svetega Frančiška, razkošno cerkev, kjer naj bi hranili njegove relikvije. Ko je bila leta 1230 spodnja cerkev bazilike dograjena, je dal brat Elija v njej na skrivnem mestu shraniti truplo redovnega ustanovitelja, in sicer iz strahu pred roparji relikvij. Šele več stoletij pozneje, leta 1818, so po mnogih neuspešnih izkopavanjih našli podzemno kripto s svetnikovimi posmrtnimi ostanki in postavili znamenito grobnico, ki jo vse do danes vsako leto obišče na stotisoče romarjev. Češčenje sv. Frančiška se je neverjetno hitro razširilo po vseh zahodnih deželah, tudi zato, ker je prvi znani in priznani primer svetnika z vtisnjenimi Kristusovimi ranami. (Slovenska minoritska provinca Sv. Jožefa 2012)

5 KORENINE MARIBORSKE KONGREGACIJE ŠOLSKIH SESTER

Matična družba, iz katere se je razvila Mariborska kongregacija, je nastala v Gradcu sredi 19. stoletja. Njen nastanek je odraz obnovljenega verskega življenja v Avstriji.

Škof Roman Sebastian Zängerle (1771–1848) si je prizadeval za ustanovitev samostanov, ki bi skrbeli za vzgojo mladine in strežbo bolnikov. Želel je pomagati predvsem nižjim, delavskim slojem. Zato je z veseljem sprejel prošnjo in zamisel skupine učiteljic, ki so pod vodstvom sester Amalije in Antonije Lampel vodile zasebno dekliško šolo v Algersdorfu pri Gradcu. Bile so iz meščanskih družin ter s svojim življenjem in delom želele posnemati ideal sv. Frančiška Asiškega. Hotele so pomagati s svojim vzgojnim delom predvsem tistim, ki niso imeli možnosti za šolanje v zavodih in šolah, kjer je bilo treba plačevati visoko šolnino. Upraviteljica Antonija Lampel (1807–1851) je želela, da bi ta mala frančiškanska skupnost, ki se je odločila za samostansko življenje, bila tudi cerkveno potrjena. Obrnila se je na škofa Zängerla, ki je po njeni zamisli in na temelju Pravil III. reda sv. Frančiška za novo skupnost sestavil statute in jih predložil v odobritev Svetemu sedežu. Papež Gregor XVI. jih je potrdil julija leta 1842. (Kodrič in Palac 1986)

Začetek nove skupnosti je bil zelo skromen. Prva redovna preobleka (trenutek, ko dekle prvič obleče redovno obleko, to je še obdobje pred noviciatom) je bila 29. septembra 1843 v kapeli sester usmiljenk, saj skupnost Antonije Lampel ni imela niti svoje kapelice. Prva učiteljica novink in še ena sestra sta bili »sposojeni« iz tirolske Kongregacije frančiškanskih šolskih sester, iz samostana v Kalternu. Uvedli naj bi prve članice v redovno življenje. Toda v Gradcu nista ostali niti leto dni, ker se nista mogli privaditi graškim razmeram. Kljub temu so vse novinke vztrajale, v sestri Frančiški Lampel so čutile »dušo«, ki je vodila in družila skupnost. S 36 leti je bila tudi najstarejša. S podporo škofa Zängerla je mala skupnost le končala noviciat in na praznik Sv. Frančiška, 4. oktobra 1844 so novinke napravile obljube čistosti, uboštva in pokorščine. Nekaj tednov kasneje je škof imenoval Antonijo Lampel za predstojnico nove ustanove. Dobila je naziv sestra Frančiška oz. mati.

Za sestre je veljala klavzura⁹, kar pomeni, da v sestrinske zasebne prostore zunanji ljudje nimajo vstopa, sestre pa lahko gredo med ljudi, kolikokrat je to potrebno. Redovna obleka

---

⁹ Klavzura je izraz latinskega izvora, ki označuje določene prostore v samostanu, v katere ne vstopajo obiskovalci, domači ali kdo drug, razen v primeru bolezni, popravil. Te izjeme določa vsaka ustanova posvečenega življenja sama, v

je bila prilagojena noši tedanjih žena srednjega stanu, skromna in za vse enaka. Danes je redovno oblačilo šolskih sester črna naglavna ruta, ki ji šolske sestre rečejo šlajer (izjema so sestre, ki delajo v kuhinji in nosijo bel šlajer in sestre, ki so v misijonu v Afriki in v Paragvaju), črno krilo, bela bombažna majica in črn telovnik. Ob prvih zaobljubah pa dobijo habit, dolgo črno obleko, ki jo nosijo ob bolj svečanih priložnostih. Slika 5.1 prikazuje juniorat šolskih sester na Hrvaškem, kjer so redovnice v habitih, med njimi pa je sestra Urša Marinčič v vsakdanji obleki šolskih sester – beli majici, črnem telovniku in črnem krilu, slika 5.2 pa habit, kakršnega so redovnice nosile nekoč.

Slika 5.1: Obleka šolskih sester danes

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja na Facebooku.

---

skladu s cerkvenim pravom. Pri večini spadajo v klavzuro spalnice in kopalnice ter hodniki, ki so v njihovi neposredni bližini. Ta oblika klavzure je splošna. Če pa obišeš sestre karmeličanke ali klarise, naletiš na klavzuro, ki zajema tako samostan kot tudi njihov vrt. Ta oblika klavzure je papeška. (s. Andreja 2007)
Tujka, prevzeta iz lat. Clausura »grad, utrdba«, izpeljanke iz lat. Clausus »zaprt« Današnji prvi pomen se je iz tega razvil prek vmesnega »ograjena, zaprta samostanska zgradba«. (Snoj 2003, 276)

Slika 5.2: Habit, kakršnega so nekoč dobile sestre ob večnih zaobljubah (do 2. vatikanskega koncila)

Vir: Bauman (2012a).

Njeno pojmovanje redovnega življenja je sicer bilo za tisto dobo nenavadno in nasprotno predpisom o uboštvu v drugih podobnih ustanovah. Sestra da svoje premoženje na razpolago skupnosti, zadrži pa pravico do lastništva. Če zapusti skupnost, se ji premoženje vrne, v primeru smrti pa z oporoko določi, komu ga zapušča.

Leta 1848 je škof Zängerle umrl in mlada skupnost je z njim izgubila močno oporo. Istočasno je m. Frančiška zbolela za tuberkulozo. Leta 1850 je za novo vrhovno predstojnico izvoljena s. Agneza Pfund, najstarejša po obljubah. Bila je sposobna, znala je govoriti, sestre je navduševala za redovniški način življenja, kot so ga živele sestre na Tirolskem. Vendar je njeno samovoljno ravnanje in grob odnos, ki ga je imela do na smrt bolne m. Frančiške tako vznejevoljil sestre, da so začele zapuščati skupnost. A tudi sama m. Agneza jih je odpuščala, če so bile nepokorne. S. Frančiška je leta 1851 odšla živeti k svojemu bratu, kjer je po nekaj tednih umrla.

Mati Agneza je medtem za skupnost dala sestaviti nova pravila in dosegla, da jih je škof Otokar Marija Attems odobril in leta 1857 potrdil. Istočasno je začela pisati novo kroniko, v kateri je na prvem mestu njeno ime, a za m. Frančiško v kroniki ni bilo prostora. Prepričana, da so se ji izpolnile vse želje, je, izčrpana od naporov in prizadevanja, umrla leta 1858, stara šele 38 let.

Toda, ko je nekaj let pozneje frančiškanski general postavil Svetemu sedežu nekaj vprašanj, da bi razjasnil priključitev kongregacije graških šolskih sester njihovem redu, je dobil odgovor, da ta priključitev ni veljavna. Če je papež Gregor XVI. potrdil pravila

kongregacije, jih brez Svetega sedeža ne more nihče spremeniti. Tako je sekavski škof J. B. Zwerger takoj po nastopu službe l. 1867 znova potrdil stara pravila ustanove Frančiške Lampel. V ta čas spadajo tudi začetki nove kongregacije v Mariboru, ki je nastala iz ustanove m. Frančiške Lampel.

Življenje so začele v znatno drugačnih razmerah kot v Gradcu, četudi je bilo vse v mejah iste države. 11. maja 1863 je dobrodelno Katoliško društvo gospa, ki je skrbelo za revno in zapuščeno žensko mladino mesta in okolice Maribora, sklenilo poklicati šolske sestre iz Gradca, da bi prevzele sirotišča in pouk pletenja in šivanja za revne deklice. (Rojs in Zorec 1987)

Da bi razumeli tedanje okoliščine, pogledjmo na kratko v družbeno-politično sliko tedanjega časa. Tedanji lavantinski škof A. M. Slomšek (1800–1862) je že pred svojim posvečenjem želel rešiti svoj slovenski narod pred popolno germanizacijo, ki mu je pretila od avstrijske strani zlasti po revolucionarnem letu 1848. Edino rešitev je videl v ureditvi krščanskega osnovnega šolstva ter uvedbi dobre ljudske knjige. Kot škof pa je zastavil vse sile, da bi ohranili materni jezik. V 16-letni dobi škofovskega dela (1846–1862) je škof Slomšek sledil tudi duhu tedanjega papeža Pija IX, da bi pridobil laike za sodelovanje pri evangelizaciji¹⁰ svoje škofije.

Zlasti s prenosom škofijskega sedeža leta 1859 iz Svetega Andraža na Koroškem v Maribor ima Slomšek velike zasluge, da je Maribor ostal slovenski.

V Mariboru je Slomšek opazil veliko zapuščene mladine, ki se je potikala po ulicah. V začetku 19. stoletja je krščanska dobrodelnost začela dobivati viden izraz v raznih ustanovah za otroke in odrasle onemogle. Otrokom so nadomeščale dom, skrbale za njihov telesni in duhovni razvoj, omogočale osnovno in nadaljnje izobraževanje s študijem in rokodelsko obrtjo. Imenovali so jih sirotišnice, zavetišča, Marijanišča, dobrodelni domovi itd. (Rojs in Zorec 1987)

Ugodna priložnost se mu je ponudila ob sklepu mariborskega misijona, ko je zaprosil za skrb za revno žensko mladino. Že 7. aprila 1860 je bilo društvo ustanovljeno pod imenom Društvo katoliških gospa, ki je kmalu začelo skrbeti za revne deklice. To društvo je po Slomškovi smrti pripomoglo, da so v Maribor prišle šolske sestre, predvsem iz karitativnih namenov. Predsednica tega prvega dobrodelnega društva v Mariboru je bila grofica Zofija

---

¹⁰ Evangelij rel. Kristusov nauk, krščanska vera: oznanjati evangelij / živeti po evangeliju; pren., vznes. oznanjati evangelij bratstva, dela 3. ekspr. osnovna, vodilna načela, pravila česa: Shakespearove besede o igralcih bi morale biti za vsakega igralca evangelij; politični, življenjski evangelij / njegovo pisanje je za nekatere evangelij. (SSKJ 1994)

Brandys. Ena Brandysovih hčera je celo postala usmiljenka z imenom Leopoldina. (Puntar 1993)

Željo po vzgojnem zavodu za mladino v Mariborski škofiji, ki bi ga vodile redovnice, je kot poslednje naročilo prenesel na svojega najožjega sodelavca Franca Kosarja. Društvo katoliških gospa bi prevzelo vse stroške ob prihodu sester in jih tudi vzdrževalo. Prošnjo je v imenu društva podpisala predsednica grofica in svetovalec društva kanonik Franc Kosar. Vrhovna predstojnica v Gradcu M. Katarina Lügger je takoj bila pripravljena poslati tri ali štiri sestre v Maribor proti skromnemu plačilu. Prišla je osebno v Maribor, da bi se prepričala o razmerah in možnosti delovanja sester. (Puntar 1993)

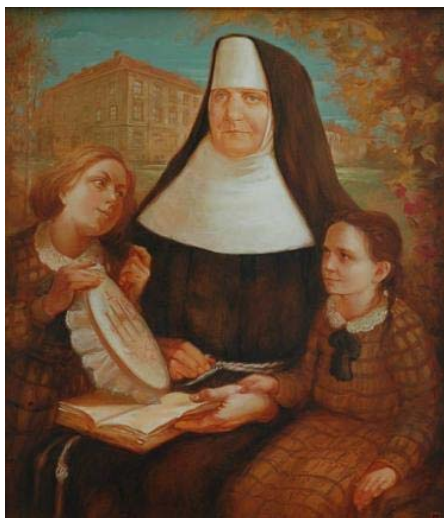
Tako je na slovenskih tleh zaživela samostojna ustanova šolskih sester, ki se je vsa posvetila vzgoji in pouku mladine kot svoji poglavitni nalogi. (Rojs in Zorec 1987)

Kosar in Slomškov naslednik Maksimiljan Stepišnik sta z vso svojo avtoriteto podprla prizadevanje sestre Margarete Puhar (na sliki 5.3), prednice prve redovne skupnosti v Mariboru. V pogodbi je bilo navedeno, da novi zavod ostane last Društva katoliških gospa. 15. oktobra 1864 so tako prišle prve tri sestre iz Algersdorfa v spremstvu vrhovne predstojnice m. Katarine Lügger in prevzele pritlično hišo z dvema nizkima sobama in kuhinjo v Schmidererjevi ulici 11 (današnji Strossmayerjevi ulici), ki jo je že leta 1860 odstopila gospa Marija Schmiderer za vzgojo deklic. Za predstojnico je bila določena s. Margareta Puhar¹¹, s. Veronika Bauer za pouk šivanja in s. Salezija Weitzer za učiteljico pletenja. (Puntar 1993)

---

¹¹ V samostan Algersdorf pri Gradcu je vstopila, ko ji je bilo 24 let, ob prihodu v Maribor pa je bila stara 38 let. Kot sposobno, razumno, požrtvovalno sestro jo je vodstvo samostana v Algersdorfu imenovalo za predstojnico nove redovne podružnice sirotišča. Marija Puhar se je rodila 6. marca 1818 materi Tereziji in očetu Jožetu na Velikem Janževem vrhu v župniji Kapela pri Radencih. Bila je druga od sedmih hčera. Marija se je srečala z revščino v domačih skromnih razmerah in v slovenski župnijski šoli. Pri stricu v Deutschlandsbergu, lastniku velikega posestva in pivovarju, je postala skrbna in vestna gospodinja. Leta 1844 so jo sestre v Algersdorfu sprejele v noviciat in ji dale ime Margareta. Izučila se je šivanja, ročnih del in izdelovanja cerkvenih oblačil. Odločila se je za življenje skupnosti v Frančiškovem duhu in utemeljila duhovnost nove mariborske kongregacije. Ob njeni smrti 6. marca 1901 je bilo v kongregaciji 168 sester. (Puntar 1993)

Slika 5.3: Mati Margareta Puhar, prva predstojnica kongregacije šolskih sester v Mariboru

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (2012c).

83 deklic je bilo pri pouku pletenja, 15 pri šivanju in 8 sirot. Kmalu je gospa Schmiderer velikodušno odstopila sestram še malo hišico za kapelico ter jo na svoje stroške primerno preuredila. (Rojs in Zorec 1987)

Novo okolje je postavljalo svoje zahteve, potrebe in probleme. Sestre so se odločile, da se bodo osamosvojile, ker je tukajšnja Cerkev potrebovala svoj način. In potrebe tukajšnjega sveta, to je slovenskega človeka, ki je prav takrat začel postajati versko in narodno zaveden, je bilo mogoče razumeti le iz življenjskih razmer tega človeka. Za meščane in okoličane pa je bil prihod redovnic velika novost. S. Nepomucena Ziggall o tem pripoveduje:

Ko sva se z m. Margareto Puhar pokazali na ulicah Maribora po dve in dve, po takratnem običaju, so se spočetka odpirala okna in vrata hiš in so naju ljudje spoštljivo in z veseljem pozdravljali, nekateri pa nagovarjali z manj primernimi opazkami. Vsakemu smo odgovorile s prijaznim odzdravom. Naša vsakdanja pota so bila v cerkev, trgovino, na trg in še kam. Hodile smo vedno molče. Ozirati se po ljudeh in izložbah ni bilo dovoljeno. Molile smo tiho na velik rožni venec, ki smo ga nosile na pasu kot del redovnega simbola (To je veljalo vse do koncila, ko smo spremenile redovno obleko.) Ko pa smo imele v hiši več otrok in se je delo namnožilo, je s. predstojnica za spremstvo po mestu vzela s seboj kar po dva otroka, navadno manj vzorna ... (Puntar 1993, 32)

5.1 Težave ob ustanovitvi mariborske podružnice šolskih sester leta 1864

Ustanovitev mariborske podružnice šolskih sester III. reda Sv. Frančiška iz Gradca je bila od vsega začetka povezana z mnogimi težavami. O tem govori obširno dopisovanje med društvom Katoliških gospa in Slomškovim naslednikom, škofom J. Maksimilijanom Stepišnikom (1862–1889) ter predstojništvom šolskih sester v Gradcu. Čeprav je bil škof Stepišnik v mladosti »nemškega« mišljenja in so oblasti menile, da bo preprečil Slomškovo delo, ni želel delati nasproti temu, za kar se je Slomšek vse življenje trudil.

Državna uprava je oklevala z dovoljenjem, da se sestre smejo naseliti v Mariboru. Zahtevala je trajno jamstvo za vzdrževanje nove redovne hiše. Drugod v takih primerih državne oblasti tega niso zahtevale. Po nasvetu nekega pravnika so sestavili pogodbo, v kateri je bilo izrecno rečeno, da ne gre za osnovanje nove redovne hiše ali šole šolskih sester, temveč da bodo sestre prevzele vodstvo ustanov Društva katoliških gospa, zato bodo dobile plačo. Pogodba traja, dokler sta zadovoljni obe stranki. In Štajersko deželno namestništvo je zdaj dalo dovoljenje.

S. Lidvina Purgaj je kongregaciji šolskih sester z materino hišo v Mariboru oskrbela nove konstitucije in se s prošnjo v Rim zavzela, da je Kongregacija – do tedaj pod škofijsko jurisdikcijo – dobila status rimskega cerkvenega prava. (Puntar 1993)

Novembra 1865 je Franc Kosar službeno sporočil mariborskemu škofijskemu ordinariatu, da so štiri šolske sestre prevzele vodstvo sirotišča in šole DKG v Mariboru. Tako se je končno začelo delovanje šolskih sester III. reda sv. Frančiška v Mariboru.

Takoj po prihodu v Maribor so šle na božjo pot na Gorco in tam so jih pozdravili z zvonjenjem. Bogate mariborske gospe so jim darovale hišo, opremo za kapelo in druge dragocene in potrebne stvari. Konec novembra 1865 so se vselile v novo hišo, v začetku šolskega leta so že imele prvi razred osnovne šole. Naslednjega leta je šola imela že 250 učenk v dveh razredih, že prihodnje leto pa je šola bila štirirazredna in je imela več kot 300 učenk. To je bil začetek šol šolskih sester.

Sestre v Mariboru so se sčasoma želele osamosvojiti, zato je med njimi in sestrami v Gradcu prišlo do napetosti. Sestra Margareta Puhar je pisala sekavskemu škofu Zwergerju in po imenu naštela sestre, ki bi bile primerne za novo hišo, in tiste, ki niso, saj »niso naklonjene Slovincem«.

Za začetek je bilo potrebnih devet sester. Od sedmih, ki so bile takrat v Mariboru, so le štiri izjavile, da žele ostati tam za vedno.

13. septembra 1869 je škof Stepišnik imenoval s. Margareto Puhar za prvo predstojnico mariborske skupnosti, t.j. za častito mater samostojne kongregacije šolskih sester v Mariboru.

Novembra istega leta je bila v novi materni hiši prva redovna preobleka. V noviciat je vstopilo sedem pripravnic. Po desetih letih je bilo tam 40 sester.

Novoustanovljena kongregacija šolskih sester v Mariboru se je hitro razvijala.

Do konca 19. stoletja je zanjo značilen notranji razvoj: število kandidatinj in sester je hitro raslo, vzporedno s tem se je širilo tudi šolsko in vzgojno delo v materni hiši v slovenskih pokrajinah avstro–ogrske države.

M. Margareta Puhar je svojo redovno skupnost vodila v duhu Frančiške Lampel. Utrdila je temelje mariborskemu šolskemu zavodu z nakupom hiše v Schmidererjevi ulici. Tam je bila dvorazredna osnovna šola. Ker so imele sestre v šolskem letu 1869/70 v internatu že 30 gojenk in v šoli 300 učenk, sta jim prišli na pomoč dve sestri iz Vöcklabrucka. Naslednje leto sta morali šolo prevzeti že dve novinki (s. Antonija Beranič in s. Agnesa Gschell), ki sta že opravili izpit za ljudskošolske učiteljice.

Iz Pravil (Zavod šolskih sester 1929) je razvidno, da je dekle, ki je želelo priti v Zavod, moralo prinesiti »krstni in domovinski list, zadnje šolsko spričevalo in spričevalo o cepljenju koz. Ob vstopu v Zavod je vsaka gojenka vodstvu morala izročiti soglasje staršev oz. njihovih namestnikov, da so seznanjeni s pravili, ki jih bodo upoštevali. S seboj je ob prihodu morala prinesiti določeno obleko, ki je morala biti »/.../ dostojna, to je ne prekratka in ne preveč izrezana« in potrebščine, ki so bile našteje v Pravilih. Pri tem pa je bilo potrebno upoštevati, da »vsak komad obleke, sploh vsaka reč mora biti zaznamovana s številko, ki jo dobi gojenka, ko je sprejeta v Zavod. Za nezaznamovane reči Zavod ne prevzema odgovornosti. /.../ »Razen kake verižice in ure naj gojenke ne nosijo nobenega lišpa v Zavod«.

Pravila zavoda so urejala tudi mesečni denarni prispevek oz. šolnino, ki je krila osnovne stroške stanovanja, postrežbe, kurjave in hrane ter stroške za učne knjige in druge šolske potrebščine.

Društvo katoliških gospa (DKG) je sestram še zmeraj dajalo po 600 goldinarjev na leto pod pogojem, da dajejo 150 otrokom brezplačno kosilo, jim pomagajo v opoldanskem odmoru pri učenju in popolnoma brezplačno vzdržujejo 10 sirot. Kakšen odnos so imele sestre od otrok, pove s. Hedvika Puntar v svojih spominih na predstojnico Margareto Puhar:

Sestra predstojnica je večkrat priporočila, naj z otroki ne bomo pretrde; tudi naj čim manj svarimo s predolgimi in prepogostimi pridigami. Če je le mogoče, naj z

otrokom, ki je kaj zagrešil, uredimo »med štirimi očmi«. Pri tem naj ne uporabljamo sramotilnih in ponižujočih besed, ki otroka žalijo in prizadenejo njegov ponos. Iz ust sester naj bi otrok ne slišal nikoli nič takega. Posebno naj se nobena ne spozabi, da bi otroka kaznovala s šibo ali ga tepla. Redovnica naj se nikoli ne pregreši s tako surovostjo, da bi svoje roke uporabljala za kaznovanje otrok, ampak rajši za blagoslov. S takimi kaznovanji bi otroka globoko razočarali in v mladi duši bi se podrlo zaupanje in spoštovanje do redovnic za vedno. Otroka je treba posvariti tako, da bo čutil, da ga imamo radi in mu dobro želimo. Tudi naša vzgoja naj ne poudarja samo slabih lastnosti. Vzgojo je treba graditi na pozitivnih lastnostih, ki ga opogumljajo. Vsak otrok jih ima, le da jih v družini ali zunaj nje ni še nihče odkril ali priznal. (Puntar 1993, 35)

Sestra Margareta je redovnice tudi resno svarila pred tem, da bi otroke kaznovale z molitvijo, s pritrgovanjem hrane ali da bi morali kleče prositi odpuščanja. Rekla je, da se pred Bogom kleči, morda tudi kdaj pred starši, pred sestro pa le za blagoslov. (Puntar 1993). Zato je s. Margareta poleg dveh prvotnih hiš v Schmidererjevi ulici (št. 1 in 4) kupila še sosednjo »Grusovo« hišo (št. 17), ki so jo imele prej le v najemu, in ki je pozneje postala materna hiša nove kongregacije. Do leta 1881 je bil kupljen zaključen šolski kompleks z vrtom na oglu Strossmayerjeve in Vrbanove ulice (današnje Gosposvetske ceste), ki je dobil obvezen »samostanski zid« (glej sliko 5.4).

Slika 5.4: Stavba matrne hiše kongregacije šolskih sester.

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (2012č).

V službi vrhovne predstojnice je leta 1881 ob koncu četrtega triletnega vodstva m. Margareti sledila m. Nepomucena Ziggall, tedanja hišna predstojnica v Celju, ki je delo predstojnice v Mariboru opravljala do 1887. Mariborski ordinariat (urad za upravljanje škofije) je prvo predstojnico razrešil na njeno lastno prošnjo.

Že v času, ko je kongregacijo vodila mati Margareta, sta leta 1871 in 1878 nastali novi podružnici v mariborskem delavskem predmestju in v Celju. Pod vodstvom s. Nepomucene Ziggall so zrasle tri nove postojanke: Kamnica, namenjena za okrevališče bolnih sester, Repnje¹², kjer je bil samostan s cerkvico in šolo, in zavod Marijanišče v Ljubljani, namenjen vzgoji in pouku dečkov. Zasluga m. Nepomucene je tudi samostanska cerkev v materni hiši.

V njenem času je bil razširjen tako imenovani Numerus Fixus (določeno število), ki je omejeval število sester v posameznih redovnih družbah in je bil odvisen od materialnih razmer posamezne ustanove. V samostanskih šolah tako ni bilo mogoče nadaljevati učiteljev kot v državnih ustanovah; bil pa je tudi ovira, da so morala dekleta dolgo čakati na vstop v noviciat. Državna oblast je odbila prošnjo m. Nepomucene, ki jo je deželni vladi

---

¹² Repenjska podružnica živi že več kot sto let, je prva podružnica šolskih sester na Kranjskem. Tam je bogata gospa Katerina Šporn darovala sestram gradič, ki mu je prizidala cerkvico, šolsko poslopje in zemljo. 16. aprila 1883 so prišle v Repnje s. Elizabeta Koren, s. Stanislava Voh in s. Gertruda Neuwirth. Začele so poučevati na osnovni šoli, kjer je bilo takoj 73 učenk. V prvi svetovni vojni so šolo zasedli nemški vojaki, tako da je bila gospodinjska šola ukinjena do šolskega leta 1919/29. Osnovna šola je delala tudi v vojnem času, vendar v zelo težkih razmerah. Med obema vojnama sta šoli uspešno delovali. Danes je tam dom za stare in bolne sestre, hiša duhovnih vaj in sestriških sestankov ter najštevilnejša skupnost slovenske province, nekoč pa je tam bil noviciat. (Puntar 1993)

posredoval mariborski škofijski ordinariat. Šele, ko so poslali dodatne podatke o materialnem stanju kongregacije, je oblast dovolila, da se poveča število sester s 40 na 50. To število je moralo ostati tako dolgo, dokler se ne bi povečala sredstva za vzdrževanje, skupna lastnina in dokler ne bi bili odplačani dolgovi.

5.2 Predvojno in vojno obdobje

Kongregacija šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja je bila ustanovljena 13. septembra 1869 z materno hišo v Mariboru po odločitvi in prizadevanju s. Margarete Puhar.

Država je na začetku ovirala sestre tudi pri ustanavljanju učiteljišča, tako da je šele po nekaj letih dobilo pravico javnosti. Prav tako so se morale sestre sredi mariborskega nemškutarstva boriti za uvedbo slovenskega jezika v šole. 24. 2. 1892 je državna oblast odobrila ustanovitev zasebnega sestrinskega učiteljišča, a po odličnem uspehu prvih maturantk je dobila šola tudi pravico javnosti. Učni jezik na učiteljišču je bila nemščina. Toda šolska oblast je 1. 1894 dovolila, da sme zavod vsako leto prositi za tečaje slovenskega jezika, za kar ima največje zasluge mati Angelina Križanič. Začela je uvajati slovenščino v šole in skupnost. Sestre so morale govoriti en dan slovensko, en dan nemško. Ob nedeljah je bila ena sveta maša in pridiga slovenska, druga nemška. Na učiteljišču so bile najprej tri ure na teden slovenske.

Učiteljišče šolskih sester je bila tedaj edina dvojezična šola v Sloveniji, državne šole so zaradi političnih razmer sprejemale le nemške gojence in gojenke. Mati Angelina je bila tudi pravična do Nemk, ki so bile v sestrinskih šolah. Navajala jih je, da so spoštovale tudi slovensko kulturo in pravice slovenskega naroda.

Mati Angelina ima tudi največje zasluge pri formiranju mariborskega šolskega centra v materni hiši, kjer je deloval od 1890 nemški otroški vrtec, šestrazredna osnovna šola je bila vadnica učiteljišča, v šolskem letu 1896/97 pa je bilo dovoljeno Zasebno žensko učiteljišče šolskih sester v Mariboru.

Pravica javnosti sestrinskega učiteljišča v Mariboru je privabila mnogo novih gojenk in spet so bili potrebni obsežnejši šolski prostori. Leta 1900 se je takratna vrhovna predstojnica m. Stanislava Voh odločila za novo šolsko stavbo in zanjo kupila zemljišče ob mestnem pokopališču, kjer so začeli graditi novo šolsko poslopje za učiteljišče, ki je ob slovesnem odprtju leta 1908 dobilo naziv: Prvo jubilejno učiteljišče cesarja Franc Jožefa (ki je ravno tedaj praznoval 50. obletnico vladanja).

V novem šolskem poslopu je bilo tudi več izvenšolskih dejavnosti (glasba, petje, risanje, jeziki itd.) 10 let pred začetkom vojne je bila na zavodu ustanovljena Marijina družba za učiteljice, znotraj katere se je mladina vključevala v razne dobrodelne akcije, vneto so delali za misijone in podobno. Prva svetovna vojna je zelo otežila delo šole, saj je bila v njihovih prostorih vojaška bolnica. Pravkar ustanovljena gospodinjska šola je leta 1914 prenehala delovati zaradi pomanjkanja živil. Konec vojne v šolskem letu 1918/19 je bil na zavodu uveden slovenski jezik kot izključni učni jezik. To pa je poleg drugega, kar prinaša vojna in prevrati, prineslo sestrām novih težav in sovražnosti.

Po petdesetih letih obstoja, leta 1922, je kongregacija z »dekretom laudis« postala papeško pravna in je dobila lastne konstitucije (pravila, ki urejajo življenje v redovni skupnosti in njene odnose navzven). Istega leta se je kongregacija razdelila v štiri province (skupnost samostanov istega reda na kakem ozemlju, ki imajo skupno predstojnico): slovensko (Maribor), hrvaško (Split), italijansko (Tomaj) in severnoameriško (Chicago), medtem ko je do tedaj kongregacija imela enotno strukturo in so vse hiše bile direktno povezane z materno hišo v Mariboru. V desetletjih pred prvo svetovno vojno so svoje razvejano šolsko delo (poleg številnih izobraževalnih tečajev) mariborske šolske sestre razširile na več škofij, tudi med Slovence na Koroškem in Tržaškem, ustanovile pa so se še štiri župnijske šole pri slovenskih župnijah v Združenih državah Amerike. Že od leta 1908 so mariborske šolske sestre delovale med slovenskimi deklety in ženami v Egiptu; prvo skupnost so ustanovile v Aleksandriji. (Pivec – Stele 1940)

Širitev kongregacije med obema vojnama je pripomogla k ustanovitvi še drugih provinc; ena v Hercegovini s sedežem v Mostarju, in ena v Argentini s sedežem v Rosariu (sedaj San Lorenzo). (Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja 2006)

Papež Pij XI. je leta 1927 potrdil Pravila III. reda Sv. Frančiška z bulo *Rerum conditio*. Vrhovna predstojnica je bila tedaj mati Angelina Križanič. Leta 1932 je bilo natisnjenih 2000 izvodov v slovenskem jeziku, naslednje leto pa so v Mostarju natisnili še konstitucije v hrvaščini. Te konstitucije so služile do leta 1969, ko so jih začeli popravljati in dopolnjevati po smernicah 2. vatikanskega koncila.

Generalni kapitelj leta 1935 (ki je veljal do leta 1956) je med drugim določil nekaj važnih določil: ekonomski (vsota, s katero razpolagajo) in disciplinski (tihota, dopisovanje, izhodi in bivanje izven samostanske skupnosti) značaj reda. Ta kapitelj je tudi določil, da dobi kongregacija v nazivu dodatek »Kristusa Kralja«.

Vsaka provinca je skrbela za svoje nove podružnice, kjer so sestre delovale na vzgojnem, karitativnem, socialnem in zdravstvenem področju. (Kodrič in Palac 1986)

Med 1. svetovno vojno so več sestrskih hiš, zlasti v Sloveniji, spremenili v vojaške bolnišnice. Sestre so se tako morale naučiti osnov bolniške nege in pod okriljem Rdečega križa prevzeti vlogo vojaških bolniških strežnic v svojih hišah. Pozneje so prevzemale bolniško strežbo tudi po drugih bolnišnicah, sanatorijih ter domovih za ostarele. Začele so tudi voditi gospodinjstvo v cerkvenih ustanovah: semeniščih, bogoslovjih, škofijskih rezidencah, župnijah.

Druga svetovna vojna je zavrila vsestranski razvoj. Zrušila se je zunanja povezanost kongregacije. Vrhovni sedež so sestre prenesle v Rim, kjer so še danes. Province v Jugoslaviji so izgubile hiše, tako da sestre niso mogle več bivati v redovnih skupnostih. Takratna provincialka s. Amanda Jager je leta 1941 prenesla sedež mariborske province v Beograd. Tam so sestre v skromnih razmerah našle delo v bolnišnicah, zavetiščih in vrtcih. Od 1941 do 1983 je bilo provincialno središče v Beogradu (pred tem do začetka vojne v Mariboru), nato v Ljubljani. Od leta 1988 je provincialno središče v Ljubljani, Strmi pot 4¹³. 6. marca 1996, na rojstni in smrti dan ustanoviteljice s. M. Margarete Puhar, je bil z denacionalizacijo vrnjen del nekdanjega zavoda v Mariboru, materna hiša. Po šestdesetih letih so se v njej ponovno naselile sestre. Noviciat je po razpustitvi leta 1941 bil na različnih krajih začasno (Ljubljana, Repnje, Rab), dokler ni leta 1952 našel mesta v Srbiji v Pančevu do 1967, nato v Repnjah do leta 1988, ko je bil premeščen v Maribor, na Poljančevo ulico. (Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja 2006)

Med težavami, ki so jih šolske sestre imele še pred prvo svetovno vojno, so dolгови, zaradi katerih je denimo nehala delovati podružnica Sv. Jakob v Trstu. Skupnost pa je ogrožala še tuberkuloza, ki je bila tedaj še neozdravljiva. Nasprotniki katoliških šol in šolskih sester so to izkoristili in na grob način žalili sestre po časopisju. Posebno strupen je bil list *Marburger Zeitung*.

6. aprila 1941 so Nemci brez vojne napovedi bombardirali Beograd, pod ruševinami je umrlo 40.000 ljudi, med njimi nobena sestra, kar imajo za čudež. Tri dni zatem je nemška vojska zasedla Maribor. Naglo in nepričakovano so vojaki zasedli šolo in internat v materini hiši, da sestre niso mogle rešiti niti šolskega arhiva.

Zastopniki nemške policije so zahtevali, da sestre takoj zapustijo samostan. Na prošnjo predstojnikov so podaljšali rok do 1. maja. 30. aprila je bila v samostanski cerkvi zadnja

---

¹³ Sestre so leta 1987 kupile že urejeno hišo za provincialno središče mariborske province. V letu 1993 so pozidale še nov del hiše s hišno kapelo, ki je posvečena Kristusu Kralju. Sestre sodelujejo pri vzgoji v otroških vrtcih in izobraževanju na teološki fakulteti, v karitativni dejavnosti in medijih. Sestre v bogoslovnem semenišču vodijo gospodinjstvo. (Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja 2006)

sv. maša, po kateri je odšla z avtobusom proti Ljubljani tudi takratna predstojnica Terezija Hanželič. Marijanišče v Ljubljani je bil začasen cilj njene poti. (Kodrič in Palac 1986)

V Mariboru je bilo v času nemške okupacije samostana 137 sester. 30 novink in 60 kandidatinj se je moralo vrniti na svoje domov. Stare sestre pa so morale v neznano prihodnost. Nekatere so se zatele k svojcem, tiste, ki več niso imele doma, pa so sprejeli dobri ljudje in samostani, ki so še obstajali v krajih, ki so jih zasedli Italijani (Ljubljana, Tomaj). Italijani namreč sester niso pregnali. Nekaj sester so sprejele tudi sestre na Hrvaškem in v Srbiji. Ista usoda je zadela vse podružnice na Štajerskem in Gorenjskem, torej v vseh krajih, ki so jih zasedli Nemci.

Poleg matrne hiše je mariborska provinca s trinajstimi hišami izgubila še devet drugih lastnih hiš in 23 postojank, kjer so sestre le delale. Skupaj je dom izgubilo 390 sester.

Pred vojno je sicer imela provinca v svojih zavetiščih, šolah, internatih in tečajih čez 3000 otrok in mladine. Po vojni je ostalo mariborski provinci 21 postojank, od teh 10 lastnih hiš, 6 v Srbiji, 3 majhne posesti brez apostolata v Sloveniji: Obrež, Melje in Kamnica z do petimi sestrami in Repnje, ki je bilo podržavljeno in delno porušeno. Največ sester je v tem času sprejel Niš, 27, in obe hiši v Pančevu, 40.

Poleg rednega dela so sestre tam obiskovale bolničarske šole in tečaje in si pridobile potrebno kvalifikacijo. Na teh službenih mestih so ostajale do upokojitve. Njihove plače so bile izdatna pomoč za nakup in ureditev hiš, da bi se mogle vrniti v skupnost vsaj nekatere sestre.

Po štirih letih so se Nemci umaknili partizanski vojski, ki je v prostore naselila vojaško bolnišnico za ranjence. Nekatere sestre so prevzele strežbo bolnikov, kuhinjo in pralnico. Sestre učiteljice in ostale so poprijele za vsako delo, vesele, da smejo spet biti v materni hiši.

V času od 1941–1956 se je zmanjšalo število sester za 190. Od teh jih je bila tretjina na Koroškem in v Bosansko–Hrvaški provinci.

Šele dvajset let pozneje si je provinca toliko opomogla, največ z denarjem sester, ki so delale po domovih za ostarele, po bolnišnicah, da je najprej kupila nekaj manjših hiš, kamor je sprejela najpotrebnejše, najstarejše in bolne.

V vseh provincah so obnavljali hiše, odplačevali dolgove. Trst, Koroška, Split, Lemont. Za boljše medsebojno spoznavanje in obveščanje je leta 1958 začel izhajati Kongregacijski list.

Spet novo pobudo je dal vrhovni kapitelj l. 1962, v katerem je bila ponovno izvoljena Teresa Vidan. V sedmih letih med obema kapitljema (1962 in 1969) je vstopilo okrog 500 novink.

V tem času se je čutila potreba po temeljiti obnovi življenja v skupnosti, ki jih je odkril 2. vatikanski koncil, eden najvažnejših dogodkov novejšje cerkvene zgodovine.

Koncil je postavil pred redovne skupnosti nove naloge in jih poklical k temeljiti reviziji redovnega življenja. Izpostavil je potrebo in željo, da se vsaka ustanova »vrne k svojim izvorom«.

Vrhovni kapitelj 1969 je bil volilni in delovni. Potrdil je spremembo obleke, ki je po preprostem in higienskem kroju bolj ustrezala koncilskim zahtevam. Po tem kapitlju pa vse do leta 1980 se je čutila v kongregaciji doba preverjanja in notranjih nasprotij. Molitveno življenje je pogosto trpelo škodo na račun pretiranega apostolata; frančiškansko uboštvo in majhnost ter duh pokorščine so bili ogroženi pod vplivi sveta in časa, ki ceni vrednote, ki so tem nasprotne. Zaradi povečane sekularizacije (podrobno obravnavam v posebnem poglavju) in nove miselnosti se je zmanjševalo število sester, množili so se izstopi in zmanjševalo se je število »naraščajnic«¹⁴. (Kodrič in Palac 1986)

V nekaj letih po vojni so se razmere toliko uredile, da so predstojnice sprejemale sicer maloštevilna dekleta, ki so prosila za vstop k sestram. Prav tako se je ponovno vzpostavljala samostanski red in šele po letu 1970 je začela ponovno živeti tudi dejavnost sester, najprej v katehezi in gospodinjskih tečajih. Ponovna oživitev se je pričela ob zamenjavi političnega režima v Sloveniji v devetdesetih letih, ko je bilo šolskim sestram vrnjeno odvzeto premoženje. 6. marca 1996, na rojstni in smrtni dan matere Margarete Puhar, so prevzele hišo na Strossmayerjevi ulici 17 v Mariboru. (Kodrič in Palac 1986)

Dosedanje provincialne predstojnice:

- 1928 – 1929 s. M. Šolastika Žurman

---

¹⁴ Pri šolskih sestrah v Mariboru se je šolala »aristokratka duha«, kot jo je uradno poimenovala slovenska leksikografija, prva dama slovenske mladinske književnosti, Kristina Brenkova (1911-2009), ena prvih doktoric pri nas, rojena Horjulčanka. Morala je k teti, ki je bila redovnica. Kriza je zarezala v družino s sedmimi otroki in tudi Kristino so namenili v kloster. Njen spomin na tisto mariborsko šolanje in šolske sestre ni bil travmatičen, nasprotno, s kakšnim žarom je pripovedovala o sestrah Leonori, Norberti, Luidgardis, pa o tem, kako so jo po štirih letih šolanja hoteli »preobleči« v sestro Ksenijo-Tujo. Uprla se je in odšla na učiteljske ... (Hajnšek 2009)

K šolskim sestram je stopila tudi Marija Ilc, bolj znana pod imenom sestra Vendelina, ena najbolj priljubljenih slovenskih učiteljic kuhanja, ki je svoje recepte zbrala in izdala v petih knjigah. »Ko bi bila še enkrat mlada, bi izbrala isto življenjsko pot. Izbrala bi torej zahtevno pot redovnice. Nikoli nisem ničesar puščala za naslednji dan, kar sem le mogla, sem naredila sproti. Zvečer sem zato šla mirne vesti spat«, je zapisala v predgovoru knjige Zmeraj sestra Vendelina – osnove domače kuhinje. (Ilc in Novak 2007) Umrli je na Brezjah, v 88. letu starosti, leta 2003. Prve gospodinjske šole in tečaji, ki so jih sestre odpirale po Sloveniji, Hercegovini in Dalmaciji so bile sicer skoraj povsod prve tovrstne šole v teh pokrajinah. Poleg šol je bila dobro organizirana mreža večtedenskih ali večmesečnih gospodinjskih tečajev kuhanja, šivanja, krojenja, ročnih del in vkuhanja sadja in zelenjave, nega dojenčkov in bolnikov. (Rojš in Zorec 1987)

- 1929 – 1935 s. M. Engelbera Peršič
- 1935 – 1956 s. M. Amanda Jager
- 1956 – 1962 s. M. Eleonora Kozole
- 1962 – 1969 s. M. Izabela Gosak
- 1969 – 1975 s. M. Leonita Rojs
- 1975 – 1981 s. M. Vendelina Ilc
- 1981 – 1983 s. M. Leonita Rojs
- 1983 – 1989 s. M. Jožefa Medja
- 1989 – 1995 s. M. Mihaela Berčon
- 1995 – 2001 s. M. Bernardka Stopar
- 2001 – 2007 s. M. Angela Zanjkovič
- 2007 – 2013 s. M. Rafaela Glasenčnik
- 2013 – s. M. Terezija Tomazin

Od 19. do 25. junija 2013 so se odposlanke Mariborske province Kongregacije šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja zbrale v Repnjah na rednem provincialnem kapitlju. Izvolile so tudi novo vodstvo:

- s. M. Terezija Tomazin, provincialna predstojnica
- s. M. Mira Rožanc, prva svetovalka in vikarica
- s. M. Metka Vrabič, druga svetovalka
- s. M. Nikolina Rop, tretja svetovalka
- s. M. Vida Tomažič, četrta svetovalka.

6 SKUPNOSTI

Mariborska provinca brezmadežnega spočetja je bila ustanovljena z odlokom sv. Kongregacije za redovnike 18. novembra 1922. Leta 1928 je vrhovni svet izvolil provincialno predstojnico in provinca je dobila ime Brezmadežnega spočetja.

Skupnosti kongregacije šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja poleg tistih izven mariborske province (predstavljenih v nadaljevanju) sestavljajo samostani (hiše) v ljubljanski, mariborski, koprski in novomeški škofiji ter v Srbiji:

1. Ljubljana, provincialna hiša, (ljubljska nadškofija). Sestre so leta 1987 za provincialno središče mariborske province kupile že urejeno hišo. V letu 1993 so pozidale še nov del s hišno kapelo, ki je posvečena Kristusu Kralju. Sprejema sestre, ki imajo opravke v Ljubljani. Občasno živijo v skupnosti kandidatkinje in mlajše sestre študentke. Običajno živi tu od sedem do devet sester.

V skupnost provincialnega središča spadajo še:

- **Ljubljana bogoslovje,** kjer trenutno živijo tri sestre in
- **Zavod sv. Stanislava,** v Šentvidu pri Ljubljani, kjer trenutno živita dve sestri.

2. Ajdovščina, Šturje, koprška škofija. Podružnica je bila ustanovljena za potrebe župnijske pastorale. Hiša je bila kupljena l. 1970 od tržaške province. Kapela je posvečena sv. Angelom varuhom. Občasno so v hiši šiviljski in kuharski tečaji za žene in dekleta. Trenutno daje dom štirim sestram.

3. Brezje, ljubljanska nadškofija. Leta 1964 je bila kupljena starejša hiša in preurejena v počitniški dom za sestre. Zraven so sestre leta 1981 pozidale novo hišo kot dom za ostarele in bolne sestre. Kapela je posvečena sv. Jožefu. Sestre sodelujejo pri župnijski katehezi. V poletnem času imajo gospodinjski tečaj za dekleta. Tam živi šestnajst sester.

4. Kranj, ljubljanska nadškofija. Nova hiša je bila zgrajena leta 1975 za ostarele in bolne sestre ter kot izhodišče za nastajajočo župnijo Kranj – Zlato polje. Kapela je posvečena Svetemu Duhu. Sestre sodelujejo na vzgojno–izobraževalnem področju v župnijski pastoralni in osnovni šoli. Tam živi sedem sester.

5. Ljubljana Vič, ljubljanska nadškofija. Podružnica je bila ustanovljena leta 1972, ko so sestre kupile novejšo hišo in jo preuredile za skupnost sester študentk in zaposlenih v raznih ustanovah ter vzgojo deklet. Danes sestre delujejo v bolnišnici in v cerkvenih ustanovah (administracija, cerkvena družbena občila). Kapela je posvečena sv. Frančišku Asiškemu. S hišno predstojnico tam živijo še tri sestre.

6. **Maribor**, nadškofija, mariborska nadškofija. Na škofiji sestre vodijo gospodinjstvo s presledki od leta 1890 in oskrbujejo ostarele duhovnike v duhovniškem domu. Tam živijo štiri sestre.
7. **Maribor**, noviciat, mariborska nadškofija. Hiša v Poljančevi ulici 5 je bila kupljena za bolne sestre leta 1958. Kapela je posvečena sv. Družini. V hiši je sedaj noviciat. Od leta 1986 je od mariborske nadškofije v najemu sosednja hiša, v kateri je kapela, posvečena Brezmadežni. Poleg novink živijo tam še tri sestre.
8. **Maribor**, materna hiša, mariborska nadškofija. Je materna hiša kongregacije. Od nekdanjega zavoda šolskih sester, od koder so morale oditi l. 1941, sta bili z denacionalizacijo 6. marca 1996 vrnjeni hiši Strossmayerjeva 15 in 17, drugo je nova oblast podrla in pozidala. Hišo na Strossmayerjevi 15 ima v najemu mariborska nadškofija, hiša na Strossmayerjevi 17 s samostansko cerkvijo pa je bila obnovljena. Leta 2001 se je v to hišo iz Gregorčičeve ulice v MB preselila skupnost sester. V hiši je vezilnica cerkvenih paramentov, sestre vodijo študentski dom za dekleta in center za pomoč družinam in posameznikom v stiski. Sestre sodelujejo v župnijski katehezi, duhovnih vajah in svetovanju ter vzgoji v katoliškem otroškem vrtcu. Samostanska cerkev je posvečena Brezmadežni. Hišna predstojnica je trenutno s. Veronika Verbič, tam živi še 10 sester.
9. **Radovljica**, ljubljanska nadškofija. Hiša je bila kupljena leta 1961 in urejena za vezilnico cerkvenih paramentov. Hišna kapela je posvečena Kristusu Kralju. Sestre na različne načine sodelujejo z župnijo; varujejo otroke in sodelujejo v župnijski pastorali. Tam živita dve sestri.
10. **Repnje**, ljubljanska nadškofija. Podružnica je bila ustanovljena leta 1883. Sestre so vodile dekliško šolo, kasneje še gospodinjsko šolo. Cerkev je posvečena Srcu Jezusovemu. Vzgojno poslanstvo se je pretrgalo z drugo sv. Vojno in se obnovilo z gospodinjskimi tečaji leta 1970. Leta 1996 je bila dograjena nova hiša, Dom matere Margarete. Kapela je posvečena Materi Besede. V domu so duhovne vaje za sestre, vzgojna in druga srečanja, duhovne vaje in srečanja za odrasle, kuharski in šiviljski tečaji za žene in dekleta. V nekdanjem gospodarskem poslopiju v bližini samostana so preurejeni prostori za vzgojno delo z otroki in mladimi. Sestre sodelujejo v župnijski pastorali. V neposredni bližini samostana v Repnjah je Dom matere Margarete, poimenovan po ustanoviteljici šolskih sester Margareti Puhar. Dom je namenjen duhovnim vajam in obnovam, gospodinjskim tečajem, seminarjem. Dom sprejme 34 oseb (štiriposteljne in enoposteljne sobe). Tam živi enaindvajset sester.

- 11. Trebnje**, novomeška škofija. Podružnica je vnovič ustanovljena leta 1986 v delno darovani in preurejeni hiši kot mladinsko pastoralno središče. Vseh pet tam stanujočih sester sodeluje v župnijski pastoralni.
- 12. Zemun**, Srbija. Tam živi pet sester.
- 13.** Zunaj redovne skupnosti biva z dovoljenjem provincialnega sveta **s. Rebeka Kenda** (intervju z njo je objavljen med prilogami), Črni vrh nad Idrijo.
- 14.** V eksklavstraciji z dovoljenjem Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja (dokler traja potreba) bivata sestri **s. Pavla Bajec in s. Darinka Bajec**, v Skriljah pri Dobravlju.

Zunaj mariborske province:

- 15. Generalna hiša – vrhovno vodstvo (Suore Scolastiche Francescane di Cristo Re)**, Grottaferrata, Italija. Vrhovna predstojnica in njene svetovalke, izvoljene na vrhovnem kapitlju kongregacije junija 2011:

- **Vrhovna predstojnica:** s. Klara Šimunović, hrvaške narodnosti, splitska provinca.
- **Vrhovna namestnica:** s. Maryann Dosen, lemontska provinca, za angleško govorno področje.
- **Svetovalke:**
  - s. Angela Zanjekovič, mariborska provinca, za slovensko govorno področje,
  - s. Eva Arevalo Coronel, paragvajska provinca, za špansko govorno področje,
  - s. Ana Antolović, bosansko–hrvaška provinca, za hrvaško govorno področje.

Vrhovna predstojnica v šestih letih svojega mandata obišče vse province in se sreča z vsako sestro. Njene svetovalke redno vzdržujejo stike s provincami, ki jih zastopajo.

V obdobju med obema svetovnim vojnama (1922 do 1940) je bila kongregacija na višku svojega razvoja. Ustanavljale so se nove podružnice po Jugoslaviji, Severni in Južni Ameriki. Ko je leta 1922 dovoljena razdelitev kongregacije na province, so te dobile imena narodov, med katerimi so sestre delovale.

- 16. Rimska regija** s sedežem v Rimu ima tri skupnosti (26 sester).
- 17. Splitska provinca** s sedežem v Splitu ima 25 skupnosti (nekaj tudi v Nemčiji: Glonn, Frankfurt, Darmstadt in štiri v Kongu v Afriki).
- 18. Tržaška provinca** Svetega Petra in Pavla s sedežem v Trstu ima sedem skupnosti, od tega dve v Egiptu (skupaj ima 41 sester). Hiša v Tomaju, kjer je bil do leta 1947 provincialni sedež, je bila ustanovljena 18. avgusta 1898. Sestre je za vzgojo ženske

mladine poklical kanonik Urban Golmajer. Tomajska provinca, sedaj tržaška, je bila ustanovljena z odlokom Svete kongregacije za redovnike leta 1922. Zaradi političnih razmer je bilo središče (in noviciat) premeščeno iz Tomaja v Trst.

- 19. Lemontska provinca** s sedežem v državi Illinois v ZDA ima 5 skupnosti (41 sester).
- 20. Mostarska provinca** s sedežem v Mostarju ima 32 skupnosti, 216 sester (Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Nemčija, Švica, ZDA).
- 21. Argentinsko–Urugvajska provinca** s sedežem v San Lorenu (Argentina) ima 10 skupnosti, 60 sester.
- 22. Bosansko–hrvaška provinca** s sedežem v Sarajevu ima 36 skupnosti, 252 sester. Bosansko hrvaška provinca Brezmadežnega Marijinega srca je bila ustanovljena leta 1942, čeprav so šolske sestre iz Maribora v Bosno prišle že leta 1929. Po prihodu v Visoko in v Sarajevo so prevzele gospodinjstvo. Zaradi neugodnih političnih razmer v Bosni niso mogle razviti svoje šolske dejavnosti kot v drugih državah. Izjemo predstavlja Vareš – tam so od leta 1936 imele lastno hišo, vodile obrtno šolo, osnovno šolo in otroški vrtec – in Novi Šeher, kjer so leta 1941 v najeti hiši ravno tako odprle otroški vrtec. Druga svetovna vojna je prinesla tudi vprašanje preživetja slovenskih sester in slovenskih podružnic v Bosni. To je pospešilo ustanovitev Bosansko–hrvaške province Brezmadežnega Marijinega srca.
- 23. Avstrijsko–koroška provinca** s sedežem v Celovcu ima 4 skupnosti, ki so med najstarejšimi v kongregaciji, do konca druge svetovne vojne so pripadale mariborski provinci. Zaradi vojnih in povojnih razmer je bila ta ureditev onemogočena, zato je bila z dovoljenjem Sv. kongregacije za redovnike 21. septembra 1955 ustanovljena lastna provinca s sedežem v Celovcu. Tam je od leta 1968 tudi noviciat. Tam je tudi s. Urša Šebat kot vzgojiteljica v dijaškem domu in profesorica verouka.
- 24. Paragvajska provinca** s sedežem v Paragvaju ima 9 skupnosti, 58 sester. Obstaja od 1974. Misijonarka tam je s. Tadeja Mozetič. (Provincialat šolskih sester 2008)

6.1 Pomembnejši dogodki v mariborski provinci med 2000 in 2006

Na gospodarskem področju je bilo veliko reševanja zapletenih zadev v zvezi z vračanjem po drugi svetovni vojni zaplenjenega sestrinskega premoženja. V materni hiši v Mariboru so uredile študentski dom. Sv. Elizabete za študentke in Družinski center MIR za pomoč družinam, zakoncem in posameznikom v stiski. Sestre so se zaposlile tudi v prvem

katoliškem otroškem vrtcu v Mariboru, v osnovni šoli in na teološki fakulteti. Nadaljevale so prejšnje dejavnosti: katehezo in druge dejavnosti v župnijah, vzgojo otrok v vrtcu, spremljale so udeležence duhovnih vaj in izvajale duhovne programe za otroke in mlade, kuharske, šiviljske in gospodinjske tečaje ...

Ob 80. obletnici province v letu 2002 je bila končana obnova po denacionalizaciji vrnjene matrne hiše v Mariboru, skupnost sester pa se je vanjo iz Gregorčičeve ulice preselila že spomladi 2001. V teh letih je bila iz nemščine prevedena Kronika matrne hiše v Mariboru 1864 – 1918 in prepisana kronika v slovenščini ter pripravljena za tisk.

Zelo dejavne so bile sestre v Komisiji za mladinsko pastoralo. Organizirale so redna srečanja za vse sestre, ki delajo z otroki, mladimi in njihovimi starši, kjer so se strokovno izobraževale, si delile izkušnje in načrtovale. Po daljši pripravi so izdale prvi »Vzgojni načrt za otroke in mlade (2006)«.

Visokošolski študij so končale štiri sestre, ena pa srednješolskega. Štiri sestre so končale usposabljanje za vzgojo v otroškem vrtcu po metodi M. Montessori, ena pa specializacijo iz zakonske in družinske terapije.

Ukinjene so bile podružnice: Nadškofija Ljubljana (2001), Stična (2002), Petrovče (2003) in Niš (2006). (Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja 2006)

Leta 2012 je po šestih letih izšel nov Šematizem, iz katerega je razvidno, da so januarja 2010 začele srečanja vseh sester v materni hiši v Mariboru, tako imenovani zbor province, ki je namenjen druženju in poglobitvi v kakšno duhovno ali aktualno temo. Oblikovala se je skupina sester, imenovana desetnice, ki jih druži čas deset let po večnih zaobljubah in se občasno srečujejo. Novinke in juniorke so se začele srečevati z mladimi sestrami hrvaškega govornega področja. Veliko je tudi srečanj ob raznih dogodkih v Cerkvi na Slovenskem ali tistih, ki jih pripravita Konferenca redovnih ustanov Slovenije (KORUS) in Frančiškova konferenca.

Leta 2009 smo obhajale 140–letnico kongregacije s priložnostno dramsko igro z naslovom Marjetice, ki je skušala zajeti utrip življenja naših prvih sester, in z razstavo likovnih del sester naše kongregacije v Ars sacra v Mariboru z naslovom Brat sonce in sestra luna.

Leta 2009 je izšla knjižica Najprej je bila Marija ... o materi Margareti Puhar, v začetku leta 2010 prenovljene Konstitucije in Navodila v slovenskem jeziku, kmalu za tem pa še naš molitvenik Hvalimo Gospoda in CD (plošček) s hvalnicami in večernicami. Leta 2011 so izšli Statuti mariborske province, prilagojeni novim Konstitucijam in Navodilom.

V letih 2006–2007 je bila temeljito prenovljena hiša formacije v Mariboru, v letih 2009–2010 pa samostan v Repnjah. Diplomirali sta dve sestri, ena je naredila magisterij.

Ukinjeni sta bili dve skupnosti: leta 2008 v Bogoslovnem semenišču v Ljubljani, leta 2009 na otoku Rabu. Večne zaobljube so naredile tri sestre. V noviciat je vstopilo pet deklet.

Od poletja 2005 do konca leta 2011 je umrlo 33 sester. (Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja 2012, 86)

7 KONSTITUCIJE DANES

Konstitucije, kot so v veljavi danes, oz. natančneje Vodilo in konstitucije ter navodila Kongregacije šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja, so bile nazadnje spremenjene leta 2008¹⁵. Delijo se na tri dele, Vodilo in življenje bratov in sester samostanskega tretjega reda Svetega Frančiška, Konstitucije kongregacije šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja ter Navodila kongregacije šolskih sester sv. Frančiška Kristusa kralja. Vsebujejo skupno 25 poglavij. Vsaka knjiga vsebuje še posebno vodilo in konstitucije za določeno provinco.

Iz vsakega od teh delov bom citirala nekaj členov, ki pomagajo razumeti življenje šolskih sester, ostalo je priloženo v Prilogah.

Večino šolskih sester je na začetku pritegnila duhovnost Svetega Frančiška Asiškega. Njegove besede so zapisane prav v začetku Vodil:

V Gospodovem imenu! Vsi, ki ljubijo Gospoda »z vsem srcem in vso dušo in mišljenjem in z vso močjo in ljubijo svoje bližnje kakor sami sebe, sovražijo svoja telesa z zablodami in grehi ter prejemajo telo in kri našega Gospoda Jezusa Kristusa in obrodijo vredne sadove pokore: O, kako srečni in blagoslovljeni so tisti in tiste, ki vse to delajo in v tem vztrajajo, kajti Duh Gospodov bo počival nad njimi ter bo pri njih »prebival« in »ostal«; ti so otroci nebeškega Očeta, čigar dela izvršujejo, in so ženini, bratje in matere našega Gospoda Jezusa Kristusa. (Provincialat šolskih sester 2008, 7)

Bolj konkretne od vodil so Konstitucije, ki skupno zajemajo 214 členov. Vsaka redovnica ima svoje, proučujejo jih tako same kot ob skupnih molitvah. V noviciatu jih ob ostalih predmetih obravnavajo občasno (urnik noviciata iz leta 2013 je prikazan na sliki 7.1).

---

¹⁵ Šolske sestre so o predelanem besedilu glasovale na izrednem vrhovnem kapitlju v Grottaferatti, Sveti sedež jih je odobril 23. novembra 2008, na praznik Kristusa Kralja. Pred tem so bile leta 1969 konstitucije prilagojene zahtevam drugega vatikanskega cerkvenega zbora in časovnim razmeram. Na dveh naslednjih vrhovnih kapitljih, leta 1975 in leta 1981, so bile popravljene in dopolnjene.

Slika 7.1: Urnik v noviciatu 2013

JRA	PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEK	SOBOTA	NEDELJA
5. 45 – 6.15	premišljevanje						
6.20 – 8.15	hvalnice, sveta maša, zajtrk, pomivanje						
8.30 – 9.30	SP	KKC / Osnove	V Frančiškovam duhu	Cencini, Ljubi Gospoda	Zgodovina kongregacije		
9.30 – 10.30	Uvajanje v molitev	Teologija telesna	Liturgika	Zgodovina Cerkve	refleksija		
10.30 – 11.25	<i>Pogovor – s. Sara</i>	<i>Pogovor – s. Klara</i>	<i>Pogovor – s. Jožica</i>	<i>Pogovor –s. Martina</i>			
11.25 – 13.30	Rožni venec, dnevna molitvena ura, kosilo, pomivanje						
13.30 – 15.00	Sprehod in branje Svetega pisma						
15.00 – 16.00		Italijanščina	pev. vaje			Čiščenje	Skupen sprehod
16.00 – 17.00		Italijanščina (s. Sara)					
17.00 – 17.45	Priprava večerje, osebno delo						LD
17.45	Večerja						Večernice
18.30	Večernice						Večerja
18.50	Razvedrilo	Pevske vaje	Razvedrilo				Razvedrilo
19.30	Adoracija		Adoracija in sklepnice	Adoracija			
20.00	Osebno, ekzamen, počitek						Sklepnice

Vir: Bauman (2013).

Viri, po katerih so napisane Konstitucije, so: 13 frančiškanskih spisov, Sveto pismo Stare in Nove zaveze – Slovenski standardni prevod (1996), cerkveni dokumenti: Bratsko življenje v skupnosti, Evharistija, znamenje ljubezni (Posinodalna apostolska spodbuda papeža Benedikta XVI., 2007), Ob začetku novega tisočletja (apostolsko pismo papeža Janeza Pavla II., 2001), O krščanskih laikih (Apostolska spodbuda papeža Janeza Pavla II., 1989), Posvečeno življenje, (Posinodalna apostolska spodbuda papeža Janeza Pavla II., 1996), Vodilo in življenje bratov in sester samostanskega tretjega reda svetega Frančiška, Zakonik cerkvenega prava, Znova začeti pri Kristusu, Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, 2003. Med viri so še dokumenti Kongregacije: Poklic in vzgoja (Vzgojni načrt Kongregacije ŠSFKK 1994), Poklicane (Sklepni dokument vrhovnega kapitlja, 2005), Skupnost v Kristusu (Zaključni dokument plenarnega sveta in srečanja vzgojiteljic, 1996), zvestoba lastni karizmi (zaključni dokument VI. Plenarnega sveta, 2002).

7.1 Konstitucije

Izbranih je nekaj členov (ostalo v Prilogah).

Uprava imetja

202. člen: Vsaka provinca in regija prispeva na koncu leta sorazmerno svojim dohodkom določeno vsoto vrhovni blagajni. Višino prispevka določi vrhovni kapitelj.

Prav tako prispeva vsaka hiša provincialni in regionalni blagajni. Višina prispevka je določena v provincialnih in regionalnih statutih.

212. člen: Sestra, ki zakonito zapusti kongregacijo ali je zakonito odslovljena, nima pravice ničesar zahtevati za kakršnokoli delo, ki ga je opravljala v kongregaciji. Kongregacija pa je pri tem dolžna izpolnjevati evangeljsko zapoved ljubezni.

7.1.1 Navodila kongregacije šolskih sester Sv. Frančiška Kristusa Kralja

Redovno posvečenje

1. člen: Z življenjem po zaobljubi čistosti sestre pričujejo za to, da ni mogoče ničemur dati prednosti pred osebno ljubeznijo do Kristusa in po njem do vseh ljudi.

2. člen: Da bi sestre mogle živeti in ohranjati čistost, so potrebni:

- Naravni darovi: uravnovešenost, samoobvladovanje, duševna in čustvena zrelost ter notranja prosojnost v medsebojnih odnosih;
- Duhovni darovi: kontemplacija trinitarične ljubezni, globoko molitveno in zakramentalno življenje (spoved in evharistija) ter pobožnost do Brezmadežne in sv. Frančiška

3. člen: Občutek osamljenosti, ki more kdaj spremljati sestro, naj velikodušno daruje Bogu. Živi naj ga kot priložnost globljega srečanja z Ženinom: »Popeljem jo v puščavo...«

Posvečenje v redovnem uboštvu

Z življenjem v uboštvu pričujejo sestre o svobodi od tega, da bi si kaj lastile ali da bi si jih kdo drugi prilaščal. Da bi mogle živeti in ohranjati duha uboštva, naj sestre večkrat preverijo, ali njihov način življenja osebno in v skupnosti (hiše, oprema, obleka, hrana in potovanja) dejansko izpričuje frančiškansko uboštvo.

11. člen: Sestra naj se v svojih potrebah obrača na predstojnico, potem ko je pred Bogom preverila, ali to res potrebuje. Sorodnikom in znancem naj na daje povoda, da ji oskrbijo gmotne dobrine, niti naj jim jih ne daje brez dovoljenja predstojnice.

Življenje v redovni skupnosti

50. člen: Pred odhodom iz hiše in ob vrnitvi sestra obvesti predstojnico oz. namestnico in pove vzrok odhoda. Prav tako predstojnica pred odhodom obvesti svojo namestnico.

Redovna vzgoja

Kandidatura

79. člen: Pri sprejemu kandidatinj je treba preveriti njihovo telesno in duševno zdravje ter okolje, iz katerega prihajajo, zlasti družinsko.

80. člen: Če želijo vstopiti v našo kongregacijo starejša dekleta ali vdove, naj provincialno vodstvo skrbno obravnava vsak posamezni primer in naj se preudarno odloči.

81. člen: K prošnji za sprejem kandidatka za redovno življenje priloži krstni list in potrdilo o birmi, zdravniško spričevalo, življenjepis, šolsko spričevalo, vprašalno polo, ki jo izpolni v svoji provinci ali regiji, mnenje župnika ter samski list.

Postulatura

82. člen: Postulatura traja od šest do dvanajst mesecev. Cilj je privedi kandidatko za redovno življenje do take duhovne, človeške in čustvene zrelosti, da bo zmogla sprejeti obveznosti redovnega življenja, ki jih zahteva naša zakonodaja. To je torej primeren čas, da poglobi duhovnost, ki jo želi živeti, in spozna življenje, ki ga namerava sprejeti.

Noviciat¹⁶

84. člen: Življenje v kongregaciji se začne z noviciatom. Glavni namen noviciata je, da novinka spozna bistvene značilnosti in lepoto redovnega življenja ter v luči popolnejše ljubezni praktično življenje po evangeljskih svetih čistosti, uboštva in pokorščine, ki jih bo zaobljubila.

Juniorat

---

¹⁶ Do leta 1918 je noviciat trajal eno leto (pred tem je dekle 1 do 4 leta hodilo v sestrinsko šolo) in je bil le v materni hiši. Do tega leta je vanj vstopilo 413 sester, od njih jih je 17 izstopilo. Največ poklicev je bilo v obdobju med obema vojnama. Tistim, ki so odšle prostovoljno ali so bile odpuščene, je bila vrnjena dota in dobile so vse potrebno, da so se mogle svobodno in dostojno vrniti v svojo družino (razen begunkam, to je tistim, ki so odšle na skrivaj, brez dovoljenja). Sestram je bilo prepovedano prositi za pomoč, razen v »veliki sili«, npr. med vojno. Na potovanju in na poteh v mesto je morala imeti spremljevalko. (Kodrič in Palac 1986)

87. člen: Juniorat je čas, v katerem sestre poglobljajo redovno življenje, ki so ga začele s prvimi zaobljubami, da bi si do večnih zaobljub pridobile potrebno izobrazbo in duhovno zrelost.

Trajna vzgoja

90. člen: Ker začetna in trajna vzgoja bistveno vplivata na kakovost skupnega življenja, je priporočljivo, da vsaka provinca in regija poživi proučevanje kongregacijskega vzgojnega načrta, ga prilagodi potrebam province in ga uresničuje.

Bivanje zunaj redovne skupnosti in izstopi iz kongregacije

131. člen:

- a. Provincialna predstojnica more s privolitvijo svojega sveta dati sestri dovoljenje, da živi zunaj redovne skupnosti, toda ne več kot za eno leto:
  - za pomoč bolnim staršem, če ni mogoče drugače urediti
  - iz razloga, ki ga presodi kot razumnega in pravičnega
- b. Dovoljenje za bivanje zunaj redovne skupnosti lahko podeli za več kot eno leto le iz zdravstvenih razlogov, zaradi študija ali apostolata, ki ga sestra opravlja v imenu kongregacije.
- c. Sestra, ki živi zunaj redovne skupnosti, je neposredno odvisna od provincialne predstojnice, ta pa obvesti vrhovno vodstvo o dovoljenju, ki ga je dala, in priloži predvideno dokumentacijo.

132. člen: Vrhovna predstojnica more iz tehtnega razloga in s privolitvijo svojega sveta podeliti sestri z večnimi zaobljubami dovoljenje za bivanje zunaj redovne hiše indult eksklavstracije, vendar največ za tri leta. Eksklavstrirana sestra ostane v odvisnosti in skrbi svojih predstojnic. Nositi sme obleko ustanove, razen če ni v dovoljenju določeno drugače. Nima pa aktivne in pasivne volilne pravice.

7.2 Trojna odpoved

Uboštvo, čistost, pokorščina.

S papežem Inocencem III. se je od leta 1202 naprej redovna posvetitev oblikovala po evangeljskih svetih uboštvu, čistosti in pokorščini. Ki pa so tudi za vernika – laika nekaj težko razumljivega. Nerazumevanje je s stališča redovnic zakoreninjeno v življenjski odsotnosti »nekega absolutnega cilja«, ki daje stvarjem smisel. (Sever 1993)

7.2.1 Čistost (tudi devištvo, neporočenost, celibat)

6. člen Konstitucij:

Z evangelijskim svetom čistosti, ki je dar Svetega Duha, se sestre popolnoma posvetijo Bogu. Svobodno se odločijo, da ga bodo ljubile z nedeljeno ljubeznijo in da bodo ljubile vse ljudi ter jim služile s Kristusovo ljubeznijo. Ta ljubezen raste v sestrinskem življenju v skupnosti ter je znamenje in oznanilo prihodnjega združenja vseh ljudi v nebeškem kraljestvu.

Potem ko so izpovedali zaobljubo čistosti zaradi nebeškega kraljestva, skrbijo za to, kar je Gospodovega in ne smejo delati nič drugega, kakor da si prizadevajo za izpolnjevanje Gospodove volje in da bi ugajali Bogu. In vse naj tako delajo, da bo iz njihovih del odsevala ljubezen do Boga in ljudi. (Provincialat šolskih sester 2008, 16)

Čistost oziroma odpoved spolnemu življenju laiki vidijo kot nasprotovanje naravi, odpor proti družinskemu življenju, veselju. Zato mislijo, da take odpovedi povzročajo frustracijo, toliko bolj, ker je zakonska ljubezen ena od največjih in najlepših ustvarjenih ljubezni. Menijo, da redovnica deluje proti svojemu hrepenenju, da bi moža tudi telesno ljubila, imela otroke.

To žrtev si dekle naloži zato, da bi mogla z vsem svojim bitjem odgovoriti na božje želje, ki jih je jasno spoznala. Iz nadnaravnih motivov se odpove zakonu in družinskemu življenju. Ne prezira in ne podcenjuje tiste popolne zveze, v kateri mož in žena popolnoma pripadata drug drugemu in se na ta način dopolnjujeta, temveč se temu odpove iz višjih nagibov, da se more popolnoma darovati in žrtvovati Bogu. Osamljenost srca in nekakšno človeško neizpolnjenost ter odpoved materinstvu sprejme z veseljem, da se more povsem dati Kristusu. (Vandermeersch 1976, 75)

Čistost je s stališča vere odsev trinitarične¹⁷ ljubezni, zaradi katere devištvo ne pomeni niti sebičnosti niti preziranja spolnosti. »Ne gre za to, da ne bi ljubili, ampak da bi ljubili radikalno, popolnoma. Živeti v devištvu ne pomeni samo odreči se vsem oblikam samoljubja, ampak odreči se instinktu prevladovanja in posesti nad drugim, odreči se

---

¹⁷ Iz teološkega trinitaričnega izhodišča, da je Bog ljubezen, ki je v sebi polnost odnosov treh božjih oseb, očeta, sina in svetega duha. Notranja solidarnost v Trojici se razodeva navzven kot solidarnost Očeta v stvarjenju, kot solidarnost Sina v odrešenju in kot solidarnost Svetega Duha v posvečenju. (Lah 2011)

konkretni obliki ljubezni v svoji osebni zgodovini, iskati brez prestanka božjo ljubezen.« (Sever 1993, 21)

Kar se tiče čutnosti, je s stališča redovnic treba premagati frustracijo, ki se pojavi pri zaobljubi čistosti, poskrbeti, da jih ta zaobljuba ne bi vznemirjala, a tudi, da ne postanejo zaradi nje na nek način tope.

Čistost ni vrlina, ki bi veljala le za ljudi v celibatu, ampak se mora zanjo truditi vsak človek, ker ureja po naravnem in božjem zakonu pravilno uporabo spolnega nagona. Seveda pa se ta krepost izvaja na različne načine, in sicer glede na stan, ki smo si ga izbrali.

Čistost pa ne pomeni nujno devištva, ki je nedotaknjenost telesa in samo po sebi nima redovne narave. Izguba devištva ni ovira, da se ne bi mogli z zaobljubo čistosti posvetiti redovniškemu stanu. Redovno devištvo, ki je ohranjeno ali pa na novo pridobljeno, obstaja predvsem v srcu in iz te notranjosti očiščuje vse bitje. (Vandermeersch 1976, 76)

V stoletju pred Kristusom je bilo devištvo zelo redko. Deviškega stanu kot takega sploh ni bilo, pač pa so nekatera dekleta nekaj časa deviško živela kot vestalke¹⁸.

Toda na splošno so ljudje prezirali ženske, ki se niso poročile ali rodile otrok. Imeli so jih za takšne, ki so se svoji dolžnosti izneverile.

Devištvo je sicer odpoved zakonski skupnosti. Toda vodi v neko drugo skupnost, ki ni ekskluzivna tako kot zakon, ampak tudi anticipira človekovo dokončno bitje in bivanje: neporočeni je »sposoben v svoji osamljenosti /.../ odkriti novo in celo izpopolnjeno obliko skupnosti.« (Janez Pavel II.). V tej novi skupnosti je devištvo tudi kot križ rodovitno. Duhovnik postane preko svojega celibata »človek za druge«. /.../ V službi Cerkve je devištvo končno neke vrste oznanjevanje. V tem minljivem svetu oznanja prihodnje vstajenje. Opozarja in kaže na to – oziraje se na neko Jezusovo izjavo – da obstaja neko stanje neporočenosti, v katerem človek – mož in žena – zaradi poveličanja svojega duhovno–telesnega bitja v večni edinosti z

---

¹⁸ Vestalke so bile svečenice rimske boginje Veste. V Vestinem templju je moral namreč goreti večni ogenj, zanj pa so skrbele vestalke. V primeru, da je po vestalkini krivdi ogenj ugasnil, je bila strogo kaznovana. Pontifex maximus (najvišji svečenik) je grešnico najprej prebičal, vestalke pa so morale s pomočjo sonca ogenj ponovno prižgati. Vestalke so lahko postale samo dekleta iz boljših družin, v Vestinem svetišču pa so začele služiti s sedmimi leti in so tam ostale trideset let. Šele po preteku njihove službe so se smele poročiti, do takrat pa so morale ostati device. Tisto, ki je to zaobljubo prelomila, so živo zakopali, kar naj bi se zgodilo tudi vestalki Rei Silviji, mitični materi Romula in Rema. Vestalke so bile v rimski družbi izjemno cenjene in že cesar Numa jim je podelil velike ugodnosti. Med njimi je bila tudi pravica, da so lahko napravile oporoko še za življenja svojih očetov in da so smele urejati svoje siceršnje zadeve brez skrbništva, prav tako kakor ženske s tremi otroki. Če so na cesti naključno srečale kakega obsojenca na smrt, je bil le-ta pomiloščen. (Wikipedia 2012c)

Bogom najde tako polnost osebne podaritve kot tudi vzajemno občestvo oseb.
(Arquer v Müller 2006, 227)

7.2.2 Subjektivna motivacija za celibat po Josefu Arquerju

Vrednost vsakega zunanjega ali notranjega dejanja je odvisna od motivacije, ki to dejanje poduhovlja. Motivacija neporočenosti mora biti podaritev samega sebe Jezusu, božjemu kraljestvu in Cerkvi. To pa pomeni tudi, da je nemogoče sprejeti devištvo iz »slepe pokorščine«. Če bi kdo hotel reči, da devištva noče razumeti ali da to sploh ni potrebno, ker da mu zadošča dejstvo, da Cerkev pač zahteva celibat, bi mu morali odgovoriti: tako kot utegne biti tvoja pripravljenost plemenita, je glede na devištvo nesmiselna in nesprejemljiva. Ta odpoved je možna samo, če se tega, kar izbereš, zavedaš vsaj tako popolno kot tega, čemur se odpoveduješ. Če tega notranje ne dojameš, boš neporočenost mogel živeti zgolj nejevoljno, zlovoljno in otopelo. (...) Duša krni in hira, če ji manjka nenehna notranja čuječnost, ki teži k Bogu: eden se zateka k vsem mogočim nadomestnim zadovoljitvam, drugi odgovarja s subtilno obliko resignacije in apatije, spet drugi bo po možnosti postal na kak drug način fanatičen ali pa bo otrdel v puščobni praznini, ki je vse kaj drugega kot ideal. (Müller 2006, 229)

V zelo radikalnem katoliškem žargonu se v zagovor nadzorovanja spolnega nagona se izrazi Michael Müller v knjigi *Cerkev in spolnost* (za katero je članke prispevalo 17 nemških avtorjev, med njimi 4 duhovniki in en škof), ko zapiše, da »kondomi v vseh barvah in izvedbah visijo v supermarketih poleg bonbonov in banan, in da prenekateri slavijo »ta perverzni ekschibicionizem kot dolgo zaželeno dejanje osvoboditve. /.../ Bo postalo občevanje s 6–letnim otrokom ali z živalmi družbeno sprejemljivo? Bomo šli še nekaj korakov dalje ter razpravljali o umoru človeka in oskrumbi mrliča kot edinstveni poti do spolne zadovoljitve? Zakaj pa ne? Kdo naj tu postavlja meje? Dober okus neke elite? Kvote? Družbeni dogovori?« (Müller 2006, 43)

Menim, da je slika, kot jo opisuje Müller, zelo radikalna in na vprašanje, kdo naj postavlja meje, je vsaj en odgovor že jasen – zakon, po katerem so primeri, ki jih navaja, visoko zavržena kazniva dejanja in se jih zakonsko preganja. V vsaki družbi pa se zmeraj najdejo posamezniki, ki bodo izstopali z odklonskim vedenjem, a njihovega vedenja ne gre posploševati.

V članku Rüdigerja Kinskega v odlomku *Moje telo je moja last* v odgovoru na pogost pomislek nasprotnikov cerkvene morale, da celibaterji ne morejo biti »inspicienti in kontrolorji spolnega življenja spalnici«, piše:

Ta večkrat slišana kritika je toliko bolj presenetljiva, ker si po drugi strani mnogi običajno želijo slišati, kaj pravi Cerkev, papež, škofje o drugih velikih moralnih vprašanjih (okolje, odgovornost do stvarstva, varstvo miru, človekove pravice, politična, ekonomska in socialna pravičnost). Ko pa kak vpliven predstavnik katoliške Cerkve izreče mnenje o subjektivno živeti morali in citira t.i. uradni katoliški nauk, vsepovsod zbuja nejevoljo, neredko tudi posmeh. (Müller 2006, 38)

Dalje razvija Kinsky:

Cerkev dejansko razvija konkretno vrednostno etiko, njene obče veljavne norme izpeljuje iz razodetih verskih resnic o stvarjenju človeka in o božji previdnosti. Od Boga izvira nravni (moralni) red. Božja volja je, da je človek kot posameznik svobodno, avtonomno bitje. Zato so človekove pravice povezane z dolžnostmi, zato je človek zavezan odgovornosti. Cerkev vztraja na personalnosti osebe in usmerja k polni človeškosti človeka. Nujno sestavni del in garant humanosti pa ni le samoodločanje in svoboda, temveč so tudi zapovedi. Slednje nas hočejo ščititi pred nevarnostjo, da ne bi instrumentalizirali z drugimi ali z njimi samovoljno ravnali, temveč jih spoštovali ter bili do vseh odgovorni. Zapoved je hkrati več in manj kot prepoved. Če se držimo zapovedi, vključno pomeni, da priznavamo upravičenost moralnega sankcioniranja v primeru, da zapoved kršimo. Katoliška morala opominja, da ni (ne-) moralnega ravnanja brez sankcij. Tega sicer ne slišimo radi, kar seveda ne pomeni, da je napačno. (Kinsky v Müller 2006, 40)

7.2.3 Uboštvo

»Če hočeš biti popoln, pojdi, prodaj, kar imaš, in daj ubogim in imel boš zaklad v nebesih. Nato pridi in hodi za menoj! (Mt 19.21)« (Provincialat šolskih sester 2008)

»**13. člen:** Sestre naj bodo uboge v duhu. Ubog je po besedah svetega Frančiška tisti, ki rad prenaša pomanjkanje, se ne razburja, če mu kaj odvzamejo, si ne domišlja zaradi naravnih darov, se ne žalosti zaradi neuspehov, ker ve, da Bog tistim, ki ga ljubijo, vse obrača v dobro.« (Provincialat šolskih sester 2008)

Pri šolskih sestrah gre po večnih zaobljubah vse njeno dotedanje premoženje v skupno last. Če kaj potrebuje, prosi. »Vse je na podlagi dogovora. To je tako kot v družini. Jaz tako

gledam – če bi se jaz zdaj recimo poročila, bi zagotovo z možem imela skupni proračun«. (Marinčič 2012)

7.3 Pokorščina

V duhovnem življenju sester so zavzemale spokorne vaje vidno mesto, saj je Kongregacija III. reda sv. Frančiška – spokorna. (Kodrič in Palac 1986, 99) Post je bil predpisan po pravilu III. reda, a Cerkev ga je zamenjala z molitvijo Miserere (50. psalm), ki so ga sestre molile na dneve, ko je pravilo predpisovalo strogi post: to je vsak petek, v adventu in postu še ob ponedeljkih in sredah. Poseben post pa so imele pred praznikom sv. Frančiška in Brezmadežne. Tako je še danes.

Priznanje napak, prestopkov (Capitulum culparum oz. kapitelj) je bila spokorna vaja, v kateri so se sestre v skupnosti obtožile za vidne prestopke proti konstitucijam in pravilu ali za disciplinske prestopke. Novinke so imele svoj kapitelj prestopkov, ločeno od drugih sester, s svojo voditeljico. Manjše spokorne vaje je lahko naložila sestram tudi predstojnica ali voditeljica, če je to imela za potrebno. (Kodrič in Palac 1986)

Dekleta, ki so poklicana v redovni stan, se mnogokrat sprašujejo, kako bodo lahko pokorne, če še iščejo udobnosti in so prilepljene na materialno blagostanje. »V redovnem življenju je zato treba veliko misliti, čeprav se stereotipno vsiljuje misel, da ni treba«. (Vandermeersch 1976, 38, 39) Pokorščina vpliva, tako kot čistost in uboštvo, na vse ravni redovničinega življenja, v katerem je pojem osebne svobode primerjan s svobodo v družbeno prevladujočem vzorcu družinskega življenja: »Če greš ven, poveš, spet tako kot v družini«. (Marinčič 2012)

Torej, nič drugače naj ne bi bilo, kot je doma, kjer je toplo, varno, dopuščajoče. V tej primerjavi se zrcali tudi kompenzacija, saj je »izgubo« primarne družine in odpoved lastni družini potrebno nadomestiti:

Recimo, da si jaz nekaj želim, sestra predstojnica pa presodi, da to ni dobro zame. To je težko sprejeti, takšne stvari. Prava pokorščina pa je v tem, da lahko povem tudi, zakaj nečesa ne morem sprejeti, zakaj je moja odločitev dobra. In če je to ne, je pač ne. Sčasoma pa v tem zavedanju, v veri, da je ona predstojnica, da jo vodi sveti duh in da vidi širše, to sprejmeš. (Marinčič 2012)

Pri šolskih sestrah se pokorščina kaže skozi visoko zapovedano solidarnost, na primer, smejo sprejeti darila, ki pa se dajo v skupno rabo oz. tisti redovnici, za katero predstojnica presodi, da stvar najbolj potrebuje.

Gotovo gre za odpoved temu individualizmu jaz, jaz, jaz. Ne morem reči, da sem izgubila svojo istovetnost, sem še vedno, kar sem in s tem doprinašam k skupnosti in se prilagajam s tem istovetnosti druge sestre. Z vsemi skupaj sestavljamo sliko. Zame je to pridobitev. Je tudi žrtev, ni enostavno sprejeti različnih navad, starosti, pogledov, hkrati pa je bogatitev, ker se lahko od drugih učim, doprinašam in prejemam. Eno in drugo. Jaz dobro vem, da mi je skupnost dar, še posebej, kadar sem na tleh ali imam zdravstvene težave, ali ko mi morda ni za molitev, pa vem da skupnost zame moli. Pri kosilu je spet skupnost, pridem v občestvo, v družino, ne pridem iz službe in sama s tistim kosilom ne vem, kaj bi počela. (Verbič 2012)

Prve mariborske šolske sestre pod vodstvom ustanoviteljice m. Margarete Puhar so zelo intenzivno izvajale spokornost. Po zgledu svetega Frančiška so trpinčile svoje telo tudi z nekaterimi za ta namen pripravljenimi pripomočki. Recimo s spokornim pasom¹⁹, ki je bil iz nerjaveče kovine in sestavljen iz gibljivih delov. Opasati ga je bilo treba na golo telo. Pri hoji, delu, kretnjah, skratka pri vsakem premiku je povzročal bolečine, včasih tudi rane.

Pokorile so se tudi tako, da so ponoči vstajale k molitvi, spale na trdih ležiščih, se postile, odrekale nekaterim jedem, ob petkih prenašale žejo v spomin na Jezusa, ki je žejen umiral na križu, ob sobotah so se na čast Mariji odrekle sadju itd. V svoji gorečnosti so bile zelo iznajdljive in vse tegobe svojega življenja prenašale skrito, v zavesti, da so redovnice spokornega reda svetega Frančiška. Nekatere takšne vaje so se obdržale vse do novih konstitucij leta 1922, oziroma do pokoncilskih časov:

V času kandidature in noviciata sestre Hedvike Puntar (od 1916 do 1920) je v materni hiši nosilo spokorni pas še kakih deset starejših sester. Spoznale so jih po previdni hoji in kretnjah. Ko so pisale v šoli na tablo, so ob kakšni neprevidni kretnji od bolečine kar zadrgetale. Mlajše sestre tega spokornega predmeta niso nikoli dobile v uporabo. Voditeljica novink s. Aleksija Erzar pa jim je tri primerke pasu pokazala in jih seznanila z uporabo.

Drugo spokorno opravilo je bilo tedensko bičanje ob petkih. Motiv je bil enak kakor pri spokornem pasu: v spomin na Jezusovo bičanje. V mariborski kongregaciji je bilo bičanje odpravljeno po 2. vatikanskem koncilu, v nekaterih redovih in pri posameznikih pa menda še ne povsem. Zelo strog med spokorniškimi opravili je bil tudi post ali pritrgovanje pri jedi, odpovedovanje raznim jedem (mesu, sladkarijam,

---

¹⁹ Spokorni pas: groba, bodičasta, pasu podobna priprava, ki se nosi na koži iz askeze, za pokoro. (SSKJ 1994)

sadju, vinu ali da se do sitega naje le enkrat dnevno, odpoved razvedrilu itn). V času m. Margarete je to bilo zelo strogo, čeprav ne le za redovne osebe, ampak za vse vernike. Z leti ga je Cerkev omilila. V navadi pa je ostal post ob kruhu in vodi marsikje še danes. (Puntar 1993, 119, 120)

8 NA OBISKU PRI ŠOLSKIH SESTRAH V MARIBORU V MATERNI HIŠI

Sestre začnejo dan ob šesti uri, ko se zberejo v kapeli pri jutranji molitvi in hvalnicah. Nato v hišni kapeli obhajajo sveto mašo, pri kateri prosijo za blagoslov dneva in vseh, s katerimi se bodo ta dan srečale. Po skupnem zajtrku se vsaka odpravi na svoje delo (poučevanje, delo z družinami, skrb za bolnike, šivanje cerkvenih oblačil. Starejše sestre vse to podpirajo z molitvijo in darom trpljenja. Ob 12. uri se ponovno zberejo v kapeli pri molitvi angelovega češčenja in dnevne molitvene ure.

Po kosilu je ponovno čas za delo. Skupaj molijo tudi rožni venec. Med 17. in 18. uro se zberejo k skupni molitvi večernic. Po pesmi se zmoli ali zapoje tri psalme s pripadajočimi odpevi, sledi kratko svetopisemsko berilo in spev z odpevom. Nekakšen vrhunec predstavlja evangelijski slavospev – Zaharijev pri hvalnicah in Marijin pri večernicah. Prošnjam sledi očenaš, ura pa se konča s sklepno molitvijo.

Stalni del hvalnic in večernic sta evangelijski slavospev in očenaš, drugi deli pa se spreminjajo glede na dan v tednu in v krogu štirih tednov. Sledi večerja, pri kateri se pogovorijo, kaj so čez dan doživele. Po večerji je priložnost za druženje (rekreacijo) ali osebno delo. Dan končajo z molitvijo sklepnic. (Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja 2010a)

Pri naslednjem zapisu je jezik stilno zaznamovan, saj opisuje osebno izkušnjo avtorice pričujoče diplomske naloge ob obisku šolskih sester v Mariboru, na kar sem opozorila že na začetku. Tovrstnemu slogu se pri tem delu nisem mogla izogniti, saj je že po teoriji potrebno imeti za obravnavanje tovrstne tematike empatijo, ki ni znanstvena metoda proučevanja²⁰.

Pri vratih na Strossmayerjevi 17 me sprejme sestra Metka Vrabič, takrat še predstojnica matrne hiše (po zadnjem provincialnem kapitlju junija 2013 je svetovalka provincialne predstojnice v Ljubljani). Odpelje me v hišno kapelo, kjer je ob 6.30 maša, mašuje škof Smej. Po maši sedemo k zajtrku. Sestre me zelo lepo sprejmejo, njihovi obrazi so nasmejani in prijazni, razložim jim, zakaj sem prišla. Pošalijo se, da bi mi pajčolan lepo pristajal. Zajtrk ne poteka v popolni tišini, pogovori delujejo spontani, vendar zelo

---

²⁰ Kadar je govora o religijah, je treba računati na specifični jezik, zahtevajo pa tudi empatične sposobnosti, sposobnost branja simbolov itd. Britanec Ian Markham šteje empatijo za bistvo sociološkega pristopa k religijam. (Smrke 2000, 9)

umirjeni. Nato gre vsaka po svojih opravkih, do 10.45, ko je malica oz. do 12. ure, ko se bodo zbrale pri dnevni molitveni uri.

Sestra Metka odide v svojo sobo na premišljevanje, v tem času se nekoliko boljše spoznam s sestro Gizelo Knez, ki se je pred vstopom imenovala Ivanka. Vstopila je pri 21 letih, ocenim, da je danes stara okoli 65 let. Je že v pokoju, zadolžena pa je za delo v vezilnici v materni hiši, kjer ji pomagajo še s. Mirjana in s. Brigita. Pred upokojitvijo je službovala na upravi časnika Družina, kjer je sprejemala stranke, ter bila blagajničarka Bogoslovnega vestnika, bila je tudi katehetinja, učila je verouk. V ta namen je opravila triletno katehetsko šolo. Kar se vezilnice tiče, mi s. Gizela pove, da je to že od vsega začetka dejavnost šolskih sester, saj je željo po tem delu izrazil že škof Slomšek, posebej za revne župnije. Pove, da je bilo vezilstvo na Strossmayerjevi živo do leta 1941, ko so bile sestre izgnane in se je samostan spremenil v vojaško bolnico. Vezilnice v Mariboru potem ni bilo vse do leta 2001, bila pa je drugod, npr. vso vojno pa do 1. 1947 v Škofji Loki. Sestra Gizela navdušeno pove, kako sposobne so bile sestre, saj so imele svojo pekarno, celo svojo elektrarno, učiteljišče (sedaj 3. gimnazija v Mariboru). Izvem, da so liturgične barve bela (ponazarja svetlobo in redovnost), rdeča (ponazarja nebesa in binkošti), vijolična (mučence, pogrebe) in zelena (simbol zelenja, rasti), razloži mi tudi, kaj so cerkveni paramenti (plašč, alba²¹, štola²², rutice in namizni prti).

Skupnost na Strossmayerjevi je starejša skupnost, saj je večina od sester že v pokoju. Sestra Agata (80 let) je tako zadolžena za likanje. Kot mlada se je učila cerkveno glasbo (harmonij), prevzela je vodenje zborov, za otroškega pove, da je to nekaj najbolj »luštnega na svetu«. Vseskozi je rada delala tudi z mladino in odraslimi. V pogovoru razkrije še, da je že od malega zelo rada hodila v cerkev, glede fantov oz. moških pa, da ji »noben ni bil prav«. Noviciat je opravila v 60-ih v Pančevu. V spomin se mi vtisne njeno govorjenje, skozi katero se čuti močan značaj, karizma in posebna blagost. Pove, da je zanjo lepota vere v »pomoči nevidnih milosti«, in izpostavi, da je najpomembnejše, da človek deluje iz ljubezni: »Bog ima vsakega rad.« Za papeža meni, da je svet mož.

Za pranje oblačil skrbi s. Brigita (pri pranju ima sicer vsaka sestra svoje stvari in perilo označeno s številko). Skrbi tudi za rože v notranjosti in zunaj samostana.

---

²¹ Alba je dolga mašna srajca. (Wikipedia 2013a)

²² Štola je dolgo, široko, šalu, podobno ogrinjalo, in je najpomembnejše liturgično oblačilo pri katoliškem bogoslužju, uporabljajo pa jo tudi druge krščanske skupnosti. Narejena je iz vezene tkanine (največkrat svile), na kateri so izvezeni razni vzorci in krščanski simboli. (Wikipedia 2013c)

S. Leonila je zadolžena za odpiranje vrat, kadar kdo pozvoni, ureja obiske (ravno ta dan ureja obisk za škofa Smeja, ki mu je treba prišiti nekaj gumbov) ter je zadolžena za krašenje cerkve. Pred vstopom se je imenovala Iva.

S. Rozalija (70 let) skrbi za čiščenje cerkve in okolice, s. Mirjana, ki je bila po opravkih v mestu, igra na cerkvene orgle, pred upokojitvijo je bila katehetinja.

S. Neža je z 88 leti najstarejša, prej je delala v vezilnici, sedaj plete prtičke, nanjo pa vse sestre še posebej pazijo. S. Urša je najmlajša na Strossmayerjevi, leta 2011 je še učila v srednji šoli – škofijski gimnaziji A. M. Slomška (o njej več v posebej priloženem intervjuju), s. Veronika dela s še eno sestro (s. Polonco) ter eno laikinjo kot socialna pedagoginja v Družinskem centru MIR (glej sliko 8.1).

Slika 8.1: Družinski center MIR

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (2012d).

Teče že peto leto, odkar s. Romana skrbi za kuho za vse. Prej je bila v Ljubljani na škofiji 28 let, pred tem 14 let v Stični. Doma je s Ponikve in še zmeraj odhaja med letom za teden dni domov. Kaj bo danes za kosilo? »Ričet in češpljevi cmoki.« Rada posluša Radio Ognjišče.

Ko stojim ob njej v kuhinji, se počutim zelo prijetno – kot na toplem pri zelo prijazni babici, ki bi ji lahko zaupala vse. »Ja, to je moje življenje«, zaključi z dobrovoljnim nasmeškom na obrazu.

Ob 18.00 je na vrsti adoracija – čaščenje najsvetejšega (Jezusa), ki traja 20 minut pred tabernakljem²³ z Jezusovo podobo ob litanijah in večernicah. Adoracija poteka v hišni kapeli v notranjosti samostana, kjer sem tudi prisostvovala in prebrala del brevirja.

Ob 19.00 je večerja, po kateri sledi še rožni venec.

Zvečer imajo sestre občasno rekreacijo (slika 8.2), ki pri njih pomeni nekaj drugega, kot v običajnem pomenu besede, čeprav se mlajše rekreirajo tudi tako, da tečejo, kolesarijo, smučajo. Tega dne sem se poslovila pred večerjo. Z občutkom, da gre za vsekakor posebno, zelo natančno urejeno življenje. A ne neprijetno. Zdele so se mi zadovoljne, notranje umirjene ženske z visokim medsebojnim spoštovanjem. In še z nečim, kar vseeno ostaja (gledano z »nesociološkimi očmi«) nedostopno. Nekaj, kar ostaja skrivnost oz. nekaj, kar je tako zelo njihovo, da bi se temu lahko docela približala, le če bi čutila enako ali dalj časa živela z njimi. Sestre so me ta dan sprejele zelo prijazno, me spustile tudi v svoje prostore, za katere velja klavzura, mi za pol ure dodelile tudi eno od praznih sob, kakršne imajo tudi same, v katerih je skromna oprema – postelja, omara, miza ter sanitarije.

Slika 8.2: Rekreacija šolskih sester

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (2012e).

---

²³ Tabernakelj (latinsko tabernaculum - koš, šotor) je v katoliški cerkvi oznaka za prostor, kjer se hranijo ciborij (kovan kelih) s posvečenimi hostijami, ki predstavljajo Najsvetejše – telo Kristusa. Posvečena hostija predstavlja Jezusovo resnično prisotnost in zato posvečena hostija katolikom pomeni Najsvetejše. Gre za male umetniško oblikovane omare z masivnimi stenami in vrati, ki se lahko zapirajo oziroma zaklenejo. (Wikipedia 2012b)

9 MED BOŽIM KLICEM IN SOCOLOŠKIM POGLEDOM NA RELIGIJO

Stark in Bainbridge (1987) opozarjata, da kljub številnim znanstvenikom, ki imajo do religije sovražen odnos, in jo opisujejo kot opij, mamilo, strup, otročarijo, obstajajo številni znanstveniki religionisti, ki so po poklicu duhovniki, nune, menihi, profesorji teologije ali ugledni laični voditelji religioznega porekla. Tudi številni drugi so verjetno zasebno verni. Delno zaradi te nove skupine vernikov je v pisanju družbenih ved o religiji postalo običajno navajati trditev, da znanstveno proučevanje religije ne nakazuje ničesar o njeni resničnosti.

Znanost je nemočna pri ocenjevanju obstoja nebes, ki so povsem nesnovno kraljestvo onstran čutov. Ker je to tako, smo si v tej knjigi zelo prizadevali, da ne pišemo, kakor da bi vedeli, da ni Boga ali nebes ali duše. Tega ni mogoče vedeti. /.../ Tako postane jasno, da ob razlaganju religijskih pojavov brez navezave na dejanja, ki jih nadnaravno sproža, predpostavljamo, da je religija povsem človeški pojav, za katerega je mogoče vzroke najti v povsem naravnem svetu. (Stark in Bainbridge 1987, 31)

Vse sestre, s katerimi sem se seznanila v času priprave pričujočega dela, so o izkustvu in odločitvi za redovniško življenje govorile zelo podobno. Sestra Mateja, s katero sem se srečala nazadnje (s. Mateja 2013) je dejala, da »gre za žrtev za drugega v imenu ljubezni in da se tudi mati in oče morata žrtvovati za družino«. Na vprašanje, zakaj meni, da je danes toliko manj redovnic kot nekoč, je odgovorila, da zato, »ker se mladi več ne želijo toliko žrtvovati. Saj poznajo občutek žrtve, nekateri celo zelo, a te popolne podaritve samih sebe ne želijo sprejeti«. Podobna je izjava sestre Rebeke Kenda, ki vodi dom duhovnosti Eden in ne živi v skupnosti z ostalimi sestrami: »Ko Gospod potrebuje sodelavce, si jih tudi priskrbi in vzgoji. Morda ne potrebuje take oblike, saj vedno nastaja kaj novega. Mislim, da nam manjka radikalnosti. Zaradi pomehkužene vzgoje upada tudi čut za darovanje. Kaj je redovništvo drugega, kot popolna podaritev – zgodi se!«

Sorodno stališče ima tudi sestra Urša, ki je na vprašanje o stiskah, ki jih morebiti doživlja redovnica, odgovorila: »Mislim, da ni samo tukaj, koliko ljudi pa je poročenih, koliko se jih loči ... da ne nosimo v sebi ene moči, da bi se upali za nekaj odločit pa tam vztrajati ...« (Marinčič 2012)

»Ena izmed osnovnih sestavin redovnega življenja je pač izvrševanje evangelijskih svetov uboštva, čistosti in pokorščine. Te svete največkrat poudarjajo kot najlažje in najboljše sredstvo za dosego popolnosti.« (Vandermeersch 1976, 12)

Ali ni revščina kakšne družine, ki trpi pomanjkanje in bedo, veliko bolj očitna in resnično občutnejša kakor uboštvo kakih menihov, ki živijo v opatiji? Mnogi menijo, da je v svetu več priložnosti, da se moremo popolnoma podrediti božji volji kakor pa v samostanu, kjer zahtevajo pokorščino pravilom in predstojnikom. A to so sodbe nezrelih ljudi, ki ne razumejo bistva. Krščanska popolnost je popolnost ljubezni. Zaobljube, s katerimi se je redovnica zavezala, da bo izvrševala evangelijske svete, so predvsem izraz ljubezni brez pridržka. (Vandermeersch 1976, 13)

S stališča redovnic gre torej za žrtev, za t.i. darovanje samega sebe, za žrtev, ki je največ vredna in bo poplačana, »življenje redovnice ima preroški značaj«. (Vandermeersch, 1976) Upoštevač definicijo religije ameriškega sociologa Glenna Vernona²⁴ iz 1962 pa mora družboslovni raziskovalec upoštevati, da je:

- **religija človeški proizvod** (tudi, če je sam vernik),
- da **predhaja posameznika** (rojenost v svet, kjer družbeni koncepti in konstrukti, tudi religijski, že obstajajo),
- da se **prenaša s socializacijo**,
- da je **naučena** (objekti, ki jih neka religija šteje za svete, sami po sebi niso sveti; gora Kailaš, ki je sveta za tibetanske budiste in hindujce, krava, ki je sveta hindujcem ...),
- da se religije **neprestano spreminjajo** (čeprav si prizadevajo prikazati, da so nespremenljive. Npr. anglikanska cerkev je sklenila, da ne bo več zagovarjala nauka o večnem peklenškem ognju, češ, saj bog ni sadist. V RKC se spreminjajo pogledi na nebesa: Papež Janez Pavel II. je v času nastajanja knjige Svetovne

---

²⁴ »Religija je del kulture, ki sestoji iz družbenega deleženja verovanj in dejavnosti, ki določajo nekaj kot nadnaravno in sveto in opredeljujejo odnos človeka do tistega, kar je opredeljeno kot nadnaravno oziroma sveto. Hkrati pa se to sveto in nadnaravno v religioznih predstavah povezuje s svetom na tak način, da je skupina (vernikov) preskrbljena z opredelitvami glede tega, kaj je dobro in kaj je slabo – kaj je v skladu s svetim, nadnaravnim in kaj ni.« Problem te definicije in tudi definicije Durkheima (»Religija je celovit sistem verovanj in praks, ki se nanašajo na objekte, ki so šteti »za svete« - kar pomeni razločeni od drugih in prepovedani – verovanj in praks, ki ljudi združujejo v eno moralno skupnost – cerkev«) je s stališča novejših antropoloških opazovanj ta, da najbrž niti razločevanje med svetim in profanim ne more šteti za (nujen) definiens religije. Po Goodyju naj verovanja nekaterih zahodnoafriških ljudstev ne bi razlikovala med nečim svetim in nečim profanim. (Smrke 2000, 24, 28)

religije (Smrke 2000) izjavil, da naj si jih ne bi predstavljali kot neki posebni prostor, ampak kot stanje duha – podobno naj bi si predstavljali pekel),

- da je religija **kumulativne narave** (Vse nove kulturne tvorbe, torej tudi religijske, so zaznamovane s predhodnimi – se nalagajo ena na drugo. V krščanstvu so zlahka prepoznavni predhodni sloji: npr. »božje oko« je kulturna prvina, ki je v krščanstvo vstopila iz judaizma, vanj pa iz staroegiptovske religije. V starem Egiptu so upodabljali oko boga sonca Raaja in ga uporabljali kot amulet – zaščito pred zlimi silami. V judaizmu je postalo simbol strogega, nadzorovalnega boga – očeta in kot tako se uveljavi tudi v krščanstvu).

Françoise Vandermeersch pojasnjuje, da je nemogoče raziskati osebno odločitev vsake posamezne ženske, zakaj se je odločila za ta poklic, saj prihajajo tako iz tradicionalnih katoliških, kakor iz versko povsem indiferentnih družin.

Toda vse govorijo o istem, »božjem klicu«, ki ni »preprosto samo človeška zadeva«. Podajam nekaj odlomkov iz intervjujev s šolskimi sestrami (prepisi celotnih intervjujev so objavljeni v prilogah):

Ne morem govoriti o trenutku. Mene je gospod počasi vabil. Jaz sem se takrat dobro razumela z eno sestro, ki je v meni videla potencial. Vedno sem rada delala z otroki, že v domači župniji sem bila animatorka in Frančiška sem imela zelo rada. In takrat me je ena sestra prosila, če bi bila pripravljena imeti preko Frančiškove otroke. In to se mi je zdelo super, z otroki pa res rada delam. To pa res ni problem. In to je bila vstopna točka ... (Marinčič 2012)

V tistem trenutku pa me je zadelo kot strela z jasnega. Tisto pa je zelo težko opisat, res eno tako spoznanje, razsvetljenje, bilo je kot na dlani, to je to. Res sem zaslišala, začutila en glas: »jaz te vabim, želim, da postaneš redovnica, ti pa se sama odloči, ali sprejmeš«. Zdaj, ko gledam nazaj, sem toliko bolj tega vesela, da sem tako jasno začutila ta glas »ti se pa odloči«. Bog me je povabil, jaz pa sem sama morala dati svoj delež. (Vrabič 2010)

Prihajam z Dolenjske iz okolice Stične, 14-letna sem bila na duhovnih vajah, in moja sestra, ki je bila že leto prej, je rekla, da je bilo fajn, da so se zabavali. In tam v Stični, kjer je še zmeraj dom duhovnih vaj, tam sem se srečala s sestrami, kar me je zelo nagovorilo, predvsem domačnost, odprtost, preprostost, skupaj smo kuhale,

pomivale posodo ... Vem, da sem prišla domov, odložila potovalko in rekla: Mama, jaz bom pa šla v samostan.

(Verbič 2012)

On se mi daje, zato se tudi jaz njemu. On si me je izbral, ne vem, zakaj, ampak si me je.²⁵ Je tisti, ki me res pozna do konca, ki ve, zakaj grešim, zakaj mi je lahko težko, zakaj sem lahko vesela, je tisti, ki me ima rad. Tisti, s katerim se že zdaj na zemlji učim živeti. Obljubljeno nam je, da bomo lahko vso večnost z njim, ker nas je odrešil. Želim si, da bi zmogla že sedaj živeti z njim vsaj malo. To pa ni neko življenje v oblakih, ampak zelo konkretno življenje. (s. Sara 2013)

»Nisem se sama odločila. Jezus me je zelo jasno poklical, jaz sem samo odgovorila na klic. Tudi na kasnejše klice – med drugim je bil ta, da hoče imeti svojo hišo za otroke. Rekla sem da, On pa je vse uredil. Hišo, obnovo, otroke«. (Kenda 2013)

Podobno lahko najdemo pri vseh ljudeh v duhovnem poklicu oz. v njihovih knjigah značilno besedišče, ki govori o posebni komunikaciji z *Gospodom*. Na primer nekdanji mariborski metropolit dr. Franc Kramberger piše: »Gospod nas je poklical na samotni kraj; želi nam razodeti svoje načrte z nami, se pogovoriti od srca do srca in se srečati iz oči v oči. Gospod, pomagaj nam, spretno uporabi naše nesposobnosti. Želimo orisati tvoj človeški lik, a smo kakor dete, ki hoče narisati svojega očeta, pa z nespretno roko dela še bolj nespretno poteze.« (Kramberger 1991, 7, 43) Z vidika redovnice velja, da bo božja ljubezen »poplačala vse stroške«. (Vandermeersch 1976, 22)

»Mnogi mislijo, da je redovniški poklic sad nekega vplivanja ali prigovarjanja drugih ali kratkomalo beg pred življenjem, toda nikakor ne smemo spregledati nadnaravnega dejstva, ki prekaša in očiščuje vse drugo: osebna božja izvolitev«. (Vandermeersch 1976, 21)

V zvezi z odpovedjo materinstvu redovnice odgovarjajo:

»Živeti materinstvo, ampak duhovno materinstvo. Nimam svojih otrok, imam pa duhovne otroke, ki jih je mnogo več. Jaz res živim materinstvo, z mladimi, ki so mi zaupani preko tega mojega poslanstva, živim to na drugačen način, bodisi takrat, ko sem profesorica,

---

²⁵ »Bog Oče po Kristusu in po navdihu Svetega Duha priteguje nekatere z Božjim klicem, da bi hodili za Kristusom. To je vedno milost: »Niste vi mene izvolili, ampak sem jaz vas izvolil«/.../« 58. člen Konstitucij, 5. Poglavlje o Redovni vzgoji.

bodisi takrat, ko imam te skupine otrok, ko z njimi rasteš, se učiš, prebrodiš marsikatero težavo«. (Marinčič 2012)

»Jezusa si vsi delimo, redovnice pa še na prav poseben način. Redovno življenje je prav simbol tega, prapodoba tistega življenja, ki nas čaka v nebesih. Že Jezus je rekel: se ne bodo ne ženili ne možile. Vsi bomo v Kristusu, v Bogu, ampak ne na človeški način, ampak na Božji način ... prihod nebeške slave ...« (Vrabič 2010)

Spolnost kot taka ne bo potrebna. Je lepa stvar, ampak ne bo potrebna. Trenutno obstaja iz dveh razlogov, zaradi potomstva in kot podaritev moža in žene drug drugemu. Letos nam je en duhovnik razlagal, da je srečal par, ki takrat sicer nista bila verna. Po 21 letih zakona pa sta začutila, da ni več potrebe po spolnosti, ker imata prijateljski odnos. Spolnost je sicer dana kot privilegij, je dopolnitev, večja pripadnost, ampak cilj našega skupnega bivanja je, da živimo v enem čistem prijateljskem odnosu, v harmoniji, da spolnost odpade. Je trenutno en tak pripomoček. In to sta ugotovila dva, ki sploh nista bila verna. Kasneje sta se sicer krstila. (Vrabič 2010)

To službo doživljam kot »biti mama« sestrām v skupnosti, biti razpoložljiva za njihove potrebe, počutje, to je prva naloga in poslanstvo. Glede na to, da je to starejša skupnost, je kar nekaj zdravstvenih potreb, peljati k zdravniku, se zorganizirati. Nisem edini šofer v hiši, še ena sestra vozi. Predstojnica mora tudi skrbeti za vzdušje v hiši, kadar smo skupaj. Njena je tudi skrb za duhovno življenje v skupnosti, animacija, da je dovolj duhovne literature, obiščemo tudi kakšen kulturni dogodek v župniji, za duhovno in osebno rast sester in skupnosti. Sama imam družino. Samo malo drugače je sestavljena. (Verbič 2012)

Zame je Bog oseba, zelo veliko mi pomeni vera v učlovečenje, kar je tudi v krščanstvu zelo prisotno. Bog se je učlovečil, bil je tu, je živel, živi in je tu, pozna našo naravo, ve, kaj pomeni biti človek v vseh dimenzijah ... vem, da lahko spregovorim po človeško, pa me bo razumel. Lahko živim svojo človeško naravo, žensko naravo, ženskost kot Bogu posvečena ženska, duhovno materinstvo, lahko bi o tem še debatirala. Na ta način lahko živim kot odnos ženina in neveste, sem izvoljena, izbrana, sem ljubljena, zaželena, hotena. Lahko sem pozorna, nežna, sočutna, enako kot v partnerskem odnosu. Zame je učlovečena oseba in bog. (Verbič 2012)

»Težko govorim o duhovnem materinstvu. V noviciatu se ukvarjamo malo bolj s sabo ... ne bi rada govorila nekaj s knjig. Ženska je itak poklicana k materinstvu in je mama. V tem trenutku težko rečem kaj drugega«. (s. Martina 2013)

Izjavam redovnic ob bok postavljam teorije treh sociologov, Slovenke dr. Sonje Bezjak, Angležinje Linde Woodhead ter Američanov Rodneya Starka in Williama Bainbridgea.

Dr. Sonja Bezjak pojasnjuje, da so razlage, ki jih same o sebi ponujajo religijske organizacije, nezadostne in jih je v znanosti treba utemeljiti drugače, torej s sociološkimi razlagami. Prvič, da je uspeh redov kot religijskih organizacij v prvi polovici 20. stoletja del sistematične aktivacije vernikov, ki je tekla pod okriljem RKC v boju proti sekularizaciji. Drugič, da so redovi v prvi polovici 20. stoletja na Slovenskem predstavljali kanal mobilnosti, nudili izobrazbeno in poklicno priložnost za ženske iz nižjih slojev, da z njihovo pomočjo postanejo učiteljice, vzgojiteljice, medicinske sestre, negovalke. Tretjič, da je na rast števila redovnic pri nas v prvi polovici 20. stoletja vplivalo tudi zmanjšanje deleža moških v populaciji, kar je bila posledica smrtnih žrtev obeh svetovnih vojn. In četrtič, da je zmanjšano zanimanje žensk za redovniški poklic v drugi polovici 20. stoletja povezano z vrsto naslednjih družbenih sprememb:

1. Učinki konfliktne sekularizacije
2. Povečanje posvetnih izobrazbenih in poklicnih možnosti za ženske
3. Spremenjen in sekulariziran vzorec ženskosti in ženske vloge
4. Konec demografskega neravnovesja med spoloma
5. Pluralizacija spolnih identitet

Bezjakova je poskušala pokazati, da je redovništvo pojav, ki je odvisen od **družbenih dejavnikov**, gre za dejavnike, ki so doslej po njenih raziskavah bili nepojasneni, le bežno obravnavani ali pojasnjeni s subjektivnimi razlogi. To pomeni, da je osnova ontološko izhodišče, oz. božji klic. Bezjakova poudarja, da se s tem prikrije pomen družbenih mehanizmov (socialnih, ekonomskih, političnih, cerkvenih ...) in njihove moči pri razumevanju posameznikovega delovanja v družbi. (Bezjak 2011)

Posamezne zahteve in odpovedi redovnega življenja so (religijsko) utemeljene kot od boga naložene. Ker naj bi izpolnjevanje le-teh služilo bogu, za katerega verujejo, da presega vse, kar je tostranskega, posamezniki zase in pred drugimi iz zahtev in odpovedi redovnega

življenja črpajo moč in legitimnost za svoje delovanje. Sociološki raziskovalci pa so zavezani, da govorijo le o tistih razsežnostih redovniškega življenja, ki jih je mogoče znanstveno preveriti.

»Torej, raziskuje in razmišlja se v smeri, da je religija človekov proizvod, človekova projekcija«. (Smrke v Bezjak 2011, 20)

Ena prvih znanstvenih kritik religije je Feuerbachovo (nemški filozof Ludwig Feuerbach) Bistvo krščanstva, prvič izšlo leta 1841. Feuerbachova drža demistificira redovniški diskurz s tem, da izvor boga postavi v človeka. Redovniški govor prežema ideja o bogu kot ločenem, izločenem subjektu, ki človeka »obišče«, se z njim »pogovarja«, ga »tolaži«, je »prijatelj«, medtem pa Feuerbachova razprava idejo o bogu iz »dveh akterjev« skrči na enega samega: Bog ni nič zunanjega, drugega, od človeka ločenega, pač pa je notranji, je človekova projekcija samega sebe v drugo, oz. samopodvojitev človekove podobe. (Bezjak 2011)

Sonja Bezjak ugotavlja, da je posameznica z vstopom v redovno ustanovo podvržena resocializaciji, ki privede do njene popolne (finančne in psihične) odvisnosti od redovne ustanove.

Redovnica mora biti kot otrok pokorna svoji "materi" - predstojnici in cerkvi. Posameznica znotraj redovne ustanove razvija sposobnosti in časti vrednote (pokornost, uboštvo in celibat), ki ji zunaj redovnega okolja ne koristijo. Tako po več letih življenja v ustanovi redovnica ni sposobna živeti zunaj nje. Če v preteklosti posameznice niso izstopale iz redovnih ustanov, ker niso dobile formalnega dovoljenja za izstop, danes kljub formalni možnosti ne izstopajo, ker znotraj ustanove ne razvijejo veščin in dobrin, ki jih zahteva sodobna sekularna družba. (Bezjak 2004)

Redovnice, s katerimi sem se srečala, svojo odločitev za vstop pojasnjujejo kot korak svobodne volje in zanikajo, da znotraj reda nimajo svobodne izbire, kaj početi »v prostem času«.

»Vsaka sestra ima svojo spremljevalko, mene je pravzaprav celo leto spremljala ena sestra, ki je sedaj v Rimu. V tem času še enkrat prečešeš vse tri obljube, ali je to to ali ne, ker je to potem za večno, ne?« (Marinčič 2012)

Obratno dr. Sonja Bezjak govori o razosebljenosti v redovni ustanovi, saj mora posameznica skozi postopek preoblikovanja identitete oz. resocializacije. V vsaki fazi naj bi bila deležna spodbud, da naj se odreče prejšnji identiteti in prevzame lastnosti, ki so vezane na

vlogo redovnice. (SanGiovanni v Bezjak 2004)

Za eno od ključnih posebnosti redovnega poklica navaja ravno nepoznavanje delovnega časa, saj je redovnica »v službi« 24 ur in ne le 8 ur, kot traja poprečni civilni delavnik. Ker redovna ustanova zajema in nadzira vse sfere posameznikovega življenja, jo po Goffmanovi klasifikaciji prišteva med totalne ustanove.

Po Goffmanu so temeljne značilnosti totalnih ustanov, da vsi vidiki življenja potekajo na istem kraju in pod isto oblastjo; da vsaka faza dnevne aktivnosti poteka vpričo velikega števila drugih ljudi, ki so enako obravnavani in od katerih zahtevajo, da skupaj delajo isto stvar; da za vse dejavnosti obstaja urnik, ki ga od zgoraj vsiljuje telo uradnikov s sistemom eksplicitnih formalnih pravil; da razne vsiljene dejavnosti sestavljajo enotni racionalni načrt z namenom, da je zadovoljeno uradnim ciljem ustanove. (Flaker v Bezjak 2004)

Bezjakova kot diametralno nasprotje izjavam redovnic trdi, da individualno načrtovanje dejavnosti znotraj totalne ustanove ni mogoče. O večini stvari, ki v zunanjem svetu sodijo v območje posameznikovega odločanja, v totalni ustanovi ne odloča posameznica, pač pa njen nadrejeni (npr. kdaj pisati pismo družini). Najmanjše podrobnosti so določene s pravili, zapovedmi, urniki in sankcijami, zato se morajo člani takih ustanov močno truditi, da se uspešno držijo vseh številnih pravil.

»Recimo, da si jaz nekaj želim, sestra predstojnica pa presodi, da to ni dobro zame. To je težko sprejeti, takšne stvari. Prava pokorščina pa je v tem, da lahko povem tudi, zakaj nečesa ne morem sprejet, zakaj je moja odločitev dobra. In če je to ne, je pač ne. Sčasoma pa v tem zavedanju, v veri, da je ona predstojnica, da jo vodi sveti duh in da vidi širše, to sprejmeš«. (Marinčič 2012)

Ni pomen v nadzoru, jaz sem tukaj svobodna, nisem pod prisilo, tisti rabijo nadzor. Dobro, jaz sama sem imela že kar nekaj odgovornih služb, recimo ravnateljica študentskega doma itd., ampak se stvari spremenijo, odgovornost do sester in do poslanstva se spremeni. Ta skrb pomeni, da te kakšna sestra vpraša »a gre?«, »ali potrebuješ kakšno pomoč?« Gre za nadaljevanje postopnega uvajanja. Saj tudi pred zaobljubami je bilo enako, da imaš to pomoč, da se ne utopiš v svetu, da nisi prepuščen samemu sebi. Imamo pa tudi eno skupino sester, desetnice se imenujemo, ki imamo večne zaobljube do deset let, in se dobimo kakšnih trikrat na leto, da smo skupaj, si povemo, ne gre za nadzor, ampak pomoč, oporo.

(Marinčič 2012)

V skladu z vprašanjem, ki sem si ga zastavila v začetku, oz. v skladu z zgoraj napisanim lahko zapišem, da članstvo v redu ne omogoča izbire življenjskega stila, pač pa je sam redovniški poklic že življenjski stil. »Za vsako stvar se je seveda treba pogovoriti s predstojniki. Čeprav pri nas je tako, da zmeraj gledamo, kje nas najbolj potrebujejo. Nekaj je, kar jaz vidim, da je potrebno in imam darove, nekaj pa predstojnica, ki vidi celoto našega reda, potrebe odzunaj in odznotraj«. (Marinčič 2012)

Vendar Bezjakova po svojih raziskavah vpeljuje distinkcijo med redovnimi ustanovami (tudi znotraj istega reda) v Evropi in v ZDA, kjer si redovnice po lastni presoji in interesu poiščejo področje svojega delovanja. V tem primeru se hitreje zgodi, da s svojim delom odstopijo od uradnega nauka cerkve ali od pričakovanj predstojnice, v Evropi pa jim delo oz. področje dela predpiše predstojnica. Več svobode imajo redovnice v prozelitskih redovih (v nasprotju s kontemplativnimi), saj so v nenehnem stiku z družbenim okoljem, z mediji, zagotovijo si lahko mreže zunaj skupnosti in tako tudi primerjajo svoj življenjski slog.

Kar se izstopov tiče, Bezjakova ugotavlja, da jih je (bilo) mnogo več, kot je predstavljeno v medijih preko redkih posameznic, ki naj ne bi bile kompatibilne z ustrojem redovne ustanove. Najbolj množični izstopi so bili po 2. vatikanskem koncilu po letu 1965, tudi do 50 % v ZDA, Zahodni Evropi in v Kanadi, za Slovenijo podatkov ni.

Kar se sprejemanja odločitve za izstop tiče, gre za veliko bolj kompleksen proces, kot je videti na prvi pogled. Čeprav ima redovnica željo in izpolnjuje formalne zahteve, se mora spopasti s številnimi ovirami. Poznati mora alternativne možnosti, redefinirati koncept večnih zaobljub, povedati staršem, se spopasti s finančno negotovostjo in stanovanjskim problemom. Posebej ranljive so v tem primeru starejše, saj ne morejo računati na pomoč družine, neizobražene in težje zaposljive ter tiste, ki niso civilno zaposlene (v primeru civilne zaposlitve imajo socialno in ekonomsko varnost zagotovljeno)²⁶. »V primeru izstopa, ko redovnice prenehajo opravljati verski poklic, jim prenehajo teči zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovanje. Postanejo "brezposelne" osebe. Ker pa niso bile v delovnem razmerju, jim ne pripada denarno nadomestilo za brezposelnost«. (Bezjak 2004)

---

²⁶ Na to področje je v primeru Slovenije posegla država in jim zagotovila obvezno zavarovanje. Na podlagi obveznega zavarovanja osebam, ki opravljajo duhovniško oziroma drugo versko službo kot edini ali glavni poklic, država preko Zavoda

za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ) zagotavlja zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovanje redovnic. Obvezno zavarovanje, ki ga zagotavlja država in ne cerkev, pa ne vključuje zavarovanja za primer brezposelnosti, saj redovnice niso v delovnem razmerju.

Strinjam se z. dr. Sonjo Bezjak, da če o svobodnosti odločitve posameznice ob vstopu v redovno ustanovo v 21. stoletju ne smemo dvomiti²⁷, pa lahko upravičeno podvomimo, ali so vse redovnice, ki ostajajo v redovnih ustanovah, tam res zato, ker se jim to zdi najboljša življenjska izbira, ali pa preprosto zato, ker po več letih redovniškega življenja ne izpolnjujejo pogojev za življenje v sekularnem svetu, ker torej druge izbire nimajo.

Linda Woodhead vpeljuje pojem *ženska religija*. Po njej ženske na zahodu predstavljajo tri petine vernikov v večini cerkva in čeprav o tem ni pravih raziskav, bi lahko bilo razmerje na južni polobli podobno.

Če bi šlo za duhovnost, ki bi temeljila na kultu kake boginje, to vprašanje (zakaj so ženske številčnejše in aktivnejše v cerkvah) ne bi bilo tako begajoče. Toda krščanstvo je ženskam tradicionalno onemogočalo dostop do položajev moči ter je pogosto bolj poudarjalo povezavo med božanskim in moškim kot pa med božanskim in ženskim. Čeprav se krščanski Bog občasno definira, kot da je brez biološkega spola oziroma »nad spolom«, sta tako jezik kot podobe, ki ga opisujeta, prevladujoče moška. /.../ na prestolu, s krono, žezlom, ogrinjalom, brado. Je Oče in Sin, Kralj, Sodnik, Gospod in Gospodar. (Woodhead 2009, 132)

Če bi bil krščanski bog dejansko brez spola ali nad njim, bi bilo dopustno razmišljati tudi o Njej. Dejansko pa je zaradi celotne logike krščanstva tako predstavljanje božanskega težko in nenavadno. Pristranskost v korist moškega izražata tudi krščansko razumevanje in predstavljanje človeka. Ena najbolj vplivnih podob iz krščanskega repertoarja je stvarjenje človeka, kjer Bog najprej ustvari Adama in nato Evo iz njegovega rebra. To jasno implicira, da je moški narejen neposredno po božji podobi, medtem ko je ženska sekundarna in odvisna stvaritev – ter da se v prvem podoba Boga kaže jasneje. Tako interpretacijo utrdi še ugotovitev, da je Eva podlegla grehu pred Adamom. Iz tega so mnogi logično sklepali, da bi morala ženska, če naj se odreši, svoje telo in telesna poželenja disciplinirati bolj kot moški, ker so natanko ta poželenja povzročila izgon iz raja

---

²⁷ Če so nagibi, četudi dozdevno nadnaravni, usmerjeni le k osebnemu dobičku, npr. k prelaganju odločitev na druge, zavarovanost pred zmotami in tudi pred težavami zakonskega življenja, potem se s stališča redovnic tako dekle moti in je njen poklic iskanje nekega zatočišča. Isto velja, če dekle čuti odpor proti zakonu. Nekoč so si bogate družine prizadevale, da bi primerno oskrbele svoje hčere in so jih večkrat pošiljale v samostane in jim dajale veliko doto, če se niso mogle poročiti. Prav tako so storili s tistimi, za katere so menili, da nimajo posebnih naravnih darov. Redovni stan je bil nekak socialni stan, v katerem je živelo tudi mnogo takšnih, ki so živele po navadah in običajih svojega časa. Nezaslišano je namreč bilo, da bi kakšno dekle, zlasti plemenitega rodu, ostalo neporočeno in ne šlo v samostan. Moderna doba pa je seveda ženski prinesla samostojnost in bi po besedah francoske redovnice danes težko našli v samostanu redovnico, ki je vstopila pod prisilo oz. pod pritiskom družinskih razmer. (Vandermeersch 1976)

in ker jo prav njen spol ločuje od svetega. Kreposti, kot so ponižnost, pokornost in čistost, so se pri kristjankah poudarjale bolj kot pri kristjanih. Predstava o Bogu Očetu je še posebej pomembno vlogo igrala pri oblikovanju krščanskega življenja in družbe. Omenili smo že, kako so krščanski voditelji svojo oblast pogosto predstavljali kot očetovsko skrb za svoje otroke: duhovnik je »oče« svoji župniji, opat (etimološko iz aba – oče) svojemu samostanu, papež (papa – oče) cerkvi in družbi. Tak jezik ne samo da izključuje možnost, da bi ženske lahko zasedle ta mesta, ampak tudi skrb in sočutje v »najvišji« obliki dodeli izključno moškim. Ko so se v poznem srednjem veku ženskam odprle nove in donosne ekonomske priložnosti, so protestantski reformatorji v popolnosti izkoristili retoriko očetovstva, da so jim zaprli pot ne samo do cerkvenih služb, temveč do vsake oblike plačane zaposlitve in civilne moči ter jih omejili na dom in družino.

Zaradi vsega tega bi se dalo privlačnost krščanstva za moške pojasniti že zgolj z njihovim koristoljubjem. Krščanstvo je moškim v prid, ker postavlja moško samopodobo na kar najtrdnjše temelje: podoba moškega odseva v samem Bogu. Poleg tega krščanstvo ponuja moškim privlačne vloge v cerkvenem življenju. S tem da so dostopne le peščici, posvečeni duhovščini, jim je krščanstvo zagotovilo prestiž in bogato plačilo. Položaj duhovščine v zadnjem času na zahodu ni več tako visok, predvsem zato, ker se pripadnikom bogatih družb zdaj ponuja mnogo drugih donosnih priložnosti. Toda v preteklih stoletjih sta bila moč in status namenjena malokomu – tistim, ki sta jim rojstvo ali vojaške sposobnosti prinesli lastništvo nad omejenimi naravnimi viri, predvsem zemljo. Znotraj tega konteksta sta cerkev in samostan nadarjenim moškim brez lastnine ponujala edino pot, da izboljšajo svoj družbeni, kulturni in materialni položaj. Verjetno je torej, da je nižje število dejavnih moških v Cerkvi podvrženo določenim vidikom krščanstva, ki so težavni, neprijetni ali omejevalni. Kljub temu da vera nudi moškemu spolu očitne ugodnosti, ima svojo ceno. Čeprav potrjuje moško oblast, opozarja, da jo je treba izvajati na »očetovski« način, s služenjem Bogu in drugim, ne pa sebi. Podobno moška seksualnost, čeprav je znotraj krščanske sheme bolj vidna in manj problematična kot ženska, ni sprejeta ravno z navdušenjem. Biti mora zmerna, njen namen mora biti izpolnjevanje božjih namenov, ne pa užitek in lastno zadovoljstvo. Tako noben izmed določevalnih elementov mačizma – prevlada na spolnem, materialnem, fizičnem in političnem področju – nima v krščanski tradiciji enoznačne podpore, medtem ko so »ženstvene« vrline – ljubezen, nežnost, poslušnost in samožrtvovanje – deležne bolj eksplicitne podpore. Zaradi vsega tega in ker je v cerkvah toliko žensk, se nekaterim moškim krščanstvo lahko zdi preveč ženstveno, žrtve, ki jih zahteva, pa večje od koristi. (Woodhead 2009, 141, 142)

Če se krščanstvo trudi moške v določeni meri narediti manj moške, lahko iz istega razloga marsikaj ponudi ženskam. Ženskam krščanstvo prinaša dve prednosti: prvič, sklicevanje na krščanske vrednote omejuje nebrzdano uporabo moške sile; in drugič, krščanstvo ceni in zagovarja vrednote, ki so tipično prepoznane kot ženske vloge, vrline in nagnjenja. Čeprav se Nova zaveza nikjer nedvoumno ne zavzame za žensko enakopravnost in brez dvoma ne podpira nadvlade žensk, se pojavljajo bežne podobe in razni namigi na »kraljestvo«, ki bi lahko bilo drugačno. Ne samo da je Jezus deloval tudi med ženskami, učil je, da so ponižnost, uboštvo duha in iskrena vera pomembnejši kot posvetna oblast in duhovniški status. (Woodhead 2009, 145, 146)

Kršćanstvo lahko ženskam ponudi tudi ustrezno socialno okolje. Cerkveno skupnost vsaj teoretično povezujejo zgolj vezi ljubezni – medsebojne ljubezni in ljubezni do Boga, čigar Sin je dal svoje življenje za svojo cerkev. Podobnost z družinskim etosom je izredna in ni naključno, da je podoba družine tako osrednjega pomena za cerkveno samorazumevanje - cerkev kot »božja družina«. Čeprav metafora utrjuje tudi oblast očetov, ima lahko izreden pomen za tiste, katerih življenje je zapolnjeno s skrbmi in žrtvovanjem za druge in za kar ne dobijo ne priznanja ne nagrade. Ženske z otroki veliko pridobijo z institucijami, kot je cerkev, ki zagovarja družino, povzdiguje njihovo vlogo v družini, nudi podporo in družbo pri vzgoji in izobraževanju otrok ter jim, potem ko otroci zapustijo dom, najde nove vloge, v katerih lahko še naprej skrbijo za druge. (Woodhead 2009)

Vsekakor je nujno izpostaviti, da so večji del krščanske zgodovine bile cerkve edini javni prostor, kamor so ženske imele vstop, vsekakor edini, kamor so matere in hčere smele same, brez spremstva mož in očetov: »V 19. stoletju so mnoge ženske svojo energijo in ambicije, ki bi bile sicer zatrte, usmerile v misijonarsko delo ter dobrodelno delovanje.« (Woodhead 2009, 146). Za ženske je čaščenje moškega Boga in odrešenika verjetno privlačnejše kot za moške in ni težko razumeti, zakaj:

Če družba ženske spodbuja, da ljubijo moške, jim služijo, jih ubogajo in celo častijo, potem tega odnosa ni težko prenesti na moškega Boga. V heteroseksualni družbi je zaneseno in čustveno češčenje moškega Boga mnogo bolj naravno za žensko kot za moškega. Čeprav se bodo moški brez težav priklonili pred močjo, veličino in očetovsko avtoriteto Boga, je manj verjetno, da bodo »Jezusu predali svoja srca« ali vzpostavili intenziven in čustven odnos z njim. »Kristusove neveste« se predajo nebeškemu ženinu Kristusu in se stopijo z njim. Taka metaforika ni zgolj

stvar preteklosti. V mnogih cerkvah se danes ženske predajajo romantičnemu odnosu z Jezusom ter še vedno trdijo, da jo samo Jezus razume, ljubi in ji odpušča. (Woodhead 2009, 147)

Poleg tega so v samostanu neodvisne od moških, saj se povsem izognejo zakonski zvezi, na podlagi »erotične pietete« pa sprejmejo moško nadvlado, ki se ji sicer ne bi bile pripravljene podrediti. Ženskam so v tem primeru ponujena sredstva, s katerimi lahko shajajo s to nadvlado, obenem pa omenjena pieteta preprečuje, da bi postavljale pod vprašaj družbeni red, katerega del so. (Woodhead 2009)

Starkova in Bainbridgeva (nobeden od sociologov ne pripada kakšni religijski organizaciji in nobeden ne verjame v nadnaravno) teorija izhaja iz mnenja, da vsebuje religija veliko občudovanja vrednega:

Čeprav ostajamo osebno nezmožni vere, nam naša teorija pravi, naj raje živimo v družbi, v kateri je večina verujočih. Teorija nas celo privede do zaključka, da bo religija ostala, ne glede na to, kaj družboslovci o njej pišejo. Voltaire je dejal: »Če Bog ne bi obstajal, bi si ga morali izmisliti.« Naša teorija se strinja. Če bogovi ne obstajajo kot dejstvo, bodo kot upanje obstajali v človeški zavesti, dokler bodo ljudje ostali navadni smrtniki. Ljudje imajo vztrajno potrebo po nagradi, ki jo zmorejo dati samo bogovi, če ljudje ne postanejo bogovi. (Stark in Bainbridge 1987, 32)

Za Starka in Bainbridgea je pri teoriji religije ključen koncept kompenzatorjev, kar pomeni, da kadar ljudje ne morejo zlahka in hitro doseči zelo zaželenih nagrad, vztrajajo v svojem prizadevanju in pogosto sprejmejo razlage, ki prinašajo le kompenzatorje. To so neotipljivi nadomestki za zaželeno nagrado in pomenijo »Obljuba dela dolg«, in jih je treba vzeti na upanje. Stark in Bainbridge se s svojo teorijo naslanjata na teorijo izmenjave, uveljavljene v mikroekonomiji in psihologiji. V grobem gre za to, da si ljudje prizadevajo za tisto, kar zaznavajo kot nagrade in se izogibajo tistega, kar zaznavajo kot stroške. Poudarjata, da se ljudje tudi na področju religije obnašamo racionalno, torej iščemo koristi (nagrade) in se izogibamo stroškom. Ker pa nagrad nikoli ni v neomejenih količinah, nekatere pa v realnosti sploh ne obstajajo, smo se včasih prisiljeni zadovoljiti zgolj z obljubami, da bomo nekoč nekako vendarle prišli do zelenih nagrad. In te obljube imenujeta kompenzatorji. (Stark in Bainbridge 1987)

Avtorja pri teoriji religije govorita o splošnih kompenzatorjih, ki ponujajo razlage za vprašanja o končnem smislu. Gre za vprašanja, ali ima življenje smisel, zakaj smo tu, na kaj lahko upamo, je smrt konec vsega, zakaj trpimo, ali obstaja pravičnost, zakaj sem suženj, ... Takšna vprašanja terjajo nadnaravni odgovor. »Glavni poudarek religijskega spreobračanja je, da religija prinaša zdravilo za bolečino in težave. Ker imajo religije dsotop do nadnaravnega, lahko ustvarjajo in podpirajo kompenzatorje kakor nihče drug. /.../ Na primer, v okviru religijske organizacije lahko nekdo doseže voditeljski položaj (s statusom in močjo, ki ga spremljata), družabne stike, dejavnosti v prostem času, rekreacijo in podobno«. (Stark in Bainbridge 1987, 51)

Avtorja sta svoj koncept kompenzatorjev in nagrad utemeljila na podlagi ameriških religijskih institucij, v katerih nudijo naslednje nagrade (opozarjata, da spisek ne zajema vsega):

1. **Članstvo v cerkvi:** zagotavlja status in legitimni položaj v skupnosti in omogoča zagotovitev drugih religijskih nagrad
2. **Prisotnost pri bogoslužju:** ki ima poleg posebnega religioznega pomena tudi značaj družabnih dogodkov in kot tako zagotavlja nagrade
3. **Udeležba:** v religijskih organizacijah in dejavnostih, tako različnih kakor so cerkveni zbor, plesni klub ali klub samskih
4. **Socializacija otrok:** prenašanje kulturne in moralne dediščine na otroke in zagotavljanje nagrad, na primer v obliki članstva pri skavtih in športnih skupinah.

Kompenzatorji, ki jih nudijo ameriške religijske institucije, so vsaj naslednji:

1. **Religiozne doktrine:** obljublajo, da bo breme življenja znosno, da sta ljudem na voljo vodstvo in pomoč ter nudijo poplačilo za trpljenje na zemlji v življenju po smrti
2. **Religiozna izkustva:** sprostitev zatrtih čustev in vir zaupanja v avtentičnost kompenzatorjev, na primer kadar nekdo doživi videnje ali govori v neznanih jezikih
3. **Molitev in zasebno čaščenje:** sistem za iskanje božanske pomoči in vodstva, za spovedovanje krivde, za tolažbo
4. **Partikularizem ali moralna večvrednost:** zagotovilo, da je človek med božjimi izbranci in ima elitno religiozno identiteto, ne glede kako nepomemben se zdi v svetnih zadevah. Drugod je ta koncept opisan na široko. (Stark in Bainbridge 1987)

Ena od najbolj zaželenih »dobrin« za človeka je gotovo večno življenje. Ker si sam le-tega ne more zagotoviti, morda poskušamo sprožiti neposredne izmenjave z nekom, ki ima moč, da nesmrtnost podeli. Tak menjali partner mora biti bog. Toda navadni ljudje ne morejo stopiti v stik z njim, zato se morajo obrniti na posrednike, ki se ali sami pogovarjajo z bogovi ali pa so v stiku z drugimi ljudmi, ki se. Ti posredniki so religijski specialisti. Nagrade, ki si jih bogovi želijo od ljudi, so lahko materialne, duševne ali načini obnašanja. Toda, kako lahko izvemo, kaj bogovi od nas hočejo, se sprašujeta avtorja. Ker tega sami ne moremo vedeti, nas usmerjajo religijski specialisti, ki z določanjem načina obnašanja vplivajo na norme, torej pričakovano ali prepovedano obnašanje v danih družbenih okoliščinah. (Stark in Bainbridge 1987)

Če denimo redovi ne bi imeli posebnih nagrad in kompenzatorjev, ki so značilni samo za takšno obliko življenja, bi njihovi stroški (tri zaobljube) bili neutemeljeni.

Najbolj splošen religijski kompenzator, ki velja tudi za redove, je **obljuba o zmagi nad smrtjo**²⁸. Splošni kompenzator, ki v RKC velja za vse redove, je **obljuba o odbranosti, izbranosti izmed vseh vernikov**. Za kompenzator redovniškega poklica Bezjakova šteje tudi **obljubo o neposrednem dostopu do sakralnega**. Posebne molitvene in premišljevalne tehnike, predpisana intenziteta (pogostost in globina) pobožnosti, udeležba v posebnih obredih, dostop do prostorov, ki so z načelom klavzure pridržani izključno za člane redov, veljajo za sredstva, s katerimi posamezniki dosežejo posebno povezanost z bogom.

Stark in Finke med ključnimi nagradami redovniškega poklica izpostavita tri:

1. Ločeno življenje v redovni skupnosti
2. Vsakodnevne pobožnosti
3. Redovna obleka (habit).

Čeprav bi s stališča zunanjega opazovalca lahko navedene nagrade označili tudi za strošek, saj posameznike omejujejo, pa po njunem mnenju prav te nagrade posameznikom omogočijo, da na nadzorovan, sistematičen in metodičen način doživijo religijska izkustva.

---

²⁸ Nekaj izjav šolskih sester, pridobljenih v intervjujih (celota v prilogah): Živimo v prijateljstvu s Kristusom, sedaj še v veri in upanju, kasneje pa v polnosti, Veliko jih bo čakalo s prižgano svetilko, Dokazov ni, to je čar vere, Noben se še ni prišel pokazat, hvala Bogu, ker drugače bi imela kar težave, Dokazov ni, verjamem pa to, kar piše v svetem Pismu, Jezusa si vsi delimo, redovnice pa še na prav poseben način, Redovno življenje je prav simbol tega, prapodoba tistega življenja, ki nas čaka v nebesih, Že Jezus je rekel: se ne bodo ne ženili ne možile, Vsi bomo v Kristusu, v Bogu, ampak ne na človeški način, ampak na Božji način ...

Poleg dveh splošnih kompenzatorjev, ki veljata za moške in ženske redove, pa za žensko redovništvo veljata še dva splošna: **obljuba o duhovnem materinstvu**²⁹ in **obljuba o nebeškem ženinu**. Redovnice o kompenzaciji ne govorijo, saj je zanje to osnova, izhodišče, ne pa šele nekaj sekundarnega: »Živeti materinstvo, ampak duhovno materinstvo. Nimam svojih otrok, imam pa duhovne otroke, ki jih je mnogo več. Jaz res živim materinstvo, z mladimi, ki so mi zaupani preko tega mojega poslanstva, živim to na drugačen način, bodisi takrat, ko sem profesorica, bodisi takrat, ko imam te skupine otrok, ko z njimi rasteš, se učiš, prebrodiš marsikatero težavo«. (Marinčič 2012)

»Na ta način lahko živim kot odnos ženina in neveste, sem izvoljena, izbrana, sem ljubljena, zaželena, hotena. Lahko sem pozorna, nežna, sočutna, enako kot v partnerskem odnosu. Zame je učlovečena oseba in bog«. (Verbič 2012)

V času modernizacije, ko so bile sekularne možnosti še zmeraj manjše in za prikrajšane družbene plasti težko ali celo nedostopne, potrebe po »redkih« dobrinah (izobrazba, ekonomska neodvisnost ipd.) pa velike, je pomen nagrad, ki so jih ponujali redovi, še narasel.

Nekaj primerov iz prve polovice 20. stoletja:

1. Pridobitev izobrazbe
2. Poklicno delo in zaposlitev; v času, ko so bile možnosti žensk za delovanje v družbi zelo omejene in reducirane na njihovo »nravno« poslanstvo, so redovi predstavljali neke vrste združenja žensk izvrševalk. V samostanih in redovnih skupnostih so opravljale gospodinjska in vzdrževalna dela, dela na polju, v hlevu. V bolnišnicah so delale kot bolničarke, negovalke, medicinske sestre, snažilke, perice, kuharice, šivilje ... med višje izobraženimi so prevladovale učiteljice, ki so bile v glavnem zaposlene v samostanskih šolah.
3. Spoznavanje tujih dežel

Nekatere prednosti oz. nagrade redovniškega poklica je ukinila sama RKC na drugem vatikanskem koncilu (1962–1965). Odpravila je denimo privilegiran položaj redovnikov v verskem občestvu, skupnostim je dala na voljo, da se same odločijo, ali bodo člani nosili

---

²⁹ Ni brez vzroka, da je Cerkev zaupala ženskam specifično materinsko službo: človeška in duhovna vzgoja vernikov, negovanje otrok, bolnikov, starčkov, poučevanje ... Treba je pač računati z žensko naravo, ki v svoji zreli dobi veliko bolj čuti potrebo, da bi se naslonila na moškega, na njegovo moč; prav tako pa tudi potrebo dajati življenje. Žrtev, ki jo je morda z dvajsetimi prinesla v svojem srcu, veliko bolj čuti v svojem mesu pri štiridesetem. Redovnici pa Bog teh lastnosti ženskosti in materinskosti ne vzame, ampak pričakuje, da jih usmeri v bolj trajno vdanost, ki je pri njej bolj univerzalna in nesebična, kakor pri poročeni ženski. Na ta način ni poklicana, da bi ljubila manj, ampak več in bolj. Torej, v družinskem krogu bi razdajala ljubezen le možu in otrokom. Kot redovnica pa s svojo ljubeznijo objema ves svet.

(Vandermeersch 1976, 99, 103)

redovno ali civilno obleko in naročila jim je, da način življenja prilagodijo sodobnim razmeram. Namen posodabljanja redovništva je bil okrepiti stik redovnikov z laiki. Po Starku in Finkeu je RKC z modernizacijo redovništva sicer ukinila bistvene nagrade redovniškega poklica, hkrati pa ohranila visoke stroške. Ameriška sociologa menita, da so prav ti ukrepi v 60-ih letih bistveno vplivali na zmanjšanje zanimanja za redovniški poklic. V svoji razpravi sta predstavila dva izhoda, s katerima bi RKC v sodobnih razmerah na zahodu lahko povečala zanimanje za redovniške poklice:

1. **Zmanjšanje visokih stroškov** (npr. odprava celibata) ali
2. **Povečanje religijskih nagrad** – kar je mogoče doseči s krepitvijo tradicionalnih, to je predkoncilskih značilnosti redovništva.

Stark in Finke ugotavljata, da je papež Janez Pavel II. ubral drugo od obeh strategij: nastavljal je škofo, ki so utrjevali katoliško tradicijo. Nekateri redovi so se demodernizirali, nastajali so tudi novi redovi. Med temi so bili uspešnejši tisti, ki so uvedli značilnosti tradicionalnega skupnostnega redovnega življenja. Pri uvajanju tradicionalnih prvin pa se niso obračali v čas neposredno pred koncilom, pač pa so spodbudo iskali v oddaljeni zgodovini, npr. 13. stoletju, ko sta v Assisiju delovala sv. Frančišek in sv. Klara. (Stark in Bainbridge 1987)

Vstop v red v tradicionalnih okoliščinah omogoči legitimen izstop iz poročnega trga in ugleden družbeni položaj, zato je videti kot družbena nagrada oz. prednost. Vendar Bezjakova dodaja, da se čustvena in duhovno–moralna razsežnost človekovega bivanja in ravnanja zdita vse preveč zapleteni, da bi ju bilo mogoče skrčiti in primerjati s preprostim postopkom denarne menjave, kot ga pozna ekonomski trg (stroški in nagrade). Čeprav redovniška literatura sama uporablja tudi besedo »ekonomija«:

Kot živi evangelij more redovništvo upravičiti svoj obstoj danes in v prihodnje. K temu nas spodbuja tudi papež Janez Pavel II. V svoji Apostolski spodbudi redovništvu pravi: Vaše poslanstvo mora biti vidno! Biti mora globoka, zares globoka vez, ki ga povezuje s Cerkvijo. Z vsem tem, kar delate, in predvsem s tem, kar ste, oznanjajte in vedno znova potrjujte resnico, da je Jezus Kristus Cerkev ljubil in sam sebe dal zanjo, za resnico, ki predstavlja temelj vse ekonomije odrešenja... To je tudi v duhu sv. Frančiška, ki se je zavzemal za uboge. Ali niso danes najbolj ubogi tisti, ki ne najdejo smisla svojega življenja? (Rojs in Zorec 1987, 57)

Pristop »homo economicus«, ki ni obremenjen z ničimer drugim kot delom, izpušča iz uvida, da je človek tudi homo emocionalis in vsaj še homo moralis. Vse ostale razlage izpuščajo iz uvida človeka kot celovito bitje. Ker redovne skupnosti pripisujejo velik pomen čustveni zavezanosti in predanosti posameznikov redovni skupnosti, RKC in bogu, so člani redov v odnose zapleteni na intimen način, podobno kot v partnerskih, sorodstvenih in prijateljskih razmerjih in skupnostih.
(Bezjak 2011, 155)

Vse redovnice, s katerimi sem imela pogovor, so povedale, da so si z nekaterimi sestrami bliže in z njimi spletejo tudi prijateljstva.

Ameriška znanstvenika še ugotavljata, da religijske organizacije niso edine, ki nudijo kompenzatorje za nagrade, ki jih človek ne more dobiti ali ki ne obstajajo. Primer so podiplomski študenti, med katerimi jih po neki raziskavi iz leta 1984 le 21 % verjame v posmrtno življenje, saj jim je znanstveni nazor najbolj dostopen in bodo za znanstvene poglede najverjetneje nagrajeni.

Avtorja imata religijo za racionalno človeško dejavnost, ne kot izbruh globokih, neracionalnih vzgibov. Kar pomeni, da religijski sistem kompenzatorjev izhaja iz istih razumskih procesov ter učenja na napakah kakor drugi vidiki človeške kulture. »Ni novost, da se ljudje veliko stvari o svetu prej naučijo drug od drugega kot pa iz svojih osebnih izkušenj. In pred več kot štiridesetimi leti so družboslovci dokazali, da se posamezniki naučijo razlag od ljudi, ki so jih pred tem privedli do nagrad«. (Miller in Dollard v Stark in Bainbridge 1987, 97)

To pomeni, da tudi vera izhaja iz drugih ljudi. V preprostejših družbah lahko prejme mlajša generacija v celoti vero od staršev, starejša generacija pa ne bo deležna nobenega duhovnega vodstva kakšne avtoritete, ampak le spomina iz svojega otroštva. Širjenje religiozne kulture tudi v razvitih družbah v veliki meri izvajajo starši, vendar jih podpira formalna religijska organizacija, ki deluje zato, da sveto kulturo utrdi. (Hunsberger v Stark in Bainbridge 1987)

Ker je v središču teorije Starka in Bainbridgea koncept kompenzatorjev in nagrad, navajam citat dr. Franca Krambergerja, nekdanjega mariborskega metropolita, ki v zvezi s celibatom zapiše:

Razumljivo je, da na afektivnem področju vsakdo nosi breme svojih slabosti. Toda prav ljubezen je sposobna stopiti na pot križa. In na tej poti se spomnimo, kako resničen odgovor nam daje spovedna praksa: duhovniki se varamo, če mislimo, da je pot krščanske čistosti v zakonu lažja od poti v posvečenem celibatu! Tega se

spomnimo v urah preizkušnje, ko je treba iskati poguma in moči za zvestobo, pa bomo v premagovanju našli veselje in zadoščenje, da smo Gospodovi. (Kramberger 1991, 74)

Torej, tudi v družinskem življenju je težko »biti zvest«. Čeprav dr. Kramberger v nadaljevanju sam priznava, da ga je dolgo časa motilo, »zakaj in s kakšno pravico« katoliška cerkev zahteva od duhovniškega kandidata tako duhovništvo kot celibat, saj je možno, da ima nekdo »karizmo za duhovništvo, ne pa za celibat (uniati, pravoslavni duhovniki ...), ali ima karizmo za celibat, ne pa za duhovništvo (redovni bratje ter redovnice, op. p.). Odgovor je našel v koncilskem odloku:

Glede tistih, ki so določeni za duhovništvo, ta sveti zbor znova odobrava in potrjuje zakonodajo, ker v Svetem Duhu trdno zaupa, da bo dar celibata, ki je tako skladen z duhovništvom nove zaveze, darežljivo dal Oče, če ga bodo tisti, ki so po zakramentu svetega reda deležni Kristusovega duhovništva, in vsa Cerkev zanj ponižno in vztrajno prosili. Pametnejšega in bolj prepričljivega odgovora nisem našel in ga tudi ni. Bog bo dal dar celibata, če ga bodo duhovniški kandidati in vsa Cerkev zanj prosili. (Kramberger 1991, 75)

Dr. Kramberger torej podaja dva kompenzatorja za odpoved spolnosti, najprej – tudi ljudje v zakonu trpijo, ker so težko zvesti. V poglavju o celibatu bi lahko dr. Krambergerju očitali rahlo nekonsistentnost, saj najprej piše, da je edini motiv za celibat nedeljiva ljubezen do Boga (zaradi Boga, ki se je popolnoma posvetil človeku, se duhovnik posveti le Bogu iz ljubezni), ob koncu sestavka pa napiše, da pametnejšega in bolj prepričljivega odgovora (kot to, kar je določil koncil) ni našel in ga tudi ni. Kar se tiče drugega kompenzatorja, je ta usmerjen v neko veliko darilo v prihodnosti: »Glede naše velikodušnosti veljajo Gospodove besede: S kakršno mero merite, s takšno se vam bo odmerilo in še navrglo se vam bo. /.../ To sicer velja za Gospodov nauk in njegove besede, a lahko v polnosti obrnemo na naš celibat«. (Kramberger 1991, 78, 79)

Da v zameno za odpoved pričakujejo nagrado, govorijo tudi redovnice: »Če me je Bog prehitel in povabil, naj grem za Njim, je že to tolikšen beneficij, da ga vendar ne bom zapravila; je zaklad na njivi, za katerega človek vse proda, da ga kupi, oziroma obdrži ... Večvrednost je v tem, da izpolniš načrt, ki ga ima Bog s teboj, da si za druge, da si bolj podoben Njemu, ki »ni imel za plen, da je enak Bogu, ampak je sam sebe izničil ...«, sodeluješ pri Božjem načrtu odrešenja«. (Glasenčnik 2012)

»To je neka božja zaroka, poklicane smo, da že zdaj na zemlji živimo, kar šele bo. Jaz to čutim kot srečo. Ne počutim se nekaj več, ker živimo kot »v nebesih«, nekemu da Bog milost zakonskega življenja, naša milost je pač takšna, da živimo v čistosti, uboštvu in pokorščini, to res paše skupaj«. (s. Klara 2013)

Ne moreš igrat. /.../ v običajnem svetu pa si ne morete predstavljati, da gre tukaj dejansko za odnos, za eno globljo stvar, ki pa jo je težko ubesedit.

Težave pa te tudi tukaj dohitijo. Če je to beg, tukaj ne zdržiš, in zato nam je dala mati Cerkev toliko časa, v mojem primeru osem let. Toliko časa ne moreš igrati. Če ne drugega, te v noviciatu umaknejo s sveta, tam bi te zlomilo ... dve leti gledati v zrak, mlad človek, mislim ... če ne greš zaradi Boga, pomeni gledati v zrak.
(Marinčič 2012)

»Edino Jezus more spreminjati svet. Vedno znova me spravlja v čudenje, da si je izbral naše sodelovanje pri spreminjanju sveta – ko bi vendar sam lahko hitreje in bolje vse uredil. Ga grem prositi, naj me pripravi tako, da bo tudi po meni lahko naredil kaj dobrega v tem našem svetu.« (Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja na Facebooku)

»Samota duhovnika je sicer lahko grenka in boleča – toda stiska staršev z otroki ali trpljenje poročenega, ki ni resnično ljubljen ali je celo zapuščen, je lahko še mnogo večja.«
(Arquer v Müller 2006, 227)

Del, kjer vpeljujem teorijo Rodneya Starka in Williama Bainbridgea, zaključujem z njuno postavko, ki pokaže na razliko med ontološkim izhodiščem za vero pri redovnicah (Bog me je poklical, izbrana sem, darujem se iz ljubezni) in pogledom skozi sociološko perspektivo: »Če ljubimo Kristusa in mu služimo, nam obljublajo večno življenje, nagrado, ki je neprimerno več vredna, kakor vsi stroški, potrebni, da do nje pridemo«. (Stark in Bainbridge 1987, 119)

9.1 Sestra Urša Marinčič poda večne zaobljube

8. decembra 2012, na cerkveni praznik Brezmadežne, je sestra Urša Marinčič na svoji strani socialnega omrežja Facebook spremenila status – v poročena. Na prstanec desne roke je prejela prstan, ki simbolizira njeno poroko z Jezusom Kristusom (slika 9.1). Ker gre za formalen obred in obenem največjo svečanost v življenju redovnice, potek dogodka navajam z dobesednim prepisom z uradne spletne strani (Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja 2012):

Prejmi prstan, ker si nevesta večnega Kralja. Ohrani svojemu ženinu neomajno zvestobo, da boš sprejeta na gostijo večnega življenja.

»Amen« s. M. Urše Marinčič, ki ga je izrekla ob prejemu prstana, je bil znamenje njene večne podaritve Bogu v Kongregaciji šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja.

Ob 16. uri smo v cerkvi Marijinega oznanjenja v Ljubljani sestre v procesiji pospremile s. Uršo pred oltar. Začela se je slovesna maša, ki jo je vodil br. Miran Špelič. S s. Uršo so se poleg sester veselili tudi njeni domači, prijatelji in še mnogi drugi, ki jih ljubi, kakor ji naroča geslo: »Ljubi, ljubljena si.«

Kot je poudaril br. Miran, s. Urša ne bo več naša, kot je bila doslej, saj je bila odpeljana v puščavo, kjer se je srečala z Njim. Spoznala je, da je ljubljena in tako bo lahko v svet prinašala Njega, ki je vedno z njo in Ga ljubi njena duša. Od zdaj naprej bo nova s. Urša, »ki ji je Kristus kralj, Frančišek brat in ki drži v roki knjigo in kredo«. Učila nas bo brati iz knjige življenja, da se bo tudi v nas rojevalo Božje kraljestvo.

Po pridigi je s. Urša položila svoje zaobljube v roke provincialne predstojnice s. M. Rafaele Glasenčnik. Svojo večno podaritev Bogu je simbolično izrazila s prižiganjem sveče pri velikonočni sveči, ki jo je pri darovanju položila na oltar.

Med mašo je poleg župnijskega pevskega zbora prepeval zbor sester ter Klarine zvezde s hčerkami (priložnostni zbor, ki so ga sestavljale mame in hčerke družin, s katerimi je s. Urša kot animatorka preživela velik del svojega dijaškega in študentskega življenja). S petjem, igranjem in uvodi so sodelovali tudi drugi, predvsem mladi, ki so na različne načine zaznamovali zaobljubljenkino pot. Tudi program po sveti maši se je nadaljeval v duhu mladih. Njeni prijatelji, mladi, s katerimi dela in mlajše sestre so pripravili glasbeno predstavo ob projekciji slik iz življenja s. Urše.

S slavljenko smo nato v prostorih frančiškanskega samostana poklepetali ob prigrizku, kjer ji je vsak lahko izrazil svoje voščilo.

Praznik Brezmadežne je polepšal sneg, ki je bil – kot nam je dejala s. Urša – darilo zanj, saj ga ima zelo rada. Belina nas je spominjala na Nazarečanko, ki jo je Bog izbral, da je čista sprejela Njega in postala Mati vseh.

Draga s. M. Urša, naj ti bo Marija zgled in opora na poti duhovnega materinstva.

Slika 9.1: Sestra Urša med podajanjem večnih zaobljub

Vir: Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja (2012f).

Če so nagibi, četudi dozdevno nadnaravni, usmerjeni le k osebnemu dobičku, npr. k prelaganju odločitev na druge, zavarovanost pred zmotami in tudi pred težavami zakonskega življenja, potem se s stališča redovnic tako dekle moti in je njen poklic iskanje nekega zatočišča. Isto velja, če dekle čuti odpor proti zakonu. »Francka je šla v samostan, ker se je razdrla zaroka, Ivanka je iz obubožane družine. Ne more si ustvariti lastnega ognjišča. Zatekla se je v samostan. Brigita je pravkar sijajno končala študij. Vstopila je v samostan. Tu pa ni bilo nekaj prav. Tako lepo in sijajno prihodnost ima pred sabo, le zakaj neki je vse žrtvovala, pokvarila svojo eksistenco?« (Vandermeersch 1976, 34)

Nekoč so si bogate družine prizadevale, da bi primerno oskrbele svoje hčere in so jih večkrat pošiljale v samostane in jim dajale veliko doto, če se niso mogle poročiti. Prav tako so storili s tistimi, za katere so menili, da nimajo posebnih naravnih darov. Redovni stan je bil nekak socialni stan, v katerem je živelo tudi mnogo takšnih, ki so živele po navadah in običajih svojega časa. Nezaslišano je namreč bilo, da bi kakšno dekle, zlasti plemenitega rodu, ostalo neporočeno in ne šlo v samostan. Moderna doba pa je seveda ženski prinesla samostojnost in bi po besedah francoske redovnice danes težko našli v samostanu redovnico, ki je vstopila pod prisilo oz. pod pritiskom družinskih razmer. (Vandermeersch 1976)

10 SEKULARIZACIJA

10.1 Opredelitev in razčlenitev pojma

Sekularizacija je eden od vidikov modernizacijskega procesa, z njo se opisuje zmanjšana moč religije v družbi. Pojem sekularizacije (v nadaljevanju jo bom označevala z veliko črko S) izvira iz razsvetljenstva in je povezan z začetkom družboslovnih znanosti, ki so religijo videle kot nekaj slabega, česar se mora družba znebiti. (Martin v Bezjak 2011, 126) Modernizacija družbe je prinesla tudi to, da je religija postala predmet znanstvenih raziskav, ki so dokazovale njen družbeni izvor, /.../ in napovedovale, da razvoj družbe teče v smeri od religijskega pojmovanja sveta k sekularnemu. Vse do druge polovice 20. st. so proučevalci družbe religijo razumeli kot ostanek preteklega časa, v katerega se napredna družba ne more več vrniti. V antiklerikalnih in naprednih krogih je S uporabljena kot osvoboditev modernega človeka izpod nadzora RKC. (Bezjak 2011)

Po Starku in Bainbridgeu (1987) so glavni razlogi za sekularizacijo zunaj same religije. Z leti namreč ljudje iznajdejo, ovrednotijo in ohranijo vedno učinkovitejše razlage, ki uspešno ponujajo nagrade. Najbolj uničujoč vpliv na religijo ima napredek oz. alternativni kulturni sistemi (npr. politika in znanost), ki ne le zagotavljajo številne nagrade, ampak ponujajo tudi konkurenčne splošne razlage, ki obljubljajo velik izbor posebnih nagrad. Recimo to, da bo življenje po revoluciji veliko boljše in da raziskovanje lahko odpravi grozo človeške umrljivosti.

Vmesna stopnja v S je pluralizem, o katerem govorimo, ko se moč religije nekoliko zmanjša in ni več sposobna zatreti tekmic. Stark in Bainbridge (1987) tudi poudarjata, da sekularizacija ne odpravi človeške potrebe po religiji, saj kulturni napredek ne more odpraviti potrebe po zelo splošnih kompenzatorjih. Zato je lahko ena od presenetljivih posledic sekularizacije celo razcvet religije, pri čemer S ustvarja dobo religijskega preporoda in eksperimentiranja. (Bell v Stark in Bainbridge 1987)

Bolj ko so ljudje usmerjali svojo pozornost na svoje notranje življenje in dobro počutje, manj so se bili pripravljeni pokoravati »višji avtoriteti« Boga, razuma, cerkve ali česarkoli drugega. V večini zahodnih držav je posledično začelo upadati število krščanskih vernikov, v zadnjem četrtletju 20. stoletja se je izredno zmanjšal obisk cerkva. Medtem ko je krščanstvo na Zahodu slabelo, pa so v večini držav južne poloble od sedemdesetih let 20.

stoletja cerkve izredno hitro rastle³⁰, kar je omogočilo krščanstvu, da je obdržalo svoj status največje religije na svetu, ki je po ocenah v letu 2000 štela dve milijardi vernikov. (Woodhead 2009)

Pri sekularizaciji gre za proces zmanjšanja družbenega pomena religije kot posledice modernizacije. Bolj razčlenjeno pa gre za:

- zmanjševanje ali celo izginjanje nekdanj odločilnega vpliva religioznih institucij (ločitev cerkve in države, laizacija šole ...),
- zmanjševanje navezanosti posameznika na cerkve in verske institucije (o tem govorijo predvsem podatki o manjši udeležbi pri cerkvenih obredih). »Eden od razlogov, da od šestdesetih let naprej z vsako generacijo upada število vernikov, bi lahko bil vedno manjša naklonjenost žensk in moških cerkvenim implicitnim in eksplicitnim sporočilom o vlogah spolov«. (Woodhead 2009),
- izrecno zavračanje ali nesprejemanje tradicionalnih verskih predstav in nauk (empirične raziskave kažejo na redukcijo in selekcijo, ter kombinacijo različnih verovanj),
- spreminjanje samih cerkva (v smislu prilagajanja vsebine in načina delovanja, opuščanje posebnih religioznih dejavnosti – upad števila duhovnikov in redovnic, učenje o peklu in hudiču se postavlja v ozadje).

10.2 Sekularizacija v Sloveniji

Bezjakova ob interpretiranju različnih avtorjev, od Ingleharta do norveških sociologov Listhauga in Ringdala navaja, da je Slovenija sodobna, racionalna in sekularizirana družba. Najde se nekako na sredini skupaj s Švico, Nizozemsko in Finsko, značilno odmaknjena od

---

³⁰ »Sedež nominalnega krščanstva se je premestil«, pravi Andrew Walls, ustanovitelj in direktor Centra za proučevanje krščanstva v nezahodnem svetu. Leta 1900 je bilo 80 odstotkov ljudi, ki so se imeli za kristjane, bodisi iz Evrope bodisi iz Severne Amerike. Toda danes kar 60 odstotkov vseh, ki se izpovedujejo za kristjane, živi v Afriki, Aziji in Latinski Ameriki. Afriški evangeličani na Nizozemskem, ki izvirajo predvsem iz Gane, gledajo nase kot na »misijonarsko cerkev na posvetni celini«. V različnih delih Velike Britanije pa imajo verske kampanje evangeličani iz Brazilije. Neki pisec opazuje, da se je krščanski misijonarski promet obrnil v nasprotno smer. Kadar na primer anketirajo katoličane v Združenih državah in Evropi, ti neprestano poudarjajo vse manjše zaupanje duhovnikom ter se zavzemajo za večjo možnost sodelovanja laikov in za enakopravnost žensk. Nasprotno pa katoličani na južni polobli glede teh vprašanj z odprtimi rokami sprejemajo tradicionalno stališče cerkve. (Watchoverjeva spletna knjižnica 2013)

Ob zatonu evropskega in ob istočasnem razmahu svetovnega krščanstva se po besedah patra Cestnika marsikomu računica ne izide. Novi sunek evangelizacije na južni polobli še vedno nima odmeva v zahodnih medijih. Za katolištvo je celo obveljalo, da bolj kot bo podobno luteranstvu (ukinitve celibata, žensko duhovništvo, odprava »baročnih« pobožnosti), bolj bo v koraku s časom. Na jugu pa po njegovem doživlja razcvet za razum nezapleteno, čustveno neposredno, močno občestveno, človeško živahno, lokalni kulturi prilagojeno, a tradicionalno in moralno zahtevno krščanstvo. Vpeljuje pojem ameriškega religiologa Philipa Jenkinsa »Kraljica z Juga«, s čimer misli na čaščenje Device Marije. Religiologi in psihoanalitiki bodo po njegovem govorili o katoliškem marijanskem triku, s katerim v moško hladno dogmatiko in moralno spustimo žensko, da bi k verovanju pritegnili preproste ljudi. »Mi bomo občudovali načrt Boga, ki je hotel mater za svojega Sina in za vse človeštvo. Tudi danes, na Jugu očitno, manj očitno pa na obrobju naše družbe, kot nekaj religiozni underground pojav, vstaja Kraljica, izreka sodbo in spreminja človeštvo«. (Cestnik 2011)

držav z visokim vrednotenjem cerkve in vernosti (Portugalska, Irska, Poljska, Grčija) oz. držav z najvišjo stopnjo sekularizacije (Češka, Švedska, Norveška).

Po podatkih javnomnenjskih raziskav iz let 1992, 1995 in 1999 se je okoli 70 % vprašanih Slovencev opredelilo za verne. Po zadnjih podatkih iz leta 2009 je slika že drugačna, saj se je za verne izreklo 66,3 % slovenskega prebivalstva, vključujoč 28,6 % tistih, ki so se identificirali

s postavko »nisem niti veren niti neveren«. Če odštejemo slednje, je število vernih oseb pri nas še nižje. (Malnar in Hafner-Fink 2009)

Med srednje- in vzhodnoevropskimi državami Slovenija zavzema sredinski položaj in se značilno razlikuje od Poljske in Hrvaške, ki imata visok delež cerkveno religioznih, in od Madžarske in Češke z obratno značilnostjo. (Bezjak 2011)

Po Martinovi klasifikaciji držav se Slovenija uvršča v t.i. latinski vzorec, imenovan tudi vzorec konfrontacije. Poleg Slovenije tja prišteva še Italijo, Španijo, Portugalsko, Francijo, Avstrijo, Hrvaško, Slovaško, Irsko, Poljsko, Češko in Madžarsko ter v LA Mehiko, Kubo, Čile in Argentino. Latinski vzorec po Martinu označujejo:

1. Prevladujoče število katolikov in dominanten položaj RKC v družbi
2. RKC je zavrnila reformacijo in s tem ustavila pluralizacijo družbe – nizka stopnja strpnosti do protestantskih cerkva
3. Ostra konfrontacija dveh strani: vladajoče, ki se je povezovala z dominantno RKC, in druge, ki je prvo napadala
4. Razsvetljenstvo, marksizem, anarhizem, socializem, komunizem postanejo ideološke alternative, ki imajo obliko »sekularne religije«. (Smrke v Bezjak 2011)

Manifestna in konfliktna sekularizacija

Manifestna sekularizacija se je na Slovenskem odvila takoj po 2. svetovni vojni, ko je nova državna oblast z novo ustavo FLR Jugoslavije, ki je bila sprejeta 31. januarja 1946, uzakonila ločitev cerkve od države.

Med glavnimi ukrepi so bili:

- ustanovitev državne matične službe,
- duhovniki so morali pridobiti pristanek države za bivanje in delovanje v župniji,
- vse cerkvene organizacije je bilo treba prijaviti državi in večinoma so izgubile svoje premoženje,
- prepoved redovne obleke za redovnice v državnih službah,

- duhovniki niso bili več oproščeni vojaščine,
- ukinitve vseh cerkvenih šol,
- od leta 1952 ukinjen verouk v šolah in drugo (Pangerl v Bezjak 2011)

Ker je Slovenija obkrožena s katoliškimi državami (Avstrijo, Italijo, Hrvaško in Madžarsko) in v svojem neposrednem okolju ni imela »zunanjega religijskega sovražnika«, RKC pri nas ni igrala vloge združevalca naroda kot npr. na Poljskem ali Hrvaškem, kjer se narodi niso razlikovali le po narodnosti, pač pa tudi po verski pripadnosti.

V družbah s socialistično preteklostjo se je pomen religijskih organizacij zmanjšal, ko je državna oblast omejila njihovo delovanje – manifestna S. Z modernizacijo življenja in predvsem z dejavnim delovanjem gibanj, ki so si prizadevala za ekonomske, politične in socialne pravice prikrajšanih, ter z naraščanjem posvetnih poklicev in širjenjem življenjskih možnosti se je v 2. pol. 20. st. na zahodu odvila latentna S.

To, da je organizacijska oblika S pri nas stekla pribl. 20 let prej kot na zahodu, se izraža tudi v redovništvu. Število redovnic na zahodu se je v okviru procesa latentne S začelo zmanjševati v sredini 60-ih let 20. stoletja. Na Slovenskem pa se je njihovo število začelo zmanjševati v letih neposredno po 2. SV, ko je državna oblast razdrla državne pogodbe, ki so redovnikom in redovnicam zagotavljali sredstva za delovanje. Možnosti njihovega delovanja je omejila tudi na druge načine: država je redovom odvzela nepremičnine, prepovedala uporabo redovnih oblek v državnih službah. V tem smislu so spremembe v redovništvu na naših tleh v primerjavi z zahodnim redovništvom posebne in jih ne moremo pojasniti zgolj s kompleksom številnih družbenih sprememb (množično izobraževanje, zaposlovanje ...), pač pa tudi s spremembo političnega sistema. Pred vzpostavitvijo nove povojne državne oblasti je bila religija pri nas preko svojih organizacij tesno povezana z vladajočim družbenim razredom, ki ji je dajal zaščito. Komunistična in kasneje socialistična oblast je številne povezave med religijo in njenimi organizacijami ter prejšnjo politično oblastjo v celoti prekinila.

Kadar sekularizacijo proces sproži politična oblast, sekularizacija deluje kot negotova in labilna, kot prezgodnja in izsiljena. Zdi se, kot da ne temelji na dolgotrajni, zgodovinski, družbeni in kulturni preobrazbi. S, ki ima izrazito politično dimenzijo, lahko privzame lastnosti religije: politična javnost je nereflktirana, nekritična in popolnoma lojalna svojemu vodstvu, politične

organizacije niso prostori kritične refleksije, politična ideologija dobiva značaj posvetne religije. (Vrcan v Bezjak 2011, 136)

V 70-ih se v moderniziranih družbah upočasni ali celo zaustavi do tedaj prevladujoč proces sekularizacije. Prisotnost religije v družbenem življenju se okrepi in prinese nov val religioznosti. To spremembo so raziskovalci opisovali na različne načine: kot razcvet kulture zasebnosti, kot zanimanje za vzhodnjaško duhovnost, kot večje zanimanje za religijsko–terapijska gibanja, kot krepitev religijskega fundamentalizma, itd.

Pomočniški položaj ženske v RKC

Pri obravnavi žensk in moških v RKC in v družbi nasploh je treba upoštevati, da je drugorazredni položaj žensk v družbi še danes razumljen kot splošna danost, kot nekaj tako samoumevnega in naravnega, da je videti kot edino normalno in moralno.

Tako redovnice kot poklicne vernice v RKC še danes ne morejo doseči kleriškega položaja, ker je ta pridržan za moške. Redovnice imajo v cerkveni strukturi položaj laikinj, večina redovnikov pa doseže položaj duhovnika, torej klera (pri nas okoli 90% redovnikov), iz česar moški črpajo politično moč odločanja v cerkveni hierarhiji. (Bezjak 2011)

Redovnice, s katerimi sem se pogovarjala, v cerkveni hierarhiji ne vidijo težav: »Ne, jaz osebno se ne počutim prikrajšano. Lahko iz ozadja naredimo več. Se mi zdi, da je moškim to v naravo položeno, to vodstveno ... pa imam sama veliko vodstvenih funkcij ... pa se mi zdi, da imajo moški te stvari bolj, me pa lahko gremo v globino lažje ... oni v širino, me v globino. Vsak ima svojo nalogo. Tako kot ptica, ki ne more plavat ali riba, ki ne more letet, pa ni zato nobena slabša ali boljša«. (Marinčič 2012)

»Tukaj je Cerkev razjasnila svoje stališče: Ni v moči hierarhije, da bi to določala. Osebno me ne moti. Kot žena imam svoje poslanstvo«. (Glasenčnik 2012)

Sprememb v ženskem redovništvu v 20. stoletju ne moremo ustrezno pojasniti, če ne upoštevamo velikih preobratov, ki so zadevali položaj žensk v danem okolju in času. Ženske, ki so v 20. stoletju vstopale v redove, so tam delovale s privoljenjem cerkvenih oblasti in pod njihovim nadzorom. Tradicionalne razlage, da so ženske v redovniških vrstah od nekdaj imele možnost dokazati, da niso zgolj za domače ognjišče, brez ustrezne refleksije prikrijejo, da so redovi predstavljali in še predstavljajo močno zožen prostor delovanja in da je v njih dopuščeno le tisto, kar se sklada s katoliškim naukom in z zahtevami katoliških oblasti – vsakršno odstopanje je izpostavljeno tveganju kazni. (Bezjak 2011).

Žensko redovništvo v številkah

Bezjakova opozarja, da je to precej neobdelano področje, tudi statistika na ravni države je nepregledna in neurejena. Bezjakova je podatke črpala iz letopisov RKC ter iz šematizmov in letopisov posameznih škofij.

Po statistiki iz leta 1939 je bilo na Slovenskem 16 ženskih redov (leta 2013 jih je enako), v katerih je bilo preko 2300 članic. Učinkovitost represivnih ukrepov proti redovnicam se kaže v tem, da je dve leti po končani vojni na Slovenskem bilo le še manj kot 1300 sester. Konec leta 2004 je bilo ženskih redovnih ustanov 19, v njih pa je bilo 643 redovnic, na vstop se je pripravljalo 10 novink. (Kolar v Bezjak 2011).

Bezjakova v zvezi z rastjo števila redovnic postavi tri predpostavke. Prva uspeh redov v prvi polovici 20. stoletja pripisuje sistematični aktivaciji vernikov, ki je pod okriljem RKC tekla v boju proti sekularizaciji. Druga pravi, da so redovi v prvi pol. 20. stoletja predstavljali priložnost za pridobitev izobrazbe in poklica za ženske iz nižjih slojev, da so s pomočjo redov postale učiteljice, vzgojiteljice, medicinske sestre, negovalke. Na rast števila redovnic v tem obdobju pa je po tretji predpostavki vplivalo tudi zmanjšanje deleža moških v populaciji kot posledica smrtnih žrtev obeh svetovnih vojn. (Bezjak 2011).

Konec 18. in začetek 19. stoletja je zaznamovalo ločevanje cerkvenih institucij od državnih. Med pomembnejše ukrepe sodi terezijanska šolska reforma 1770, ko je cesarica Marija Terezija razglasila, da šolstvo je in ostane državna stvar in da je učitelj odvisen od posvetne in ne več od cerkvenih oblasti. Pod vladavino njenega sina Jožefa II, ki je duhovnike videl kot orodje, s katerim lahko vladar deluje v korist države, namen sekularizacije ni bil ločevanje cerkve od države, pač pa poskus, da bi cerkvene organizacije zastopale cerkvene interese. V okviru jožefinskih reform pa so bili v monarhiji ukinjeni številni samostani. Odlok o razpustitvi samostanov je izdal leta 1782 z namenom zmanjševanja papeževega vpliva na cesarjeve dežele in revidiranje verskih dejavnosti v duhu njihove koristnosti za državljane in vladarja. (Kušej v Bezjak 2011)

Jožefinizem se je končal sredi 19. stoletja, čeprav se je obdobje intenzivnega predrugačenja položaja, pravic in dolžnosti RKC zaustavilo s smrtjo Jožefa II leta 1792. Konkordat (1855) je uvedel pomembne spremembe na področju šolstva: pouk je moral biti v skladu s katoliškimi načeli in v nobene primeru ni smel biti sovražen do RKC. Mnoge srednje šole so dobile takrat duhovnike za ravnatelje, duhovniki so bili često šolski nadzorniki, katehet je bil glavna oseba v učiteljskem zboru. (Mal v Bezjak 2011)

Na področju zdravstva in nege je sredi 30-ih let 20. stoletja v ljubljanski in mariborski škofiji delalo okoli 1200 redovnic oz. sester. Te ženske so svoje življenje in delo morale prilagoditi pravilom in pričakovanjem RKC in reda, ki so mu pripadale. Profesionalnemu poklicu so morale posvetiti vse svoje življenje in delo, ne da bi za to prejemale plačilo. Predvojna generacija redovnic je svoje delo v bolnišnicah opravljala na osnovi pogodbe, ki jo je njihova družba podpisala z deželnimi oblastmi ali zasebnimi investitorji. Plačilo za opravljeno delo je prejemala predstojnica. Redovnice so v bolnišnicah dobile brezplačno stanovanje in hrano.

Ker je poklic medicinske sestre izvorno povezan z redovniškim poklicem, je od slednjega prevzel in ohranil nekatere značilnosti. Najbolj očitna povezava civilnega in redovniškega poklica je ime »sestra«, s katerim še danes imenujemo zdravstvene tehtnice. Ime bolj kot strokovno usposobljenost zdravstvenega osebja poudarja njihovo sočutje in požrtvovalnost, ki izhaja iz človekoljubja in predanosti delu ter daje vtis neformalnega odnosa med pacientom in zaposleno.

Ko je Vincencijeva družba (1912) začela prirejati prve tečaje za strežnice, so od kandidatk zahtevali samski stan, eventualno vdovski. Pomembno je bilo tudi, da so »neoporečne nravi« in stare med 20 in 35 let. Pri vpisu v tečaje so imele redovnice formalno prednost. S tem je posvetna oblast posredno spodbujala zanimanje za redovniški poklic in privilegirala redovniški poklic pred civilnim. To lahko povežemo z dejstvom, da pri oblikovanju poklica medicinske sestre še ni bilo ločitve religijskega in posvetnega. Zahteva po samskem stanu je temeljila na prepričanju, da naravno poslanstvo ženske, biti žena in mati, ni združljivo z opravljanjem profesionalnih poklicev.

Kljub profesionalizaciji in laizaciji poklica medicinske sestre pa je še pred 2. svetovno vojno na Slovenskem prišlo do poskusa »pomenišenja« civilnih sester. To pa ni bil prvi tak poskus uvedbe celibata na civilne medicinske sestre, saj je v zgodovini večkrat prišlo do »pomenišenja« laikinj. Iz takih skupin so izšle npr. uršulinke, usmiljenke–hčere krščanske ljubezni, šolske sestre, Marijine bolniške sestre, elizabetinke ... (Bezjak 2011).

Zaradi razvoja in številčne rasti sekularnih organizacij ter vpliva, ki so ga ženska gibanja imela v družbi, pa poskus pomenišenja civilnih sester tik pred 2. svetovno vojno na Slovenskem ni uspel. Za to bi naj bila najbolj zaslužna Jugoslovanska ženska zveza.

Redovnice so v bolnišnicah opravljale vsa dela, niso bile samo medicinske sestre, pač pa tudi čistilke in perice. S pojavom t.i. šolanih sester so se redovnice zbale konkurence, ki ne bo več pripravljena poprijeti za vsako delo. Z oblikovanjem šol in izobraževanjem civilnega kadra v 20-ih in 30-ih letih 20. stoletja so redovnice pri nas počasi začele

izgubljati prednostni položaj, ki so ga imele nad bolnišničnim in preventivnim zdravstvenim delom. Kljub temu so »oblast« ohranile vse do konca druge svetovne vojne. Šele z razvojem zdravstvenih domov so civilne medicinske sestre dobile delovno mesto ob zdravnikih.

Eden najbolj razširjenih, organiziranih in sistematičnih mehanizmov RKC, ki je v boju proti ženski emancipaciji na naših tleh dosegel največje število žensk, so bile Marijine družbe. Osnovni namen teh družb, ki so množično združevale mlade ženske, je bil ohraniti »čistost in nedolžnost« samskih: ponižnost, vdanost v usodo, potrpežljivost in bogu všečno obnašanje (z vključenim trpljenjem) je bilo definirano kot nekaj normalnega in naravnega, kar pač izhaja iz samega lika Marije ter iz pripadnosti spolu (in socialnemu položaju), hkrati pa dodatno spodbujano s pričakovanji kazni v posmrtnem življenju. V 30-ih letih 20. stoletja je na naših tleh več kot 50.000 deklet izreklo zaobljube, da se bodo ravnale po pravilih Marijine družbe. Med obema vojnoma je bilo v družbe vključenih okoli 100.000 članov. Pri nas skorajda ni bilo župnije, ki ne bi imela Marijine družbe. Katoliški pisci so po časopisih ženskam sporočali, »naj bodo le matere, ker je nemogoče, da bi ženske lahko hkrati opravljale materinstvo in še kak poklic, saj naj bi ta nanje kvarno vplival. Inglehart in Norris omejevanje izobraževanja in zaposlovanja žensk povezujeta s tradicionalno strategijo, katere cilj je čim večja rast števila prebivalstva. (Bezjak 2011).

Sporočila, ki jih je RKC razširjala v prvi polovici 20. stoletja in so zadevala ženske, so se nanašala zlasti na nezdržljivost materinstva in zaposlitve ter na večvrednost duhovnega materinstva od biološkega.

Vse do 2. vatikanskega koncila so se redovnice delile na korne sestre in na sestre laikinje. Prve so bile izobražene in so opravljale poklice višjega statusa, druge so skrbele za gospodinjstvo in za pomožna dela, delale na polju...

Zaradi notranje slojevitosti, delitve na korne in na laične sestre in zaradi lastnih ciljev, ki so jim sledili redovi kot religijske organizacije, povečanega zanimanja za vstop v samostane ne moremo poenostavljeno razumeti kot možnost za opravljanje profesionalnega poklica višjega razreda.

Ker so bili samostani dolga stoletja glavne šole za skupinsko izobraževanje deklet, so bile učiteljice v glavnem redovnice. Veliko spremembo je prinesel osnovnošolski zakon iz leta 1869, s katerim je bilo na Slovenskem uvedeno obvezno osnovnošolsko izobraževanje za vse otroke, ne glede na narodnostno, versko ali stanovsko pripadnost in s šestih podaljšano na osem let. Od takrat tudi govorimo o vse večji laizaciji šolstva. (Bezjak 2011). Čeprav so samostanske šole predstavljale rekrutacijski kanal za redovništvo, pa je trditev, da so bile

te ustanove izobrazbena in poklicna priložnost za dekleta iz nižjih stanov preveč poenostavljena. Za dekleta iz nižjih slojev je obstajala še ena ovira. Samostani so namreč po cerkvenem pravu zahtevali od kandidatke, da s seboj prinesejo premoženje: »V nunskih samostanih mora postulatinja prinesiti s seboj primerno doto³¹, določeno ali po konstitucijah ali po zakonitem običaju«. (Hanc v Bezjak 2011, 209)

Bezjakova ugotavlja, da je na rast števila redovnic pri nas v prvi polovici 20. stoletja vplivalo tudi zmanjšanje števila moških v populaciji, kar je bila posledica smrtnih žrtev obeh vojn. Neravnovesja med spoloma pa so nastajala tudi zaradi velikega odseljevanja prebivalstva. Slovensko izseljevanje je bilo del avstro–ogrskega izselitvenega vala, ki je bil množičen zlasti v 90-ih letih 19. stoletja in vse do začetka prve svetovne vojne. (Fischer v Bezjak 2011)

Med izseljenci so prevladovali moški. V nekaj več kot 50-ih letih naj bi se iz naših krajev izselilo okoli 23 % vsega prebivalstva. Na prehodu iz 19. v 20. stoletje je do konca rodne dobe ostalo neporočenih 15 % žensk. Ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja je bilo samskih več kot 95 % vseh služkinj na Krajskem (poleg duhovništva in učiteljevanja je bilo služabništvo eden tistih poklicnih stanov, ki so bili zavezani celibatu. (Žnidaršič v Bezjak 2011)

Cerkev je samske ženske svarila pred modelom nezakonskih mater, ki so bile v družbi zaznamovane in sankcionirane. Ko so bile poročne možnosti za ženske zmanjšane zaradi porušenega demografskega ravnovesja, pritiski RKC po uresničevanju družbenih idealov pa zelo okrepljeni, nezakonske matere sankcionirane, celibat pa obvezen za določene poklice, je povečano zanimanje za redovniški poklic razumljivo.

RKC in redovi so skrbeli, da je bil videti zaobljubljen deviški stan večvreden, skrbeli pa so tudi za njegov visok družbeni ugled. Nasprotno pa so neporočene ženske v svetu zasmehovali kot »stare device« ali jih »kamenjali« kot nezakonske matere, kot pravi Angela Vode. (Bezjak 2011)

Red je z obredom izpovedi svečanih zaobljub ženskam na simbolni ravni zagotovil poroko z Jezusom, s tem pa statusni prehod in izstop z dejanskega poročnega trga ter hkrati možnost za pridobitev in uresničitev ženskega dostojanstva. Redovi, ki so življenje žensk osmislili, ne da bi jim bilo treba uresničiti dejanskih vlog resnično poročene žene in

---

³¹ Danes (2013) 90-letna Stanislava Lešnjak iz Maribora mi je povedala, da je kot dvanajstletno dekle želela na šolanje k šolskim sestram. Z mamo sta se o možnosti prišli pozanimat v Maribor s Kozjanskega in seznanili so ju s pogojem, da mora dekle prinesiti mesečno 200 din ter v začetku šest kompletov posteljnine. Dote ni bilo potrebno plačati le v primeru, če bi se odločila postati šolska sestra, vendar 12-letna tega še ni mogla vedeti, premoženja doma pa niso imeli, zato je misel na šolanje pri šolskih sestrah opustila. (Lešnjak 2013)

biološke matere, so se v okoliščinah majhnih možnosti izbir izkazali za legitimno alternativo zakonski zvezi. Redovnice, ki so imele status »Kristusovih nevest« in »duhovnih mater«, so torej ustrezale merilom poročene matere. Zaradi svojega deviškega stanu in duhovnega materinstva pa so se približale idealu, ki ga je simboliziral lik Marije – device in matere. Iz tega je izvirala njihov večvredni položaj.

Neposredne povezanosti, to je vpliva migracij in smrtnih žrtev vojn na povečano število vstopov žensk v redove, Bezjakova sicer ni mogla dokazati, predvsem zaradi oddaljenosti zgodovinskega časa in zaradi številnih dejavnikov, ki vplivajo na odločitev za vstop in jih iz časovne in zgodovinske razdalje ni mogoče povsem ločiti enega od drugega. Smrtne žrtve druge svetovne vojne na rast števila redovnic na Slovenskem niso imele učinka, saj so ukrepi nove državne oblasti delovanje redov kmalu po vojni omejili tako, da se je število redovnic ne glede na porušeno demografsko ravnovesje med spoloma začelo zmanjševati. Zato Bezjakova sklepa, da je na povečanje števila redovnic pri nas v prvi polovici 20. stoletja vplivalo porušeno demografsko ravnovesje med spoloma – le to je bilo posledica odseljevanj in vojn, ki so slovenski prostor zaznamovale v tistem času. (Bezjak 2011).

10.3 Zmanjšanje števila redovnic v drugi polovici 20. stoletja

Politika zmagovite komunistične partije do RKC je bila takoj po vojni bolj proticerkvena in protireligiozno usmerjena kot v drugih srednjeevropskih komunističnih državah, in sicer zaradi njenega kolaboriranja med drugo svetovno vojno. Vendar je v Jugoslaviji tudi hitreje kot v drugih državah prihajalo do ločevanja cerkve in države, kar je med drugim pomenilo tudi, da se država in partija skoraj nista vmešavali v notranje zadeve RKC. (Flere in Kerševan v Bezjak 2011) Nova državna oblast je takoj po vojni spodkopala gospodarsko moč RKC, in sicer z agrarno reformo in nacionalizacijo, ki sta imeli za posledico odvzem cerkvene lastnine. Njeno politično in moralno moč pa je država skušala zmanjševati z omejevanjem verskega tiska in verouka ter z ukinitvijo cerkvenih šol. (Režek v Bezjak 2011)

Po podpisu sporazuma med Vatikanom in Jugoslavijo leta 1966 so se začele obnavljati možnosti za obnovo delovanja religijskih organizacij. Z vključevanjem v nove oblike pastoralnega dela so si redovnice v RKC izoblikovale nova delovna področja, ki pa so v glavnem zadevala področje verouka. (Kolar v Bezjak 2011)

Sporazum je prinesel tudi druge ugodnosti: socialno zavarovanje duhovnikov od leta 1971 in redovnic ter redovnikov od leta 1985. Od leta 1983 verske skupnosti niso bile več

obdavčene, država je sodelovala pri obnovi cerkva ipd. Še zmeraj pa je bilo delovanje RKC omejeno na verske dejavnosti.

10.4 Sekularizacija ženskega spola

Za analizo ženskega redovništva v 20. stoletju na zahodu pa je pomemben še en vidik sekularizacije, in sicer sekularizacija glede na spol.

Po Brownu so sekularizacijo na zahodu povzročile prav ženske, ki so v 60-ih letih 20. stoletja prelomile odnos s krščansko pobožnostjo. Razvnele so se razprave o tem, kako bodo ljudje oblikovali svoje življenje – svoje družine, spolno življenje, kulturne prioritete, moralne vzorce glede tega, katera oseba je »dobra« in katera »slaba«. Poleg borbe za pravice homoseksualcev je tekla tudi borba za ženske. Od 60-ih let naprej je na zahodu naraščalo število žensk, ki se niso nikoli poročile, in ki niso imele otrok, dvigala se je tudi nadpovprečna starost žensk, ki so imele otroke. (Brown v Bezjak 2011)

Zaradi učinkov konfliktna sekularizacije je sekularizacija žensk pri nas stekla hitreje kot na zahodu. Tako so ženske v Jugoslaviji prej kot marsikje drugje dobile volilno pravico do razpolaganja z lastnino (angleške ženske še pred 40 leti niso mogle imeti lastnega bančnega računa), pravico do enakega plačila za enako delo (v anglosaškem svetu so to pravico dobile šele v drugi polovici 70-ih let, pri nas takoj po vojni), pravico do svobodnega odločanja o rojstvu otrok, plačan enoletni porodniški dopust (kar je v primerjavi z drugimi državami izjemna redkost) in še bi lahko naštevali. Predvsem pa jih po drugi svetovni vojni nihče ni podil nazaj za štedilnike, kot so to organizirano počeli recimo Nemci, Francozi in Američani. (Jogan v Bezjak 2011)

Po drugi svetovni vojni je pri organiziranju žensk pri nas imela pomembno vlogo Antifašistična fronta žensk (AFŽ), ki si je določila naslednje naloge: podpora narodni oblasti, boj proti nepismenosti žensk, organizacija strokovnega izobraževanja, ki bo ženskam omogočilo vključiti se v proizvodni proces (potreba po delovni sili), organizacija pomoči zaposlenim materam (vrtci, varstvo otrok). (Ule v Bezjak 2011)

Poleg vse večjih zaposlitvenih možnosti pa so se od leta 1960 do 1980 povečale tudi možnosti za pridobitev izobrazbe. Povečalo se je tudi izobraževanje žensk na univerzah, kar je pripomoglo k razvoju delovnih mest za ženske in k njihovem vstopu v menedžerska in nadzorna delovna mesta, ki so bila pred tem izključno moška. Samo v bolj industrializiranih družbah se pojavijo potrebne poklicne strukture, ki ženskam zagotovijo možnost socialnega napredka, ki je bolj privlačen kot socialne možnosti, ki jih ponujajo redovi. Če se bo nadaljeval trend, ki so ga ameriški raziskovalci opazovali za obdobje 1960

– 1990 na vzorcu 50 držav, bi se moralo relativno število redovnic neprekinjeno zmanjševati tudi v prihodnosti. (Ebaugh in drugi v Bezjak 2011)

Na upad števila redovnic na zahodu je vplivalo tudi »sproščanje« spolne ureditve, o čemer priča citat iz knjige Lesbian Nuns Breaking Silence (1986), ameriških avtoric, kjer je ena od redovnic, ki je v 60-ih izstopila iz reda, zapisala: »Mogoče sem postala nuna, ker za časa mojega otroštva ni bilo drugih opcij kot odrasti in poročiti se s faksimilom svojega očeta ali pa postati redovnica. Že kot otrok sem vedela, da sem istospolno usmerjena, kaj naj bi pa drugega storila – postala sem redovnica!« Cordova razlaga, da je kmalu po vstopu ugotovila, da obstajajo znotraj redovniške populacije subkulture, znotraj katerih posamezniki na prikrit način uresničujejo svojo istospolno usmerjenost. Zaradi prikrite hinavščine, kot se je opredelila do videnega, je kmalu zatem izstopila. (Cordova v Bezjak 2011, 248)

O tem, kakšen je delež istospolnih med slovenskimi redovnicami (in če sploh je), Bezjakova ne piše, saj ni našla nobenih podatkov. Na osnovi pripovedovanj bivših ameriških redovnic pa sklepa, da je redovniški poklic z liberalizacijo spolnih vlog in spolnih identitet v 60-ih letih 20. stoletja izgubil smiselnost tudi za tiste, ki so v redove vstopali, da bi tako prikrili svojo istospolno usmerjenost ali da bi se z redovniškim življenjem »pred bogom odkupili« zaradi svoje »grešnosti«.

»Problematika zaobljube čistosti se zdi aktualna tudi danes, ko se RKC srečuje z razkrivanjem pedofilskih afer in svojih stališč do spolnosti (še) ni liberalizirala: kontracepcija, splav, istospolna usmerjenost ... (še zmeraj) veljajo za odklonske, grešne in nesprejemljive tudi v primerih, ko bi preprečevali denimo širitev smrtonosnega virusa HIV v Afriki«. (Bezjak 2011)

10.4.1 Sekularizacija redovništva

Po drugem vatikanskem koncilu (ki je med drugim vse posameznike, ki so prejeli krst in so kristjani, doktrinarno izenačil pred bogom. S tem je redovniškemu poklicu odvzel privilegij višjega statusa) je bilo določeno dvanajstletno preskusno obdobje, v katerem naj bi redovi preverili novosti in pripravili nova pravila (konstitucije). Prišlo je do polarizacije med močjo lokalnih moških cerkvenih oblasti in pravico ženskih redov, da izvedejo svoje prenovitvene poskuse. (Bezjak 2011). Po koncilu so bili redovi pozvani, naj prilagodijo način molitve in dela modernim psihičnim in fizičnim razmeram življenja, zahtevam kulture ter socialnim in ekonomskim okoliščinam. (Bezjak 2003)

Da je koncil za redovništvo velika prelomnica, priča dejstvo, da tako teologi kot sociologi govorijo o predkoncilskem in pokoncilskem modelu redovništva.

- **Tradicionalni model:**

1. redovno življenje se razlikuje od življenja laikov in mu je nadrejeno,
2. redovna obleka je znak razlike,
3. primarna usmerjenost na izvajanje uslužnostnih dejavnosti,
4. institucije so namenjene ukvarjanju z družbeno zapostavljenimi,
5. rutinizirano skupnostno življenje,
6. ritualizirana skupnostna molitev,
7. samostanske omejitve, tudi za aktivne redove,
8. podreitev hierarhiji,
9. pokorščina je prva med tremi zaobljubami.

- **Liberalni model:**

1. Redovi so del laiškega življenja in se od njega ne razlikujejo,
2. ni redovne obleke,
3. pogosto opuščanje institucije in imajo težave s tistimi, ki jih zadržijo,
4. delo je namenjeno sistematičnim spremembam, s katerimi naj bi pomagali družbeno zapostavljenim,
5. skupnostno življenje ni poudarjeno, nekateri člani živijo sami³²,
6. individualna molitev,
7. ni samostana,
8. odtujitev od hierarhije,
9. vse tri zaobljube so pomensko individualizirane. (Wittberg v Bezjak 2011)

Značilnosti liberalnega modela, ki jih P. Wittberg opiše na osnovi analize ameriških redov, pa ne veljajo v celoti za redove na naših tleh. Civilno obleko nosijo le članice Skupnosti

---

³² Pavla in Darinka Bajec, rodni in redovni sestre, članici Kongregacije šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja, z dovoljenjem Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja živita v vasi Skrilje v Vipavski dolini. Sta akademsko izobraženi umetnici, s. Pavla je slikarka, restavratorka, kiparka in glasbenica, s. Darinka pa keramičarka, mozaičarka in kiparka. Živita na rodnem domu, ker sta negovali bolno mamo, tam pa sta potem ostali z dovoljenjem kongregacije zaradi primerne prostora, ki jima omogoča umetniško ustvarjanje. Vsem predvsem mladim generacijam posreduje prve korake v glasbo, keramiko, mozaike in emajl. O njiju je RTV Slovenija leta 2009 posnela tudi dokumentarec »Ljubi Bog ji je dal tolk talentov«. (TV Slovenija 2009)

Loyola ter članice svetnih ustanov: Don Boskove prostovoljke in Družine Kristusa Odrešenika. Na Slovenskem redovi bolj kot na liberalni spominjajo na tradicionalni model. Velik del teoloških razprav pripisuje vzroke za upad redovniških poklicev pokoncilskemu modelu redovništva, ki naj bi se bil prekomerno prilagodil sekularnim razmeram. V duhu takih prepričanj je obrat od pokoncilskega k predkoncilskemu modelu mogoče opaziti v delovanju Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja ter v govorih prefekta kongregacije Franca Rodeta. Tak primer je denimo govor Obnova redovništva s pomočjo prave hermenevtike redovnikom in redovnicam, kjer med drugim Rode ugotavlja, da je ta model opustil pokorščino, zreduciral skupno molitev in liturgijo. Tako se v začetku 21. stoletja zdi, da se trendi v redovništvu obračajo nazaj k tradicionalnemu, k poudarjanju tistega, po čemer redovi niso zgolj družbene organizacije ali celo prostovoljna društva, pač pa so predvsem religijske organizacije. (Bezjak 2011)

11 MAX WEBBER IN TEORIJA ODČARANJA SVETA

Max Weber (1864–1920) v uvodu Uvodne opombe (besedila, ki ga je napisal leta 1920 kot uvod v prvo izdajo *Gesamelte Aufsätze zur Religionssoziologie* – torej je med Uvodno opombo in Protestantsko etiko časovni razpon 15 let) zapiše: »Sin modernega evropskega kulturnega sveta se bo pri obravnavanju univerzalnih zgodovinskih problemov nujno in upravičeno vprašal, kakšen splet okoliščin je pripeljal do tega, da so se prav na tleh zahodne civilizacije in zgolj tu pojavili kulturni fenomeni, ki se – kot si to radi zamišljamo – uvrščajo v razvojno linijo z univerzalnim pomenom in veljavo. (Weber 2002)

Weber poudarja, da »brezobzirno pridobitniško hlastanje sploh ni značilno za kapitalizem, še manj je to njegov duh«. Kapitalizem naj bi pomenil omejevanje ali vsaj racionalno umirjanje tega iracionalnega gona. Vsekakor pa je identičen s težnjo po zmeraj novem dobičku v kontinuiranem racionalnem kapitalističnem podjetju; s težnjo po racionalnosti podjetje, ki temelji na (formalnem in aktualnem) nasilnem pridobivanju, pa ima posebne zakonitosti, zato ga ni smotno uvrščati v isto kategorijo kot delovanje, ki se naposled zasnavlja na priložnostih menjalnega pridobivanja. V tem pomenu so »kapitalizem« in »kapitalistična« podjetja – tudi s precejšnjo stopnjo racionaliziranja in kapitalskega kalkuliranja – obstajali v vseh kulturnih deželah na svetu, kakor daleč v zgodovino sežejo ekonomski dokumenti. Na Kitajskem, v Indiji, Babilonu, Egiptu, v sredozemski antiki prav tako kakor v novi dobi. Vendar je samo Zahod razvil kapitalizem v obsegu in pomenu, v načinih, oblikah in usmeritvah, ki jih pred tem ni bilo nikjer. (Weber 2002) Moderna racionalna organizacija ne bi bila mogoča brez dveh pomembnih razvojnih elementov: ločitve gospodinjstva od obrata in racionalnega knjigovodstva.

Weber v spisu *Protestantska etika in duh kapitalizma* leta 1905 zapiše: »Reformatorji, ki so zrasli ravno v ekonomsko najrazvitejših deželah, si za objekt svoje graje niso izbrali pretiranega cerkveno–religioznega oblastništva nad življenjem, saj so grajali prav premajhno oblastništvo.

Kako se je lahko primerilo, da so si takrat ravno te ekonomsko najrazvitejše dežele in znotraj njih ekonomsko vzpenjajoči se meščanski srednji razredi pustili natakiniti uzdo dotlej neslutene puritanske tiranije, še več, da so za obrambo te tiranije razvili junaštvo, kakršnega so meščanski razredi kot taki prej le redko poznali. Manjši delež katolikov pri modernem pridobitniškem življenju v Nemčiji je toliko očitnejši, ker nasprotuje sicer že od nekdaj in tudi dandanes znani izkušnji: da nacionalno ali religiozno manjšino, ki se kot »podrejena« sooča z drugo »vladajočo« skupino,

zaradi njene prosto– ali neprostovoljne prikrajšanosti za politično vplivne položaje prav s posebno močjo žene na pot pridobitništva, pri čemer si poskušajo njeni najbolj nadarjeni posamezniki tukaj potešiti svojo častihlepnost, ki se ne more uveljaviti v okviru državne službe. Tako je bilo denimo z nekonformisti in kvekerji v Angliji in z Judi zadnjih dva tisoč let. (Weber 2002, 27)

Skratka, protestantje so pokazali specifično nagnjenje k ekonomskemu racionalizmu, ki ga pri katolikih na enak način ni (bilo) opaziti. Kar zadeva osrednjo življenjsko silnico reformacijskega obdobja, vprašanje večne blaženosti, je bil človek pahnjen na samotno pot proti svoji od vekomaj začrtani usodi. Nihče mu ni mogel pomagati.

Niti pridigar, zakaj zgolj izbrani lahko duhovno razume božjo besedo. Niti zakrament, zakaj zakramenti, ki so nekakšna zunanja pomoč veri. Niti cerkev, ki ji mora biti oseba podrejena (oz. njenim vzgojnim metodam) že zato, da izpolnjuje njene zapovedi v božjo slavo. In naposled: niti Bog, zakaj tudi Kristus je umrl samo za izbrane, katerim se je bil Bog namenil pokloniti njegovo življenje. Ta absolutna odprava zveličanja po cerkveno zakramentalni poti je bila v razmerju do katolicizma absolutno odločujoč dejavnik. Tukaj se je končal veliki religiozno zgodovinski proces »odčaranja sveta«, ki se je pričel s starožidovskim preroštvom in ki je v skladu s helenskim znanstvenim mišljenjem kot praznoverje in zlo zavrgel vsa magična sredstva za dosego zveličanja. Pravi puritanec je zavračal celo sleherno sled pogrebnih ceremonij ter je zato brez pesmi in besed pospremil bližnjega na zadnji poti, samo da ne bi bilo videti, kakor da se predaja praznoverju, in verjame, da je zveličanje mogoče doseči z magično zakramentalnimi sredstvi. (Weber 2002, 29)

Na drugi strani pa ta izolacija oblikuje enega izmed korenov pesimistično obarvanega individualizma, ki se še danes močno kaže v »narodnem značaju« ter pri institucijah narodov s puritansko preteklostjo in ki je v očitnem nasprotju s povsem drugačnim pogledom, s katerim je človeka pozneje presojalo razsvetljenstvo. (Weber 2002)

Veljava Svetega pisma s tem ni bila odpravljena, bila pa je odstranjena njegova samovlada in hkrati se je že začel razvoj, ki je radikalno pretrgal z vsem tedaj še prisotnim cerkvenim naukom o zveličanju ter naposled – pri kvekerjih – povzročil, da so zavrgli tudi krst in obhajilo. Zveličanja tako ni bilo mogoče zaslužiti, ampak je bilo dar božje milosti, toda

samo tisti, ki je živel po svoji vesti, se je smel imeti za novorojenega. To pa se ujema z reformiranim naukom. (Weber 2002)

Fenomen delitve dela in poklicne razslojenosti družbe je imel že Tomaž Akvinski za neposredno razodetje božjega zemeljskega načrta. Luther pa je imel razslojevanje v dane stanove in poklice za neposredno razodetje božje volje, medtem ko je človekovo vztrajanje v položaju in znotraj meja, ki mu jih je določil Bog, razglašal za njegovo religiozno dolžnost. Tisto, kar naj bi zahteval Bog, namreč ni bilo delo zaradi dela samega, temveč racionalno poklicno delo. Koristnost nekega poklica in ustrezna dopadljivost le-tega Bogu sta se merili po tem, kako pomembne so bile za skupnost dobrine, ki jih je človek v svojem poklicu proizvedel, ob tem pa je nastopil še tretji in praktično najpomembnejši vidik, zasebno–gospodarsko dobičkarstvo. Weber citira Baxterja (predstavnik angleškega puritanizma, ki je zrasel iz kalvinizma): »Jasno je, da ne smete delati za svoje bogastvo z namenom, da bi stregli grehu in poželenju, temveč delajte in bogatite za Boga«. Bogastvo je bilo torej nevarno zgolj zaradi tega, ker je porajalo skušnjave, da bi ljudje leno počivali in grešno uživali življenje, prizadevanje zanj pa je bilo nevarno samo tedaj, če je človek pri tem imel za bregom brezdelnost in brezskrbno uživanje. Marko Kerševan v članku z naslovom Max Weber in sociologija religije: temelji modernega duha in vprašanje postmoderne razpravlja o znameniti Webrovi tezi o odčaranju sveta. (Kerševan 1990)

Razprava se naslanja na nekatere Webrove tekste (predvsem na tri knjige z značilnim naslovom Zbrani sestavki k sociologiji religije (zlasti prvo delo Protestantska etika in duh kapitalizma), na podlagi katerih poskuša Kerševan prikazati Webrovo pojmovanje razmerja med racionalizacijo posameznikovega življenja v odrešilnih religijah in racionalizacijo posameznikovega delovanja na posameznih področjih, npr. ekonomskem. Svoje vprašanje Kerševan sprecizira in zoži na sledeče: kje so v religioznem razvoju Evrope pogoji za nastanek modernega sveta. Opozori na težavo, ki jo »naše s katolištvom prepojeno religijsko okolje« povzroča pri razumevanju Webrove teze. To okolje namreč ves čas navaja k nerazumevanju in celo spreminjanju enega temeljnih kamnov Webrove razlage posledic splošno protestantskega in še posebej kalvinskega pojmovanja razmerja med človekovim delom in njegovim odrešenjem. Navaja namreč k »zdravo razumskemu« sklepanju, da je protestantizem povzdignil pomen človekovega dela s tem, da si po njem človek ne prisluži več odrešenja z molitvami in drugimi posebnimi religijskimi dejavnostmi ali dobrimi deli, ampak prav s prizadevnim delom v svetu samem, to je predvsem s poklicnim delom. Tako zdravo razumsko sklepanje po Kerševanu prezre temeljno protestantsko versko–moralno spoznanje, da si človek z nikakršnimi svojimi deli

ne more pridobiti opravičenja in odrešenja, ki sta izključno in v celoti zadeva vere, oziroma božje milosti. (Kerševan 1990)

Tudi drugod so obstajale značilnosti, ki so bile na Zahodu izhodišče za oblikovanje modernih družb (od znanstvenega mišljenja, organizirane države do tržnega gospodarstva in denarja), toda le na Zahodu so se te in druge institucije zares razvile in celovito oblikovale kot racionalno organizirana znanost, šolstvo, profesionalna ureditev, pravna država, racionalna kapitalistična organizacija svobodnega dela z meščanskim podjetništvom in racionalnim socializmom delavstva. Tisto, kar je drugim kulturam manjkalo, da v njih ni prišlo do celovite racionalizacije gospodarstva, tehnike, znanosti, izobraževanja, organizacije pravosodja in upravljanja, je bilo »pomanjkanje sposobnosti in discipline ljudi za racionalen način življenja sploh«. Med najpomembnejše elemente oblikovanja načina življenja v preteklosti sodijo magične in religiozne sile ter na veri temelječe etične predstave o dolžnosti. »Tam, kjer so obstajale zavore duhovne narave, je razvoj racionalnega načina življenja trčil ob resne ovire«. (Kerševan 1990, 9)

Weber religije pri tem nima za apriorno iracionalno dejavnost. Nasprotno, zgodovinske religije in celo magija so se v razvoju pojavljale tudi kot racionalizatorski dejavnik tako življenja posameznika kot prek tega posameznih družbenih sfer. Iracionalizacija religije je – po Weberu – posledica racionalizacije različnih področij družbenega življenja in človekovega odnosa do sveta, k čemur je tudi sama prispevala. »Odčaranje sveta ne pomeni le konca magije, ampak tudi gnoze (kot spoznavanje boga) smisla v svetu in človekovega osmišljenja in odrešenja. Svet je zdaj nevtralen »material« človekove dejavnosti (»vse je dovoljeno, čeprav ni vse k pridu, piše apostol Pavel). Vsaka dejavnost je zato lahko (in naj bo) dejavnost v slavo božjo«. (Kerševan 1990, 13)

Ameriški sociolog Levski je potrdil Webrovo hipotezo. V ZDA je raziskoval Detroit (katolike, Žide, bele in črne protestante). Pripadnost protestantski skupnosti odločno vpliva na šolanost in politično uspešnost. Obstajajo pa številni dvomi na Webrove hipoteze. V času Kalvina ni prišlo do gospodarskega vzpona, ampak do vzpona je prišlo v katoliški Italiji. Protestantizem je pripeljal do demonopolizacije na religioznem področju, to je pripeljalo do možnosti oblikovanja modernega kapitalizma in znanosti. Hkrati je to pripeljalo do nacionalnih držav. Nacionalne države pa so pripeljale do večjih trgov in do modernizacije. V širšem smislu etika dela, kakršno najdemo pri protestantizmu, naj bi bila danes razlog, da sta Singapur in Tajvan uspela, v Afriki pa ni uspela nobena država. Gre za določen sistem vrednot, ki v enem delu povzdiguje metodično gospodarsko dejavnost (npr.: pri delu ne bomo upoštevali družinskih problemov, zaposlili bomo najboljše in ne

nečake, svake). Na primer v Južni Ameriki družinska mentaliteta ovira gospodarski razvoj. Kulturni dejavniki so zelo pomembni za spodbujanje gospodarstva. Trije tipi politične ureditve:

- **Tradicionalni tip** – vladanje z običaji (starodavnost).
- **Racionalni tip** – oblikuje se v moderni družbeni ureditvi. Sklicuje se na brezosebne zakone. Vlada se oblikuje v skladu z zakoni, ustavo.
- **Karizmatični tip** – pri tem tipu se smatra, da ima voditelj nadnaravne danosti. Za njega je značilno, da se pojavlja v kriznih situacijah in značilna je rutinizacija. (Collins in Turner 2008)

12 ZAKLJUČEK

Kdo so te, ki hkrati živijo s tem svetom in niso tega sveta? Kdo so »pingvini«, kot same sebe ironično imenujejo?

V pričujoči nalogi sem se ukvarjala z življenjem šolskih sester in poskušala ugotoviti tisto, kar je na prvi pogled očem skrito. »Družino« šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja sestavlja 1100 redovnic po vsem svetu, v Sloveniji jih je trenutno (2013) 93, njihova povprečna starost je nekaj manj kot 68 let. Povprečno v red vstopi ena na leto. Kongregacija šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja je bila ustanovljena 13. septembra 1869 z materno hišo v Mariboru po odločitvi in prizadevanju s. Margarete Puhar.

V začetku bi rada opozorila, da so šolske sestre v Mariboru, Sloveniji in tudi v svetu opravile zgodovinsko pomembno nalogo na področju šolstva in jim je s tega vidika v zgodovini zadnjih 140 let (kolikor obstaja kongregacija) potrebno dati posebno veljavo. Recimo, po zaslugi matere Angeline Križanič je bilo dovoljeno že leta 1894 (kongregacija je bila ustanovljena 1869) uvajati v šole in skupnost slovenski jezik. Sestre so morale govoriti en dan slovensko, en dan nemško. Ob nedeljah je bila ena sveta maša in pridiga slovenska, druga nemška. V tem obdobju je učiteljišče šolskih sester postalo tedaj edina dvojezična šola v Sloveniji, državne šole pa so zaradi političnih razmer sprejemale le nemške gojence in gojenke. V šolskem letu 1868/69 so redovnice v Mariboru že vodile štirirazredno šolo s 300 učenkami, leta 1914 so vodile učiteljišče, dva oddelka šestrazredne dekliške šole, prvi razred mestne šole, dva vrtca, dva internata za dekleta in dve sirotišnici. Na druge kontinente so odhajale kot podpora emigrantom, ustanavljale šole ... Med 1. in 2. svetovno vojno so več sestrskih hiš, zlasti v Sloveniji, spremenili v vojaške bolnišnice. Sestre so se tako morale naučiti osnov bolniške nege in pod okriljem Rdečega križa prevzeti vlogo vojaških bolniških strežnic v svojih hišah. Pozneje so prevzemale bolniško strežbo tudi po drugih bolnišnicah, sanatorijih ter domovih za ostarele.

V začetku sem si postavila vprašanje, kako je red šolskih sester danes sploh povezan z družbenim okoljem, glede na to, da se z iz njega ni umaknil, to pomeni, da ne spadajo med kontemplativne, pač pa aktivne redove.

Z družbenim okoljem je red povezan v glavnem preko poklicev oz. »služb«, ki jih opravljajo sestre. Vzgojiteljice (katoliški vrtec Montessori, Karitasov vrtec), učiteljice in profesorice (danes v mariborski provinci in na območju nekdanje Jugoslavije več ne deluje nobena njihova šola. Imajo jih še ponekod na Avstrijskem Koroškem in v Južni Ameriki

ter v rimski provinci, pri čemer sodeluje že veliko laikov), medicinske sestre, družinske terapevte (družinski center MIR), gospodinje na škofiji v Mariboru (hišna predstojnica s. Mateja skrbi za ostarele duhovnike). Sestre so navzoče pri sredstvih družbenega obveščanja, pri Radiu Ognjišče, časniku Družina, Bogoslovnemu vestniku in Društvu Vrnet. Med njimi sta dve sestri umetnici, s. Darinka in s. Pavla Bajec, ki živita sami, k njima na obisk prihajajo otroci in odrasli na delavnice, ukvarjata se s slikarstvom in z uporabno umetnostjo. Po njunih stopinjah stopa še s. Tina Dajčer. Med šolskimi sestrami so tudi misijonarke. Zelo dejavna je skupina sester, ki sodeluje v pastoralni otrok, mladih in družin.

Ugotovim lahko, da so navzven v družbo šolske sestre kot skupnost obrnjene tam, kjer je skupni imenovalec (poenostavljeno rečeno) oznanjevanje evangelija oz. vere v Jezusa Kristusa. Izjema je družinski center MIR, kjer njihovo strokovno delo temelji na družinsko-relacijski terapiji in se je uporabniki udeležujejo ne glede na to, ali so verni ali ne. Izjema so tudi šole.

V stik z redovnicami bo prej ali slej prišel vsakdo, ki se izreka za vernega in išče stik z verskimi organizacijami ter skupinami ali se udeležuje cerkvenih obredov. Sestre danes poučujejo verouk, skupine Frančiškovih otrok, Frančiškovo mladino, vodijo cerkvene pevske zборе.

Čeprav spadajo v aktivni red, torej niso zaprte za samostanskimi zidovi in jih lahko srečujemo na ulici, se udeležujejo v glavnem srečanj, dogodkov itd., ki jih organizira njihova provinca oz. kongregacija, gibljejo se znotraj inštitucij, situacij, ki so povezane z vero, religijo, rimokatoliško Cerkvijo (gimnazija A. M. Slomška, Karitasov vrtec, katoliški vrtec Montessori, Družina, radio Ognjišče ...). To, da nimajo kaj veliko skupnega z »nereligioznim občestvom« potrdjuje tudi izjava ene od sester, da nimajo »splošnih ljudi tukaj, meščanov, ki bi prihajali, nimam občutka, da je tega veliko, morda več v manjšem kraju. Nekoč je prišel en par, ki so ju okradli, in sta prišla prosit pomoč, tu in tam pa kdo prinese solato«.

Francoska redovnica Françoise Vandermeersch razlaga, da če hočemo razumeti skrivnost te »navidezne brezdelnosti in dozdevne brezkoristnosti, moramo razumeti, da naloga redovnice ni v tem, da predvsem »dela«, ampak v tem, da »je«. Hkrati pa so še posebej po zadnjih kapitljih poklicane k smernicam družbe, da gradijo na povezovanju, sprejemanju različnosti in sodelovanju. Kapitelj jih spodbuja k sodelovanju z laiki.

Po letu 1978 število redovnic stalno upada. Če se je leta 1945 s spremembo političnega sistema zgodila manifestna oblika sekularizacije, se je v 70-ih, ko je število redovnic znova

upadlo, zgodila še na latenten način (množično izobraževanje in zaposlovanje žensk v posvetnih poklicih), torej zaradi izboljševanja položaja žensk v družbi. Same razloge za upad pripisujejo manj številnim družinam, načinu življenja, možnosti izbire poklica in dela, manj vernosti, medtem ko dr. Sonja Bezjak, ki je na področju ženskega redovništva opravila pionirsko raziskovalno delo ugotavlja, da sprememb v ženskem redovništvu v 20. stoletju ne moremo ustrezno pojasniti, če ne upoštevamo velikih preobratov, ki so zadevali položaj žensk v danem okolju in času. Bezjakova se je v doslej subjektivno obravnavanje pojava redovništva (z božjim klicem kot ontološkim izhodiščem) vključila s sociološko obravnavo in z opozarjanjem na objektivne družbene okoliščine ženskega redovništva. To pomeni, da je, prvič, uspeh redov kot religijskih organizacij v prvi polovici 20. stoletja del sistematične aktivacije vernikov, ki je tekla pod okriljem RKC v boju proti sekularizaciji. Drugič, da so redovi v prvi polovici 20. stoletja na Slovenskem predstavljali kanal mobilnosti, nudili izobrazbeno in poklicno priložnost za ženske iz nižjih slojev, da z njihovo pomočjo postanejo učiteljice, vzgojiteljice, medicinske sestre, negovalke. Tretjič, da je na rast števila redovnic pri nas v prvi polovici 20. stoletja vplivalo tudi zmanjšanje deleža moških v populaciji, kar je bila posledica smrtnih žrtev obeh svetovnih vojn. In četrtič, da je zmanjšano zanimanje žensk za redovniški poklic v drugi polovici 20. stoletja povezano z vrsto naslednjih družbenih sprememb (povečanje posvetnih izobrazbenih in poklicnih možnosti za ženske, spremenjen in sekulariziran vzorec ženskosti in ženske vloge, konec demografskega neravnovesja med spoloma, pluralizacija spolnih identitet).

Hkrati je kritična obravnava kakršnihkoli organizacij po njenem potrebna, saj med drugim deluje kot neke vrste varovalo pred odkloni in zlorabami. Še posebej pomembno je to v primeru organizacij, ki imajo značilnosti totalnih ustanov, saj je tam moč posameznika v primerjavi z močjo organizacije (lahko) zanemarljiva. Tako je tudi v primeru poklicev, ki v družbi uživajo poseben ugled, denimo zdravniki, duhovniki, redovnice, saj posamezniku že sama »uniforma« zagotavlja nedotakljivost, razglabljanje o njihovi moralni ali strokovni nespornosti pa je skorajda nezamisljivo.

Po njenem so redovi predstavljali in še predstavljajo močno zožen prostor delovanja, v katerem je dopuščeno le tisto, kar se sklada s katoliškim naukom in z zahtevami katoliških oblasti – vsakršno odstopanje je izpostavljeno tveganju kazni.

Čeprav nekatere sestre, ki sem jih spoznala v času nastajanja te naloge, priznavajo občasne težave s pokorščino, jih ta na nek način že predhodi, saj vedo, da jo bodo morale sprejeti. Poleg pokorščine še uboštvo in čistost. Če seštejemo leta priprav, kjer se pravzaprav preoblikujejo v skladu s pravili reda, pridemo do številke najmanj deset let do večnih

zaobljub. Težko je razmišljati, da deset let določenega načina življenja in učenja ne bi pustilo posledic, po drugi strani pa je težko misliti tudi, da bi lahko deset let nekdo živel v samozanikanju, v napetosti s samim seboj. Tudi teoretično je izstop iz ladje, ki že pluje, mogoč zmeraj, čeprav sestre pravijo, da »bi te malo čudno gledali«, sploh po že opravljenih zaobljubah. Glede izbire življenjskega stila, sestre že v začetku vedo, da ne bodo imele veliko izbire, saj jih bo provinca »poslala tja, kjer so potrebe«. Tako da vsaka sestra po svojem prepričanju in prepričanju kongregacije sebe na razpolago za služenje, s čimer tudi izpriča pokornost, kateri se je zaobljubila. S papežem Inocencem III. se je od leta 1202 naprej redovna posvetitev oblikovala po evangeljskih svetih uboštva, čistosti in pokorščine. Ki pa so tudi za vernika – laika nekaj težko razumljivega, saj redovniško življenje vidijo kot življenje brez nekega absolutnega cilja in smisla ter kot prenašanje težkega bremena raznih pravil, konstitucij, tradicije. Odgovori redovnic se vrtijo okoli enakega jedra: »osebna božja izvolitev«, »ne gre za to, da ne bi ljubili, ampak da bi ljubili radikalno, popolnoma« ...

Eden ključnih vidikov, ki na tem mestu vstopi na področje redovništva, je sociološka teorija o kompenzatorjih in nagradah (Stark in Bainbridge 1987), ki so kot zelo visoka odškodnina, prejeta za odpovedovanje in trpljenje na zemlji. Sociologa razlagata, da če redovi ne bi imeli posebnih nagrad in kompenzatorjev, ki so značilni samo za takšno obliko življenja, bi njihovi stroški (tri zaobljube) bili neutemeljeni. Temeljna kompenzatorja sta: obljuba o zmagi nad smrtjo in obljuba o odbranosti, izbranosti izmed vseh vernikov. Poleg dveh splošnih kompenzatorjev, ki veljata za moške in ženske redove, pa za žensko redovništvo veljata še dva splošna: obljuba o duhovnem materinstvu in obljuba o nebeškem ženinu. Za kompenzator redovniškega poklica pa Bezjakova šteje tudi obljubo o neposrednem dostopu do sakralnega.

Nagrado prepoznavam še v ideji o svobodni izbiri. Gre za občutek, da si se »sam« za nekaj odločil, da ni nujno iti po poti, ki jo od tebe vsi pričakujejo, torej da se človek poroči, ima družino itd, ampak da si lahko izbere tudi kaj za družbo tako radikalnega, kot je samo–stan, »saj bodo le tukaj lahko srečni in izpolnjeni. Da ni šel po tej poti, ki je najbolj običajna in ki jo vsi pričakujejo od njega. Ker odločitev pomeni, da imamo več izbire. Pri nas pa je tako, da vsi pričakujejo, da boš šel po eni poti. A res? Kaj pa, če me Gospod kliče, da bom samska? Lahko naredim veliko dobrega in nisem zakompleksana«. (Marinčič 2012)

Med kompenzatorji najdemo tudi idejo o tem, da je človek »nekaj našel, nekaj več, kot ti lahko ponudi običajno življenje v svetu«.

Saj dejstvo je, da sem imela osem let čas razmišljat, in če v tem času nisem uspela ugotoviti, potem tako nima smisla, tako da s tega vidika nisem imela težav. Poglobila sem se še enkrat v to zavedanje, da sem ljubljena, ker se mi zdi, da ljudje pogosto mislijo, da greš v kloster zato, ker se nečemu odpoveš. Jaz nisem šla zato, to bi bilo noro, ampak zato, ker sem tukaj nekaj našla. Če ne bi čutila dejanske ljubezni in odnosa z Gospodom, potem ne bi zdržala, jaz sem človek, jaz rabim ta odnos. (Marinčič 2012)

Woodheadova razlaga, da če družba ženske spodbuja, da ljubijo moške, jim služijo, jih ubogajo in celo častijo, potem tega odnosa ni težko prenesti na moškega Boga. V heteroseksualni družbi je zaneseno in čustveno čaščenje moškega Boga mnogo bolj naravno za žensko kot za moškega. Čeprav se bodo moški brez težav priklonili pred močjo, veličino in očetovsko avtoriteto Boga, je manj verjetno, da bodo »Jezusu predali svoja srca« ali vzpostavili intenziven in čustven odnos z njim. »Kristusove neveste« se predajo nebeškemu ženinu Kristusu in se stopijo z njim: »Je tisti, ki me res pozna do konca, ki ve, zakaj grešim, zakaj mi je lahko težko, zakaj sem lahko vesela, je tisti, ki me ima rad. Tisti, s katerim se že zdaj na zemlji učim živeti. Obljubljeno nam je, da bomo lahko vso večnost z njim, ker nas je odrešil. Želim si, da bi zmogla že sedaj živeti z njim vsaj malo. To pa ni neko življenje v oblakih, ampak zelo konkretno življenje«. (s. Klara 2013) Krščanstvo lahko ženskam ponudi ustrezno socialno okolje. Cerkveno skupnost vsaj teoretično povezujejo zgolj vezi ljubezni – medsebojne ljubezni in ljubezni do Boga, čigar Sin je dal svoje življenje za svojo cerkev. Podobnost z družinskim etosom je zelo očitna in ni naključje, da je podoba družine tako osrednjega pomena. Pri redovnicah lahko govorimo torej o še eni kompenzaciji, da svojo malo družino, ki bi jo predvidoma lahko imele, zamenjajo za veliko večjo.

Kar se izbire življenjskega stila tiče, tukaj ne bi mogli govoriti o čem takšnem, kot je življenjski stil. Biti redovnica je visoko organiziran, s pravili podkrepljen način življenja znotraj kongregacije, ki ga še krepijo z nenehnim utrjevanjem v čistosti, uboštvu in pokorščini (vsakodnevna premišljevanja, duhovne vaje ...). Bezjakova v zvezi s tem poudarja, da tradicionalne razlage, da so ženske v redovniških vrstah od nekdaj imele možnost dokazati, da niso zgolj skrbnice domačega ognjišča, brez ustrezne refleksije prikrijejo, da so redovi predstavljali in še predstavljajo močno zožen prostor delovanja in da je v njih dopuščeno le tisto, kar se sklada s katoliškim naukom in z zahtevami katoliških oblasti, vsakršno odstopanje pa je izpostavljeno tveganju kazni. Redovnice takšnim

zaključkom nasprotujejo, same razlagajo, da življenje v samostanu dopušča izbiro življenjskega stila. Takšno stališče lahko zavzamem, če se postavim na stran redovnic, ki se jim odločim verjeti. To pomeni, da se na njihov lastni življenjski stil gleda najprej z vidika, da so si takšno življenje same izbrale in da, kot zagotavljajo, zaradi tega ne čutijo frustracije: »Recimo osebe, ki niso v samostanu, nimajo ne vem kakšne izbire, kako preživeti večerni čas. Celovečerno popivanje ali gledanje TV novel je na primer lahko osebna izbira, ampak je tudi to vprašanje. Kakšno izbiro imajo starši, sploh če nimajo varstva za majhne otroke. Večina ne tarna, kakšni mučenci so, ker imajo svoje otroke radi in je njihova »nesvoboda« izraz ljubezni do njihovih otrok. Zvečer počnem točno to, kar si želim. Mar ni to osebna izbira?« (Majcenovič 2013)

Med odgovori, ki jih navajajo »v bran« osebnim svobodi, najdemo še: »Ne poslušam Radia Ognjišče, ampak Ars. Kadar želim, grem tekat, v gledališče, s koma na čaj, v kino, pogledam si Odmeve, kakšne dokumentarne filme. Za uresničevanje svojih potreb in želja smo v veliki meri odgovorne same. Za večje stvari pa se dogovarjamo«.

Vsaka potreba in želja, ki jo ima kakšna redovnica, mora biti izražena kot prošnja, ki bo ali ne bo odobrena, pri čemer redovnice ponovno opozarjajo, da to ne pomeni, da morajo poklicati za »vsak sendvič, ki ga želim pojesti. V 18 letih še nisem doživela nobene sankcije, pa sem precej trmaste in uporniške sorte. Veliko se pogovarjamo, to pač. Predstojnica morda nima posluha za 5 % mojih želja, za vse ostalo pa. Vsaka računa s svojo osebno zrelostjo«. (Majcenovič 2013)

Kar se tiče uboštva kot enega treh evangeljskih svetov pri redovnicah, lahko najdemo vzporednice v Webrovi teoriji o odčaranju sveta oz. analizi povezave med religijami in gospodarstvom. Treba je sicer opozoriti, da je Weber za izhodišče vzel protestantsko (in ne katoliško) etiko, v kateri se kaže specifično nagnjenje k ekonomskemu racionalizmu, ki ga pri katolikih na enak način ni (bilo) opaziti. To, da se bogastvo kopiči za slavo boga, ne pa za individualne potrebe. Red šolskih sester se »sam živi«, pri čemer ob skromnih osebnih potrebah in pravični razdelitvi potrebščin in dobrin med vse enako, ostaja kapital, ki ga dajejo v skupno blagajno. Če preštejemo število skupnosti, šolanj, ki jih plačujejo, srečanj, potovanj, romanj itd., lahko sklepamo, da ne gre za kak obubožan red, ampak za red, kjer z varčnostjo dosegajo zadovoljive finančne rezultate. Kolikšne, tega podatka mi ni uspelo pridobiti. In če razvijamo dalje, najdemo tudi vse Webrove tri tipe politične ureditve: tradicionalnega, ki vlada z običaji, racionalnega, ki se sklicuje na zakone, in karizmatičnega, za katerega se smatra, da ima nadnaravne danosti (primer predstojnic, ki »vidi širše in dlje«). Po Webru se pri religiji racionalizacija kaže kot odčaranje sveta.

Izginjajo mistične komponente religije, kaže se skozi moralne koncepte, tudi skozi teodicejo (nauk o smiselnosti trpljenja).

Kaj s stališča redovnic, šolskih sester najbolj muči sodobnega človeka? Socialna pedagoginja pravi, da so ključni odnosi, ki jih je najtežje živeti: »Veliko je odtujenosti, ni posvečanja dovolj pozornosti, veliko je razumevanja, da je odnos nekaj samoumevnega. Zaljubljenost, do poroke še nekaj gradimo, pol pa že nekako bo. Ni zavedanja, da je odnos živ organizem, ki ga je treba hraniti. Od tukaj je veliko stisk, zapletov. Sama imam družino. Samo malo drugače je sestavljena«. (Verbič 2012).

Zanimivo je, da nekatere sestre o laikih, s katerimi prihajajo v stik v svojih župnijah, razmišljajo v še bolj pozitivni luči, kot vidijo same sebe:

Z laiki, s katerimi se srečujem, imam zelo lepe izkušnje. Občudujem požrtvovalnost staršev – službe, družina, skrbi, pa mnogi postavljajo Boga na prvo mesto. Mislim, da nas je lahko večkrat sram pred njimi. Bolj trezno gledajo na življenje, bolj so utrjeni. Ob pogovorih z njimi se bogatim, pridobivam širino in marsikdaj vidim stvari bolj jasno. Pomagajo nas postavljati na realna tla, saj marsikdo živi v trdem vsakdanjiku. Lahko občudujemo ljudi, ki vztrajajo v dobrem in v veri kljub mnogim, mnogim preprekam, težavam. Najbolj se razlikuje, ker pri nas ni toliko hlastanja za novicami, dogodki, senzacijami; ni trde, obupne borbe za vsakdanji kruh in obstoj; ni grobih prepričkov in hudih dejanj proti bližnjemu; živimo veliko bolj umirjeno. Tako moremo živeti svoje poslanstvo: prinašati ljudi pred Boga. (Stritar 2012)

Ali redovnicam res delamo krivico? Ali nas sploh zanima, kako živijo? Ali sami zares naredimo premalo zato, da bi jih razumeli? Ali morda one same premalo naredijo zato, da bi se zbližale z »v pisana oblačila odetim občestvom«? Ali si mi in one tega sploh želimo? In konec koncev, kaj zbližanje njih z nami ali nas z njimi sploh prinaša?

Na ta vprašanja bi lahko odgovorila, da jim delamo krivico tolikor, kolikor se ne potrudimo razumeti njihovih razlogov in jim zaupati, da so si odgovorno izbrale način življenja, v katerega najbolj verjamejo. Enako bi lahko dejali za vse redove ali verske skupnosti, pa čeprav se sami osebno z njimi ne strinjamo, se zgražamo, imamo njihovo verovanje za zablodo, ali celo zavzamemo ironično–sarkastičen odnos do njih (stare device ipd.).

Zavedati se moramo, da gre za krhek teren vsaj, kadar razmišljamo v luči tistega dela človekove duševnosti, kjer so v ospredju čustva, neizmerljive in nepreračunljive kategorije intimnih odločitev.

Čeprav samostani danes niso več tako nedostopni, kot so morda bili v preteklosti (javnost lahko prihaja na njihove maše, adoracije, dogodke ob cerkvenih praznikih itd.), pa je ta povezanost v glavnem vzpostavljena na podlagi sodelovanja z že obstoječimi skupinami, npr. pevskimi zbori, veroučnimi in duhovnimi skupinami (ponujanje prostočasnih dejavnosti, npr. duhovne vaje za otroke in mlade, Frančiškova mladina ...). Hkrati si prizadevajo več storiti na šolskem področju, ki jim je bilo odvzeto. Danes jih je že veliko s pedagoško izobrazbo. Po eni stran jim to prinaša večjo finančno varnost, saj so prihodki zagotovljeni, po drugi strani pa želijo slediti svoji karizmi in kot eno ključnih dejavnosti redovnic izpostavljajo razmišljanje.

Iz vseh podatkov, ki sem jih zbrala, lahko zaključim, da so me do neke mere spustile v svoja življenja, v svoj svet, korektno in odkrito odgovarjale na vsa vprašanja, ki sem jih zastavila. Puščajo me z občutkom, da gre za vsekakor zelo posebno, zelo natančno urejeno življenje. A ne neprijetno. Generalno gledano, so se mi zdele zadovoljne ženske z visokim medsebojnim spoštovanjem. In še z nečim, kar vseeno ostaja (gledano z »nesociološkimi očmi«) nedostopno. Nekaj, kar ostaja skrivnost, oz. nekaj, kar je tako zelo njihovo, da bi se temu lahko docela približala, le če bi čutila enako ali dalj časa živela z njimi.

LITERATURA

1. Bauman, Petra. 2012. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
2. --- 2013. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
3. Bezjak, Sonja. 2003. *Disidentstvo v katoliških ženskih redovi*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. --- 2004. O pasteh ženskega redovništva. *Teorija in praksa* (41): 5–6.
5. --- 2011. *Kristusove neveste, Žensko redovništvo na Slovenskem v 20. stoletju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. --- 2011. Slovenske redovnice v primežu časa. *Dnevnik*, 3. september. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/objektiv/vec-vsebin/1042470068> (9. maj 2012).
7. Bornstein, Uwe, Herbert Gutschera, Theo Körner, Ralph Ludwig, Joachim Maier, Ulrich Ruh, Heinrich R. Schmidt, Jörg Thierfelder, Irena Trenc-Relih, ur. in skupina. 1998. *Kronika krščanstva*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Cestnik, p. Branko. 2011. *Kraljica z juga bo ob sodbi vstala*. Dostopno prek: <http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/all/874c7a2bcac0ef92c12578940025e9a1?OpenDocument&Click=> (20. september 2013)

9. Collins, Randall in Bryan S. Turner. 2008. *Max Weber, kratek oris*. Maribor: Subkulturni azil.
10. Černigoj, Mirjam. 2013. Intervju z avtorico. Ljubljana, 7. oktober.
11. Glasenčnik, Rafaela. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 18. november.
12. Hajnšek, F. Melita. 2009. V spomin. *Večer*, 14 (25. november).
13. Ilc, Marija in Edvina Novak. 2007. *Zmeraj sestra Vendelina: Osnove dobre domače kuhinje*. Ljubljana: Vale–Novak.
14. Jakop, Sonja. 2012. *p. Branko Cestnik: »Sobotno leto je pri redovnikih stalna praksa*. Dostopno prek: <http://www.mojaobcina.si/vojn timer/novice/p-branko-cestnik-sobotno-leto-je-pri-redovnikih-stalna-praksa.html> (18. januar 2013).
15. Kenda, Rebeka. 2013. Intervju z avtorico. Maribor, 30. maj.
16. Kerševan, Marko. 1990. Max Weber in sociologija religije: temelji modernega duha in vprašanje postmoderne. *Družboslovne razprave* VII (9): 7–17.
17. Kodrič, Smiljana in Natalija Palac. 1986. *Šolske sestre svetega Frančiška Kristusa Kralja: Zgodovina–poslanstvo–življenje*. Ljubljana: Teološka fakulteta.
18. Konferenca redovnih ustanov Slovenije. 2008. *Člani Konference redovnih ustanov Slovenije*. Dostopno prek: <http://korus.rkc.si/index.php/content/display/154/> (26. avgust 2013).
19. Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja. 1994. *Idearij šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja*. Rim: interno gradivo.
20. --- 2006. *Šematizem*. Grottaferrata: interno gradivo.
21. --- 2012. *Šematizem*. Grottaferrata: interno gradivo.
22. Kramberger, Franc. 1991. *Poklicani, posvečeni, poslani: premišljevanja na duhovnih vajah za bogoslovce in duhovnike*. Ljubljana: Duhovna skupnost slovenskih duhovnikov in bogoslovcev.
23. Lah, Avguštin. 2011. Bog je solidaren s človekom. *Bogoslovni vestnik* 71 (3): 425–437.
24. Lešnjak, Stanislava. 2013. Srečanje z avtorico. Maribor, 17. avgust.
25. Majcenovič, Polonca. 2013. Srečanje z avtorico. Maribor, 5. oktober.
26. Malnar, Brina, Mitja Hafner-Fink in skupina. 2009. Mednarodna raziskava Religija. V *Dokumenti SJM, Vrednote v prehodu VI*, ur. Niko Toš in skupina, 468. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov.

27. Marinčič Urša na Facebooku. Dostopno prek: <https://www.facebook.com/s.ursa.m> (19. december 2012).
28. Marinčič, Urša. 2012. Intervju z avtorico. Maribor, 6. julij.
29. Matura, Thaddee. 2008. *Frančišek Asiški*. Ljubljana: Novi svet: Brat Frančišek.
30. Misijonsko središče Slovenije. 2012. *Seznam misijonarjev po državah*. Dostopno prek: <http://www.missio.si/datoteke/misijonarji%20po%20drzavah.pdf> (10. december 2012).
31. Müller, Michael. 2006. *Cerkev in spolnost*. Maribor: Slomškova založba.
32. Pevski zbor šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja. 2010. *Hvalnice Večernice*. Založba Brat Frančišek.
33. Pivec - Stele, Melita. 1940. Starejši ženski samostani v Sloveniji. *Kronika slovenskih mest* 7 (3): 151–157.
34. Provincialat šolskih sester. 2008. *Vodilo in Konstitucije ter Navodila*. Rim, Ljubljana: interno gradivo.
35. Puntar, Hedvika. 1993. *Po sledih m. Margarete Puhar*. Ljubljana: Mariborska provinca šolskih sester.
36. *Redovniki in redovnice*. Dostopno prek: www.religije.com (10. december 2012).
37. Rojs, Leonita in Avgušтина Zorec. 1987. *Šolske sestre Sv. Frančiška - Mariborska provinca*. Ljubljana: Mariborska provinca šolskih sester.
38. s. Aleksandra. 2013. Intervju z avtorico. Maribor, 17. januar.
39. s. Andreja. 2007. *Čemu klavzura?* Dostopno prek: [http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/all/2FB0023D780C897CC12573690037C9C4?](http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/all/2FB0023D780C897CC12573690037C9C4?OpenDocument) OpenDocument (20. november 2011).
40. s. Jožica. 2013. Intervju z avtorico. Maribor, 17. januar.
41. s. Klara. 2013. Intervju z avtorico. Maribor, 17. januar.
42. s. Martina. 2013. Intervju z avtorico. Maribor, 17. januar.
43. s. Mateja. 2013. Intervju z avtorico. Maribor, 9. September
44. s. Sara. 2013. Intervju z avtorico. Maribor, 17. januar.
45. Sever, Dorica. 1993. *Redovništvo – izziv časa*. Ljubljana: Kapucinski provincialat.
46. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 1994. Ljubljana: DZS.
47. Smrke, Marjan. 2000. *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
48. Snoj, Marko. 2003. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.
49. Stark, Rodney in William Sims Bainbridge. 1987. *Teorija religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

50. Stres, Anton. 2011. *Od tradicionalne k osebni vernosti*. Dostopno prek: <http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/all/541FF1EA85EF2D43C125790400256212?OpenDocument> (16. februar 2013).
51. Stritar, Aleša. 2012. Intervju z avtorico. Kranj, 17. maj.
52. Slovenska minoritska provinca Sv. Jožefa. 2012. *Frančišek Asiški*. Dostopno prek: <http://minoriti.rkc.si/index.php/franiek-asiki-4-oktober> (17. avgust 2013).
53. Slovenska škofovsko konferenca. 2013. *Redovnica, redovnik – duhovnik in redovni brat*. Dostopno prek: <http://katoliska-cerkev.si/2-februar-svecnica-in-dan-bogu-posvecenega-zivljenja> (14. november 2013)
54. --- 2013. *Škofije*. Dostopno prek: <http://katoliska-cerkev.si/skofije> (13. december 2013)
55. Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja. 2010. s. *Pavla in s. Darinka Bajec*. Dostopno prek: <http://solske-sestre.si/na%C5%A1e-skupnosti/s-pavla-in-s-darinka-bajec> (17. oktober 2011).
56. --- 2011. *Struktura Kongregacije*. Dostopno prek: <http://www.ssfc.org/sl/predstavitev/struktura> (15. avgust 2013).
57. --- 2012a. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
58. --- 2012b. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
59. --- 2012c. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
60. --- 2012č. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
61. --- 2012d. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
62. --- 2012e. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
63. --- 2012f. *Arhiv slikovnega gradiva*. Maribor: interno gradivo.
64. --- 2012g. *Naše poslanstvo*. Dostopno prek: <http://nova.ssfc.org/sl/nase-poslanstvo>. (10. junij 2012)
65. --- 2012h. *Večne zaobljube s. M. Urše Marinčič*. Dostopno prek: <http://solske-sestre.si/dogodki/ve%C4%8Dne-zaobljube-s-m-ur%C5%A1e-marin%C4%8Di%C4%8D> (10. februar 2013).
66. --- 2013. *Študentski dom sv. Elizabete*. Dostopno prek: <http://sde.solske-sestre.si/> (5. september 2013).
67. *Šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja na Facebooku*. Dostopno prek: <https://www.facebook.com/pages/%C5%A0olske-sestre-sv-Fran%C4%8Di%C5%A1ka-Kristusa-Kralja/137667406406808> (10. avgust 2013).

68. TV Slovenija, I. program. 2009. *Ljubi Bog ji je dal tolk talentov*. Ljubljana, 24. december.
69. Urad za verske skupnosti. 2012. *Register cerkva in drugih verskih skupnosti*. Dostopno prek: http://www.arhiv.uvs.gov.si/si/delovna_podrocja/register_cerkva_in_drugih_verskih_skupnosti/index.html (10. april 2012).
70. Vandermeersch, Françoise. 1976. *Zakaj sem postala redovnica*. Ljubljana: Mohorjeva družba.
71. Vengust, Monika. 2011. *Katoliška cerkev in mladi v Sloveniji - spremembe v religijski ponudbi za mlade kot odziv katoliške cerkve na izzive sekularizacije*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.
72. Verbič, Veronika. 2012. Intervju z avtorico. Maribor, 17. september.
73. Vrabič, Metka. 2006. *Vzgojni načrt za otroke in mlade 2006–2009*. Ljubljana: Mariborska provinca šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja
74. Vrabič, Metka. 2010. Intervju z avtorico. Maribor, 25. avgust.
75. Zavod šolskih sester. 1929. *Pravila vzgojevališča v Zavodu šolskih sester III. reda Sv. Frančiška Asiškega v Mariboru*. Maribor: interno gradivo.
76. Watchoverjeva spletna knjižnica. 2013. *Ali je za cerkve še kaj upanja?* Dostopno prek: <http://wol.jw.org/sl/wol/d/r64/lp-sv/2004160> (16. oktober 2013)
77. Weber, Max. 2002. *Protestantska etika in duh kapitalizma*. Ljubljana: Studia humanitatis.
78. Wikipedia. 2010. *Karizma*. Dostopno prek: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Karizma> (10. julij 2010).
79. --- 2012a. *Drugi vatikanski koncil*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Drugi_vatikanski_koncil (15. marec 2012).
80. --- 2012b. *Tabernakelj*. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Tabernakelj> (9. oktober 2012).
81. --- 2012c. *Vestinke*. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Vestinke> (12. avgust 2012).
82. --- 2013a. *Alba*. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Alba> (20. september 2013).
83. --- 2013b. *Marijino brezmadežno spočetje*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Marijino_brezmade%C5%BEno_spo%C4%8Detje (7. januar 2013).
84. --- 2013c. *Štola*. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%A0tola> (12. marec 2013).

85. --- 2013č. *Kršćanstvo*. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Kr%C5%A1%C4%8Danstvo> (10. oktober 2013).
86. --- 2013d. Menih. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Menih> (5. maj 2013)
87. --- 2013e. Cerkveni red. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Cerkveni_red (18. oktober 2013)
88. Woodhead, Linda. 2009. *Kršćanstvo: zelo kratek uvod*. Ljubljana: Krtina.

13 PRILOGE

Priloga A: Intervju s s. Rafaelo Glasenčnik

Provincialna predstojnica mariborske kongregacije (od provincialnega kapitlja 2013), intervju je bil opravljen po elektronski pošti, odgovori so prispeli 18. novembra 2012.

Koliko je trenutno šolskih sester v Sloveniji?

»103. Od tega 2 kandidatini, 4 v noviciatu, 5 jih je pred in 98 z večnimi zaobljubami«.

Kakšna je razlika med pojmom kongregacija in provinca?

»Provinca je del kongregacije. Kongregacija ima 9 provinc in 1 regijo. Konstitucije (pravila) kongregacije veljajo za vse province, vsaka provinca pa ima svoje statute«.

Koliko časa ste že provincialna predstojnica in kakšna natančno je vaša funkcija?

»Služba provincialne predstojnica traja 6 let. Njene pristojnosti so določene v konstitucijah. Varuje in pospešuje duha ustanove, usklajuje in povezuje dejavnosti hiš v provinci, sprejema nove članice, skrbi za začetno in trajno formacijo, krepí medsebojne vezi ter zastopa provinco pred cerkvenimi in civilnimi oblastmi.«

Kolikšna je povprečna starost ob vstopu in povprečna starost ob sprejemu večnih zaobljub?

»Predpisana je najnižja meja za vstop v noviciat – 17 let. Zgornja meja ni določena. Dekleta pridejo po končani srednji šoli, v povprečju stara okrog 20 let, nekatera po končani višji šoli in delovni praksi, stara okrog 30 let. Redko se zgodi, da kdo pride tudi po 50. letu starosti. Za večne obljube ni določena starost, pač pa leta priprave 4–6 let«.

Kolikšna je sicer trenutno povprečna starost šolskih sester v Sloveniji?

»67,82 let«.

Koliko deklet vsako leto na novo vstopi v red?

»Eno«.

Če pogledate trend zadnjih 10-ih ter 20-ih let, ali zaznavate upad ali naraščanje števila redovnic?

»Upad«.

Sociologi v zadnjih dvajsetih letih opažajo upad redovnic v vseh redovih, čemu bi vi to pripisali?

»Vzroki so različni: manj otrok v družinah, način življenja, možnosti izbire poklica in dela, manj vernosti ...«

Kdaj je bilo šolskih sester v mariborski provinci najmanj in kdaj največ?

»Največ poklicev je bilo v obdobju med obema vojnama. Prvih petdeset let od 1869 do 1919 je bila rast dokaj normalna, nato obilna, po drugi svetovni vojni je pa število stalno upadalo zaradi manj poklicev in z umiranjem starejših«.

Ali je katera v zadnjih 10-ih izstopila po več letih bivanja pri vas oz. tik pred večnimi zaobljubami?

»Da, bil je en izstop³³«.

Šolske sestre od vstopa lahko menjajo kraj bivanja, na podlagi česa se to odločite?

»Razpoložljivost za spremembe je sestavni del življenja v skupnosti. Odločajo potrebe glede vzgoje, izobraževanja, poslanstva«.

Od kod se financirate?

»Največji delež so bile pokojnine sester, dokler nas je bilo večje število. Tudi plače zaposlenih v državnih ustanovah: bolnice, domovi ostarelih, v novejšem času bolj vzgojne ustanove. Skupna gospodinjstva in majhne osebne zahteve omogočajo preživljanje tudi ob nizkih pokojninah in redkih plačah«.

Ali lahko zaupate, koliko je denimo letni proračun šolskih sester v Sloveniji in kolikšen delež gre za kaj (izobraževanje, plače, obleka, hrana, popravila, potovanja ...)?

»To je naša interna zadeva. Sicer pa vsaka hiša vodi svojo blagajno in na koncu leta da obračun prihodkov in stroškov provincialni oskrbnici, ta pa vrhovni. Posamezna hiša pravno ne more biti ustanovljena, če nima zagotovljenih dohodkov za oskrbovanje«.

Ali lahko delovno sposobna redovnica (recimo do 50-ega leta) tudi ne dela, vendar živi enako kot ostale? Koliko takšnih primerov beležite?

»Vsaka redovnica ima svojo dolžnost, naj bo interno v redovni skupnosti ali v zunanjem apostolatu. Če pa zbolí, da ne more opravljati nobenega dela, je deležna oskrbe in pomoči, saj je udeleženka skupnosti sestrinstva, njenega bogočastja, spokornosti in poslanstva tudi v bolezni in onemoglosti«.

---

³³ Podatkov o sestri, ki je izstopila, mi ni uspelo pridobiti, razen tega, da je bila dolgo časa na študiju in se je oddaljila. Imela je že večne zaobljube. Vida Žabot je v knjigi Križ na prsih slovenskemu bralcu slikovito pokazala, da je posameznici svobodna volja v katoliškem redu majhna. Četudi se je čutila "poklicano od boga", so končno njeni predstojniki odločili in določili, kako bo živela in kaj bo delala, njene osebne želje in cilji pa so bili v hierarhično urejeni organizaciji večkrat poteptani. Ko je dr. Sonja Bezjak pred leti poskušala ugotoviti, koliko je na Slovenskem takih primerov kot Vida Žabot, ki se je uprla mehanizmu cerkvene organizacije, se je izkazalo, da to ne bo najlažja naloga. Pridobiti ji ni uspelo niti podatka, koliko je redovnic v Sloveniji, kaj šele, koliko jih je izstopilo. (Bezjak 2011)

Mlajše sestre verjetno potrebujejo več denarja, starejše manj, v kakšnem razponu se giblje »žepnina« oz. plača, ki jo od vas dobijo redovnice?

»Sestra, ki potrebuje denar, dobi potrebno vsoto in potem da obračun. Za žepnino se naša provinca ni odločila«.

Koliko znaša redovniška pokojnina?

»Večina je nizkih, tu in tam pa kakšna srednja«.

Ali mora dekle ali ženska ob vstopu v vaš red prinesiti »doto«? Ali je lahko povsem brez sredstev in se lahko na vaše stroške šola pri vas?

»Nekoč je bila dota predpisana, saj ni bilo drugih virov. Danes nimamo več te zahteve. V času kandidature (prva stopnja priprave) starši prispevajo za študij, za preživljanje pa skupnosti, po noviciatu pa prevzame skrb skupnost«.

Ali je predpisana določena literatura, ki jo mora prebrati vsaka ženska/dekle, ki namerava postati šolska sestra?

»Poleg konstitucij imamo tudi vzgojni program, za uvajanje in za trajno izpopolnjevanje. V začetni formaciji so seveda predpisane teološke vsebine, poznavanje naše ustanove in duhovnosti frančiškanske usmeritve, psihološke teme. Tistim, ki se pridejo zanimat o našem načinu življenja, pa ponudimo zgodovino naše ustanove v strokovni in poljudni obliki ...«

Sestre danes ne živijo več samo znotraj samostanskih zidov, sploh pa ne aktivni redovi (v nasprotju s kontemplativnimi). Kje vse se gibljejo vaše sestre, kje prihajajo v stik z laiki, z »običajnimi« ljudmi?

»V šolski in vzgojni dejavnosti³⁴, administraciji, na uradih, pri zdravljenju, pri delu v zdravstvu, na potovanjih, v medijih ...«

Kako je poskrbljeno za rekreacijo sester? Ali lahko hodijo v javna kopališča, se udeležujejo skupinskih vadb v telovadnicah?

---

³⁴ Kongregacija za vzgojo je leta 1988 izdala dokument Religiozna razsežnost vzgoje v katoliški šoli, v katerem je opredelila nekaj temeljnih načel, ki naj jih upošteva katoliška šola: »Znano je, da katoliške šole obiskujejo tudi gojenci, ki niso katoličani ali niso verni. Katoliška šola mora spoštovati versko svobodo in svobodo vesti gojencev in njihovih družin. To svobodo Cerkev odločno spoštuje. Po drugi strani pa se katoliška šola ne more odpovedati pravici, da predlaga evangeljsko oznanilo in vrednote, na katerih temelji krščanska vzgoja. To je njena pravica in dolžnost. Vsem bi moralo biti jasno, da razlagati in predlagati ni isto kot nalogati (imponirati), kar bi bilo predvsem nasprotno cerkvenemu nauku.« Vzgojno delovanje šolskih sester je bilo najprej uresničevanje smernic svetnih oblasti v smislu vzgojno-izobraževalnih ciljev in vrednot. Potem pa pomoč in dopolnilo domači vzgoji, kakor vzgojo cerkvenih ustanov v dokumentih in nauku predlaga Cerkev.

Kongregacija šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja je v zadnjih letih intenzivno iskala svoje korenine in smernice nadaljnega razvoja na kongregacijski ravni in ob sklepu plenarnega sveta, leta 2002 v Gorici, in kapitlja, leta 2005 v Grottaferrati, izdala pomenljiva dokumenta Zvestoba lastni karizmi v življenju in delovanju (2002) ter Poklicane k polnosti življenja – usidrane v Kristusa, obrnjene k ljudem (2005), ki podajata sklepe o nadaljnjem delovanju kongregacije tudi na področju vzgojnega poslanstva. Vloga šolskih sester pri tem naj bi bila, da mladim pomagajo rasti v veri, tako da »odgovarjajo na njihova vprašanja, ohranjajo mladostnega duha in so odprte in gibčne predvsem v lastnem duhovnem življenju.« (Kodrič in Palac 1986)

»Redkeje v kopališča, v zdravilišče za potrebe zdravljenja. Raje gremo na morje ali v hribe za poletni oddih. Različnih skupnih vadb se ne udeležujemo«.

Ali sestre lahko gledajo vse TV programe in poslušajo vse radijske postaje?

»Priporočena je pametna izbira«.

Kolikokrat na leto ima sestra »počitnice«, torej koliko dni na leto lahko gre, kamor želi?

»Praviloma traja letni dopust do tri tedne in duhovne vaje. Provinca ima urejene možnosti dopusta za sestre, delno pa si lahko tudi sama izbere«.

Ali lahko odpotuje v tujino sama?

»Ni več predpisa, da bi ne smela potovati sama, če je zmožna, vendar z dovoljenjem provincialne predstojnice«.

Dve od sester ne živita v samostanu, ampak delujeta kot umetnici ter živita zase – sestri Bajec. Koliko časa že tako živita in pod kakšnimi pogoji je sploh mogoče, da sestra ne živi z drugimi sestrami v samostanu? V tem primeru ni mogoč nadzor, ni skupnih obredov ... Kako je v tem primeru s financiranjem, koliko denarja od zaslužka lahko obdržita, koliko ga morata prispevati v skupnost?

»Za življenje zunaj skupnosti je potrebno posebno cerkveno dovoljenje, kjer tudi veljajo določila (so pravice in dolžnosti), ki se jih je treba držati. Tudi sodelovanje. Imata nizko pokojnino. Pomembna je zavest pripadnosti in prizadevanje za utrjevanje vezi odgovornih sester, kakor tudi sester, ki živita zunaj. Sestri Bajec radi prispevata skupnosti s svojimi umetniškimi deli.«

Ali katerakoli od šolskih sester Svetega Frančiška Kristusa Kralja opravlja kakršnokoli drugo delo, ki ni povezano s cerkvijo, religijo, z vašo institucijo, torej v kakršnikoli civilni instituciji, ali je lahko zaposlena npr. na občini, v »klasični« šoli, v gledališču, bolnišnici, v tovarni ... Če da, koliko sester in kje? Ali v tem primeru lahko v času službe nosi drugačno obleko kakor redovniško?

»Ena sestra dela v bolnici, nekaj pa v vzgojnih ustanovah. V času pred osamosvojitvijo so sestre večinoma delovale v civilni obleki. Danes je to bolj redkost, vendar je po potrebi dovoljeno«.

Sami ste na najvišji poziciji slovenske province. Ali vas ne moti, da ženska v rimokatoliški cerkvi ne more postati duhovnica? Ali tega ne vidite kot nepotrebno hierarhijo, ki ženske po krivem obravnava kot »primerne za druge funkcije«?

»Tukaj je Cerkev razjasnila svoje stališče: Ni v moči hierarhije, da bi to določala. Osebnost me ne moti. Kot žena imam svoje poslanstvo«.

Če bi gledali procentualno, koliko vsega življenja vsake redovnice je pod vašim nadzorom in koliko je tista stroga zasebnost vsake ženske v vašem redu?

»S procenti se ne ukvarjamo. Je pa dolžnost vsake sestre, da teži k svojemu osebnemu in našemu skupnemu idealu, da se med seboj spremljamo, spodbujamo in tudi opozarjamo«.

Če bi želela sestra izstopiti, kdaj to še lahko stori in ali v tem primeru ostane tako rekoč brez imetja«?

V času kandidature, postulature in noviciata more izstopiti kadar želi, brez obveznosti. Ko se je zavezala z začasno zaobljubo, ko ta poteče, ko se je zavezala z večno zaobljubo, je čas potekel. Vendar, če sestra spozna, da ne more več ostati v tem načinu življenja, lahko zaprosi za odvezo: pri začasni zaobljubi vrhovno predstojnico kongregacije, pri večni zaobljuba pa ji odvezo podeli kongregacija za redovnike pri svetem sedežu. Nima pravice zahtevati imetja, skupnost pa ji prostovoljno pomaga, če to potrebuje.

Osebni del intervjuja

Kdaj, s katerimi leti ste sami vstopili v red šolskih sester? Zakaj?

»Pri 19. letih. Po notranjem nagibu«.

Zakaj ste se odločili prav za šolske sestre?

»Ker so bile te v bližini in so se mi zdele normalne žene«.

Ali vam je bilo kdaj žal?

»Ne. Verujem v Boga. In to je odnos, ki zori in se prečiščuje«.

Sociologi razlagajo, da redovnice v zameno za odpoved »klasičnemu« življenju (s tremi temeljnimi zaobljubami čistosti, uboštvu in pokorščine) dobijo nekaj, na kar šele čakajo po smrti, torej na srečanje s Kristusom. Kako si predstavljate to srečanje vi, če se malo pošalim, kar veliko Kristusovih nevest bo »čakalo« na nebeškega ženina...?

»Živimo v prijateljstvu s Kristusom, sedaj še v veri in upanju, kasneje pa v polnosti ... Veliko jih bo čakalo s prižgano svetilko ...«

Kaj je glavna nagrada, ki jo dobite v zameno za tri odpovedi?

»Če me je Bog prehitel in povabil, naj grem za Njim, je že to tolikšen beneficij, da ga vendar ne bom zapravila; je zaklad na njivi, za katerega človek vse proda, da ga kupi, oziroma obdrži ...«

V čem je večvrednost redovniškega stanu?

»Večvrednost je v tem, da izpolniš načrt, ki ga ima Bog s teboj, da si za druge, da si bolj podoben Njemu, ki »ni imel za plen, da je enak Bogu, ampak je sam sebe izničil ...«, sodeluješ pri Božjem načrtu odrešenja«.

Kaj imate za dokaz, da bo nekoč res tako, kot sedaj verujete?

»Dokaz je Kristusovo življenje, trpljenje, smrt, vstajenje in vnebohod, kar v veri izpovedujemo ...«

Če je redovniški stan neko idealno predhodno stanje, ki ga že zdaj živite redovnice na Zemlji in kakršno bo nastopilo po 2. Jezusovem prihodu, kako si zamišljate svet po tem dogodku? Ali se ljudje ne bodo več razmnoževali?

»Tako je zapisano v evangeliju: »ne bodo se ženili, ne možile, bodo kakor Božji angeli ...«

Če bi bilo možno biti hkrati mati in žena ter redovnica, ali bi izbrali to možnost?

»Te možnosti ni, ker eno ali drugo zavzema celoto«.

Ali so med redovnicami dopuščeni objemi, tesna prijateljstva?

»Duhovna prijateljstva ja, ne pa čutna, saj bi to bila zabloda, odklon od izbrane poti«.

Katere so najpogostejše težave, ki jih ima redovnica v povprečju v svojem življenju (obhajanje dvoma, čustvene težave, neprilagodljivost, finančne potrebe itd?)

»Vsaka teh težav se lahko pojavi v enem ali drugem obdobju na našem romanju vere«.

Ali bi si želeli, da še več deklet vstopi v vaš red?

»Seveda. Pred leti me je neka sestra presenetila z izjavo: Novi poklici! To je velika stvar. Tu je Bog na delu«. Seveda smo sestre vesele vsakega novega poklica, saj je dar in prinese osvežitev, tudi upanje na obstoj skupnosti in njene karizme«.

Opomba, ki jo je ob koncu intervjuja zapisala s. Rafaela Glasenčnik:

»Duhovni poklic je notranji klic, nadnaravni dar milosti. Ni ga mogoče razumeti sociološko. Ko pa ga sprejmemo in mu sledimo, ima seveda vpliv na naše življenje in sooblikuje življenje drugih«.

Priloga B: Intervju s s. Uršo Marinič

Redovnica z večnimi zaobljubami. Živi v materni hiši v Mariboru. Intervju je bil opravljen 6. julija 2012 ob 20:30 v prostorih samostana šolskih sester v Mariboru.

S sestro Uršo Marinič sem se sicer spoznala že leta 2011, v času, ko sem prvič preživela ves dan pri šolskih sestrah. Takrat je opravljala delo profesorice slovenščine na Gimnaziji A. M. Slomška v Mariboru. Je ena od dvanajstih sestra, ki trenutno žive v samostanu (materni hiši) v Mariboru in je z 32 leti najmlajša. Zelo visoka, hitre hoje, širokega nasmeha, odločnega, a blagega, še dekliškega videza (če si dovolim povsem subjektivno opažanje, je blag videz, izžarevanje nekega mirnega ponotranjenega zadovoljstva, ravnovesja, pri starejših redovnicah tudi izrazita vizualna podobnost, skupna značilnost vseh redovnic, ki sem jih spoznala.) Rojena je leta 1981, v samostan je vstopila pri triindvajsetih, po zaključenem študiju slovenskega jezika na ljubljanski Filozofski fakulteti. Dovolj mi, da jo tikam.

Ura je 20:30, nekoliko neobičajni čas za intervju in ko je že ravno večer, kako je doslej potekal tvoj dan, glede na to, da si profesorica slovenščine in da so počitnice?

To leto nisem poučevala, ker sem dobila službo ravnateljice študentskega doma³⁵. Ampak moj dan ne bi bil nič drugačen tudi, če bi učila. Po navadi se sestre med počitnicami pastoralno angažiramo. Danes smo ravno zaključili Kolpingove počitniške dneve, to je sistem oratorija v Kamnici, ki so se dogajali en teden, ko otroci prihajajo ob 9. zjutraj v župnišče in se potem do 16. odvijajo kateheze, delavnice, pesmi itd. Danes smo, ker smo ravno delali Slomška, šli na obisk k nadškofu pa v stolnico na škofov grob. Nato smo imeli skupaj s starši sveto mašo, ob koncu pa piknik. Treba je bilo še pospraviti, ampak od slabšega dela sem jaz zdaj odšla, ker sem bila s tabo zmenjena ... hecam se.

---

³⁵ Študentski dom Sv. Elizabete je v prenovljenih prostorih samostana šolskih sester na Strossmayerjevi 17 v Mariboru. Spada pod Študentske domove Antona Martina Slomška. Na spletni strani imajo zapisano, da »sestre vam želimo nuditi več kot le streho nad glavo. Poleg dobrih bivanjskih in študijskih pogojev vam želimo zagotoviti tudi možnost za celostno osebno rast.

Študentkam je namenjenih 39 ležišč. Pri čemer je posebna soba namenjena sprejemanju obiskov, po dogovoru pa se lahko uporablja tudi velika dvorana. Študentkam, ki prejemajo subvencijo, se cena zniža za višino subvencij. (Študentski dom sv. Elizabete 2013)

Kaj pomeni oratorij³⁶?

»Ta naziv prihaja od Don Bosca, začetnika salezijancev, svetnika, ki se je ukvarjal z otroki, ki so bili zapuščeni, in je ugotovil, da jih je treba zaposlit, izobraževati, preko iger jih voditi h Gospodu. To se vedno odvija poleti, pri nas en teden«.

Rekla si, da letos nisi delala kot profesorica, ali to pomeni, da lahko kot redovnica zmeraj izstopiš iz redne delovne obveznosti?

»Jaz nisem bila za nedoločen delovni čas. Preteklo je dve leti, kar sem bila zaposlena, nato so prišli nazaj in me niso več potrebovali in sem začela iskati novo zaposlitev. Tukaj pa se je sprostilo delo ravnateljice v študentskem domu in se je prav fajn poklopilo«.

Je bilo to edino delo, ki si ga opravljala zunaj »hiše«, torej, da si bila zaposlena v kakšni drugi, zunanji, s cerkvijo nepovezani instituciji?

»Jaz sem diplomirala pred vstopom v noviciat, takrat se za dve leti umakneš iz tega javnega življenja, živiš v redovni skupnosti, po noviciatu sem naredila pripravništvo, tako da je sedaj to praktično moja prva služba«.

Pa vendar, ti si učila v Gimnaziji A.M. Slomška, ki je ustanova mariborske nadškofije, dve sestri v vašem redu, ki sta terapevtki, opravljata svoje delo znotraj svetovalnega centra MIR, ki spada pod okrilje vašega samostana, ali to pomeni, da je bolj zaželeno ali sploh edino možno opravljati vaše poklice zgolj v ustanovah, ki so tako ali drugače pod okriljem škofij, samostanov itd., ne pa recimo na ostalih gimnazijah, na kakšni občini ali kaj takšnega?

Da, vsekakor. Trenutno sicer nimamo, ampak imeli smo sestro, ki je učila na »običajni« osnovni šoli, na Koroškem učijo v naši šoli, zdaj jaz sama gledam, če bi bila možna »polovička« v javni šoli. Za vsako stvar se je seveda treba pogovoriti s predstojniki. Čeprav pri nas je tako, da zmeraj gledamo, kje nas najbolj potrebujejo. Nekaj je, kar jaz vidim, da je potrebno in imam darove, nekaj pa predstojnica, ki vidi celoto našega reda, potrebe odzunaj in odznotraj.

Pa se vrniva k začetku, mi lahko prosim predstaviš, v kakšnem družinskem okolju si odraščala, ste z družino hodili v cerkev, doma molili, praznovali krščanske praznike?

---

³⁶ Oratorij se izvaja po župnijah. Pripravijo ga mladi usposobljeni animatorji, običajno iz vrst srednješolske in študentske populacije. V pomoč so jim duhovniki, redovniki, redovnice, bogoslovci. Program traja več dni (ponekod tudi več tednov) od jutra do večera. Spremlja ga rdeča nit, zgodba, ki jo izvedejo ali zaigrajo animatorji. Temu sledi molitev in petje, kateheze, kjer se poskuša otrokom približati razne krščanske vrednote. Popoldanski čas je namenjen različnim igram, ki trajajo več ur, včasih se organizirajo družabne igre, športna tekmovanja ipd. Nekatere župnije za otroke organizirajo izlete, kamor so vabljeni tudi starši. Dan se zaključí z molitvijo, spusti se oratorijska zastava in zapoje himna, ki je vodilna pesem dogajanja. (Vengust 2012)

Jaz prihajam iz tradicionalno verne družine. Vsako nedeljo se je šlo k maši. Bili smo v župniji, ki so jo vodili frančiškani, kar je bilo zelo dobro, saj je bila to zelo živahna župnija. Razni starši med sabo so se že prej poznali in smo se družine med sabo dobivale, tako da se je reklo, da se gre na kofe po maši. Iz tega zornega kota je bilo meni to najbolj všeč – druženje. Ko sem bila zelo majhna, smo molili, potem en čas ne, ko pa sem hodila k verouku, sem spet sama vpeljala večerno molitev. Pred in po obrokih pa nismo molili, rožnega venca nikoli. Vedelo se je, da staršema vera nekaj pomeni, a nikoli vera ni predstavljala središča našega življenja.

Kje in kdaj si ti potem prvič prišla v stik s šolskimi sestrami, izvedela za njih?

Jaz sem sicer imela eno staro teto, ki je bila redovnica, prav šolska sestra, ampak ona je bila na avstrijskem Koroškem. Vedela sem, da obstaja, nisem pa je povezovala s svojim življenjem. Da sem se pa prvič zavedla, da so v Sloveniji, je pa bilo ... kot otrok sem bila zelo živahna, vse prej kot kakšna gospodinjska opravila me je zanimala žoga, fantovske igre, ves čas sem bila zunaj. In moja babica je bila zelo nesrečna, ker jo je bilo strah, da se ne bom nikoli omožila, če ne bom znala kuhat. In me je med počitnicami poslala v gospodinjsko šolo k sestram. Takrat sem se uprla, da ne bom šla k nunam, ker so to zakompleksane ženske, ki so tako zatežene, da jih noben moški ne mara. Pa sem vseeno šla tja za deset dni, sem si rekla, da bom že preživela na tistem tečaju. Tam sem potem prvič dojela, da je moja predstava bila napačna. Da niso nezadovoljne, ampak da so srečne, izpolnjene, vesele, da nas imajo rade, tudi mene, ki nisem z največjim navdušenjem stvari delala. To je bil prvi stik s šolskimi sestrami, ampak takrat je bilo še daleč od tega, da bi postala nuna. To je bilo obdobje ob koncu 2. letnika gimnazije.

Kako se je pa potem nadaljevalo tvoje življenje, kdaj je potem zares v tebi vzklil občutek, da bi morda lahko postala redovnica, ali gre za nek poseben trenutek, kot ga opisujejo nekatere redovnice, ki dobesedno slišijo klic ... kakšne posebne okoliščine?

Ne morem govoriti o trenutku. Mene je Gospod počasi vabil. Jaz sem se takrat dobro razumela z eno sestro, ki je v meni videla potencial. Vedno sem rada delala z otroki, že v domači župniji sem bila animatorka in Frančiška sem imela zelo rada. Ta sestra me je prosila, če bi bila pripravljena imeti preko Frančiškove otroke. In to se mi je zdelo super, saj z otroki pa res rada delam. In to je bila vstopna točka ... zelo mi je bilo lepo, sestre so me sprejele, nič mi ni predstavljalo problema, tudi če

sem morala pobirat krompir ali opravljati kakšno drugo delo, preprosto lepo je bilo tam. Tudi molila sem rada z njimi. In tam sem čutila, da sem se lahko umirila. To je bilo obdobje od začetka 3. letnika gimnazije do konca 1. letnika fakultete. Prelomen trenutek pa je bil, ko sva, s sedaj prav tako sestro Uršo, sklenili, da greva na turo s kolesi na Koroško, kjer je živel moja sedaj že pokojna stara teta, sestre pa so tam imele tudi šolo. Medve sva tam kolesarili in pri njih tudi prespali. In bil je trenutek, ko sva sami z eno sestro sedeli zunaj in se pogovarjali in me je ona vprašala, če sem že kdaj razmišljala, da bi bila redovnica. In takrat sem padla v jok, zelo mi je bilo nerodno, da jočem pred neznano žensko, pa tudi vedela nisem, kaj naj zdaj s tem, kaj naj s samo seboj. Stisnila me je k sebi in od takrat dalje sem začela resno razmišljati o tem, kaj pa če Gospod resno želi. Tisto poletje je minilo v iskanju, dokler se nisem odločila, da vstopim v skupino Samuel, ki je v vseh treh nadškofijah. Sestavljajo jo mladi, ki dobesedno iščejo, kaj je njihova pot v življenju. Ali je to redovništvo, duhovništvo, misijon, samsko življenje ... Sem mislila, da bom po enem letu to ugotovila in seveda nisem. Še zmeraj sem bila zmedena. Zelo sem si želela imeti družino. Veliko družino, ki bo živel složno, se veliko ukvarjala s športom, to mi je bilo zmeraj tako lepo. Zelo sem bila razočarana, da še zmeraj ne vem, in ugotovila sem, da na dveh stolčkih ne morem sedet. Sklenila sem, da bom za svoj rojstni dan, 26. oktobra sprejela odločitev in naredila en korak. Že takrat sem imela stalnega spremljevalca, duhovnika, s katerim sem se srečevala enkrat na mesec, da mi je svetoval, pomagal. V počitnicah pred tem oktobrom mi je rekel, naj naredim eno odločitev, tako čisto zase, da ni problem, če želim biti mati, žena, da ne rabim vseh fantov spodit. V sebi sem čutila veliko bitko, čutila sem, da bežim od redovništva, ker je tako drugačno. In spet nisem sprejela nobene odločitve. Še tik pred slavnim 26. oktobrom nisem vedela, vmes sem se še malo zaljubila, bila sem tudi zelo nesvobodna, kaj bodo drugi rekli. In pomagalo mi je, ko je rekel, da če grem v samostan, ne bom ničesar izgubila. Da če je to moja pot, potem bom takoj vedela, če pa ni, pa bom lahko tisto drugo v polnosti živel. In ko sem se uspela nekako notranje osvobodit, sem s tresočo roko v nabiralnik oddala slavno pismo za kandidaturo. Sicer prošnjo sem že poleti napisala, a je nisem mogla oddati. Skratka, bila sem vedno rada v družbi sester itd. Sploh zadnje leto pa mi je veliko pomenilo, da sem šla sama v cerkev, rekla sem si, da se grem sončit pred Jezusa. Preprosto biti tam, ko sem gledala jaz njega, on mene, biti tam v tišini, vedela sem, da sem tam doma. Takrat sem bila stara 23 let.

Nato je sledil pogovor s provincialko, kje bom opravljala kandidaturo, ker si lahko v tem obdobju tudi doma. Odločila sem se za skupnost, da to še bolj potrdi moj pravi izbor. Nato je sledilo leto in pol postulature. Nato noviciat, prve zaobljube, juniorat, ki lahko traja 4 do šest let. Nato pa sledijo večne zaobljube. Jaz jih bom imela 8. decembra na Brezmadežno.

Komu si najprej zaupala novico? Si edinka?

Ne, brata imam. In najprej sem zaupala njemu. Ravno smo kupovali avto in njega je zelo skrbelo, kako si ga bova delila. Pogovarjala sva se o tem in takrat sem mu rekla, da ne bom veliko avta rabila oz. ga sploh ne bom, ker grem v samostan. Brat me je vprašal, ali čez nekaj let in jaz sem mu odgovorila, da ne, da že kar čez deset dni. Takrat sem si že pripravljala kovčke. Brat je spoštoval mojo odločitev, čeprav se mu je zdela neumna. Najbolj sem se bala reakcije očeta, ker je on bil pri frančiškanih in tam spoznal, da to ni njegova pot. Babica, ki me je pa spravila na ta gospodinjski tečaj, se po moje v grobu obrača, da je to naredila in se kesa, ker ona je bila proti redovništvu. Vedela sem, da teh odločitev ne bom sprejemala s starši, tako sta me vzgajala, da sem za življenjske odločitve odgovorna sama. Tisti dan, bil je prvi november, sem jima povedala, mama je padla v jok, oče pa je rekel, da je bilo samo še vprašanje časa. Mama me je vprašala, kako bom lahko redovnica, ko pa ne znam biti pokorna, oče pa se je pošalil, kako bi pa bilo, če bi dobila takšnega moškega, ki bi mu morala biti pokorna, da bi to bilo še hujše. Skratka, zelo mi je stal ob strani, da je mama zmogla te stvari prebolet. In to me je ganilo. Rekel je nekaj, kar me še zdaj gane: »Punca se je odločila in to je treba proslavit«. Zelo cenim, da je znal ovrednotiti mojo odločitev v smislu, ali ni veliko slabše, da sem še pri 30-ih doma in ne vem, kaj bi sama s sabo. Da si upam delati korake naprej. Za mamó vem, da še zdaj ne razume, je pa sprejela. Oče pa je že pokojen, ampak sem mu res zelo hvaležna, da mi je stal ob strani, kasneje tudi z nasveti, itd.

Kje si potem živela?

Prvi del kandidature v Ljubljani, ker sem še hodila na faks. Nato pa sem živela na Brezjah, kjer pa živijo ostarele sestre in pomagala skrbeti zanje in pisala diplomsko.

Najmanj dva meseca pred vstopom v noviciat pa mora iti sestra tja, v noviciat, to pa je v Mariboru za vse šolske sestre. In sem odšla tja poleti. Takrat je še ravno oče umrl in je bilo res hudo za mamó, ko se je morala od dveh posloviti. Nato pa še

njena mama. Takrat sem sicer šla domov, ampak nisem dolgo ostala, ker sem čutila, da ji ne bom mogla pomagat, razen tako, da bom jo osrečila, če bom hodila po svoji poti. Moža ji ne bom mogla nadomestiti. Čez mesec dni sem potem šla.

Koliko se sploh vračaš domov, ohranjaš stike?

»Med počitnicami gremo sestre vedno domov k domačim. Jaz bom šla za kakšne štiri dni. Drugače pa - za kakšna praznovanja, se zмениš s predstojnico, drugače pa tako preko vse te slavne tehnike«.

Sestra Metka mi je v pogovoru lani povedala, da popolnoma ves zaslužek daste »na kup«. Ali to drži? Vi torej čisto nič ne obdržite zase? Kaj če hočete iti v gledališče, v kino, kupiti nove nogavice itd., morate za vse prositi? Ti si mlada, še bolj aktivna, lahko zadržiš kaj zase?

Vse je na podlagi dogovora. To je tako kot v družini. Jaz tako gledam – če bi se jaz recimo poročila, bi zagotovo z možem imela skupni proračun. Zagotovo ne bi jaz nekam šla, ne da bi on vedel, kje sem, vse je po dogovoru. Če želim z mladimi v kino, rečem predstojnici, in mi da. Jaz imam tako dogovorjeno, da imam neko vsoto denarja, in kar potrebujem, si kupim in zapišem, da se vodi evidenca. To je en tak pripomoček, da res živimo v uboštvo. Živimo v svetu, v katerem dejansko vsega imamo in je težko živeti uboštvo, ker lahko rečeš, to rabim in to rabim.

Pokorščina. Se kdaj zgodi, da se nisi strinjala s pravili, načina življenja pri šolskih sestrah?

»Ja, včasih tudi burno. Pridejo trenutki, ko se z določenimi stvarmi ne strinjaš«.

S kakšnimi recimo?

»Recimo, da si jaz nekaj želim, sestra predstojnica pa presodi, da to ni dobro zame. To je težko sprejeti, takšne stvari. Prava pokorščina pa je v tem, da lahko povem tudi, zakaj nečesa ne morem sprejeti, zakaj je moja odločitev dobra. In če je to NE, je pač NE. Sčasoma pa v tem zavedanju, v veri, da je ona predstojnica, da jo vodi sveti duh in da vidi širše, to sprejmeš«.

Smeš sprejemati darila?

»Da, ampak se da v skupno rabo, predstojnica pa presodi, ali jaz to potrebujem ali kakšna druga sestra to potrebuje bolj«.

Oblačila?

»Jaz imam tudi kolesarske hlače pa majico pa čelado recimo. To, kar smo lahko v redovni obleki, smo v redovni obleki, če pa gremo v hribe,³⁷ gremo v športni opremi, kopamo se v kopalkah. Če igram s tamalimi nogomet, sem lahko v redovni obleki, če pa s starejšimi, pa ne. Nam je redovna obleka dragocena in jo nosimo z veseljem«.

Zdaj, ko nisi bila v službi profesorice, se zdi, da si imela več časa. Ali lahko prosto razpolagaš s svojim časom ali moraš zopet za vse prosit? Si nadzorovana pri gibanju zunaj samostana?

»Če greš ven, poveš, spet tako kot v družini. V okviru tega poslanstva, ki mi je zaupano, pa je tako, da če je meni zaupana skrb za Frančiškovo mladino, logično, da bom šla z njimi ven, da bom šla tudi v kino z njimi, na kak tabor ...«

Ali lahko redovnica da drugi kompliment, jo ima za prijateljico, se zaupa, se zbliža z drugo redovnico?

Vsekakor. Najprej zagotovo stvari rešujemo pred Gospodom, ampak smo samo ljudje in potrebujemo tudi človeško bližino, seveda imamo potrebo, da se zaupamo sosestri, ki ti lahko svetuje, vidi drugače, širše, bodisi medvrstniški sestrinski odnosi. Meni pa je dragocen odnos tudi z eno starejšo sestro, ki mi je kot duhovna mati, da ji res lahko stvari povem. Družinski odnos.

Ali lahko redovnica sama sebe vidi lepo?

Bi bilo grozno, če se ne bi (smeh). Glede na to, da sem ustvarjena po božji podobi, jaz mislim, da sem lepa. Vprašanje pa je, po kateri normi človek gleda. Morebiti nisem po normi sveta, sem pa lepa. Morda zaradi tega še lepša. Pojem lepote smo zelo skomercializirali. Lepa je tista, ki je anoreksična, prebarvana. Mislim pa, da se glavna lepota ženske skriva drugje. Ko najde samo sebe in je srečna. In ko te stvari deli navzven. Mislim, da si takrat res lep.

Kaj je tista kompenzacija za odpoved materinstvu?

»Živeti materinstvo, ampak duhovno materinstvo. Nimam svojih otrok, imam pa duhovne otroke, ki jih je mnogo več. Jaz res živim materinstvo, z mladimi, ki so mi zaupani preko

---

³⁷ Sestra Polonca Majcenovič, ki kot družinska terapevtka deluje v Družinskem centru Mir na Strossmayerjevi, je kot urednica časopisa Glasovi (ki ga zgolj za lastno uporabo izdaja Provincialat šolskih sester), v uvodniku 2/2012 zapisala: Poletje je podarilo meni in verjamem, da tudi vam, veliko lepega, med drugim tudi dan puščave na naših vršacih. V nahrbtnik sem potisnila knjigo Najnižji o sv. Frančišku avtorja Christiana Bobina/.../ Med tem gorskim dnevom puščave sem jo brala zvečer v koči na Kamniškem sedlu, brala na Brani, nadaljevala na Turski gori in ne odnehala niti na prevetreni in ledeni Skuti.

tega mojega poslanstva, živim to na drugačen način, bodisi takrat, ko sem profesorica, bodisi takrat, ko imam te skupine otrok, ko z njimi rasteš, se učiš, prebrodiš marsikatero težave«.

Imaš občutek, da si v tem času vplivala na kakšno dekle in jo navdušila za redovniški poklic? S kakšnega »materiala« mora biti punca, da v njej prepoznaš bodočo redovnico?

Meni se zdi, da Gospod tako različno zbira, da to ni enega materiala. Vendar pa ob tem, ne z besedami, ampak z življenjem daš zgled. Jaz sem vedno vesela, če se kdo od mladih ob meni vpraša, kaj pa, če je to njegova pot. Ne delam z mladimi zato, da bi prišli v kloster. Si pa želim, da tisti, ki jih je Gospod poklical, naredijo ta korak, saj bodo le tukaj lahko srečni in izpolnjeni. Pomembno je, da vejo, da ni nujno iti po tej poti, ki je najbolj običajna, in ki jo vsi pričakujejo od njega. Ker odločitev pomeni, da imamo več izbire. Pri nas pa je tako, da vsi pričakujejo, da boš šel po eni poti. A res? Kaj pa, če me Gospod kliče, da bom samska? Lahko naredim veliko dobrega in nisem zakompleksana.

To pomeni, da ne obžaluješ te odločitve? Imaš še stik s starimi prijatelji, družbo...

Seveda, sicer je to redko, ampak sem vesela vedno, ko se srečamo. Zdaj je tako Facebook, pa preko tega še bolj ...

Da bi obžalovala, nikoli. Seveda pa pridejo trenutki, ko je težko. To pa pride v vsakem načinu življenja. Ko pa se moram zdaj odločit pred večnimi zaobljubami: Ja, z vsem srcem. To je to.

Teoretično bi sedaj še lahko izstopila?

»Ja, bi. Jaz imam zaobljubo konec leta. In bi lahko šla brez kakršnekoli obveznosti.

Prej si me spraševala glede denarja. Jaz imam še vedno na računu tisto, kar sem imela pred vstopom v noviciat. To premoženje se šele z večnimi zaobljubami da v ta skupen fond. Tega pa ne uporabljam«.

Če ne bi nobena nič delala ali bi bile vse v pokoju, kje bi dobile denar?

»Ja, ravno upokojenke so največje bogastvo, me sicer ne porabimo veliko. Jaz delam v študentskem domu zastonj, nimam plače. Živimo se same«.

Vas kaj moti, da ženska ne more postati duhovnica v RKC?

»Ne, jaz osebno se ne počutim prikrajšano. Lahko iz ozadja naredimo več. Se mi zdi, da je moškim to v naravo položeno, to vodstveno. Pa imam sama veliko vodstvenih funkcij, pa

se mi zdi, da imajo moški te stvari bolj, me pa lahko gremo v globino lažje, oni v širino, me v globino. Vsak ima svojo nalogo. Tako kot ptica, ki ne more plavat ali riba, ki ne more letet, pa ni zato nobena slabša ali boljša«.

Imate kakšne obveznosti do papeža?

»Jaz sem bila v okviru Frančiškove mladine, pa s šolo smo bili, pa z eno sosestro sva šli v Rim. Sicer pa je papež Kristusov namestnik na zemlji, on pa je glava cerkve, zagotovo. Sicer romanje v Rim ni obvezno ali kaj takega«.

Katere obveznosti mora sicer redovnica izpolnit do svojega reda?

»Redni kapitelj je, ko se menja provincialna predstojnica (na šest let), lahko je še izredni, ko smo recimo dopolnjevali konstitucije lani«.

Prstan dobi redovnica ob večni zaobljubi, in to je potem kot poroka z Jezusom?

»Da. Nosi ga pa na desni roki kot njegova zaročenka.«

Se veseliš tega trenutka?

»Komaj čakam. Res mislim, da lahko z vsem srcem poveš, kaj čutiš«.

Aktivni red, zunaj samostanskih zidov, koliko prihaja do druženja z laiki?

»Je veliko stikov, ker je naš red temu namenjen, da nismo zaprte z zidovi. Hkrati živimo s tem svetom in nismo tega sveta. Sama se ogromno srečujem z laiki, bodisi preko družinskega centra Mir, pa s študentkami praktično živim tukaj v študentskem domu«.

Kaj pravzaprav počneš v študentskem domu?

»Tukaj sem vse, od snažilke do šefice, all inclusive. Lepo delo je. Enkrat na teden se srečujemo, ob ponedeljkih imamo skupne večere, tudi duhovne vsebine imam z njimi«.

Kako bo ta vikend?

»Jutri grem na Brezje, kjer bomo imeli novo mašo, potem pa pridejo otroci, ker so Marijine počitnice, bomo spali zunaj v šotorih. Potem imam sama svoje osebne duhovne vaje na Brezjah, nato se vrnem sem in imamo 14 dni beljenja študentskega doma. Potem pa v okviru priprav na večne zaobljube greva z eno magistro, s sosestro v Assissi, tam bova pri enih sestrah živeli«.

Zakaj si si izbrala prav šolske sestre?

»Vedela sem, da imam pedagoški dar, da želim v eno tako ustanovo, kjer bo vzgoja v karizmi, Frančišek me ja pa tako oblikoval. Puščala sem tudi možnost misijonov, ampak mi je to bilo jasno«.

Kdaj morate leči k počitku?

»Starejše sestre grejo ob desetih, jaz grem okrog polnoči«.

Kaj pomeni pozdrav, ki ga vedno zapišeš ob koncu MiD!+?

»Mir in blagoslov, križek«.

Priloga C: Intervju s s. Uršo Marinčič /2

Intervju s s. Uršo Marinič, opravljen v petek, 22. februarja 2013, skoraj tri mesece po njenih večnih zaobljubah.

Kako so potekali zadnji dnevi pred zaobljubami?

Decembra so bile duhovne vaje, teden dni pred večnimi zaobljubami pa se sestra umakne v eno od skupnosti, da se notranje umiri. Pri tem jo spremlja ena sestra. Mene je pravzaprav celo leto spremljala ena sestra. Gre za to, da še enkrat prečešeš življenje v skupnosti, vse tri obljube, da sam pri sebi še enkrat pogledaš, ali je to to, ker je to potem za večno, ne?

Saj dejstvo je, da sem imela osem let časa razmišljati, in če v tem času nisem uspela ugotoviti, potem tako nima smisla, tako da s tega vidika nisem imela težav. Poglobila sem se še enkrat v to zavedanje, da sem ljubljena, ker se mi zdi, da ljudje pogosto mislijo, da greš v kloster zato, ker se nečemu odpoveš. Jaz nisem šla zato, to bi bilo noro, ampak zato, ker sem tukaj nekaj našla. Če ne bi čutila dejanske ljubezni in odnosa z Gospodom, potem ne bi zdržala, jaz sem človek, jaz rabim ta odnos.

V običajnem svetu pa si ne morete predstavljati, da gre tukaj dejansko za odnos, za eno globljo stvar, ki pa jo je težko ubesedit. Težave pa te tudi tukaj dohitijo. Če je to beg, tukaj ne zdržiš in zato nam je dala mati Cerkev toliko časa, v mojem primeru osem let. Toliko časa ne moreš igrati. Če ne drugega, te v noviciatu umaknejo s sveta, tam bi te zlomilo, dve leti gledati v zrak, mlad človek, mislim, če ne greš zaradi Boga, pomeni gledati v zrak.

91. člen konstitucij pravi, da je posebna skrb namenjena sestra v prvih petih letih po zaobljubah, kaj to pomeni? Sliši se, kot da je treba posebej paziti, kaj se dogaja s posamezno sestro?

Ni pomen v nadzoru, jaz sem tukaj svobodna, nisem pod prisilo, tisti rabijo nadzor. Dobro, jaz sama sem imela že kar nekaj odgovornih služb, recimo ravnateljica študentskega doma itd., ampak se stvari spremenijo, odgovornost do sester in do poslanstva se spremeni. Ta skrb pomeni, da te kakšna sestra vpraša »a gre?«, »ali potrebuješ kakšno pomoč?« Gre za nadaljevanje postopnega uvajanja ... saj tudi pred zaobljubami je bilo enako, da imaš to pomoč, da se ne utopiš v svetu, da nisi

prepuščen samemu sebi. Imamo pa tudi eno skupino sester, desetnice se imenujemo, ki imamo večne zaobljube do deset let, in se dobimo kakšnih trikrat na leto, da smo skupaj, da si povemo, kako nam gre. Ne gre za nadzor, ampak za pomoč, oporo.

Kaj ti je kot ravnateljici študentskega doma pomembno pri izboru deklet, ali lahko pridejo vsa ali je pogoj, da so iz katoliških družin?

»Ne, ne rabijo biti iz katoliških družin, meni je pomembno, da mi napišejo motivacijsko pismo, prednost imajo tiste, ki morda prihajajo iz socialno ogroženih družin, saj je to v skladu z našo karizmo – skrb za uboge. Pa če ni nihče zaposlen doma, se lahko tudi stanarina zniža«.

Kje še uresničujete ta del karizme skrb sester do ubogih, danes ne hodite več po ulicah in iščete uboge, zapuščene otroke, kot so to sestre počele nekoč?

»Dejansko to uresničujemo znotraj tega, kar počnemo. Trenutno nimam kaj specifičnega. Recimo v Mostarju imajo sirotišnico, nam se pozna, da so nas po drugi svetovni vojni odžagali, kader se je preusmeril v zdravstvo, da smo sploh lahko preživele. Zdaj imamo posebno pozornost do mladih, otrok, družinski center je en tak primer ...«

Ampak je plačljiv...

»Ja, ampak če pogledaš cene v primerjavi z drugimi takšnimi terapevtskimi storitvami, pa tudi – od nečesa pa moramo tudi preživeti, ker ves čas smo v eni taki negotovosti, ali bomo prišle skozi ali ne, nikoli nimamo dobička«.

Vedno praviš, da nimaš časa, kako to?

Po svoje težko, jaz kot ravnateljica sem vse, od hišnika, za kidanje snega, do birokratskih stvari, popis inventarja, poleg tega mi je zelo pomembno, da sem s puncami, da se pogovarjamo, vsak dan prideta vsaj dve in delamo skupaj, pripravljamo srečanja. Jaz nimam govorilnih ur, sem na razpolago vedno ko »priružijo«. in če slučajno nimam časa, se zmenimo za drugo uro, sicer pa se z njimi pogovarjam. V fazi odraščanja potrebujejo oboje, tako vsakodnevne pogovore ter tudi pogovore duhovne narave, vsakega malo. Če hoče človek narediti korak naprej k osvoboditvi, so tudi precej težke stvari, ne moreš sam narediti vsega, tudi terapevt ne, rabiš eno milost. Recimo odpuščanje je takšna stvar, ker se zamera tako globoko zažre, da sam ne moreš tega rešiti. Je potrebna ena milost ter molitev, torej moje molitveno spremljanje njih. Važno je ohranjanje tega odnosa, če želiva medve ohraniti odnos, se morava vsake toliko na kofetu dobit, enako je z Bogom, samo da greš na drugačen kofe. Trenutno je v domu 32 deklet.

Kako poteka tvoje delo s Frančiškoviimi otroci?

Jaz sem tam ob nedeljah kot duhovna asistentka poleg animatorja, pripravljam duhovne vaje, animator (ki je bil tud Frančiškov otrok) pa pripravi, kako bo potekala celota. Otroci pa se pač včlanijo, tako kot lahko hodiš na flavto, tako hodiš sem k Frančiškovim otrokom. Pri Frančiškovi mladini pa sem vsak teden prisotna, vsak četrtek od osmih do desetih, gre za skupino študentov pri Frančiškanih, kjer sva skupaj s patrom duhovni vodji. Velikokrat tudi sami pripravijo srečanje. Pomembno je to, da sem jaz tam v imenu vseh, saj gre za skupno poslanstvo. Vem, da sestre zame molijo, me podpirajo.

Sociologi pravijo, da je vera povezana s človekovim zaupanjem v neko nagrado v prihodnosti, ki je ni mogoče preveriti. Kateri so zate tisti dokazi?

»Dokazov ni, to je čar vere. Noben se še ni prišel pokazat, hvala Bogu, ker drugače bi imela kar težave. Dokazov ni, verjamem pa to, kar piše v Svetem pismu«.

Ampak je vaše življenje tukaj nek predogled tega, kako bo videti bivanje po 2. Jezusovem prihodu?

»Naj bi bilo. Težimo k temu. V nebesih ne bomo pripadali enemu osebno, gre za sobivanje v božji navzočnosti. Jaz se ne poročim z nekom konkretno, nisem redovnica za eno osebo, naj bi bila (ker sem samo človek) za vse«.

Koliko denarja porabiš na mesec?

»Nek pavšal, ko porabiš, greš po novo, to je malo, kakšni prevozi za pastoralo, pa stvari za osebno higieno, pa mobikartico, včasih je treba kupit kartušo za printer«.

Manj kot 100 evrov na mesec?

»Uh, krepko pod 100 evrov«.

Če bi želela sedaj na študij, ali bi lahko šla?

»Ja, če bi tako čutila, bi dala prošnjo na konstitucionalni svet, na ta način je šla s. Metka v Rim. Ker so tudi sestre spoznale, da je to dobro za skupnost«.

Kaj je dan puščave? Je obvezen?

»To je le ena od možnosti, da se odmakneš in spet »priklopiš« nazaj na Gospoda. Ker tempo je takšen, da te lahko hitro odpelje, ker potem sem lahko socialna delavka. Dan

puščave je polnjenje baterij, dan, ko se umaknem, nisem niti pri skupnem obedu, molitvah. Priporočeno je, da bi si sestre to enkrat na mesec vzele«.

Odnos do Marije?

»V naši karizmi je marijanska duhovnost zelo močna. Starejše sestre so v skupnost prinašale ta odnos še močnejši. Na začetku mi sploh ni bila blizu, ker sem se obračala na Jezusa in Frančiška v glavnem, zdaj pa mi je vedno bliže. Ta njen zgled materinstva, biti ženska, ponižna, hkrati pogumna, odločna, prenašanje trpljenja. Hkrati pa tudi kot priprošnjica«.

Ogromno teh dnevov imate ...

Na podlagi tega, kar delaš, recimo ena sestra je bolj za to kot druga, ki to počne na drugačen način. Jaz imam Frančiškove otroke, tako da en vikend je za to skupinico iz Kamnice, pa v okviru FRAME (Frančiškove mladine) se spet dobimo iz vse Slovenije, to bo zdaj v Kančevcih in smo tim, ki te stvari pripravlja. Potem so duhovne vaje za to skupino Frame, med prvomajskimi bomo šli za nekaj dni v gore. Jaz sem še v slovenski šoli za animatorje, tudi to mi vzame kakšne štiri vikende, med tednom pa se marsikdaj ravno pripravljamo na te vikende.

Kakšen je tvoj odnos do misijona?

»Splitske sestre imajo recimo v Kongu misijon, naša provinca pa nima svojega misijona. Če bi jaz čutila, da je to poklic, bi šla v to, vendar sama ne bi mogla nič, če ni odzadaj podpore skupnosti. Če bi skupnost prepoznala, da je to potrebno, da je to v naši moči, potem bi šla. Na ta način so nastajali misijoni. Pozna se, da nas je malo in komaj pokrivamo stvari, ki so tukaj«.

Zakaj meniš, da je takšen upad?

»Mislim, da ni samo tukaj, koliko ljudi pa je poročenih, koliko se jih loči. Da ne nosimo v sebi ene moči, da bi se upali za nekaj odločit pa tam vztrajati. Pa tudi nataliteta, včasih je bilo po deset, dvanajst otrok v družini, to je vse povezano«.

Kdo ureja spletno stran?

»Smo skupina treh sester«.

Zdaj ko več ni skupnosti na Rabu, ali še lahko hodite tja letovat?

»Lahko hodimo tja ali k bratom minoritom v Piranu, pa eno kočo imamo na Zabreški (pri Stolu), starejše sestre pa imajo v Dobrni dve garsonjerici za oddih«.

Tebi se že obeta kakšen oddih?

»Prejšnji petek sem bila z domačimi na smučanju, v soboto pa sem že bila v Repnjah«.

Tvoj zadnji film, knjiga, glasba?

»Ravno včeraj s Frančiškovo mladino film Oktobrski otrok, knjiga Preživela – o eni Ruandčanki v času državljanske vojne, kako je preživela grozote in kako je morala odpustiti. Glasbe pa malo poslušam, blizu mi je ritmična duhovna glasba, ki jo predvajam tudi mladim. Poslušam Radio Ognjišče, novice pregledam vsak dan, ob nedeljah pa imamo skupno gledanje Dnevnika in Pregled tedna, da sledimo stvari ...«

Priloga Č: Intervju s s. Metko Vrabič

Metka Vrabič je bila predstojnica matrne hiše v Mariboru od 2010 do 2012, ko je odšla na študij v Rim. Trenutno opravlja delo ekonome v provincialnem središču v Ljubljani. Intervju z njo je bil opravljen v sredo, 25. avgusta 2010 ob 16:00.

Da bi se čim bolj približala razumevanju življenja redovnic, me zanima, kaj vse ste danes že počeli, kdaj ste vstali, kaj je sledilo temu, kaj so bile vaše obveznosti...

Glede na to, da sem predstojnica skupnosti, je moj delovnik zelo nedoločen, so sicer določene obveznosti, ki si jih zapišem v koledar, ta dan, ob tej uri, drugače pa je zelo nepredvidljiv zato, ker moram sproti odgovarjati na situacije, ki prihajajo. Nekdo, ki pride na vrata in nekaj potrebuje, telefon, ki zvoni, obenem sem še ravnateljica študentskih domov in odgovorna za naš dom v hiši, ravno od včeraj prevzemam spet to vlogo.

Sicer sem vstala ob šestih zjutraj, moja nova dolžnost je spet zakristija, pomeni, pripraviti za mašo, ki sledi ob pol sedmih.

Vsak dan?

Ja, vsak dan, razen ob nedeljah, ko gremo v stolnico. Se pravi, pripravila sem, počakala škofa Smeja, ki nam mašuje, po maši sledi molitev hvalnic, ko duhovnik mašna oblačila odloži, pride k nam v klop, skupaj zmolimo hvalnice, to je uradna molitev cerkve.

Potem je zajtrk, skupni čas, ko se uspemo pogledat in se zbudit, če se še prej nismo. Po zajtrku sem šla v trgovino, v dnevno nabavo, kruh, mleko, sadje, kar je bilo treba...aja, nisem dobila paprike za kosilo, zato sem morala še na trg (smeh)...ura je bila pol devet, potem sem se vrnila v sobo, pospravila posteljo, prezračila sobo, potem pa, jaz si vzamem privilegij, da imam osebno molitev, osebno premišljevanje po zajtrku. To traja pol ure do eno uro. To pomeni molitev ob božji besedi tega dneva.

Po tistem pa sem šla v mesto po opravkih, k čevljarju, na banko, šla sem kupit nov brezrokavnik, ker so mi rekle, ne nosi več tega, ker je že čisto »oplajhan«.

Tako je bil dan dopoldne miren, stvari, ki pač enkrat morajo biti opravljene, pogled na delovno mizo je sicer govoril, to še moraš, to boš potem, to te še čaka...

Vmes pa srečam kakšno sestro na hodniku, ali pa grem v vezilnico, pa nanese beseda, kako poteka delo, če imajo kakšno vprašanje, pa rečejo mi, Metka počakaj, kako bi pa ti to naredila, so sicer malenkosti, ko pa pogledaš na uro, pa kar teče.

Ob pol enih je bilo kosilo, ki traja do tričetrt ure, odvisno, koliko se zaklepetamo. No, danes je imela ena sestra inštruktažo zunaj hiše in je pripovedovala, kako je bilo, pomeni, da smo se malo zamudile s tem. Tempo je vsekakor pester ...

Po kosilu (pred njim in za njim normalno zmolimo) gremo v kapelo, kjer je drugi del dnevene molitve, ki jo imenujemo dnevna molitvena ura, je krajša, kakšnih 20 minut. Potem pa gre spet vsaka na svoj konec, nekatere pomivat posodo, ena je poslovodja družinskega centra Mir, ki deluje v naši hiši.

Potem sem pa šla pripravljat statute, ker se v četrtek dobimo glede besedila za prenovljene statute, tako da, kar se tega tiče, je bil današnji dan specifičen. Potem sem slišala telefon, tekla dol v pisarno, kar je pomenilo, da bo nekaj v zvezi s študentskim domom, nova prošnja za vselitev in odgovarjanje na to, potem pa ste že vi bili.

Vi ste torej vrhovna predstojnica šolskih sester tu v Mariboru, tako kot je bila nekoč s. Margareta Puhar?

Ne. Margareta je bila predstojnica skupnosti, ker je na začetku bila samo ta skupnost. Potem ko so se skupnosti širile, je ona postala tudi vrhovna predstojnica. Danes so trije rangi, torej, prvi je vrhovna predstojnica v Rimu, provincialna predstojnica je v Ljubljani (vsaka provinca pomeni eno državo). Čeprav se za Slovenijo reče mariborska provinca, imamo v Ljubljani svojo predstojnico. Tretji rang pa je hišna predstojnica, ki jo ima vsaka skupnost, ki spada v provinco. In jaz sem na tej tretji stopnički. Vrhovna predstojnica v Rimu je s. Natalija Palac (Hercegovka), provincialna predstojnica pa je s. Rafaela Glasenčnik.

Tako da sedež šolskih sester je sedaj v Ljubljani, izraz materna hiša pa je ostal za Maribor.

Le nekatere sestre si ob vstopu v red zamenjajo ime, kar pomeni, da ni obvezno?

»Ni obvezno, je pa možno ime zamenjati takoj ob vstopu v noviciat, ne šele ob zaobljubah. Ob noviciatu dobiš redovno ime sestra, prej sem bila samo Metka, zdaj sem pa sestra Metka«.

Kaj pa v osebnih dokumentih?

»Ne, tam ostaja samo ime, razen, če bi šel kdo skozi civilni postopek za zamenjavo. Zato čisto iz praktičnih razlogov ohranjamo svoja imena, je pa v tem trenutku naša novinka svoje ime iz Tina spremenila v Kristina. Zadnjih 20 let je torej možno prostovoljno zamenjati ime, v glavnem v imena svetnikov, da imaš enega zavetnika«.

Če se vrneva čisto na začetek vaše zgodbe, iz kakšne družine izhajate, ste bili v veri že vzgojeni? Ali ste živeli tako, da je to pripomogli k izbiri vašega poklica? In kdaj ste prvič začutili ta močan klic k Bogu?

Izhajam iz šestčlanske družine, trije otroci smo. Doma sem iz Stoparc v Halozah, ja, tradicionalno verna družina, bi rekla, redno v nedeljo k maši.

Dejansko, ko sem reflektirala svoje otroštvo, sem videla, da mi je vera, odnos z Bogom zmeraj veliko pomenilo. Že ko so prišli recimo v nedeljo sorodniki, pa je kdo rekel, da ne bi šel k maši, se je v naši družini zmeraj našel kdo, ki je rekel, ne, moramo k maši, sorodniki bojo že počakali. Tako da, en odnos, da je to prioriteta v življenju, in se ne moram obnašat do nje, če mi je ali če mi ni.

Brat je leto in pol starejši od mene in je bil ministrant v naši župniji, ko še ni bilo možno, da bi bile ministrantke dekleta. Jaz sem si sicer to zelo želela, a so bili zmeraj izgovori, zakaj to še ne gre.

No, za ministrante so bile zmeraj duhovne vaje, ta možnost pa je za dekleta že tudi kmalu obstajala, tako da se spomnim v 4. razredu osnovne šole prvih duhovnih vaj. To so bili že močnejši impulzi graditve odnosa z Bogom. Seveda je to bil še otroški odnos, ampak ena pot zorenja, kontinuiteta pa ostane. To mi je zmeraj veliko pomenilo.

V 6. in 7. razredu smo spet šli na vaje, na katerih smo dobili en križ po družini, potem pa se je zbralo pol vasi in se je začelo pravo tekmovanje, kdo bo več ljudi pogostil, pa kdo bo kak kozarček več spil. In meni se je to tako uprlo, da sem rekla, če se pa bomo šli tako, da bomo jedli in pili in bo samo to pomembno, pa tudi na duhovne vaje ne grem, če bom s tem preprečila takšno vedenje. Pa ni nihče razumel, župnik je bil hud, kaj zdaj to pomeni, jaz mu sicer nisem podrobnosti razlagala, ampak to ni bil upor proti odnosu z Bogom, ampak čisto postranska zadeva. Hkrati pa sem videla, da mi je to pomagalo, da sem našla pot do Stične. Takrat sem bila v 8. razredu ali 1. letniku in preprosto iskala sem stvari, kje se kaj dogaja.

Začela sem hodit v Stično, je bilo pa kar nekaj ponudbe za mladino. Tam sem se lahko pogovarjala o marsičem, o osebnih težavah itd. No, in tam sem bila z enim duhovnikom cisterijanom malo bolj povezana, sva si tudi dopisovala in tako. In nekoč, to je zelo zanimivo, ko sem se vračala z enih teh duhovnih vaj na avtobusu, mi je dal en paketek in rekel, da naj doma odprem. Vožnja pa je trajala štiri ure in seveda nisem mogla tako dolgo čakat, me je radovednost premagala, odvijem papir in se mi najprej vsuje ob strani en rožni venec, da mi je bilo kar nerodno. To je bilo leta 1994, avtobus poln, men pa tisti rožni venec na tleh leži, malo me je bilo sram, hitro ga stlačim v žep. Potem pa je bila notri ena pesmarica, ki je ravno izšla in ena kuvertica, v kateri je pokomentiral naše debate, ki smo jih imeli tam, na koncu pa še en pripis: »To, kar sva se tokrat pogovarjala« ... (ne vem, kako sva prišla na to temo, da sem jaz v 2. ali 4. razredu enkrat želela postati redovnica, to sem mu pač omenila, ne vem, od kod, pa mi je oče rekel, kako si grozna, saj te nihče ne bo maral, če si tako sitna, in sem rekla, no, če so pa tako slabi ljudje v samostanu kot jaz, potem pa naj še danes vse kloštre zaprejo, ker to pa res ne gre nikamor, in sem to zadevo dala ad acta, imela sem v glavi seveda, da bom imela družino, seveda z visokimi kriteriji, kakšen mora biti mož, kako mora zgledat, potem sem se zamislila, ojoj, kaj če sploh nisem vredna takega, in bom jaz copata zgledala proti takemu sploh in oh popolnemu človeku. To so bile seveda mladostne ideje. Tako da sem dala te ideje o nuni čisto na stran in tako se pogovarjava s tem redovnikom.) »Metka, morala bi potipati moj srčni utrip, ko si govorila, da si tudi ti razmišljala, da boš postala redovnica. Mogoče pa nekoč. Oh, oprosti.«

V tistem trenutku pa me je zadelo kot strela z jasnega. Tisto pa je zelo težko opisat, res eno tako spoznanje, razsvetljenje, bilo je kot na dlani, to je to. Res sem zaslišala, začutila en glas: »Jaz te vabim, želim, da postaneš redovnica, ti se pa sama odloči, ali sprejmeš«.

Zdaj, ko gledam nazaj, sem toliko bolj tega vesela, da sem tako jasno začutila ta glas: ti se pa odloči. Bog me je povabil, jaz pa sem sama morala dati svoj delež.

Seveda se mi je potem odprlo tisoč vprašanj, kot v filmu, (smeh), kaj z družino, seveda se mi je vse obrnilo na glavo, bila sem zadnji letnik srednje steklarske šole v Rogaški Slatini. To je bilo konec aprila, med prazniki.

29. april je bil zadnji rok, da smo lahko še zamenjali prošnje za fakulteto, imela sem namen iti na zdravstveno, pa so me prepričali, da s steklarsko ne bom imela dovolj podlage, pa so me prepričali, naj grem na pedagoško.

In to je bilo v trenutku, dobro, da sem bila že prej velikokrat v Stični, odlutala sem do avtobusa, ker sem bila samo še v tistih mislih, ničesar nisem videla okoli sebe. Pred tem sem poklicala tega redovnika, je bil čisto presenečen, prestrašen, da si ni mislil kaj takega, in sem mu rekla, da to pa ni bilo več v njegovi domeni. Potem sem pomislila še, da sem se zašila, ker sem nekomu povedala. Šele čez par dni premišljevanj, premlevanj, sem rekla, da grem in sem v miru zaspala. Če grem za Gospodom, mi bo že povedal, kam. Ta duhovnik mi je potem poslal knjigo, Ženski redovi na Slovenskem, nekaj sem sicer že poznala, ravno šolske sestre so imele skupnost v Stični. Poznala sem Marijine sestre v Podlehniku ...

No, do junija sem končala šolo, naredila zaključni izpit. Če bi šla na pedagoško, bi morala narediti še diferencialni izpit iz didaktike. Tega pa nisem šla delat.

Skratka, takoj po tej knjigi mi je postalo jasno, da iščem znotraj Frančiškove duhovnosti, kamor spadajo minoriti. Bilo je pet variant s Frančiškovo duhovnostjo, ampak potem ko sem zožila med temi redovi. Recimo eno so frančiškanke misijonarke, jaz v misijon ne bi šla, torej to odpade.

Potem so ene na Mali Loki, ampak imajo samo eno malo skupnost in sem rekla, ne, jaz bi nekje tam, kjer je malo bolj odprto, vsaj možnost neke menjave. Potem pa so še slovenjebistriške sestre brezmadežnega spočetja, ampak mi ni bilo za it v Slovensko Bistrico, Maribor malo bolje zveni (smeh). Zanimivo ne, po kakšnih ovinkih božja previdnost nekoga pelje.

No, dejansko mi je bila vseč pestra dejavnost šolskih sester, od verouka do zdravstva, medijev, pa veliko postojank, skupnosti...

Ker sem si rekla, kaj pa jaz s steklarsko izobrazbo lahko počnem v redovniški skupnosti, nič kaj, ne? In sem si rekla, da bo treba nekaj drugega, nekaj se bo že našlo zame.

Ali obstaja starostna omejitev za vstop v samostan?

»Ja, pri nas je najmanj 15 let za vstop v kandidaturo, za noviciat pa najmanj 17 let, ker pri polaganju prvih zaobljub mora biti dekle polnoletno. Noviciat pa tako traja dve leti, tako da načeloma že s 16–imi. Jaz sem z 19–imi sorazmerno mlada prišla, večinoma sedaj prihajajo med študijem ali po njem«.

Za koliko redovnic je prostora tukaj v Mariboru v materni hiši?

»Okoli 15. Do par dni nazaj nas je bilo 13, dve sta bili premeščeni drugam, pričakujemo še kakšno premestitev«.

Kako pa poteka sploh vstop v vaš red, kam pridete, kje se živi, kdaj je redovna preobleka (vstop v noviciat)?

Ja, redovna preobleka (kakor so včasih imenovali vstop v noviciat) je bila včasih veliko bolj slavnostni dogodek, ker so dobile bel pajčolan. Zdaj pa dobiš črno bel pajčolan šele ob redovnih zaobljubah, in vse ostalo habit z belim ovratnikom ter vsakodnevno dvodelno črno belo obleko. Praksa je kar podobna pri vseh redovih, zakonik cerkvenega prava določa, da si v času kandidature še doma, lahko pa takoj prideš v samostan.

Jaz sem navezala stik s sestrami v Stični, ki so me peljale do provincialne predstojnice v Ljubljano, tam sem povedala, kaj si želim, jaz sem si dejansko želela fizično se preseliti v samostan, in 12., avgusta sem že prišla v Ljubljano. Kandidatura časovno ni omejena, odvisno od obveznosti.

Jaz sem imela leto in pol kandidature ter pol leta postulature, v kateri je že obvezno bivati v samostanu, to pa je časovno omejeno na najmanj šest mesece in največ na eno leto, ker je že bolj konkretna priprava na vstop v noviciat.

No, in v teh dveh letih sem tudi opravila polovico študija, na začetku kandidature sem se namreč vpisala na teologijo v Ljubljani, v Mariboru seveda nisem vpisala nič.

Septembra sem šla na tamkajšnji referat in so rekli, da imajo prav 10 mest možnih za takšne, ki pridejo kar od nekod, za padalce (smeh). Med noviciatom se ne študira, tako da sem ga končala kasneje, po prvih zaobljubah.

No, kot rečeno, vstop v noviciat, ki traja dve leti, ni tako slavnosten kot nekoč, ko se je zgodil med mašo, ko je maševal škof, ampak je eno besedno bogoslužje, pomeni božjo besedo, pesem in kratek obred, to je v ozkem krogu, niti se takrat ne vabi domačih.

Zdaj se pa teža prenaša na večne zaobljube.

Noviciat torej traja dve leti, ravno z mojim vstopom je prišlo na dve leti, prej pa je bilo eno leto. To pomeni prekinitev študija, službe, fizični stik z domačimi se zelo omeji, oz. ga ni.

Noviciat se potem konča s prvimi zaobljubami ali pa greš domov. To so takšni mejniki.

Koliko deklet pa si premisli?

»Takšni primeri so redki, se pa že pri kandidaturi in postulaturi najbolj prečisti, smo imeli en primer, ko ni bila sprejeta v noviciat«.

Zakaj?

»So ugotovili, da osebnostno ni zrela. Potem lahko daš prošnjo za kandidaturo spet ali pa domov. Je kar delikatno prepoznati, ali je božji klic, ali ni ... je odgovornost pred Bogom. Ni se preprosto odločiti«.

Kako je s financami, koliko denarja pravzaprav imajo redovnice, od kod ga dobijo, ga lahko sprejemajo od domačih?

Vsak primer je drugačen. Jaz sem prišla direktno iz srednje šole, nekaj štipendije sem še imela prihranjene, in sem to, kar sem imela, prinesla s sabo, želela izročiti v skupno last. Predstojnica je rekla, ne, ti kar imej to, za osebne stvari, kar potrebuješ.

Nekatere imajo seveda več prihranjenega, ker so bile že v službi, nekatere imajo avto, ena je imela stanovanje, in je pred tem vse to prodala.

Je pa tako, ker takrat na začetku se še ne ve, če bo ostala ali ne, se običajno da to v hrambo staršem, vsaj do večnih zaobljub ima še pravico, da ima svoje stvari, oz. se pred zaobljubami jasno izreče, komu da v skrbništvo tole. Da ne pride na nulo.

Se pa hitro pozna, to je moje, tvoje, recimo avto, kolo, jaz sem si tudi kolo pripeljala, ker sem ga imela doma, normalno, ne bom potem šla prosit za novega.

Osebni računalniki so ena taka stvar, da je skoraj samoumevno, da s temi stvarmi že pridejo.

Kaj pa, če katera nima nič in ne dela nič, od kod dobi denar?

Zdaj je tako, da je znotraj province več upokojenk in manj delovno aktivnih.

Vse temelji v resnici na solidarnosti, o kateri praktično ne govorimo, ampak temelj je v solidarnosti. Tudi po konstitucijah je tako: Vse, kar sestra pridobi s plačo, pokojnino, darovi domačih ali kogarkoli, vse pripada skupnosti. Vsaka, ki je zaposlena ali ima pokojnino, ima transakcijski račun, ampak potem ali sama prinese ali pa je pooblaščen predstojnica, da razpolaga s tem denarjem. Vsaka prinese plačilno listo predstojnici, in takrat se ne pogovarjamo, kdo ima večjo plačo, komu več pripada. Saj je človeško, ampak se ves čas vzgajamo, da ni pomembno, koliko kdo prispeva, ampak kdo kaj zares potrebuje.

Dohodek, ki ga ne porabimo, pa gre v provincialno blagajno. Od tam pa se vzame, kadar je treba kaj popraviti, hišo ali kaj podobnega.

Recimo, jaz imam en kup funkcij, pri katerih dobim tu in tam kak evro, delo imam, ni me pa nihče zaposlil. Nekaj se recimo iz študentskega doma tudi za moje zavarovanje krije, to pa imamo urejeno, da je za vsako redovnico urejeno zavarovanje, ne glede na to, ali je zaposlena pri zunanjem delodajalcu. Preko konference redovnih skupin Slovenije je zavarovana. To pomeni preko skupne blagajne za to sestro.

To je ena stvar, ki jo je treba pri tem redovnem življenju sprejeti, ker čisto človeško je, da ena, ki nekaj prinaša v redovno skupnost ali druga, ki živi na ramenih druge, se drugače počutita. Ampak to je v tem duhovnem svetu ena taka šola ponižnosti oz. služenja.

Šolske sestre imate tudi svoje vrtce, šole?

Zdaj več ne. Vsaj v naši provinci ne. Imajo ponekod na Avstrijskem Koroškem in v J. Ameriki, ampak je že veliko laikov vmes. V Rimu imajo tudi nekaj, povsod na območju nekdanje Jugoslavije pa nič več.

Praktično ena dela kot vzgojiteljica vrtca Montessori v Mariboru, ena je direktorica Karitasovega vrtca v Domžalah. Vse, kar je naša institucija, je študentski dom v naši hiši v 2. nadstropju. Pravno formalno smo sicer pod Zavodom A.M. Slomška, zaradi birokracije, pa da ne rabimo kadrovske vsega sami pokrit, upravljanje pa je naše. Prostora je za 41 študentk.

Pa jim ni treba biti redovnice?

»Ne, za vse je odprto. Kot zasebni študentski dom, pač samo dekleta sprejemamo«.

So stroga pravila?

»Do 23. ure se morajo vrniti v dom, vse ostalo po dogovoru z mano. Pa obiskov nimajo gor po sobah, spodaj imajo eno sobico, kjer se lahko srečujejo«.

V čem se sicer šolske sestre najbolj razlikujejo od ostalih, recimo v primerjavi z uršulinkami, kaj znotraj vašega reda lahko šolska sestra počne?

Ime je ostalo, to je zgodovina prinesla, leta 1941 so bile sestre razgnane, v glavnem v Srbijo, takrat se je delokrog šolstva in vzgoje (vse, kar so počele) je prevagalo v zdravstvo, tam se je pokazala možnost. V 70-ih se je odprlo na področju kateheze, torej verouka po župnijah. Skoraj dvajset let je bilo potem tako. To je v glavnem

vse, pa gospodinjske šole so bile naša dejavnost, v Repnjah in na Brezju se je to nekoliko obdržalo, zdaj sicer v zelo okrnjeni obliki. Vendelina in Nikolina sta to počeli.

Zdaj pa od moje generacije naprej se odpira nova perspektiva, saj prej sestre niso toliko študirale, in jih je kar nekaj s pedagoško izobrazbo. Znotraj tega iščemo pedagoški profil. Po eni stran je to večja finančna varnost, saj so prihodki zagotovljeni, po drugi strani pa je v naši karizmi, da se ne oddaljimo preveč od nje, in da se prilagajamo situaciji takšni, kakršna je. Torej, premlevanje.

Dobite kak denar tudi od škofije?

Izključno same se financiramo, od škofije se ne financiramo, saj smo papeškega prava, kar pomeni, da smo mednarodne in toliko časa priznane, imamo svoje konstitucije, ki jih mora višja cerkvena oblast potrditi, to je kongregacija za redovnike v Rimu.

Nekoč smo bile škofijsko pravne – red, ki nastaja spada pod krajevnega škofa, od 1922 pa smo mednarodna skupnost.

No, ena sestra skrbi na škofiji za gospodinjstvo, sestra Mateja tudi za ostarele duhovnike, ampak to je čisto tako konkretno sodelovanje, iz pravnega vidika pa ne.

Če želi sestra oditi na morje ali si kupiti kakšno športno opremo, kaj mora storiti?

»Vse je na podlagi prošnje. Dopust je določen do tri tedne na leto. Uradno pa je hišni kapitelj (ko se dobimo vse sestre z zaobljubami) tisti, ko se dogovorimo in kombiniramo, kakšne so potrebe, možnosti. Saj niso samo počitnice, ampak tudi pastoralne dejavnosti, recimo duhovne vaje, skupina za otroke, oratorij, kolesarjenje, pa peš romanje itd. Preprosto grem od sestre do sestre in si zapisujem njihove želje. Predstojnica to uskladi«.

Kaj pa športne aktivnosti, se takrat oblečete?

»Včasih je bila rekreacija to, da sediš za mizo, in igraš človek ne jezi se, oz. je pomenilo, takrat se lahko govori. Zdaj ni več tako, kaže se potreba tudi po fizični rekreaciji, saj smo veliko za računalnikom. Včasih so sestre veliko v planine hodile, do lani smo imele na Rabu skupnost, jaz sem bila ravno prejšnji teden tam, jaz potujem v redovni obleki, ostalo sem pa v civilu, da ne izstopam«.

Tudi v kopalkah?

»Ja seveda. Se trudimo, da nismo posebneži. Jaz osebno tudi rada tečem in sem si nabavila opremo za tek in tečem ob Dravi. Takrat tudi snamem ruto. Ne moreš v krilu tekat, že iz higienskih razlogov ne«.

Kaj natančno je Frančiškova karizma in kako definirate vaš odnos z Jezusom in Marijo?

Kar je meni osebno pri njem najbolj všeč, je, živeti evangelij. On je pravzaprav univerzalen človek, težko je zaobjeti, kaj je njegova posebnost. Nič, pomeni vzeti Sveto pismo v roke, brati evangelij, sicer ne smemo dobesedno jemati, ne moremo si rok in nog sekat. Biti pa pogosto ob božji besedi, se učiti, in to počasi z vajo prenesti v življenje. Nekaj me je življenje oblikovalo do sedaj, zdaj pa poskušam osvojiti ta evangeličanski duh in počasi to železno srajco dati kam drugam. Dobro, ima zelo močen odnos do narave, delo za mir, to so tudi poudarki, ki so jih v svetu pri Frančišku ven potegnili, ampak meni niso tako bistveni, v glavnem je važen odnos do svete trojice, očeta, sina in svetega duha. On to išče. Se mi pa zdi, da te mlajše, ki prihajajo in se navdušujejo nad Frančiškovo duhovnostjo, da je Stvarnik, ki je ustvaril naravo, ustvaril tudi mene, da mi je stvarstvo brat in sestra, da kar plavajo v njegovem duhu, ampak če površno pogledaš, so to kot neke pesmice, v resnici pa gre on zelo globoko, tudi na gori s 40–dnevnim postom, če vidiš skale, kjer je živel, te pretrese. Ko dobi to milost Kristusovih ran. Res ta globoka želja, da bi začutil Kristusovo radost, veselje do človeštva oz. trpljenje, da je šel v smrt za nas. To je prosil Boga, da mu Jezus da to milost za kontemplacijo, gledati, razumeti trpečega. Ker je tam notri dogajanje našega odrešenja. S tega vidika gledamo vse skupaj. To pa ni več nobena sladkost, ampak je Frančiškova veličina.

Kaj pa vaš prstan? Kaj pomeni?

To je kot zaroka, s tem se lahko primerja. Ampak meni je že tista odločitev, da grem za Gospodom, v samostan, bila, oz. je bistvena. Večne zaobljube, ko dobiš prstan, so mi bile sicer nekaj lepega, poživitev, obdobje radosti, veselja, ampak jaz sem to doživela že na začetku. Ni bila to bistvena prelomnica, ta poročni dan. To je le potrdilo mojo izbiro.

Odnos do Marije pa ... meni osebno je Jezus malo bliže kot Marija, v otroštvu pa je bilo obratno. Zdaj se pa opažam, da se medve tako po žensko ne znava več zmeniti. To se večkrat dogaja ženskam, sem zadnjič vprašala enega duhovniku, kaj se z mano dogaja (smeh). Ker duhovniki imajo to Marija gor Marija dol, to mi ni. Jaz

jo spoštujem s teološkega vidika, se ji priporočam, tistih sladkih stvari pa ne maram. Sem v obdobju, ko zavestno berem kakšne stvari, nočem pa šmarnic, ker so presladke, mene zanimajo teološki vidiki.

Redovnica je nevesta, Jezus je ženin, ima potem Jezus več nevest?

»Jezusa si vsi delimo, redovnica pa še na prav poseben način. Redovno življenje je prav simbol tega, prapodoba tistega življenja, ki nas čaka v nebesih. Že Jezus je rekel: se ne bodo ne ženili ne močile. Vsi bomo v Kristusu, v Bogu, ampak ne na človeški način, ampak na Božji način ... prihod nebeške slave ...«

Kako pa bo s potomstvom?

Spolnost kot taka ne bo potrebna. Je lepa stvar, ampak ne bo potrebna. Trenutno obstaja iz dveh razlogov, zaradi potomstva in kot podaritev moža in žene drug drugemu. Letos nam je en duhovnik razlagal, da je srečal par, ki takrat sicer nista bila verna. Po 21 letih zakona pa sta začutila, da ni več potrebe po spolnosti, ker imata prijateljski odnos. Spolnost je sicer dana kot privilegij, je dopolnitev, večja pripadnost, ampak cilj našega skupnega bivanja je, da živimo v enem čistem prijateljskem odnosu, v harmoniji, da spolnost odpade. Je trenutno en tak pripomoček. In to sta ugotovila dva, ki sploh nista bila verna. Potem sta sicer postala.

Koliko ste ve odprte za ljudi »od zunaj«, je kakšen prehod med vami, v kakšnih primerih se sploh srečujete z »zunanjim« svetom?

Nekaj preko službe, recimo, sestra, ki je profesorica, ima zelo širok krog ljudi, s katerimi se srečuje. Lani je ena imela verouk v stolni župniji, nekaj pa v mestu. Včasih pa tudi kdo kar tako pristopi, ali pa, ker se večkrat srečujemo in se poznamo. Počasi se naveže stik.

Nimam občutka, da bi imeli »splošne« ljudi tukaj, meščane, ki bi prihajali, nimam občutka, da je tega veliko, morda več v manjšem kraju. Nekoč je prišel en par, ki so ju okradli, in sta prišla prosit pomoč, tu in tam pa kdo prinese solato, itd.

Koliko časa sploh traja funkcija predstojnice?

»3 + 3 leta. Formalno je tri leta, potem pa se običajno za tri leta še podaljša. To odloči provincialna predstojnica in njen svet v Ljubljani.«

V nekaterih virih sem prebrala o spokorniških vajah nekoč, post, spokorni pasovi. To še obstaja?

Ne, tega pasa ni več, sem ga pa uspela celo enkrat videt. Kot neka mini žičnata ograja, od zunaj gladka, on znotraj pa so takile krempeljčki. Še najstarejše sestre se spomnijo le bičanja v noviciatu, že v 60-ih ni bilo več tega. Sicer pa ob petkih ne jemo mesa, pa pred kakšnimi cerkvenimi prazniki. Sicer pa stvar posameznice, koliko si tega zbere, naloži ...

Poudarjamo, da spokornost sploh ni samo v tem, ampak recimo tudi krotiti radovednost, se pravi delat na tem, kar so moje šibkosti, slabosti. Da me odznotraj mehča.

Kakšna oblačila dobi šolska sestra?

»Ob prvih zaobljubah dobiš redovno obleko; pajčolan, habit (obleka s celega in belim ovratnikom), ki je bolj za slovesnosti. Za vsak dan pa črno krilo, belo bluzo, jopič.

Perilo imamo označeno s številkami«.

Hierarhija?

Delo je razdeljeno, hierarhije pa ni več takšne. Bolj je delo razdeljeno po dolžnostih. Ena je za kuhinjo in gospodinjske stvari. Tri so v vezilnici. Ena je že zelo stara, je treba malo na njo pogledat, kaj počne. Še dvema zdravje ne dopušča, da bi kaj večjega počeli, nekaj malega delata, počistita, zlikata.

Ena je zadolžena za dviganje telefona, odpiranje vrat. Včasih nimaš kaj počet, velikokrat pa je treba kam hitro letet in je obveza, ena recimo krasi cerkev, saj imamo hišno kapelo in samostansko cerkev. Od mlajših pa, ena je zaposlena v škofijski gimnaziji, slovenščino poučuje. Ena je v družinskem centru Mir, zakonsko–družinsko svetovanje, terapije.

Ena je bila do zdaj v vrtcu zaposlena, in pa ta sestra, ki je bila za študentski dom.

Ali se redovnice upokojijo?

»Ja, se upokojijo, gre za čisto pravni položaj, pokojnino dobi. Če sem kot redovnica zavarovana, mi delovna doba teče, leta mi tečejo, in enako kot občani se lahko upokojimo. Tudi penzijo dobimo. Jaz osebno sem preko redovnih ustanov Slovenije zavarovana, in ko bodo enkrat leta, pride tudi pokojnina, normalno«.

Ura je 17.15, kaj vas danes še čaka?

Do 18.00 imam še neke čisto formalne obveznosti za uredit. Od 18. do 18.30 imamo izpostavljeno najsvetejše. Temu se reče adoracija, ko v tišini in miru premišljujemo, to je čas osebnega časa z Gospodom. Potem pa večernice, poleg hvalnic glavni steber uradne molitve cerkve. Iz cerkvenega brevirja. To je en tak centralni del naše molitve. Nato večerja, ki ji sledi molitev rožnega venca. Potem pa je treba posodo pomit, sestre, ki so končale, grejo počivat, berejo, poslušajo Radio Ognjišče, grejo v svojo sobo, če želi, lahko katera še TV pogleda, tam imamo skupni televizor v obednici. V nedeljo zvečer pa gledamo Dnevnik, Zrcalo tedna ...

Imate kdaj občutek, da ni časa?

»Ja, kar precejkrat. Tudi vrsta dela je različna. Pri nas je posebnost, da je predstojnica za ekonomske stvari odgovorna. Ker v bistvu jaz se imam kot predstojnicam z redovnicami bolj kaj duhovnega pogovoriti, tako da je včasih težko preklopiti na nakup nogavic ali pa potem kakšna sestra računalnik rabi, tako da se duhovnost in vsakodnevno življenje prepletata, je pa kar naporno«.

Kako je s stikom z domačimi?

»Odkvisno, koliko je katera imela stik prej, ali pa če so posebne razmere, recimo bolni starši.

Jaz imam recimo poleti en teden na morju, en teden doma, včasih pridejo moji tudi sem. Ko sem bila v Ljubljani, je bilo tega manj. Skratka, od posameznice odkvisno«.

In so veseli, ponosni?

»Ja, zdaj ja, tam vmesni čas pa, ko so bile zaobljube ...«

Vi imate dva brata?

»Ja, starejši ima družino, mlajši pa je bil že vedno otrok s posebnimi potrebami«.

Ste na koga od svojih bližnjih ter daljnih sorodnikov vplivali v tem času?

Bratranci in sestrične so vsi starejši, moji nečaki pa so še mladi, 8, 10 let, za kakšne takšne odločitve je pri teh letih še prehitro. Med mojimi sorodniki pa so zaradi dela vsi opustili versko prakso. Ampak me vsi normalno kot Metko jemljejo. Saj smo ves čas živeli tako, da smo mi hodili k maši, oni pa ne. Ampak spoštujejo mojo odločitev in tudi zmeraj pogledajo, sem v redu ali nisem v redu (smeh)«.

Bi bilo mogoče prestopi v drugi red?

»Ja, teoretično do noviciata, oz. do prvih zaobljub, tam te pa že čudno gledajo, če bi si takrat premislila. Žal mi nikoli ni bilo. Včasih recimo opaziš, kaj imajo uršulinke boljše, kaj salezijanke. Ampak po karizmi pa mi nikoli ni bilo žal«.

Potovanja?

Ja, kar veliko. V glavnem so naša srečanja na ravni province, v Repnjah (kot eni močnejših skupnosti) in v Ljubljani, ko pridemo z vseh koncev. Konec avgusta imamo recimo srečanje mladinske pastorale, da podelimo misli med sabo, bolj v smislu, da se osebno pogovorimo med seboj, kaj katera počne. Počitniških dejavnosti je manj, ker je več teh rednih služb in zato ne gre. Duhovne vaje pa imamo enkrat na leto 6 dni. Letos izjemoma ni bilo v Repnjah, ker samostan prenavljajo in je bil dom duhovnih vaj zaseden, vsaka sestra pa naj bi enkrat na leto poskrbela, da se jih udeleži.

Priloga D: Intervju s s. Metko Vrabič /2

Meseca maja leta 2013, ko s. Metka Vrabič ni bila več predstojnica matrne hiše, sem še enkrat stopila v stik z njo.

Glede svojega sedanjega statusa je odgovorila:

V Rimu sem bila eno študijsko leto, in sicer na Teološkem ateljeju "kardinal Špidlik", ki je del bolj znanega Centra Aletti oz. uradno imenovanega "Papeški vzhodni inštitut – Študijsko raziskovalni inštitut Ezio Aletti".

Profesorji: don Marco Busca, Maria Campatelli, Nataša Govekar, don Giacomo Morandi, p. Marko I. Rupnik, Marina Štremfelj, Michelina Tenace, p. Milan Žust.

S tem študijem se ne pridobi kakšen naziv, ker gre za celostno formiranje človeka in je takšno obliko zaenkrat težko spraviti v uradne univerzitetne kategorije. No, meni ni šlo za noben naziv, ampak za življenje, in to sem dobila v veliki meri.

Prav zato, ker študij ni formalen in ker sem bila začetnica v italijanskem jeziku, nisem uspela preglodati vseh stvari, ki so nam bile dane, a ravno tu je bil čar, da je vsak garal, a naredil, kolikor je zmožel, a kot rečeno, študij (intelektualno delo) je bil le en vidik celotnega procesa. Študij sem končala lani junija.

Te dni bo eno leto kar sem se vrnila v Slovenijo. Sem v Ljubljani v provincialni hiši. Prevzela sem vodenje ekonomije v naši provinci, ker se je to mesto nepričakovano izpraznilo, zaupana pa mi je tudi vzgoja sester z začasnimi zaobljubami – juniorke. Čez dober teden začnemo provincialni kapitelj, kjer bomo izvolile novo vodstvo. S tem tudi meni poteče mandat ekonomke tako, da ne vem, kaj me čaka v prihodnje.

V začetku julija bom za nekaj dni poromala v Rim s sestrmi v začetni vzgoji. Nato se one vrnejo, jaz pa ostanem še 3 dni na delovnem srečanju vrhovnega sveta in Komisije za prenovu vzgojnega načrta za našo kongregacijo. Med drugim pripravljamo srečanje za vse vzgojiteljice naše Kongregacije, ki je vsakih 6 let in bo v Assisiju od 26. 8. do 5. 9. 2013. Preostali čas pa je odvisen od nalog, ki jih bom dobila na kapitlju oz. od novega vodstva, saj bo veliko sprememb. Potrebno bo ali predajati posle ali prevzemati nove, no, ja, ali pa jih preprosto nadaljevati. Zato letos drugih dejavnosti še ne

morem

načrtovati.

Dodala je še tole³⁸:

Težko bi se strinjala, da religija in redovništvo teži k statičnosti, vsaj v krščanstvu ne, saj smo na poti k Očetu. Se ustavim tu, ker je področje preveč široko, da bi se zdaj spuščala v to. Spremembe, ki jih zagotovo prinese kapitelj, so preseljevanja sester in ko se v neki skupnosti zamenjajo nekatere sestre, takoj nastane sprememba, ki vpliva na nadaljnjo dinamiko življenja skupnosti. Selitve pa se zgodijo, ker nekaterim predstojnicam, na čelu s provincialno, poteče mandat in po konstitucijah mora iti v drugo skupnost. Poiskati je treba nove predstojnice, ki so v neki skupnosti ... in tako nastane prava rotacija sester po provinci. Na podlagi poročil in pogovora nastanejo smernice za naprej. Odločiti moramo o nekaterih zadevah, o katerih pa ne morem govoriti, ker niso namenjene javnosti, prav tako pa nas po kapitlju veže službena tajnost.

- 1. Konstitucije so namenjene celi kongregaciji, province pa se po velikosti in s tem tudi dejavnostih razlikujemo. Pri nas je najbolj dejavna Pastoralna skupina, v katero se vključujemo vse, ki smo aktivne v delovanju navzven. Občasno je bilo srečanje za sestre, ki delajo z bolniki (doma ali v službi), a teh je vedno manj in je kot posebno področje "zamrlo". Načini našega povezovanja in sodelovanje so ena konkretna stvar, ki se spreminja in iščemo nove oblike, ki odgovarjajo našim potrebam in možnostim.*
Vsega se seveda ne da naučiti doma, v skupnosti. Za strokovna znanja je potrebno v šole, ki so v državi ali v tujini (pedagoško, teološko ... področje), nam pa provinca to omogoča oz. pošlje sestro na ta ali oni študij.
- 2. Praksa sobotnega leta je pri nas še v povojih in dosedanje izkušnje so zelo različne. Običajno pa to ne pomeni leto puščave. Ja, seveda tudi v času sobotnega leta skupnost financira sestro. Potrebno pa je pripraviti načrt in finančno konstrukcijo.*
- 3. Kot je razvidno iz konstitucij nikomur, ki izstopi, ne pripada dota ali kaj podobnega. Ljubezen do bližnjega pa narekuje, da se taki osebi pomaga, da*

---

³⁸ Življenje in delovanje samo vpliva na to, da so šolske sestre v sodobnosti tesno povezane z okoljem, v katerem živijo. Samostani niso več tako nedostopni, kot so morda bili v preteklosti. Glede na razpoložljivost sodelujejo sestre z okoljem pri že obstoječih skupinah npr. pevski zbor, župnijski pastoralni svet, Karitas idr., ali pa okolju ponudijo priložnosti, npr. duhovne vaje za otroke in mlade, Frančiškove otroke, delavnice v pripravi na cerkvene praznike idr. (Vrabič 2006)

lahko zaživi novo življenje. Vedno pa je odvisno od posameznega primera v kakšni situaciji se znajde, kaj potrebuje in kaj ne. V tem konkretnem primeru ne vem, kako je bilo. Lahko bi ugibala, a iz spoštovanja do nje, ne želim.

Priloga E: Intervju s s. Veroniko

S. Veronika Verbič je od leta 2012 predstojnica matrne hiše v Mariboru. Intervju z njo je bil opravljen v ponedeljek, 17. septembra 2012.

Kaj pomeni biti predstojnica matrne hiše v Mariboru?

Pomeni biti odgovorna za skupnost. To službo doživljam kot biti mama sestram v skupnosti, biti razpoložljiva za njihove potrebe, počutje, to je prva naloga in poslanstvo. Glede na to, da je to starejša skupnost, je kar nekaj zdravstvenih potreb, treba je peljati k zdravniku, se zorganizirati. Nisem edini šofer v hiši, še ena sestra vozi. Predstojnica mora tudi skrbeti za vzdušje v hiši, kadar smo skupaj. Njena je tudi skrb za duhovno življenje v skupnosti, animacija, da je dovolj duhovne literature, obiščemo tudi kakšen kulturni dogodek v župniji, za duhovno in osebno rast sester in skupnosti. Predstojništvo v skupnosti je imenovano od višje predstojnice. Jaz sem tukaj že živela, sestre so me poznale, kar je v redu, saj so tudi one imele dober občutek, da se jim ni treba prilagajati na novo osebo. Jaz se zelo dobro počutim, mislim, da je vzdušje v redu ...

Bi lahko opravljali svoj poklic zakonske in družinske terapevte tudi kje drugje zunaj, v posvetni, laiški instituciji?

Bi lahko. Ko sem prihajala kot dekle k sestram, sem bila zaposlena v mariborski tedaj še splošni bolnišnici kot medicinska sestra. Po študiju specialne pedagogike sem delala v Jegličevem dijaškem domu, to je bil zavod ljubljanske nadškofije. Tam sem delala kot vzgojiteljica. Nato me je potegnil ta študij, sem se prepoznala v tem poslanstvu in smo s sestrami skupaj ustanovile družinski center MIR in sem zdaj tukaj. Če bo kje kakšna druga potreba, bom pa šla tja. Tudi na kakšnem drugem področju dela, ki ni nujno, da bo zakonska in družinska terapija. Čutim, da lahko to vzamem kot priložnost za rast. Zdravstvo, vzgoja, to je moje poslanstvo.

Če bi se zgodilo, da nobena od sester ne bi ničesar zaslužila in glede na to, da se same vzdržujete, kaj bi to pomenilo?

V vsakem primeru gledamo na to, da delamo toliko, da lahko preživimo, vsaka skupnost se najprej sama preživlja, če se zgodi, da ne more preživeti, zaprosi za pomoč provinco, ki je pod vodstvom ene višje predstojnice. To je v Ljubljani. Res je, da so sestre ves čas bile zaposlene, urejeno imamo zdravstveno zavarovanje. Doživljamo, da je to naša odgovornost, da si z lastnimi rokami prislužimo za preživetje. Edino na tem mestu na Strossmayerjevi, ko so sestre imele šolo in vrtec, to je bilo pred vojno, ko je bila sirotišnica, učiteljske, učenke, dijakinje, takrat so šle po terenu po deželi na zbirco, da so prosile ljudi in pripeljale stvari v MB. To je bilo v materialu, v živilih. Sicer se pa prijavljamo na javne razpise, recimo naš center MIR, tudi študentski dom je prijavljen na javne razpise, na Ministrstvu za vzgojo, izobraževanje in kulturo, MIR pa na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve.

Izhajate iz tradicionalno verne družine?

Da, prihajam iz tradicionalno verne družine, z vero sem zrastle, jo dihala v svoji družini, s starši hodila k maši, odkar pomnim. Prejela sem vse zakramente. V srednji šoli v obdobju iskanja sem imela veliko vprašanj. Nesmiselna se mi je zdela redukcija vere na zgolj nekaj »tradicionalnega« in sem začela iskati nekaj bolj osebnega. Imela sem tudi srečo pri tem, da sem odkrila osebni odnos z bogom. Ne gre za posnemanje, ker vsi tako delajo, iz tega je zrasel tudi duhovni poklic.

Kje ste prvič srečali šolske sestre?

Prihajam z Dolenjske iz okolice Stične, 14-letna sem bila na duhovnih vajah, in moja sestra, ki je bila že leto prej, je rekla, da je bilo fajn, da so se zabavali. In tam v Stični, kjer je še zmeraj dom duhovnih vaj, tam sem se srečala s sestrami, kar me je zelo nagovorilo, predvsem domačnost, odprtost, preprostost, skupaj smo kuhale, pomivale posodo ... Vem, da sem prišla domov, odložila potovalko in rekla: Mama, jaz bom pa šla v samostan. Takrat seveda še nisem šla. V srednji šoli sem gojila stik s sestrami, šla še na Višjo zdravstveno šolo, po zaključku študija pa sem vstopila, pri 21-ih. Ravno do noviciata se je to izteklo, da sem se zaposlila prej še v mariborski bolnišnici, opravila pripravništvo, bila v noviciatu. Nato sem končala teološko pastoralno šolo, ki sem jo že prej začela, za katehetsko delo v župniji, po tistem pa sem tri leta študirala še univerzitetni program Socialne pedagogike, kot dopolnitev.

Slišati je, da je bila odločitev za samostan pri vas lahka? Se niste borili z vprašanji, kakšne odpovedi to prinaša?

Šla sem skozi eno prečiščevanje, veliko se razmišljala, imela pred sabo misel o družini, sem že poznala sestre, pa mi kakšne stvari niso bile vseč pri njih, njihov način življenja, pa se mi je zdelo, da bo težavno, v bistvu ves čas sem o tem razmišljala, najintenzivneje skozi študij, imela sem ves čas duhovnega voditelja, ki me je pomagal usmerjati, kako bi jaz bila in ne bi bila ... Potem mi je rekel, da se ne morem odločit po modelu nekoga, ki ga vidim, ampak po klicu, ki ga nosim v sebi, po svojem srcu. Rekel mi je, naj se malo ustavim, za katere vrednote se sploh odločam. In ko sem si odgovorila, da je vrednota ta osebni odnos z bogom, sem se lahko odločila, ni bilo več tako težavno ...

Kako so sprejeli doma?

»Kar težko. Nastala je globoka tišina, potem je šel moj poklic še skozi eno preizkušnjo. Ko sem že povedala, da grem in sem začela pakirat, se je brat tri dni pred mojim odhodom smrtno ponesrečil. Nato sem odložila svojo odločitev, ostala doma, ker je bilo prehudo. Počakala sem osem mesecev, to je bilo v času absolventskega staža, in nato sem odšla po diplomi«.

Duhovni vodja vam je dejal, da se ne smete zgledovati po drugih, po vstopu pa vendarle vsako dekle izgubi del svoje individualnosti, saj se odloči za sobivanje. Čemu se je bilo najtežje odpovedati in kaj je največ, kar ste pridobili?

Gotovo je zelo pomembna odločitev za skupno bivanje s sestrami, to mora biti od vsega začetka jasno, marsikdo lahko živi duhovno življenje, ampak ne živi v skupnosti, lahko celo naredi zaobljube.

Gotovo gre za odpoved temu individualizmu jaz, jaz, jaz. Ne morem reči, da sem izgubila svojo istovetnost, sem še vedno, kar sem in s tem doprinesam k skupnosti in se prilagajam s tem istovetnosti druge sestre. Z vsemi skupaj sestavljamo sliko. Zame je to pridobitev. Je tudi žrtev, ni enostavno sprejeti različnih navad, starosti, pogledov, hkrati pa je bogatitev, ker se lahko od drugih učim, doprinesam in prejemam. Eno in drugo. Jaz dobro vem, da mi je skupnost dar, še posebej, kadar sem na tleh ali imam zdravstvene težave, ali ko mi morda ni za molitev, pa vem da skupnost zame moli. Pri kosilu je spet skupnost, pridem v občestvo, v družino, ne pridem iz službe in sama s tistim kosilom ne vem, kaj bi počela ...

Rekli ste »na tleh«, kaj vas pravzaprav lahko tako zelo potre?

Dejstvo je, da če pogledamo duhovno življenje skozi evangelij, je ena od potrnosti tudi duhovna potrnost, tako imenovana suša, ko ne čutiš božje bližine, ne čutiš odnosa, čutiš, da si sam. Poleg svetega duha je tudi hudobni duh, ki bi rad dušo potegnil na svojo stran in jo pregovarja z raznimi ... recimo, če je nekdo nagnjen k malodušju ali nizki samopodobi, se to odraža kot občutenje, nič ni in ne bo iz tebe, nič ti ni uspelo. Duhovno in duševno je zelo prepleteno. Včasih se zgodi, da ni nekih večjih zunanjih razlogov, pa so ti duhovni boji. Recimo sredi duhovnih vaj, ko molitev nikamor ne gre. Ko samo na uro gledaš, kdaj bo minilo...

Mnogokrat stiska ne mine iz danes na jutri in je težko zdržati. Tudi v skupnosti se zato trudimo za večjo kulturo medosebnih odnosov, vseeno pa nam kdaj pobegne kakšno čustvo, smo afektivna bitja, izbiije kdaj kateri dno in kakšno preveč reče. Ali pa sem preveč občutljiva in kakšno kretnjo sestre razumem kot nekaj proti sebi in me potre. In ko ne zmoreš več, se naseli nemoč, potrnost.

Je sestram sploh dovoljeno izkazovati čustva, se zbližati z drugo sestro, biti zaupna s kom bolj kot drugim?

Seveda. Z nekaterimi smo si lahko bliže, z drugimi manj, ni ovir, seveda gre za eno zdravo prijateljstvo, čeprav je zelo pomembno, da niso izključujoča v smislu samo medve in nihče drug...da ne šušljaš na samem. To nam ni v rast. Veliko je na osebni odgovornosti. Imam dobro prijateljico iz druge redovne skupnosti, ki sploh ni šolska sestra, se srečava kakšne tri, štirikrat na leto in zmeraj sva zelo veseli, kot da vmes ne bi minilo toliko časa. Si ne piševa ali pa zelo redko, ampak se srečujeva, že devet let, čeprav je bila vmes v tujini. So prijateljstva tudi znotraj naše redovne skupnosti, ampak sem začutila klic, ne se zapirat, naj ne nastane debatni krožek, da ne opravljamo, ampak sebe prinesemo.

Vi že imate večne zaobljube?

»Da, sicer ne bi mogla biti predstojnica. Pet let večnih zaobljub je nujnih«.

Ali se še kdaj sprašujete, ali je odločitev bila prava?

Ne morem reči, da sem kdaj sušo doživljala v zvezi z odločitvijo, ampak je šlo za notranji nemir, povezan z osebnostnim zorenjem. Zase lahko rečem, da se je to pomirilo tam nekje po 35. letu. Prej sem gradila ta osebni odnos z bogom,

odrešenje notranjih spon. To je povezano z izkustvi iz primarne družine. Zdaj pa čutim pomirjenost. Letos sem en dan tako čutila, ko bi samo posedala, ni mi bilo do molitve.

Koliko ste sedaj stari?

»42«.

Delo zakonske in družinske svetovalke – ljudje se sprašujejo, kako lahko svetuje nekdo, ki sam ne živi družinskega življenja?

Nimam izkustva, da bi to predstavljalo oviro, tudi uporabniki mi niso dali te informacije. Važen je naš odnos. Morda sem tu in tam čutila pomanjkanje zaupanja, ampak to je bila posledica celotnega zrušenega zaupanja neke osebe. Sicer pa to ni bila nikoli ovira. Odnosa z Bogom neposredno ne vnašam v terapevtsko delo. A oseba v stiski mora v nekaj verjet, vsaj to, da se situacija lahko izboljša. Verjamem pa, da sem sama samo orodje, ki lahko nekaj pripomore, v resnici pa izboljšuje Bog, tako verjamem.

Koliko ljudi vas trenutno obiskuje?

»Skozi zadnjih šest, sedem let je konstantno, tako da imamo tri terapevtke stalno zaposlitev. Čakalne dobe ni. Tedensko od 40 do 50 terapevtskih obravnav za vse«.

Kaj pravzaprav muči sodobnega človeka?

Težko bi na hitro rekla. Ključni so odnosi, to je najtežje živeti. Vsi hrepenimo po bližnjih odnosih, a se jih bojimo. Tukaj se ves čas bije boj, kdaj biti sam, kdaj biti skupaj, kdaj se osamiti in zadihati. Veliko je odtujenosti, ni posvečanja dovolj pozornosti, veliko je razumevanja, da je odnos nekaj samoumevnega. Zaljubljenost, do poroke še nekaj gradimo, pol pa že nekako bo. Ni zavedanja, da je odnos živ organizem, ki ga je treba hraniti. Od tukaj je veliko stisk, zapletov. Sama imam družino. Samo malo drugače je sestavljena.

Kako pa občutite Kristusa? Kaj vam predstavlja? Je pojem, oseba?

Zame je oseba, zelo veliko mi pomeni vera v učlovečenje, kar je tudi v krščanstvu zelo prisotno. Bog se je učlovečil, bil je tu, je živel, živi in je tu, pozna našo naravo, ve, kaj pomeni biti človek v vseh dimenzijah ... vem, da lahko spregovorim po

človeško, pa me bo razumel. Lahko živim svojo človeško naravo, žensko naravo, ženskost kot Bogu posvečena ženska, duhovno materinstvo, lahko bi o tem še debatirala. Na ta način lahko živim kot odnos ženina in neveste, sem izvoljena, izbrana, sem ljubljena, zaželena, hotena. Lahko sem pozorna, nežna, sočutna, enako kot v partnerskem odnosu. Zame je učlovečena oseba in Bog.

Kaj vas še čaka danes?

»Zdaj imam še dva terapevtska pogovora, nato molitev, večerjo, ponovno molitev. Danes obhajamo god sestre Brigite, tako da bo nekaj prazničnega«.

Počitnice?

»Nekaj so bile duhovne vaje, nekaj bom šla domov obiskat domače, takrat sem v civilu. Je kmetija, pomagam in ne morem biti v redovni obleki«.

Vi ste najstarejši?

»Ne, najmlajša. Smo pa zelo povezani med sabo, čeprav se nihče drug ni odločil za ta poklic«.

Priloga F: Noviciat

Hišo noviciata v Mariboru na Poljančevi 7 sem obiskala 17. januarja 2013 ob 16.30. V sprejemni sobi so me sprejele vzgojiteljica s. Aleksandra ter štiri dekleta, ki so trenutno v noviciatu. S. Martina (34), s. Jožica (32), s. Klara (24) in s. Sara (22). Malo pred 18.00 je prišla še 18-letna Iris, dijakinja zadnjega letnika ene mariborskih gimnazij, ki se je prijavila v kandidaturo in prihaja ob četrtkih na obisk. Pogovor je potekal spontano, na posamezno vprašanje so odgovarjale mešano, zato večino povzemam, nekaj izjav je citiranih.

Oblečene so v dolga črna krila, črne ali bele pulije in črne jopice. To še ni uradno redovniško oblačilo, gre za dogovor, da je dekle že v noviciatu oblečeno skromno. V civilno oblačilo se oblečejo ob delu na vrtu, če gredo v hribe ali teč. Lase imajo vse kratko pristrižene (ravno na dan obiska je bila pri njih frizerka), kar ni zapovedano, za večino je to simbolično dejanje novega začetka, lahko pa imajo tudi dolge lase, večina pa se ostriže iz praktičnih razlogov (pajčolan). Najnižja zahtevana starost za sprejem v noviciat je 17 let. V noviciatu morajo ostati dve leti, v tem času so stiki z družino skoraj docela prekinjeni, na dva tedna se slišijo po telefonu, po prvem letniku gredo za nekaj dni domov, takrat lahko dekleta starši obišejo tudi v noviciatu. Iz hiše gredo poleg rekreacije (ki sicer pri sestrah pomeni nekaj drugega kot smo vajeni, in sicer družabne igre, gledanje filmov, poslušanje glasbe ...) še ob redovniških dnevih, jubilejih v Repnjah, ob romanju provinc, ob svečanostih zaobljub ostalih sester.

Vsaka ima svojo sobo s kopalnico.

Dota več ni obvezna, vsaka prinese to, kar ima, oblačila, posteljnino, brisače. Če ne bi imela, bi dobila tukaj. Večina je prinesla s seboj računalnike.

Vzgojiteljica s. Aleksandra je pred tem v mariborski župniji poučevala verouk in vodila zbor, nato je pozitivno odgovorila na potrebo po vzgojiteljici v noviciatu. Sedaj je deset let vzgojiteljica postulantk in novink v hiši redovnic na Poljančevi³⁹ ulici v Mariboru.

Na »Poljančevi«, ki v žargonu šolskih sester mariborske province pomeni »hišo noviciata«, so trenutno (v letu 2012) 4 dekleta. Optimalno je prostora za šest novink. Po njihovih

---

³⁹ Kompleks »Poljančeva« zajema poleg noviciata še eno hišo, v kateri živi 8 sester, torej skupaj 13 sester. Omenjena hiša je od leta 1986 v najemu od mariborske nadškofije, v njej je kapela, posvečena Brezmadežni. Sestre sodelujejo pri vzgoji v katoliškem vrtcu, pri župnijski katehezi in s terapijami v Družinskem centru Mir. (s. Polonca)

besedah je to veliko, običajno jih je še manj ali sploh nobena. V noviciatu morajo biti 2 leti. V tem obdobju si lahko še premislijo in izstopijo. V noviciatu v času sestre Aleksandre ni izstopilo nobeno dekle, eno dekle je zaradi težav s pokorščino izstopilo v obdobju postulature.

S. Aleksandra: »Namen noviciata je počasen vstop v redovno življenje, da dekle počasi predela vse, da se notranje oblikuje v zrelo osebnost, ki tudi sama sebi naloži pokoro. To je cilj. Tukaj bi se naj naučili, kako se oblikujemo skozi vse življenje, saj ves čas rastemo. Seveda pa se tudi druga drugo opominjamo, če vidimo, da katera ne počne česa v skladu z našimi vrednotami. K temu nas tudi Sveti Frančišek opominja«.

S. Sara (21 let) – v noviciatu je v času pogovora 4 mesece, zaključena ima dva letnika študija italijanščine in teologije. Za vstop med šolske sestre je zaprosila v 2. letniku gimnazije, bila štiri leta v kandidaturi. V tem obdobju je večinoma živela doma, nato najprej v Ljubljani v skupnosti na Strmem potu, med vikendi in počitnicami pa v Repnjah. Leta 2012 marca je stopila v postulaturu (pripravo na noviciat). V noviciat je vstopila septembra 2012. Študij bo nadaljevala po noviciatu.

Ko sem začela razmišljati o samostanu, me je pritegnil Sv. Frančišek in Sv. Klara. Med šolske sestre sprva nisem nameravala, v Assisiju pa sem jih spoznala in me je pritegnil njihov način življenja, njihova povezanost, še posebej sestrinstvo. Osebnostnim težavam s tem, da bi učila, ni pa tudi moja prva želja, mogoče se bolj vidim v bolniški pastoralni, negi bolnikov, duhovno spremljanje, v bolnici z otroki, pa tudi misijoni so mi blizu. Sem pa odprta do vsega, seveda tudi glede na potrebe in želje predstojnikov. (s. Sara)

Na ulici je ljudje ne ustavljajo, so jo pa veliko spraševali na fakulteti, kjer je bila zelo povezana s sošolkami, saj si je želela biti blizu z ljudmi. Sošolke so ji naročile, da jih mora poklicat, ko pride iz noviciata. Za njih moli. Na splošno veliko molijo za druge, saj »bi bilo zelo sebično moliti samo zase. Nekomu bolj zaupaš, nekomu manj. Vsaka pa ima vseeno svojo zasebnost, čeprav smo pod eno streho, čisto zdravo, normalno«.

Svoj odnos do Boga opisuje tako:

»On se mi daje, zato se tudi jaz njemu. On si me je izbral, ne vem, zakaj, ampak si me je.⁴⁰ Je tisti, ki me res pozna do konca, ki ve, zakaj grešim, zakaj mi je lahko težko, zakaj sem

---

⁴⁰ »Bog Oče po Kristusu in po navdihu Svetega Duha priteguje nekatere z Božjim klicem, da bi hodili za Kristusom. To je vedno milost: »Niste vi mene izvolili, ampak sem jaz vas izvolil«/.../« 58. člen Konstitucij, 5. Poglavje o Redovni vzgoji.

lahko vesela, je tisti, ki me ima rad. Tisti, s katerim se že zdaj na zemlji učim živeti. Obljubljeno nam je, da bomo lahko vso večnost z njim, ker nas je odrešil. Želim si, da bi zmogla že sedaj živeti z njim vsaj malo. To pa ni neko življenje v oblakih, ampak zelo konkretno življenje».

S. Klara, 24 let, diplomantka predšolske vzgoje. Pred vstopom jo je najprej pritegnil Frančišek Asiški.

»Iščem skupaj z Bogom, ne v smislu, kaj bom jaz naredila iz svojega življenja, ampak poiskati, kjer lahko največ dajem. Nisem prišla k šolskim sestram zato, ker sem študirala predšolsko vzgojo, čeprav se lahko vidim tudi v tem. Kaj bom počela, še ne vem, pomembno mi je, da iščem skupaj z Bogom. Zaenkrat v noviciatu vzgajam samo sebe, oz. puščam, kako me Bog vzgaja. To je moje izhodišče – kako lahko Bog po meni vzgaja ljudi».

Starši ji nikoli niso nasprotovali. Meni, da večina staršev sicer ne pričakuje, da bo otrok šel v samostan, četudi so iz katoliške družine. Glede prijateljstva med sestrami Klara pravi:

Prijatelje si izbereš sam. Gotovo je med sestrami veliko prijateljic, sestrinstvo je pa nekaj več. Ko presežeš meje prijateljstva, ker živiš s tistim človekom, ki si ga nisi sam zbral v sestrinstvu in ljubezni zaradi Boga. Vse smo tu zaradi Boga. Če tako vstopimo v odnose, je v redu. Seveda pa tudi med nami pride do nesoglasij, težav, saj smo normalni ljudje, vsak ima svoje napake. V sestrinstvu pa to z Bogom in zaradi njega presegamo. Jezus je zame dal vse in zato sem tudi jaz zanj pripravljena dati vse. Je pa to proces ... rečeš, da bi dal vse, ampak ne gre kar tako.

S. Martina, 34 let, diplomantka Visoke šole za promet. V noviciatu je sedem mesecev.

Na začetku šolskih sester ni poznala, niti njihove zgodovine. Pritegnila jo je preprostost Svetega Frančiška Asiškega. Že kot deklica je vedela, da bo redovnica. Po romanju v Assissi se je odločila za šolske sestre. S poslanstvom šolske sestre se še ne ukvarja, s tem vprašanjem se ne obremenjuje, poti pravi, da je ogromno: »Sestre se ne ukvarjamo samo s tem, da delamo v šoli ali z bolniki, tudi če ne bom dobila službe, je redovništvo samo po sebi zanimiv, lep način življenja ... ni važno kaj delam, ampak kako delam».

Kam jo bo peljala pot, se bo odločila skupaj s predstojnicami:

Dobro je, da lahko človek vpraša stvari, ki jih ne razume, da ima nekoga, ki mu zaupa, a mislim, da človek vseh stvari ne razčisti, lahko jih samo postaviš pred Boga. Da bi bil kdo, ki bi te 100% razumel na vseh področjih, s. Aleksandra je prav zato z nami, da nas lahko spremlja glede na svoje izkušnje. Velikih želja nimam, saj sem se tako odločila za tak način življenja. Lahko pa vsako željo povem na glas. Tudi poleti, ko sem prišla v noviciat in sem pričakovala, da bom samo tu, smo se brez težav dogovorile, da gremo na dopust v Piran za nekaj dni. Jezus je zame tisti, ki me pozna, ki me ima neskončno rad, zato sem mu pripravljena zaupat in poskušat odkrit njegovo voljo zame.

S. Jožica, 32 let, v noviciatu sedem mesecev, diplomantka Ekonomske fakultete. Zaenkrat ji je vseč delo v vezilnici, odprta je tudi za druge stvari.

»Jezus je zame nekdo, ki me ima rad, je vedno ob meni, na kogar se lahko zanesem. Je nekdo, s komer v molitvi govorim, se z njim pogovarjam kot s človekom, mu vse povem«.

S. Aleksandra: »Moj bog in moje vse«.

Iris, 18 let, je kandidaturo vložila avgusta 2012, njena vzgojiteljica je sestra Maja v Repnjah. Spoznava način njihovega življenja. Priteguje jo Jezus, Frančišek in to, da so »tako za mlade«. Prvič je začutila klic že v osmem razredu.

Doma jim je povedala na božični večer leta 2012, sprejeli so lepo. Njena družina ne hodi v cerkev, doma v klasičnem smislu obhajajo le praznike. Iris pravi, da so njeno odločitev pričakovali, saj že dalj časa hodi v cerkev in v skupino Mladi za Kristusa.

S. Jožica, razloži urnik življenja v noviciatu:

Vstanemo okrog 5.20, ob 5.45 sledi polurno premišljevanje ob dnevnem evangeliju, ob 6.20 gremo v skupnost sester na Poljančevi, zmolimo hvalnice. Ob 6.45 je tam sveta maša, razen ob ponedeljkih je pri nas v noviciatu. Mašujejo duhovniki iz škofije. Sledi zajtrk, pomivanje posode. Nato sledi pouk s s. Aleksandro in s. Polonco. Ob 11.25 je polurna molitev rožnega venca. Ob 12.00 dnevna molitvena ura skupaj s sestrami, nato kosilo. Popoldne je prosti čas za sprehod, branje Svetega pisma, zdaj kidamo sneg, učimo se italijanščino (uči s. Sara) in klavir (uči s. Klara). Zvečer ob 17.45 je večerja, tedensko se menjavamo pri kuhi, po večerji zmolimo večernice, nato sledi rekreacija (kakšne igre, petje, gledanje filmov, oddaje Obzorje duha). Ob 20.15. je še adoracija in molitev sklepnic.

Večinoma hodijo na duhovne vaje v Repnje.

S. Sara je hodila k verouku, z družino je hodila samo k polnočnicam. Leto dni pred birmo je šla na duhovne vaje in tam spoznala enega brata kapucina, ki je govoril svoja pričevanja. Kako se je počasi spreobračal, to jo je pritegnilo, začela je razmišljati, ali je to mogoče živeti. Šele kasneje je začela hoditi v cerkev. Potem je spodbudila tudi ostale družinske člane, da so šli za večje praznike skupaj k maši.

S. Klara: »Težko je k vsemu razumsko pristopit. Zelo hitro, ko sem začutila klic, sem šla brez pomisleka. Zaradi imena so mi govorili, da bom šla gotovo h klarisam, ampak to mi je bilo nepredstavljivo. To je neka božja zaroka, poklicane smo, da že zdaj na zemlji živimo, kar šele bo. Jaz to čutim kot srečo. Ne počutim se nekaj več, ker živimo kot »v nebesih«, nekomu da Bog milost zakonskega življenja, naša milost je pač takšna, da živimo v čistosti, uboštvu in pokorščini, to res paše skupaj«.

S. Martina: »Težko govorim o duhovnem materinstvu. V noviciatu se ukvarjamo malo bolj s sabo ... ne bi rada govorila nekaj s knjig. Ženska je itak poklicana k materinstvu in je mama. V tem trenutku težko rečem kaj drugega«.

S. Jožica: »Pridejo skušnjave, na kateremkoli področju. Sem samo človek. Že na področju čistosti ... vidiš kdaj koga, ki ti je všeč, ampak bistvo je, da se znaš ustaviti in se vprašati, kaj ti več pomeni. To, kar si se odločil ali zaradi nekega fizičnega čustva pustiti vse, kar imaš za ideal⁴¹«.

Po noviciatu sledijo prve zaobljube, nato juniorat (mlada sestra), to je obdobje 4–6 let do večnih zaobljub. Vsako leto pa se zaobljube obnavljajo. Če želi, jo odveže provincialna

---

⁴¹ Dr. Franc Kramberger v poglavju z naslovom Odgovor ljubezni zapiše: Eden izmed naših osebnih odgovorov na božjo ljubezen je celibat. Celibat ni samo v krščanstvu, poznajo in imajo ga skoraj vsa verstva. V budizmu je celibat največja odpoved za doseg nirvane. Nekateri gledajo na celibat samo s perspektive askeze. Drugi se odločajo za celibat, da se osvobodijo za kako humano, družbeno, znanstveno delo ali nalogo (učitelji, oficirji, zdravniki, politiki, umetniki ...). Tudi zunaj vsake vere, se pravi med ateisti, najdemo celibat iz takih ali drugačnih osebnih razlogov. Toda niti eden od naštetih motivov ni specifičen za naš celibat. Ko govorimo o našem celibatu, ne moremo mimo božje ljubezni, mimo dejstva, da se je božji Sin učlovečil, za nas trpel, umrl in vstal od mrtvih. To nas postavlja v čisto drug odnos do Boga, ne v odnos plačila, askeze, humanega, znanstvenega družbenega ali umetniškega dela, ampak v odnos ljubezni in popolne predanosti. Kakor se je namreč on iz ljubezni učlovečil, se popolnoma posvetil človeku, tako se mi iz ljubezni popolnoma posvetimo njemu. Edini motiv za naš celibat je učlovečena božja ljubezen. Brez nje je naš celibat brez vrednosti in prave vsebine. Božja ljubezen je za naš celibat korenina vseh motivov, ki jih znamo naštet: neovirano delo za nebeško kraljestvo, svobodno in nedeljeno služenje Bogu in ljudem, pridobitev širšega očetovstva, znamenje prihodnjega ali eshatološkega življenja, ko se ne bodo ženili in ne močile (Lk 20,35-36), večja svoboda srca za kontemplacijo /.../ To pomeni, da mi, ki smo se svobodno in iz ljubezni odločili za celibat, nismo le pošteni samski ljudje, ampak smo že dokončno oddani in vezani. Odrekli smo se ožjemu prijateljstvu zaradi prijateljstva z Gospodom. /.../ Odrekli smo se družinskemu ognjišču, telesnemu očetovstvu, ne da bi ga zaničevali, podcenjevali ali razvrednotili, ampak smo to storili zaradi širšega, večjega, številnejšega, evangelijskega očetovstva, o katerem piše Pavel Korinčanom: »V Kristusu Jezusu sem vas po evangeliju rodil jaz. Prosim vas torej, posnemajte me«. (1Kor 4, 14-16)). (Kramberger 1991)

predstojnica. Od večnih zaobljub te lahko odveže le Rim – kongregacija za duhovnika oz. vrhovna predstojnica kongregacije.

Še nekaj pomembnejših členov o noviciatu, ki jih določajo konstitucije:

73. člen

Noviciat je neveljaven, če je novinka odsotna od skupnosti in hiše noviciata več kot tri mesece (skupaj ali prekinjeno). Če traja odsotnost več kot 15 dni, jo je treba nadomestiti.

75. člen

Prve začasne zaobljube dovoljuje višja predstojnica s privolitvijo svojega sveta v skladu s konstitucijami.

Voditeljica novink in sestre z večnimi zaobljubami, ki so v hiši noviciata imele več stika z novinkami, naj podajo izjavo o njihovi zrelosti. Novinka položi prve zaobljube za eno leto v roke višje predstojnice ali sestre, ki jo je za to pooblastila.

77. člen

Juniorat je obdobje med prvimi in večnimi zaobljubami in traja najmanj 4 in največ 6 let. Juniorka obnovi zaobljube vsako leto. Višja predstojnica more s privolitvijo svojega sveta podaljšati čas začasnih zaobljub, vendar ne več kot 9 let.

81. člen

Obred sprejema v noviciat in prvih zaobljub naj bo v provincialnem središču ali v hiši noviciata. /.../

82. člen

Pred vstopom v noviciat, prvimi in večnimi zaobljubami so duhovne vaje vsaj šest celih dni.

83. člen

Pet do deset let po večnih zaobljubah opravi sestra intenzivno duhovno obnovo v skladu s podrobnejšimi navodili provincialnih ali regionalnih statutov.

84. člen

Vsaka provinca in regija naj ima svoj načrt začetne in trajne vzgoje, ki ga potrdi vrhovna predstojnica.

Priloga G: Intervju s s. Rebeko Kenda

S sestro Rebeko Kenda, ki vodi dom Eden v občini Idrija, v Kanjem dolu, kjer tudi živi, sem opravila intervju po elektronski pošti. Odgovori so prispeli v četrtek, 30. maja 2013.

Namen programov v domu je,

da otroci doživijo življenje v skupnosti, lepoto preprostega življenja in narave, molitev, verski pogovor in bogoslužno slavlje tako, da bodo to lahko prenesli v domače okolje. Skupno bivanje niso le »počitnice«. Poudarek je na prijateljstvu, obzirnosti, praznovanju, premagovanju telesnega napora, vestnem opravljanju svojih dolžnosti, molitvi in tišini. Otroci naj bi začutili, da za pravo veselje ni potrebno veliko materialnih stvari, pač pa iskrenost, dobrota, odpoved sebičnosti ... Morda bodo odkrili še kaj drugega.

Preden je začela odgovarjati, je zapisala:

»Na kratko bom odgovorila, so pa to precej kočljive stvari in nisem ravno diplomat, povem naravnost«.

Kako to, da ne živite v kateri od skupnosti?

»Ker sem prepričana, da Gospod od mene pričakuje, da živim tukaj«.

Kaj pravzaprav počnete in zakaj je za vas boljše, da ne živite v skupnosti z ostalimi?

»Vodim dom duhovnosti Eden. Programi za otroke in mlade so vse vikende in vse počitnice, vmes je treba vzdrževati hišo, pripravljat programe, usposablјati sodelavce. Bolje bi bilo živeti v skupnosti, ampak to dvojne ne gre skupaj«.

Kdaj in zakaj ste se pravzaprav odločili redovnica?

»Nisem se sama odločila. Jezus me je zelo jasno poklical, jaz sem samo odgovorila na klic. Tudi na kasnejše klice – med drugim je bil ta, da "hoče imeti svojo hišo za otroke". Rekla sem DA, On pa je vse uredil. Hišo, obnovo, otroke ...«

Kakšni so bili odzivi doma?

»Odslovili so me«.

Česa se najbolj spominjate iz noviciata?

»Noviciat sem opravila v Repnjah, najbolj se spominjam razlage redovnih obljub. In razlage SP stare zaveze, razlagal nam je pokojni g. Jože Kunstelj. To so bile res najlepše ure«.

Ali ste vseeno določen čas bivali v kateri od skupnosti in zakaj je v vas vzknila želja, da zaživite "po svoje"?

Bivala sem kot kandidatinja tri leta na Viču, dve leti v noviciatu v Repnjah, v Trebnjem dve leti in pol, na Brezjah štiri leta in pol, v Mariboru tri leta, v Šturjah (Ajdovščina) sedem let. Tri leta sem se iz Šturij vozila v Kanji Dol in sem fizično in psihično tako obnemogla, da sem prosila za sobotno leto⁴², da si opomore. Sobotnega leta mi niso odobrili, zato sem prosila za eno leto bivanja izven skupnosti. To je bilo res leto "puščave", okrepila sem se, apostolat se je razširil in prosila sem za še eno leto. To se sedaj ponavlja že deset let. Če mi dovoljenja ne podaljšajo, sem se takoj pripravljena vrniti v dolino in opustiti apostolat.

Kako poteka vaš dan? Sestre v samostanu imajo veliko tega skupnega reda, molitev, tudi notranjega "nadzora", vi pa ste takorekoč "na svobodi"? Kako opravljate dolžnosti redovnice?

Kadar sem sama, se držim samostanskega reda – molitev in delo. Seveda ni vsak dan isto, ker se moram prilagajati ostalim dolžnostim – kdaj in kje je maša, ko je lepo vreme, je več dela zunaj (manjša kmetija), ob dežju opravim več papirnatega dela, časa za branje in študij, če ceste niso prevozne zaradi snega, gre več časa za hojo. Nikdar se nisem držala zunanjega reda zaradi drugih, ampak ker se zavedam, da to potrebujem. Ko so skupine, je ravno tako red, le da za molitev zjutraj prej vstajam, dnevne molitve skrajšam in delo se zavleče bolj pozno v noč, dokler ne gredo otroci spat. To skušam nadomestiti, ko sem sama.

Kaj je po vaše glavni smisel redovništva sploh?

»Poglobljeno živeti krstne obljube – slaviti Boga, služiti bližnjim, oznanjati evangelij. Vsak po svoji poklicanosti«.

Ker živite sami, imate najbrž veliko stikov z laiki? Preko česa in na kak način?

---

⁴² Izraz izhaja iz svetega pisma, v stari zavezi je sobota dan počitka. V cerkvenem okolju to pomeni, da takrat nimaš posebnih zadolžitev in funkcij in se lažje posvečaš sebi v smislu oddiha, duhovnega poglobljanja, spoznavanja novih stvari, lahko tudi študijskih. Enako terminologijo poznamo pri nas še na univerzah in pomeni odsotnost visokošolskega učitelja zaradi poglobljenega izobraževanja. Pri redovnikih je koriščenje sobotnega leta stalna praksa, zlasti pri jezuitih. Praviloma se dodeljuje na vsakih 7-8 let. V tem obdobju intenzivno delaš in eno službo zaključiš, nato koristiš sobotno leto, potem pa sprejmeš drugo službo. Takrat običajno menjaš tudi okolje, ni pa nujno.«. (Jakop 2012)

»Predvsem zaradi apostolata – z otroki, mladimi in njihovimi starši. Z duhovniki za dogovore za mašo in spoved, glede duh. obnov za birmance. Kateheze za starše po župnijah in v našem domu. Z mojstri, domačini zaradi gospodarskih del. Pomagam tudi starejši sosedi. Vključena sem v Prenovo v Vipavi, kjer me tudi občasno prosijo za nagovor ...«

Ob katerih priložnostih se vidite z ostalimi sestrami?

»Tedensko grem k maši in na zajtrk v skupnost v Šturje, mesečno na duhovno obnovo v Šturje, mesečno na pogovor s predstojnico v Ljubljano. Letne duhovne vaje, provincialni dan ...«

Ob katerih priložnostih odložite redovno oblačilo?

»Za fizično delo – kmetija. Športa imam dovolj s fizičnim delom, grem pa vsak dan hodit, da zmolim rožne vence. Sicer imam pa prilagojeno – za apostolat imam sivo obleko, ne črno, ker smo veliko v naravi, kuhinja ... Doma imam na glavi navadno ruto«.

Ste bili kdaj zaposleni v kakšni posvetni inštituciji?

»Preden sem šla v samostan, sem bila dve leti vzgojiteljica v otroškem vrtcu v Radovljici«.

Kako vidite svet laikov, v čem vas njihovo življenje bogati, v čem se najbolj razlikuje?

»Z laiki, s katerimi se srečujem, imam zelo lepe izkušnje. Občudujem požrtvovalnost staršev – službe, družina, skrbi, pa mnogi postavljajo Boga na prvo mesto. Mislim, da nas je lahko večkrat sram pred njimi. Bolj trezno gledajo na življenje, bolj so utrjeni. Ob pogovorih z njimi se bogatim, pridobivam širino in marsikdaj vidim stvari bolj jasno«.

Česa se v tem letu še posebej veselite, kakšni dogodki (potovanja, duhovne vaje, srečanja...) vas čakajo v prihodnjih mesecih?

Pred menoj so še zadnje priprave na poletne tedne duhovnosti – z voditelji gremo na Ptujsko Goro, da organiziramo zahvalni dan, ki bo 7.9. za družine udeležencev poletnih tednov. Čaka nas še ena vikend priprava za sodelavce – letos imam 94 sodelavcev za poletje. Vmes so me prosili še za duhovno vodstvo avtobusa za Kočevski Rog. Sprejemam prijave otrok, kar pomeni stike s starši. Tednov se udeleži 400 otrok (lani 420) – osem tednov. Konec avgusta gremo z animatorji za en teden na Poljsko po poteh Janeza Pavla II., potem grem na DV zase v Repnjo, zahvalni dan za družine, sredi septembra pa že začnemo s programi za novo šolsko leto.

Sliši se zelo aktivistično, ampak se držim pravila, da sprejemem to, kar Gospod pošlje. In zelo sem mu hvaležna za vse poslano. Počivala bom pozimi (če je več časa, klekljam) in v nebesih.

Koliko ste stari?

»Sem letnik 1960«.

Zakaj menite, da je v zadnjih letih tolikšen upad števila redovnic nasploh?

»Ko Gospod potrebuje sodelavce, si jih tudi priskrbi in vzgoji. Morda ne potrebuje take oblike, saj vedno nastaja kaj novega. Mislim, da nam manjka radikalnosti. Zaradi pomehkužene vzgoje upada tudi čut za darovanje. Kaj je redovništvo drugega, kot popolna podaritev – zgodi se!«

Priloga H: Intervju s šolskimi sestrami iz Kranja

Intervju sem opravila po elektronski pošti, na vprašanja je odgovorila s. Aleša Stritar, odgovori so prispeli v petek, 17. maja 2012.

Koliko sester je v skupnosti v Kranju?

»Šest (4 sestre nad 70 let oz. 3 sestre 80 let in več, 2 sestri nad 50)«.

Ali lahko prosim poveste, kaj vsaka od vas počne?

Delo na vrtu, kuhinji, pralnici in hišna opravila. Vodenje otroško–mladinskega zbora. Poučevanje verouka in s tem povezano sodelovanje s starši, osebna in skupna srečanja zanje. Sodelovanje pri "100 in eni" dejavnosti župnije (nadomeščanje g. župnika v župnijski pisarni in pri pastoralnem delu, sprejemanje romarjev in vodeni ogledi župnijske cerkve, praktična opravila v zakristiji in drugih župnijskih prostorih). Fotoreporterica, postmaster in webmaster za spletne strani celotne kongregacije šolskih sester (9 provinc po vsem svetu in rimska regija).

Ali je katera zaposlena v kakšni svetni instituciji (vrtec, bolnišnica ...)?

»Ne«.

Zakaj si želite vzpostavljati stike z laiki?

»Želimo, da bi čim več ljudi spoznalo in doživelo Kristusovo ljubezen, Njegov mir ... doživelo kako Kristus osvobaja in daje življenju polet«.

Koliko jih je prišlo na molitvene ure v marcu in ob katerih priložnostih se še srečujete?

Povprečno 10 ljudi. Srečujemo se tako rekoč vsak dan, saj je sosednja stavba župnijska cerkev. Sestre smo navzoče ne le pri molitvenih srečanjih, ampak tudi pri dogajanju v župnijski dvorani (sodelovanje pri skupini Abraham, programu ob materinskem dnevu, miklavževanju, trikraljevski akciji ...). Sestre so na tem območju zelo znane, saj se je župnija ustanovila prav s pomočjo sester, ki so mnogo let svojo kapelo namenjale župnijskemu občestvu. Pomembno je tudi srečevanje na vsakdanjih poteh zunaj cerkve, kjer tudi marsikdo od neverujočih ali drugače mislečih sestro ogovori ali ji prisluhne. Srečevanje in pomoč v sodelovanju s Karitas. Srečujemo se tudi preko sodobnih sredstev: e-pošta, Facebook, kjer skušamo širiti Kristusovo oznanilo.

Kakšne prednosti vidite pri srečevanju z laiki, katere informacije si izmenjujete, ki niso strogo vezane le na katolištvo?

»Spremljanje laikov pri vzgojnem ali poklicnem delu (skupnost Barka), svetovanje in pomoč v življenjskih preizkušnjah in stiskah laikov. Navduševanje za življenje z Jezusom, ki osvobaja in osrečuje. Informacije in materiali v zvezi z delom na vrtu, pogovori o aktivnem preživljanju prostega časa (gornišтво), računalništvo ...«

Ali kdaj obiščete tudi koga na domu?

»Seveda. Posebej starejše in bolnike. S starši veroučencev in župljani v stiskah se sicer večinoma srečujemo v župnijskih ali pa samostanskih prostorih«.

Kako vidite svet laikov, v čem vas njihovo življenje bogati, v čem se najbolj razlikuje?

Pomagajo nas postavljati na realna tla, saj marsikdo živi v trdem vsakdanjiku. Lahko občudujemo ljudi, ki vztrajajo v dobrem in v veri kljub mnogim, mnogim preprekam, težavam. Najbolj se razlikuje, ker pri nas ni toliko hlastanja za novicami, dogodki, senzacijami; ni trde, obupne borbe za vsakdanji kruh in obstoj; ni grobih preprirov in hudih dejanj proti bližnjemu; živimo veliko bolj umirjeno. Tako moremo živeti svoje poslanstvo: prinašati ljudi pred Boga.

Priloga I: Misijon

V sredo, 29. junija 2011, je na spletni strani šolskih sester bil objavljen intervju s s. Frančiško Flajšman, ki je odšla na misijon v Paragvaj med drugo svetovno vojno. Večne zaobljube je opravila leta 1954 v Pančevu v Srbiji, pred odhodom v misijone v Južno Ameriko pa delovala kot kuharica in instrumentarka v večih slovenskih bolnišnicah. Umrla je 13. junija 2012 v Asuncionu, Paragvaj, stara 91 let, v kongregaciji je bila 68 let. Tam je sedaj ostala s. Tadeja Mozetič (na misijonu je že 22 let), ki je sicer ena od štirih šolskih sester, ki so na misijonu, poleg nje še sestre Martina Arhar, Kristina Bajc in Gabrijela Koncilja (iz tržaške province), ki delujejo v Egiptu. Misijonsko središče Slovenije sicer po podatkih s 5. 12. 2012 združuje 73 misijonarjev, od tega sedem laiških, ki delujejo po vsem svetu. Njihovo delo je različno, saj zaobjema tako pastoralno delo, kakor socialno pomoč ljudem. Misijonarji in misijonarke gradijo cerkve, šole, dispanzerje, ceste, ob tem pa se tudi aktivno ukvarjajo z ozaveščanjem ljudi v šolah, zdravstvenih centrih. (Misijonsko središče Slovenije 2012)

V Glasovih mariborske province 2/2011 je bil objavljen intervju, ki sta ga s s. Frančiško pripravili s. Urša Šebat in s. Tadeja Mozetič. Citiram nekaj odgovorov.

Zakaj ste prišli?

»Da bi pomagala revežem. Razmišljala sem o tem, da imamo pri nas veliko zdravnikov, bolnic, oni pa ničesar. Ko sem prišla na misijon, sem bila sama za vse. Pred menoj je bila starejša Paragvajka«.

Kako to, da se niste vrnili v domovino?

»Starši so že umrli, bratje so se poročili. Ko sem prišla v Paragvaj, sem bila tako srečna. Vsak dan sem molila, da Bog da svoj blagoslov, da bom mogla poprijeti za vsa dela, zdravniška in druga. In res, Bog je dal velik blagoslov pri zdravljenju v Chacu. Nikjer tako, kot tam«.

Kaj vse je obsegalo vaše poslanstvo?

»Vse. Zdravila sem interne bolezni, poškodbe ... Vse in vsi so ozdraveli. Zavedala sem se, da to ni moje delo, da je Božja pomoč. Več je bilo takšnih primerov, ko sem mislila, da ne bodo ozdraveli. Bog pa je poskrbel, da so vsi ti težki primeri ozdraveli«.

Kako ste oznanjali?

Na misijonu sta bila dva misijonarja, ki sta v glavnem skrbela za vse. V enem letu smo imeli od 30 do 50 krstov. Krščencem v veselje smo naredili velik praznik. Spekli smo kravo. Sama pa sem bila veliko z umirajočimi. Stari Indijanci so bili trdi, niso se dali krstiti. Ko pa so bili na smrt bolani, so iskali pomoč pri meni. Vsakemu sem dala pomirila, da se je dobro počutil in potem, ko je bil boljše, sem spregovorila tudi o krstu. Na ta način jih je veliko sprejelo krst.

Kako pa vaše redovno življenje?

»Z Božjo pomočjo se trudim na vse načine. Na misijonu sem delala non stop, ves čas, ne le osem ur, tudi ponoči. Z veseljem sem delala za rešitev poganov.

Zelo se trudim. Včasih sem bolj, včasih manj navdušena. Stara sem 91 let. Čim prej želim priti v nebesa. Od enih do treh imam vsak dan sveto uro. Premišljujem Jezusovo trpljenje«.

Lahko malo opišete redovni poklic. Kako vas je Gospod poklical?

Prebudila se mi je velika želja, da bi živela med sestrami, ker imajo vsak dan sveto mašo in obhajilo. K prvemu obhajilu sem šla pri šestih letih. Imeli smo kaplana, ki je dvakrat tedensko imel verouk. Priporočil nam je, da Jezusu za božič pripravimo darilo, tako da zbiramo slamice, da bo Njegova zibelka mehka. Začela sem zbirati slamice: dobra dela, vsako trpljenje, pomoč bližnjemu ... Vsak dan sem si zapisovala, za božič pa sem šla k polnočnici in z velikim veseljem slamice dala Jezusu. Jezus me je navdal s takim veseljem in srečo, da sem od veselja jokala. Potem pa sem vsak teden na novo zbirala slamice za Jezusa, kakor za božič. Bila sem tako srečna. Po maši sem se eno uro zahvaljevala. Jezus mi je dajal takšno veselje, da sem si želela umreti. Bog ve, kaj so si mislili drugi, morda kakšna grešnica sem. Jokala sem od želje, da bi šla v nebesa.

Hodila sem v bolniško šolo, zato nisem mogla hoditi k maši. Vsako jutro sem imela prakso v bolnici. Izkoristila sem priložnost, da sem na poti v frančiškansko cerkev šla k obhajilu in se po poti do bolnice zahvaljevala Jezusu. To me je stalo, da celo leto nisem zajtrkovala, ker je bil takrat evharistični post od polnoči naprej. Nisem gledala na žrtev. Jezus je bil zame veliko veselje in pomoč. Vendar ko sem začela delati v bolnici, nisem mogla hoditi k obhajilu in sem zato veliko trpela. Delo se je začelo ob 6. uri zjutraj, istočasno je bila tudi sveta maša. Spovednika sem prosila, da bi imeli mašo popoldan, on pa mi je odgovoril: "Če hočeš imeti mašo popoldan, pojdi prosit škofa." Šla sem k škofu. Pri vhodu na škofijo je bil mlad duhovnik, ki

me je vprašal, kaj želim. Rekla sem mu, da hočem prositi za mašo popoldan in odgovoril mi je, da mi tega škof ne more dovoliti. Rekla sem mu: "Pater, lahko vam, vi imate mašo in obhajilo vsak dan, meni pa tega ne privoščite." Ta beseda ga je omehčala, da mi je dovolil in sem se predstavila škofu: "Sem redovnica, šolska sestra, imam prve obljube in delam v bolnici. Popoldan sem pa prosta. V Božjem imenu vas prosim, da bi bila vsak dan popoldan v cerkvi ena maša." Škof Maksimilijan Držečnik mi je rekel: "Cerkev ne dovoljuje nobenih izjem." Odgovorila sem mu: "Nočem imeti nobene izjeme, želim le imeti vsak dan mašo in obhajilo." Vprašal me je, kaj mislim o obhajilu. Odgovorila sem mu: "Pomaga mi, da ne delam greha in mi da navdušenje za dobra dela. Ob vsem tem pa mi da veliko veselja in moči, da lahko prenašam vse velike križe in odpovedi." Škof je končal z energičnimi besedami in rekel: "Vi imate dobro mnenje o maši in obhajilu. Vsaka redovnica potrebuje vsakdanjo mašo in obhajilo. Vendar ti ne morem dati dovoljenja, ker še v nobenem kraju nimajo večerne maše. Prosil bom papeža Pija XII. v Rim za dovoljenje." Vprašala sem ga, koliko časa bo trajalo, da pride dovoljenje iz Rima. Odgovoril je, da tri do štiri mesece. Zagrabila me je velika žalost in v solzah sem mu rekla: "Še štiri mesece bom brez obhajila?!" Dovoljenje je prišlo po treh mesecih: "Vsi, ki ne moremo iti k maši zjutraj, imamo sedaj mašo vsak dan popoldan." Zahvalila sem se škofu, da je prosil svetega očeta. Sedaj sem z vsem veseljem sprejela dovoljenje za večerno sveto mašo. Vsak večer je bila cerkev polna in veliko ljudi je prejelo obhajilo. Mašo smo imeli z ljudskim petjem. Vsi ljudje so prepevali.

Tu lahko vidimo, kako je Jezusu vesel, da ljudje prihajajo k maši in obhajilu. Nihče ni vedel, da sem jaz prosila škofa, kajti to je ostala skrivnost. Sedaj že po celem svetu vsako uro obhajamo sveto mašo. Usmiljeni in dobri Bog nam podarja toliko milosti in želi, da bi se vsi zveličali in prišli v nebesa. Vsa hvala in slava Tebi, moj Bog.

S. Frančiška, lahko poveste, kako se pogovarjate z Usmiljenim Jezusom?

Od 1995 se vsak dan z njim pogovarjam. To ni moja izmišljotina, to delam od kongresa naprej. Imam več podob, ki me spominjajo Nanj. Ves čas sva skupaj. Vsak dan dve uri premišlujem Jezusovo trpljenje. Včasih grem z njim od Oljske gore do smrti. Molim, premišlujem in s tem molim za ves svet, da bi se odrešil. Zaljubljena sem v Usmiljenega Jezusa. To je vse. Nič več. Življenje ni komplicirano. Srečna

bom, ko bom umrla. Ne bojim se smrti. Sem že blizu. Sem sestra, ki ji je vseč živeti v misijonih in imam rada Jezusa. To sva medve (pokaže na s. Tadejo). In če kaj majhnega poglešim, ne čakam noči za odpuščanje. Takoj prosim in naredim kakšno majhno pokoro.

Priloga J: Izbor pomembnejših členov iz Konstitucij, Pravil in Navodil

Konstitucije

6. člen (v poglavju Posvečenje v evangeljski čistosti): Z evangeljskim svetom čistosti, ki je dar Svetega Duha, se sestre popolnoma posvetijo Bogu. Svobodno se odločijo, da ga bodo ljubile z nedeljeno ljubeznijo in da bodo ljubile vse ljudi ter jim služile s Kristusovo ljubeznijo. Ta ljubezen raste v sestrinskem življenju v skupnosti ter je znamenje in oznanilo prihodnjega združenja vseh ljudi v nebeškem kraljestvu.

7. člen: /.../ Vse sestre naj bodo temeljito poučene o veličini in pozitivni vrednosti čistosti, da bodo mogle z vso podaritvijo duše in telesa služiti Bogu ter bratom in sestram.

8. člen: .../ Sestre naj poznajo nevarnosti, ki pretijo čistosti. Naj bodo previdne, da bodo zveste ženinu Kristusu, Kralju njihovega življenja, in naj rade sprejmejo nasvete sosester.

Posvečenje v evangeljskem uboštvu

12. člen: Zveste Frančiškovemu duhu posamezne sestre in skupnosti izpričujejo uboštvo, se izogibajo kopičenju imetja in pomagajo tistim, ki živijo v pomanjkanju.

13. člen: Sestre naj bodo uboge v duhu. Ubog je po besedah svetega Frančiška tisti, ki rad prenaša pomanjkanje, se ne razburja, če mu kaj odvzamejo, si ne domišlja zaradi naravnih darov, se ne žalosti zaradi neuspehov, ker ve, da Bog tistim, ki ga ljubijo, vse obrača v dobro.

16. člen: Z zaobljubo uboštva sestre posnemajo Kristusa, ki je bil bogat, pa je zaradi nas postal ubog, in se podrejajo predstojnicam glede uporabe in razpolaganja z dobrinami.

17. člen: ..../ karkoli si redovnica pridobi z delom, zavarovanjem, pokojnino ali prejme v dar, je last skupnosti. (Kongregacija ŠS Sv. Frančiška Kristusa Kralja 2009, 40)

Posvečenje v evangeljski pokorščini

20. člen: Z zaobljubo pokorščine sestre po Kristusovem zgledu dajo na razpolago svoj razum in voljo, naravne in nadnaravne darove, in z velikodušno razpoložljivostjo sprejemajo dolžnosti, ki so jim zaupane, ter tako sodelujejo pri Božjem odrešitvenem načrtu.

21. člen: Pokorščina sestre naj bo nadnaravna, zavestna in svobodna. Takšna pokorščina ne zmanjšuje dostojanstva osebe, temveč ji pomaga do polnega razvoja.

31. člen: Vsaka sestra naj premišljuje vsak dan vsaj pol ure. Pogosto naj zajema iz Svetega pisma, ki je najodličnejši vir molitve in kontemplacije.

41. člen: Vsaka skupnost naj ima prožen dnevni red, ki ga je potrdila višja predstojnica; usklajen naj bo s potrebami skupnosti in različnimi apostolskimi dejavnostmi.

44. člen: Uporaba sredstev družbenega obveščanja naj bo zmerna in naj služi celostnemu oblikovanju sester tako, da ne bo v škodo duhovnemu življenju posamezne sestre ali skupnosti.

56. člen: Karizmo kongregacije morejo sestre podeliti z laiki. Zato so ti povabljeni, da spoznajo frančiškansko duhovnost in karizmo naše kongregacije in bolj zavzeto sodelujejo pri njenem poslanstvu.

61. člen: Vse sestre naj si prizadevajo za osebno vzgojo, ki traja vse življenje.

To je »postopno privzetje Kristusovega⁴³ čutenja« pot, ki želi zajeti vsega človeka, srce, razum in moči. izraža njihov namen: prepričati, da Jezus ni bil navaden smrtnik, da mu je bil Bog edinstveno naklonjen, da je presegel omejitve navadnega človeškega življenja ter da bodo tisti, ki so mu posvetili svoje življenje, lahko z njim delili večno življenje, ki ga sam že uživa. (Woodhead 2009, 17)

66. člen: Odgovornost za vzgojo na posameznih stopnjah naj bo zaupana sestram z večnimi zaobljubami. Sestre vzgojiteljice naj bodo zrele in žene molitve ter naj imajo dobro pedagoško in teološko izobrazbo. /.../

Struktura in vodstvo

88. člen: Vse sestre naj se čutijo soodgovorne za življenje in napredek kongregacije. Skupno posvetovanje in odločanje zahteva sodelovanje, ki omogoča dialog in razločevanje.

89. člen: Članice Kongregacije šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja pripadajo posameznim redovnim hišam, te pa provincam in regiji pod vodstvom vrhovne uprave.

90. člen: Posamezne redovne hiše, province in kongregacija so pravne osebe, ki jih zastopajo hišne in provincialne predstojnice ter vrhovna predstojnica.

---

⁴³ Jezus: Kanonični evangeliji združujejo zgodbe o Jezusu z zapisi njegovih nauk. Kljub pomembnim razlikam med njimi jih družita skupna pripovedna nit in namen. Pripoved se v grobem deli na dva dela. Prvi predstavi Jezusa kot učitelja in čudodelca v Galileji (severna provinca Izraela). Krsti ga sicer Janez Krstnik, vendar se poda na samostojno pot in si pridobi privrženca. Deluje med svojimi ljudmi, Judi, ter priznava njihovega Boga in svete spise. Njegova interpretacija judovske vere je kritična do verske elite, a naklonjena revnim, ponižanim in prezrtim. Drugi del pripovedi se preseli v Jeruzalem v Judeji (južni del Izraela), kjer Jezusove provokativne pridige vznemirijo oblastnike (Rimljane ter judovske voditelje, ki jih podpirajo), kar pripelje do njegove aretacije, obtožbe in usmrčitve. Križajo ga kot kriminalca in pokopljejo. Ko se nekaj njegovih privrženecv čez tri dni vrne, najdejo grob prazen. Jezusova čudežna prikazovanja prepričajo njegove privrženca, da ga je Bog obudil od mrtvih. Apostolska dela (ki jih je napisal avtor Lukovega evangelija) nadaljujejo zgodbo Nove zaveze in poročajo o tem, kako je Jezus, ko se je dvignil v nebesa, na binkošti razlil svojega Duha med svoje privrženca ter s tem ustvaril krščansko skupnost. Pripovedna nit, ki je skupna vsem evangelijem (do danes se jih je ohranilo le nekaj. Najbolj poznani so Matejev, Markov, Lukov in Janezov, kajti te so do 4. stoletja zbrali skupaj, jih razglasili za verodostojne (»kanonične«) in vključili v Novo zavezo. (Woodhead 2009, 14)

92. člen: Najvišja izredna oblast v kongregaciji je vrhovni kapitelj, provinci provincialni kapitelj in v regiji regionalni kapitelj in v redovni hiši hišni kapitelj.

93. člen: Vrhovna predstojnica ima redno najvišjo oblast. Vodi in upravlja vso kongregacijo, provincialna predstojnica provinco, hišna predstojnica svojo redovno skupnost, vsaka s svojim svetom. /.../

94. člen: Službe v upravi kongregacije so vodilne in pomožne. Vodilne službe so: služba vrhovne predstojnice in njenega sveta, provincialne predstojnice in njenega sveta ter hišne predstojnice in njenega sveta. Vse druge službe so pomožne.

96. člen: Provincialne predstojnice in članice provincialnega sveta ne morejo hkrati opravljati službe v vrhovnem svetu. Hišna predstojnica ne more biti hkrati provincialna predstojnica.

97. člen: Vodstveno službo more sprejeti vsaka članica kongregacije z večnimi zaobljubami, če ima potrebne pogoje po določitih cerkvenega prava, teh konstitucij in navodil ter provincialnih ali regionalnih statutov.

98. člen: Če se sestra čuti v vesti dolžna, da se odpove vodstveni službi, je za sprejemanje odpovedi pristojna višja oblast. Pri odpovedi ali odstavitvi vrhovne predstojnice je potrebno posredovanje Svetega sedeža.

102. člen: Za pravno veljavnost volitev morata biti navzoči vsaj dve tretjini volivk. (na zadevnih kapitljih, op.p.)

108. člen: Članice vrhovnega kapitlja so: vrhovna predstojnica, vrhovne svetovalke, vrhovna tajnica, vrhovna ekonomka, zadnja vrhovna predstojnica, ki je odložila službo, vse službujoče provincialne predstojnice, regionalna predstojnica in odposlanke iz vseh provinc ter regije.

109. člen: Vrhovni kapitelj je lahko reden ali izreden. Redni vrhovni kapitelj je vsakih šest let ali kadar se izprazni mesto vrhovne predstojnice. Izredni vrhovni kapitelj je takrat, ko to zahtevajo pomembni razlogi.

119. člen: Članice vrhovnega vodstva so: vrhovna predstojnica in štiri vrhovne svetovalke, od katerih vsaka zastopa eno ali več provinc, o čemer odloča vrhovni kapitelj na predlog provinc, ki jih bo zastopala.

123. člen: Za splošno ekonomsko administracijo v kongregaciji imenuje vrhovna predstojnica s privolitvijo svojega sveta vrhovno ekonomko, ki opravlja to službo do konca mandata vrhovne uprave z možnostjo vnovične potrditve. Ekonomka opravlja svojo službo v skladu s temi konstitucijami in navodili ter Smernicami o upravljanju časnih dobrin v naši ustanovi v odvisnosti od vrhovne predstojnice in njenega sveta.

124. člen: Vrhovno predstojnico izvoli vrhovni kapitelj za šest let z možnostjo neposredne izvolitve le še za šest let. Stara mora biti vsaj 40 let in imeti 15 let večnih zaobljub.

139. člen: Plenarni svet kongregacije je posvetovalno telo, ki zaseda enkrat med dvema rednima vrhovnima kapitljema.

142. člen: Zakonito sklican provincialni kapitelj je najvišja izredna oblast v provinci; provinco upravlja po cerkvenem pravu, konstitucijah, navodilih in statutih.

157. člen: Vodstvo province sestavljajo provincialna predstojnica in provincialne svetovalke. Število provincialnih svetovalk je določeno v provincialnih statutih in je lahko najmanj dve in največ štiri.

163. člen: Provincialno predstojnico izvoli provincialni kapitelj za šest let brez možnosti vnovične neposredne izvolitve. Stara mora biti vsaj 35 let in imeti deset let večnih zaobljub.

174. člen: Pravno sklican regionalni kapitelj je izredna oblast v regiji; regijo upravlja po cerkvenem pravu, konstitucijah, navodilih in regionalnih statutih.

183. člen: Hišni kapitelj pomaga hišni predstojnici in njenemu svetu pri vodenju skupnosti.

184. člen: Članice hišnega kapitlja so: hišna predstojnica, ki mu predseduje, in vse sestre z zaobljubami.

186. člen: Hišni kapitelj skliče hišna predstojnica vsaj dvakrat na leto in kadar je potrebno.

187. člen: Pravno oblikovana skupnost ima vsaj tri članice. Vsaka skupnost ima svojo predstojnico in ima pravico imeti svojo kapelo (oratorij).

190. člen: Provincialna predstojnica s privolitvijo svojega sveta in po predhodnem posvetovanju s sestro imenuje hišno predstojnico za tri leta z možnostjo vnovičnega imenovanja za tri leta. Po drugem triletju naj prekine to službo vsaj za eno leto. Imeti mora vsaj pet let večnih zaobljub.

Uprava imetja

195. člen: Sestre ohranijo pravico do lastništva premoženja in možnost novega pridobivanja v skladu veljavnimi civilnimi zakoni.

196. člen: Pred prvimi začasnimi zaobljubami odstopi novinka oskrbovanje svojega premoženja za celo dobo, ko jo vežejo zaobljube, komur hoče, in svobodno odloči, kdo naj ga upravlja in uživa. Te določbe veljajo tudi, če je sestra pridobila novo premoženje. Zaobljube je pri tem ne ovirajo. Za spremembo odločitve o oskrbovanju premoženja je potrebno dovoljenje višje predstojnice.

197. člen: Oporoko naj sestavi sestra najpozneje pred večnimi zaobljubami; v njej svobodno odloči o svojem sedanjem premoženju in o tistem, ki bi ga lahko še pridobila.

198. člen: Sestra more spremeniti oporoko le z dovoljenjem višje predstojnice.

199. člen: Kongregacija, posamezne province in redovne hiše smejo imeti premoženje in nepremičnine, jih pridobivati in prodajati ter upravljati z njimi.

200. člen: Upravo imetja vodi za vso kongregacijo vrhovna ekonomka, za provinco provincialna, za regijo regionalna in za hišo hišna ekonomka pod vodstvom pristojnih predstojnic.

201. člen: Vsaka ekonomka sme napraviti redne ekonomske izdatke v odvisnosti od pristojne predstojnice. Na koncu vsakega leta predloži ekonomka pregled dohodkov in izdatkov svoji predstojnici in njenemu svetu.

202. člen: Vsaka provinca in regija prispeva na koncu leta sorazmerno svojim dohodkom določeno vsoto vrhovni blagajni. Višino prispevka določi vrhovni kapitelj.

Prav tako prispeva vsaka hiša provincialni in regionalni blagajni. Višina prispevka je določena v provincialnih in regionalnih statutih.

206. člen: Vsaka predstojnica izroči svoji naslednici natančen seznam nepremičnin in premoženja ter računske knjige o odhodkih in izdatkih, ki jih podpišejo tudi članice pristojnih svetov.

208. člen: Če sestra stalno zanemarja dolžnosti redovnega življenja, je višja predstojnica dolžna, da jo ustno opomni. Če opomin ne zaleže in sestra še naprej ni pokorna višji predstojnici, mora dobiti pisni opomin. Če tudi to ne pomaga, je sestra podvržena posledicam, ki jih določa Zakonik cerkvenega prava. Če je potrebno sestro odsloviti, naj predstojnica naredi vse v njeno dobro po zgledu Božjega služabnika, ki ni zlomil nalomljenega trsta in ne ugasil tlečega stenja.

211. člen: Pri dovoljenju za bivanje zunaj redovne skupnosti, prestopu, eksklavstraciji, izstopu in odpustu ter vnovičnem sprejemu sestre se je treba ravnati po določilih cerkvenega prava.

212. člen: Sestra, ki zakonito zapusti kongregacijo ali je zakonito odslovljena, nima pravice ničesar zahtevati za kakršnokoli delo, ki ga je opravljala v kongregaciji. Kongregacija pa je pri tem dolžna izpolnjevati evangeljsko zapoved ljubezni.

Priloga K: Navodila kongregacije šolskih sester Sv. Frančiška Kristusa Kralja

Redovno posvečenje

1. člen: Z življenjem po zaobljubi čistosti sestre pričujejo za to, da ni mogoče ničemur dati prednosti pred osebno ljubeznijo do Kristusa in po njem do vseh ljudi.

2. člen: Da bi sestre mogle živeti in ohranjati čistost, so potrebni:

Naravni darovi: uravnovešenost, samoobvladovanje, duševna in čustvena zrelost ter notranja prosojnost v medsebojnih odnosih;

Duhovni darovi: kontemplacija trinitarične ljubezni, globoko molitveno in zakramentalno življenje (spoved in evharistija) ter pobožnost do Brezmadežne in sv. Frančiška

3. člen: Občutek osamljenosti, ki more kdaj spremljati sestro, naj velikodušno daruje Bogu. Živi naj ga kot priložnost globljega srečanja z Ženinom: »Popeljem jo v puščavo...«

Posvečenje v redovnem uboštvu

Z življenjem v uboštvu pričujejo sestre o svobodi od tega, da bi si kaj lastile ali da bi si jih kdo drugi prilaščal. Da bi mogle živeti in ohranjati duha uboštva, naj sestre večkrat preverijo, ali njihov način življenja osebno in v skupnosti (hiše, oprema, obleka, hrana in potovanja) dejansko izpričuje frančiškansko uboštvo.

8. člen: Sestre naj bodo seznanjene s finančnim stanjem samostanske skupnosti, province ali regije. Potrebe naj preudarno presojujejo in odgovorno uporabljajo gmotne dobrine, ki so jim na voljo. Čut za varčnost pa naj ne preide v pohlep po imetju, ki škoduje duhovnemu življenju in apostolatu.

10. člen: Stvari, ki jih prejme sestra za osebno uporabo ali za zaupano ji dolžnost, čuva s čutom odgovornosti in jih ob premestitvi izroči tisti, ki jo bo nasledila pri opravljanju dolžnosti.

11. člen: Sestra naj se v svojih potrebah obrača na predstojnico, potem ko je pred Bogom preverila, ali to res potrebuje. Sorodnikom in znancem naj na daje povoda, da ji oskrbijo gmotne dobrine, niti naj jim jih ne daje brez dovoljenja predstojnice.

14. člen: Sestre naj v duhu frančiškovega uboštva gojijo prednostno ljubezen do najbolj ubogih in naj se po možnosti posvečajo apostolatu med brezpravnimi in ljudmi v stiski.

Posvečenje v evangeljski pokorščini

17. člen: Z zaobljubo pokorščine izpolnjujejo sestre Božjo voljo, ki se jim razodeva po Svetem Duhu in evangeliju, po potrebah Cerkve, po Vodilu in konstitucijah, znamenjih časa, po skupnosti in po predstojnicah.

20. člen: Sestre naj se zavedajo, da ima vsaka pravico in dolžnost povedati svoje mnenje,, ki je dozorelo v razločevanju,, ter se odkrito in odgovorno pogovoriti s predstojnico, vendar naj pri tem ne pozabijo, da končna odločitev pripada predstojnici.

Molitveno življenje

26. člen: Vsa kongregacija obhaja nedeljo Kristusa Kralja kot glavni praznik, kot posebne zavetnike pa časti Brezmadežno, svetega Jožefa in serafinskega očeta svetega Frančiška.

27. člen: V vseh skupnostih naj na primeren način praznujejo 6. marec, rojstni in smrtni dan naše ustanoviteljice matere Margarete Puhar, in 13. september, ustanovni dan naše kongregacije.

36. člen: Vsako leto 16. aprila, na dan obletnice zaobljub sv. Očeta Frančiška, in ob sklepu duhovnih vaj sestre skupno obnovijo zaobljube. Zasebno jih obnavljajo po notranjem navdihu.

38. člen: Poleg posta in zdržka, ki veljata za vse vernike, se sestre postijo še na dan pred praznikom Kristusa Kralja, Marijinega brezmadežnega spočetja in sv. Frančiška.

Življenje v redovni skupnosti

44. člen: Za rast občestva med sestrami je koristno gojiti: vljudnost, prijaznost, iskrenost, obvladovanje sebe, obzirnost, čut za humor, duha delitve z drugimi, veselo preprostost, odkritost in medsebojno zaupanje, sposobnost za dialog, iskreno naklonjenost skupni disciplini. Sestre naj skušajo razumeti druga drugo in si odpuščati; med seboj naj si pomagajo z dobrim zgledom in dobrohotnim sestrinskim opominom.

50. člen: Pred odhodom iz hiše in ob vrnitvi sestra obvesti predstojnico oz. namestnico in pove vzrok odhoda. Prav tako predstojnica pred odhodom obvesti svojo namestnico.

Apostolat

61. člen: Osnovni apostolat šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja je življenje v skupnosti kot v svetem kraju, na katerem je Bog navzoč v osebi vsake sestre. V skupnosti

sestre uresničujejo svojo poklicanost k svetosti z iskreno ljubeznijo do sosester po zgledu naše ustanoviteljice M. Margarete Puhar.

62. člen: Sestre sodelujejo pri apostolskem poslanstvu Cerkve z molitvijo, katehezo, poučevanjem, nego bolnikov, misijonsko in ekumensko dejavnostjo, s sodelovanjem pri različnih dejavnostih v redovnih, cerkvenih in drugih ustanovah. Pri svojem apostolskem delovanju gojijo preprostost, človečnost, odprtost do drugih, gostoljubnost in solidarnost z vsemi, ki so v stiski.

71. člen: Sestre naj se zavedajo dostojanstva vsakega človeka. Predano naj služijo vsem ne glede na kulturo, vero ter družbeni in ekonomski položaj. Posebno pozornost naj posvetijo ubogim.

Redovna vzgoja

Kandidatura

79. člen: Pri sprejemu kandidatkinj je treba preveriti njihovo telesno in duševno zdravje ter okolje, iz katerega prihajajo, zlasti družinsko.

80. člen: Če želijo vstopiti v našo kongregacijo starejša dekleta ali vdove, naj provincialno vodstvo skrbno obravnava vsak posamezni primer in naj se preudarno odloči.

81. člen: K prošnji za sprejem kandidatka za redovno življenje priloži krstni list in potrdilo o birmi, zdravniško spričevalo, življenjepis, šolsko spričevalo, vprašalno polo, ki jo izpolni v svoji provinci ali regiji, mnenje župnika ter samski list.

Postulatura

82. člen: Postulatura traja od šest do dvanajst mesecev. Cilj je privedi kandidatko za redovno življenje do take duhovne, človeške in čustvene zrelosti, da bo zmogla sprejeti obveznosti redovnega življenja, ki jih zahteva naša zakonodaja. To je torej primeren čas, da poglobi duhovnost, ki jo želi živeti, in spozna življenje, ki ga namerava sprejeti.

Noviciat

84. člen: Življenje v kongregaciji se začne z noviciatom. Glavni namen noviciata je, da novinka spozna bistvene značilnosti in lepoto redovnega življenja ter v luči popolnejše ljubezni praktično življenje po evangeljskih svetih čistosti, uboštva in pokorščine, ki jih bo zaobljubila.

Juniorat

87. člen: Juniorat je čas, v katerem sestre poglobljajo redovno življenje, ki so ga začele s prvimi zaobljubami, da bi si do večnih zaobljub pridobile potrebno izobrazbo in duhovno zrelost.

Trajna vzgoja

90. člen: Ker začetna in trajna vzgoja bistveno vplivata na kakovost skupnega življenja, je priporočljivo, da vsaka provinca in regija poživi preučevanje kongregacijskega vzgojnega načrta, ga prilagodi potrebam province in ga uresničuje.

Uprava premoženja

127. člen: Ekonomka opravlja upravne posle v soglasju s svojo predstojnico in njenim svetom.

Ravna se po Smernicah o upravljanju časnih dobrin v naši ustanovi. Dobro mora poznati finančne predpise ter zakone, ki urejajo delovna razmerja in socialno zavarovanje.

128. člen: V skupnosti je priporočljivo imenovati ekonomko, ki ni hišna predstojnica. Njena vloga je podrobneje določena v provincialnih in regionalnih statutih.

Bivanje zunaj redovne skupnosti in izstopi iz kongregacije

131. člen:

Provincialna predstojnica more s privolitvijo svojega sveta dati sestri dovoljenje, da živi zunaj redovne skupnosti, toda ne več kot za eno leto:

za pomoč bolnim staršem, če ni mogoče drugače urediti
iz razloga, ki ga presodi kot razumnega in pravičnega

Dovoljenje za bivanje zunaj redovne skupnosti lahko podeli za več kot eno leto le iz zdravstvenih razlogov, zaradi študija ali apostolata, ki ga sestra opravlja v imenu kongregacije.

Sestra, ki živi zunaj redovne skupnosti, je neposredno odvisna od provincialne predstojnice, ta pa obvesti vrhovno vodstvo o dovoljenju, ki ga je dala, in priloži predvideno dokumentacijo.

132. člen: Vrhovna predstojnica more iz tehtnega razloga in s privolitvijo svojega sveta podeliti sestri z večnimi zaobljubami dovoljenje za bivanje zunaj redovne hiše indult eksklavstracije, vendar največ za tri leta. Eksklavstrirana sestra ostane v odvisnosti in skrbi svojih predstojnic. Nositi sme obleko ustanove, razen če ni v dovoljenju določeno drugače. Nima pa aktivne in pasivne volilne pravice.

133. člen: Če sestra z zaobljubami zapusti redovno hišo brez dovoljenja z namenom, da se ne vrne, mora višja predstojnica narediti vse, kar more, da jo poišče in ji svetuje, naj se vrne v skupnost; če pa sestra vztraja pri svoji odločitvi, ji svetuje, da napiše prošnjo in navede vzrok, da more zakonito zapustiti kongregacijo, ko dobi razrešitev redovnih zaobljub. Če se sestra v šestih mesecih ne vrne in vztraja v molku, bo odpuščena po cerkvenem pravu.

134. člen: Sestra, ki je vložila prošnjo za razrešitev zaobljub, je članica kongregacije, dokler ne prejme in ne podpiše indulta. Če se medtem premisli, lahko zavrne indult po določbah cerkvenega prava.

Statuti mariborske province

Konstitucijam in Navodilom Kongregacije šolskih sester svetega Frančiška Kristusa Kralja (potrjene 23. novembra 2008) so dodane za Mariborsko provinco Brezmadežnega spočetja naslednja določila (kot dopolnitev dosedanjim sprejeta leta 2010 na provincialnem kapitlju v Repnjah, potrjena v Rimu 27. januarja 2011). (Vodilo in Konstitucije ter Navodila 2009)

Poglavja povzemam:

1. poglavje Redovno posvečenje – (Posvečenje v redovni čistosti, Posvečenje v redovnem uboštvu, Posvečenje v redovni pokorščini) govori, podobno kot v Konstitucijah in Navodilih, o treh temeljnih postavkah redovnega življenja, med drugim je določeno, da sestre, ki imajo opravke zunaj hiše, razpolagajo z večjo vsoto denarja, ob koncu meseca pa izstavijo obračun stroškov. Navedeno je tudi, da naj se sestra ne pritožuje ali išče pomoč pri drugih sestrah, če jo predstojnica želi oz. mora prestaviti v drugo skupnost.

2. poglavje Molitveno življenje – napotki o skupni molitvi, o mesečni duhovni obnovi, ki naj v molku in premišljevanju poteka vsako prvo nedeljo v mesecu, o dnevu puščave, ki si ga lahko enkrat na mesec vzame sestra za odmik od vsakodnevnega ritma, o molitvi za rajne sestre.

3. poglavje Skupno življenje – o pravem dialogu v sprejemanju in poslušanju. V tem poglavju je določeno, da imajo sestre tri tedne letnega dopusta, v ta čas pa niso vštete duhovne vaje in duhovna obnova. Sestre si lahko vzamejo čas tudi za obisk domačih, še zlasti, če gre za ostarele ali bolne starše. Za dopust naj uporabijo možnosti, ki jih nudi provinca, del dopusta pa lahko preživijo tudi z domačimi. Redovna obleka je črna, eno– ali dvodelna, primerne dolžine, z belim ovratnikom in črnim pajčolanom. Črno bluzo lahko zamenjajo z belo. Pri delu na vrtu, čiščenju ali rekreaciji lahko oblečejo civilna oblačila.

Razlog za civilno obleko so lahko tudi posebne okoliščine: zdravniški pregledi, šolske obveznosti, služba, kjer to zahtevajo. Sestre dan zaključijo z molitvijo. Za nadstandardne (zdravniške) storitve v zdraviliščih in bolnišnicah potrebujejo dovoljenje provincialne predstojnice.

4. poglavje – Apostolat

Sestram naj bo omogočeno ustrezno izobraževanje in izpopolnjevanje v zaupanem jim poslanstvu. Starejše sestre poleg apostolata molitve in trpljenja rade pomagajo druga drugi in opravljajo lažja dela v skupnosti. Druge sestre njihovo pomoč sprejmejo.

5. poglavje – Redovna vzgoja – začetna in trajna

V skupnosti vsaj ena sestra opravlja nalogo koordinatorke za poklicno pastoralo. Dekle, ki se prijavi kot kandidatinja, lahko občasno prihaja v skupnost, sicer biva doma. Ob sprejemu naj bo stara najmanj 15 let, v skupnosti preživi vsaj pol leta pred postulacijo. Noviciat v naši provinci traja dve leti, novinka ga konča s prvimi zaobljubami.

Na večne zaobljube se juniorka intenzivneje pripravlja dovolj časa v primerni skupnosti in po določenem programu. Provincialno vodstvo organizira med letom srečanja za sestre različnih področij delovanja. Njihov namen je zbliževanje sester in spodbuda za duhovno in redovno življenje. Vsakih pet in deset let po večnih zaobljubah ima sestra pravico do temeljite duhovne obnove, ki jo lahko opravi zunaj redovne skupnosti. Deset in več let po večnih zaobljubah lahko sestra zaprosi za sobotno leto, ki lahko traja od nekaj mesecev do enega leta. Namenjeno je lahko duhovnemu poglobljanju, študiju ali zdravstvenemu okrevanju.

6. poglavje – Ureditev in vodstvo

Uradni sedež mariborske province je v Ljubljani, Strmi pot 4.

Posamezne redovne skupnosti dajejo v provincialno blagajno 10 odstotkov prihodkov oz. vse, kar ostane po rednih izdatkih. Redovne skupnosti smejo imeti v zalogi enomesečni prihodek, ob koncu leta pa ne več kot to. Za izredne izdatke in večja popravila se dogovarjajo s provincialno predstojnico. Skrb za pisanje hišne kronike, nekrologa, zapisnikov hišnih sestankov itd. lahko hišna predstojnica zaupa drugim sestram skupnosti.

7. poglavje – Uprava premoženja

Provincialna predstojnica imenuje hišno ekonomko, kjer je potrebno, ekonomka pa v skladu s hišno predstojnico upravlja imetje hiše.

8. poglavje – Bivanje zunaj redovne skupnosti in izstop iz kongregacije

Sestri, ki zapusti kongregacijo, skupnost pomaga z gmotno pomočjo, ki jo odobri provincialni svet glede na posamezni primer.

